

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

YÖNETİM KURULU ÇALIŞMA RAPORU

2 ARALIK 1997
ANKARA

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE
İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

BAŞKANLAR KURULUNA SUNULAN

YÖNETİM KURULU
ÇALIŞMA RAPORU

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Tarih:.....

İşlenmiştir

SUNUŞ

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun 18'inci Çalışma Döneminde son olağan toplantısı 11 Eylül 1997 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır. Aradan geçen üç aydan az zaman zarfında ekonomik ve sosyal alanda olsun, işçi hakları alanında olsun, olağandışı gelişmeler yaşanmamıştır. Bununla birlikte, içinde bulunduğumuz günlerde Hükümetin 1998 yılına ilişkin ekonomik ve mali alandaki politika çerçevesi ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bilgilerinize sunulan Çalışma Raporu, Eylül 1997'den günümüze kadar geçen sürede ortaya çıkan gelişmeler ile bütçe ve program gibi yeni belgeler ışığında 1998 öngörülerinin bir değerlendirmesini yapmaktadır.

Rapor'un birinci bölümünde "Ekonomik ve Sosyal Alandaki Gelişmeler"saptanıp değerlendirilirken bütçe ve vergileme alanındaki gelişmelere özel bir önem verilmektedir. 1998 yılının üç yıllık bir orta vadeli istikrar programının parçası olması gibi tasavvurlar gerçekleşirse, 1998 yılının kritik bir önem taşıyacağı anlaşılmaktadır.

İkinci bölümde, "İşçi Hak ve Özgürlüklerini Koruma Çalışmaları" ana noktaları itibariyle aktarılmaktadır.

Üçüncü bölümde, "TÜRK-İŞ Çalışma Birimlerinin Etkinlikleri" ayrı ayrı özetlenmektedir. Bu çerçevede, Araştırma Merkezi, Sosyal Güvenlik, Eğitim, Teşkilatlanma, Hukuk Merkezi, Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi, Dış İlişkiler Merkezi çalışmaları ile Muhasebe Biriminin hazırladığı Mali Rapor yer almaktadır.

Üç bölüm halindeki Yönetim Kurulu Çalışma Raporumuz Başkanlar Kurulu üyelerinin ilgililerine sunulmaktadır.

Saygılarımızla,

YÖNETİM KURULU

İÇİNDEKİLER

Sah

SUNUŞ

I- EKONOMİK ve SOSYAL ALANDAKİ GELİŞMELER GİRİŞ

. Büyüme.....	1
. Yatırımlar.....	1
. Dış Ticaret.....	1
. Dış Borçlar.....	1
. Kamu Dengesi.....	1
. İç Borç Stoku.....	2
. Enflasyon.....	2
. İstihdam ve İşsizlik.....	3
. Gıda Harcaması.....	3
. Kamu Kesiminde Ücret.....	3
. Özelleştirme.....	3
. Kamu Maliyesi.....	3
. 1998 Bütçesi.....	3
. Vergide Düzenleme Arayışları.....	3
. TÜRK-İŞ'in Vergi Alanındaki Tesbit ve Önerileri.....	3

II- İŞÇİ HAK ve ÖZGÜRLÜKLERİNİ KORUMA ÇALIŞMALARI

. Başkanlar Kurulu Toplantısı.....	4
. Başkanlar Kurulu Bildirisi.....	4
. Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı.....	5
. Başbakan'ın Ziyareti.....	5
. "Global Rekabet, Endüstriyel Değişim ve Türk Sanayii" Toplantısı.....	5
. Susurluk Konusuyla İlgili Açıklama.....	5
. Hükümetin İcraatlarına Yönelik Değerlendirme.....	5
. TBMM Başkanını Ziyaret.....	5
. TÜRK-İŞ Genel Başkanı'nın Basın Toplantısı.....	5

III- TÜRK-İŞ ÇALIŞMA BİRİMLERİNİN ETKİNLİKLERİ

1. Araştırma Merkezi Çalışmaları.....	6
2. Sosyal Güvenlik Bürosu Çalışmaları.....	6

3. Eğitim Çalışmaları	
. Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı.....	67
. Küreselleşme Sürecinde Sendikaların Ekonomik,Sosyal ve Siyasal İşlevleri Sempozyumu.....	67
. Temsilci-Baştemsilci Eğitim Seminerleri.....	68
. Çerkezköy Kadın İşçiler Semineri.....	68
. Ara Kademe Teknik Elemanları İçin İlk Yardım Kursu.....	69
. Çevre ve İşçi Sağlığı-İş Güvenliği Karma Taban Eğitimleri.....	69
. Çalışan Çocuklar Bürosu Faaliyetleri.....	70
4. Teşkilatlandırma Çalışmaları.....	72
5. Hukuk Merkezi Çalışmaları	
. Büro Çalışmaları.....	75
. Davalar.....	76
6. Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi Çalışmaları.....	83
7. Dış İlişkiler Merkezi Çalışmaları	
. Uluslararası Faaliyetler ve Temaslar.....	84
8. Mali Rapor	

Ek : Sosyal Güvenlikle İlgili Çalışmalar

I- EKONOMİK ve SOSYAL ALANDAKİ GELİŞMELER

Türkiye ekonomisi yaklaşık üç yıllık bir aradan sonra yeniden "ekonomik istikrar programı" uygulanması gereğiyle karşı karşıyadır.

Bilindiği gibi 1994 yılında ülkemizde yaşanan ekonomik krizin ardından Nisan 1999 tarihli yapısal uyum ve stabilizasyon programı yürürlüğe konmuş ve "ülkede ekonomik istikrarın sağlanması" amacına dönük olarak toplumun her kesiminden fedakarlık istenmişti. Dar ve sabit kesimli geniş halk kesimlerini yoksullaşması, zaten bozuk olan gelir dağılımını çalışanlar aleyhine daha da dengesiz duruma getirme pahasına, uygulanan söz konusu istikrar programı başarı kazanamamıştır. Enflasyonda iyileşme sağlanması, istikrarlı bir büyüme süreci yaşanması, kamu kesimi borçlanma gereğinin azaltılması, faiz dışı bütçe fazlasının arttırılması, istihdam ve işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği halihazırda ekonominin çözümü gereken öncelikli sorunlarını oluşturmaktadır.

30 Haziran 1997 günü göreve başlayan ve 12 Temmuz günü güvenoyu alan 55'inci Hükümetin Programında da söz konusu ekonomik sorunlar değinilmekte ve "iç ve dış dengelerin bozulduğu ve enflasyonun hızlandığı bir ekonomik ortam" içinde göreve başlanıldığına işaret edilmekte, ekonominin alanında yapılacak düzenlemelerin kısa vadeli, günü kurtarmak yerine, ülkenin uzun vadeli gereksinimleri doğrultusunda yapılacağı öngörülmektedir. Hükümetin ekonomik alandaki temel hedefi ise, "ülkede kalıcı makro istikrarın sağlanması ve ekonomik istikrar ortamında sürekli ve sürdürülebilir bir büyüme trendi" olarak belirlenmiştir. Siyasal iktidar, temel aldığı bu hedefi gerçekleştirmesinin önündeki en önemli engeli, giderek yükselme eğiliminde gösteren enflasyonda görmektedir.

Enflasyonla mücadele, 55'inci hükümetin öncelikli sorunu olarak değerlendirilmektedir. Enflasyonla mücadele edilirken, aynı anda sosyal güvenlik sistemi, vergi, özelleştirme, tarımsal destekleme politikaları, maliye sektörü vb.. bir çok alanda reform niteliğinde dönüşümlerin gerçekleştirilmesine çaba gösterileceği ifade edilmektedir.

Gerçekte Türkiye yıllardır enflasyonla yaşamak durumunda kalmış ve yüksek enflasyon adeta bir yaşam biçimi olmuştur. Yıllık enflasyon oranı OECD üyesi ülkeler ortalaması olarak yüzde 2,7; Avrupa Birliği ortalaması olarak yüzde 1,9 olarak gerçekleşirken, Türkiye'de sadece aylık enflasyon bile oranların dört-beş katı düzeyine çıkmaktadır.

Uzun yıllardan beri ülkemizin içinde bulunduğu yüksek enflasyon ortamının, başta gelir dağılımı olmak üzere ekonomik ve sosyal alanda dengesizlikler yarattığı ve ortaya çıkan bu durumun "artık" sosyal barışı tehdit eder hale geldiği daha sık vurgulanmaya başlanmıştır.

Enflasyonu indirmek için uygulanacak ekonomik politikaların "acı ila içerdiği ve fakat Türkiye'de bir enflasyonla mücadele programının başarıyla ulaşabilmesi için bunun gerekli olduğu, enflasyonla mücadele etmenin bir bedeli olduğu ve bu bedelin toplum kesimleri arasında adil ölçülerde paylaşılması gerektiğinden hareketle fedakârlık çağrıları dile getirilmekte. Herhangi bir önlem alınmadan varolan ekonomik politikaların uygulanma durumunda Türkiye ekonomisinin nereye gideceği konusunda bir fotoğraf verilmekte ve fotoğraftaki görüntünün -maalesef- aydınlık olmadığına vurgu yapılmaktadır.

Siyasal iktidar, üç yıllık bir istikrar programına bağlı olarak enflasyonu 1998 yılından başlayarak ciddi oranda düşürmeye kararlı olduğu izlenimini vermektedir ve enflasyonun, ekonomiyi daraltıcı şok tedbirler yerine, üç yıl yayılan bir program çerçevesinde düşürülmesi yaklaşımı benimsenmektedir.

1998 yılı Programı, ekonomide yapısal uyum ve istikrar sağlanmasını amaçlayan yönelik olarak uygulanacak üç yıllık "orta vadeli program"ın ilk adımı olarak kamuoyuna geçtiğimiz ay içinde açıklanmış ve ekonomide kalıcı bir iyileştirmeyi sağlayabilmek için alınacak önlemler ve makroekonomik hedefler sıralanmıştır.

1988 yılında GSMH büyüme hızının yüzde 3,0 düzeyine gerilemeye beklenmektedir.

Türkiye ekonomisinde 1995 yılının ikinci yarısından itibaren başlayan canlanma 1996 yılında sürmüştür ve ekonomik büyüme eğilimi öngörülen tersine 1997 yılında da sürmüştür. 1995 ve 1996 yıllarında ekonomi sırasıyla yüzde 8,0 ve 7,1 oranlarında artış gösterirken, 1997 yılı için yüzde 3,0 olarak hedeflenen GSMH büyüme hızı, 1997 yılının ilk yarısında yüzde 6,0 oranında gerçekleşmiştir.

1997 yılının ilk yarısında gayri safi milli hasıla büyüme oranı yüzde 6,0 olurken, gayri safi yurtiçi hasıladaki artış yüzde 6,6 olmuştur. Alt sektörler içinde, tarım sektöründe yüzde 1,5 oranında gerileme görülürken, yüzde 10,0 oranıyla en yüksek büyüme hızını sanayi sektörü gerçekleştirmiştir. Sanayi sektöründe artış büyük ölçüde imalat sanayiinden kaynaklanmıştır. Hizmetler sektöründeki katma değer artışı 1997 yılının ilk yarısında yüzde 5,9 olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler sektörünün büyümesinde ise, ticaret sektörünün yılın ilk yarısı itibariyle gerçekleşen yüzde 9,7 oranındaki reel artışın etkisi bulunmaktadır.

1997 yılının tamamı için GSMH hızının yüzde 6,0 olarak gerçekleşmeye beklenmektedir. Sektörler itibariyle büyüme hızlarının sanayi sektöründe yüzde 9,5 hizmetler sektöründe ise yüzde 7,0 oranında gerçekleşeceği, tarım sektöründe

katma değerinin ise geçen yıla göre yüzde 2,8 oranında gerileme beklenmektedir.

Türkiye ekonomisi son üç yıllık dönemde yüksek büyüme h gerçekleştirmiştir. Bu süreçte büyümenin itici gücünü i talepteki genişlen oluşturmuştur. 1998 yılından itibaren uygulanacak anti-enflasyonist program i talebi kısımaya yönelik politikalara ağırlık verilerek büyüme hızının yüzde 3 oranına çekilmesi öngörülmektedir.

TABLO 1- BÜYÜME HIZI

(Sabit Fiyatlarla Yüzde Değişme)

	1996 (1)	1996 (2)	1997 (1)	1997 (3)	1998 (1)
Tarım	3,0	4,4	3,0	-2,8	3,0
Sanayi	4,8	7,1	4,5	9,5	3,5
Hizmetler	4,5	7,6	4,0	7,0	3,0
GSYİH	4,5	7,0	4,0	6,3	3,1
GSMH	4,5	7,1	4,0	6,0	3,0

Kaynak: DPT

(1) Program Hedefi

(2) Gerçekleşme

(3) Gerçekleşme Tahmini

1998 yılında toplam tüketimin -sabit fiyatlarla- yüzde 2,3 oranında artması hedeflenmiştir.

1996 ve 1997 yıllarında gerçekleşen GSMH büyümesi hem tüketim hem de yatırım harcamalarından kaynaklanmıştır.

1996 ve 1997 yıllarında toplam tüketim sırasıyla yüzde 7,7 ve yüzde 5 oranlarında artış göstermiştir. 1998 yılında maaş-ücret ve tarımsal desteklen fiyatlarının enflasyonun aşağıya çekilmesi hedefine paralel biçime belirlenmesi, faiz dışı harcamaların kısılması gibi politikaların etkisiyle, toplam tüketim artış hızının yüzde 2,3'e gerilemesi beklenmektedir.

1997 yılında özel tüketimin yüzde 5,2 kamu tüketiminin yüzde 5 oranında artması beklenmektedir. 1998 yılında ise kamu tüketiminin yüzde 3 özel tüketimin yüzde 2,2 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı korunma çalışılıyor.

Son yıllarda Türkiye ekonomisi hızlı büyümek istemekte ve fakat bu büyümenin maliyetlerini de ödemeye yanaşmamaktadır. Yurtiçi tasarrufların GSMH'ya oranında bir artışa gitmeden, diğer bir ifadeyle iç tasarrufların dayandıran bir yatırım politikası izlendi. Kısa vadeli dış sermaye girişleri paralel olarak artan tüketim ve yatırım harcamalarının uzun vadede sürdüremeyeceği açıktır.

1996 ve 1997 yıllarında toplam yurtiçi talep artışına katkıda bulunan önemli unsur ise, kamu sabit sermaye yatırımlarının sırasıyla yüzde 27,8 ve yüzde 17,7 gibi yüksek oranlarda gerçekleşmesidir. 1998 yılında kamu sabit sermaye yatırımı artışının yüzde 4,3 olması hedeflenmiştir. Özel kesim sabit sermaye yatırımları artış hızının 1996 yılında yüzde 8,5 olan düzeyinde 1997 yılında yüzde 5,3'e yavaşlaması ve 1998 yılında da bu eğilimin devam ederek yüzde 3,9 olması beklenmektedir.

Böylece 1996 yılında sabit sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranı yüzde 25,9 iken, bu payın 1997 yılında yüzde 26,3'e yükseleceği tahmin edilmekte ve 1998 yılı için bu oranın yüzde 26,6 olması hedeflenmektedir.

TABLO : 2- SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

(1994 Fiyatlarıyla)

	GSMH içindeki Pay			Yüzde değişme		
	1996	1997 (1)	1998 (2)	1996	1997 (1)	1998 (2)
Toplam	25,9	26,3	26,6	12,1	7,9	4,0
Kamu	5,4	6,0	6,1	27,8	17,7	4,3
Özel	20,4	20,3	20,5	8,5	5,3	3,9

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

1998 yılında Telekom ve enerji özelleştirmelerinden sağlanacak gelirlerin bir bölümünün, Konsolide Bütçeden yapılacak kamu sabit sermaye yatırımlarının finansmanında kullanılması ve böylece kamu sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payının yükseltilmesi de hedeflenmektedir.

Yatırımların sektörel dağılımındaki olumsuzluk devam etmektedir.

Yatırımların sektörler arasındaki dağılımında üretken sektörlerin, yani tarım, madencilik ve imalat sanayiinin paylarındaki gerileme devam etmektedir.

1997 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde tarım, madencilik, eğitim ve diğer kamu hizmetlerinin payı artarken, enerji ve konut sektörlerinin payında önemli bir değişiklik olmamış, ancak imalat sanayii, sağlık ve ulaştırma sektörlerinin payında gerileme görülmüştür. 1998 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımında, eğitim sektörünün payında büyük artış beklenmektedir. İmalat ve enerji sektöründe de bir artış hedeflenirken, ulaştırma, konut, tarım, madencilik sektörlerinin payında gerileme söz konusudur.

1998 yılında reel olarak yüzde 4,3 oranında artması öngörülen kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 37,5'inin genel ve katma bütçeli kuruluşlar, yüzde 24,5'inin KİT'ler (bunun yüzde 2,2'sini özelleştirme kapsamındaki kuruluşların yapacağı öngörülmüyor.), yüzde 20,0'sinin mahalli idareler, yüzde 2,6'sının iller bankası, yüzde 1,5'inin döner sermayeli kuruluşlar, yüzde 13,9'unun ise fonlar tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

Son yıllarda ciddi bir biçimde geriletilen sabit sermaye yatırımları içindeki KİT'lerin payı geçmişte yüzde 40'lara ulaşan oranlarda iken, bugün neredeyse yarısı kadardır.

Özel kesim sabit sermaye yatırımları son yıllarda enerji sektöründe yoğunlaşmaktadır. 1996 yılı itibariyle özel sektör sabit sermaye yatırımları içinde yüzde 1,8 olan sektör payının 1998'de yüzde 6,8'e yükselmesi beklenmektedir. Bu artış beklentisinin nedeni, yap-işlet-devret ve yap-işlet modelleri çerçevesinde gerçekleştirilecek yatırımlardır. 1997 yılında sağlık ve eğitim sektörüne yönelik yatırımlarda meydana gelen artışın önümüzdeki yılda da süreceği beklentisi söz konusu iken, konut yatırımlarında gözlenen gerilemenin süreceği tahmin edilmektedir.

1995 yılında 14 milyar dolar olan dış ticaret açığının 1997 yılında 20 milyar dolara ulaşması bekleniyor.

Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından 1997 yılına ait sadece Ocak-Temmuz dönemine ilişkin dış ticaret istatistikleri yayınlanmıştır. Söz konusu yedi aylık dönemde ihracat 13,733 ve ithalat 25,057 milyon dolar olurken, dış ticaret açığı 11,324 milyon dolara ulaşmıştır.

DPT tahminine göre 1997 yılı itibariyle ihracatın bir önceki yıla göre yüzde 12.2 oranında artarak 26 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Buna

karşılık ithalatın yıl sonu itibariyle bir önceki yıla göre yüzde 7,1 oranında artarak 46 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece 1997 yılı itibariyle dış ticaret açığının 20 milyar dolara ulaşacağı öngörülmektedir.

Bu tahminlere göre, 1995 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 60,6 iken 1996 yılında yüzde 54'e gerilemekte ve fakat 1997 yılında biraz yükselerek yüzde 56,5 olmaktadır.

TABLO : 3- DIŞ TİCARET
(Milyon dolar)

	1995	1996	1997(1)	1998(2)
İthalat	35,709	42,934	46,000	50,000
İhracat (*)	21,636	23,167	26,000	29,000
Dış Ticaret Açığı	-14,073	-19,767	20,000	21,000
İhracat/İthalat (%)	60,6	54,0	56,5	58,0

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

(*) Bavul ticareti hariç

1997 yılında yatırım malları ithalatının 10,5 milyar dolar, petrol dışı ara malları ithalatının 27 milyar dolar, ham petrol ithalatının 3,5 milyar dolar ve tüketim malları ithalatının 5 milyar dolar olması beklenirken, 1998 yılında iç talep ve GSMH büyümesinde öngörülen yavaşlamaya bağlı olarak ithalatın yüzde 8,7 oranında artış göstermesi beklenmektedir.

Türk Lirasının reel olarak değer kaybetmesi ve ihracat pazarlarındaki büyümenin 1997 yılında ihracatı reel olarak büyüttüğü tahmin edilmektedir. 1998 yılında da ihracatta yüzde 11,5 oranında büyüme beklenmektedir.

Bu arada bavul ticaretine ilişkin veriler 1996 yılından itibaren Merkez Bankası tarafından hesaplanmaya ve açıklanmaya başlanmıştır. Buna göre 1996 yılında bavul ticareti 8,8 milyar dolar olarak açıklanırken, 1997 ve 1998 yıllarında bavul ticaretinden 7'şer milyar dolar olması beklenmektedir.

Haziran 1997 itibariyle dış borç 82,2 milyar dolara yükseldi.

1997 yılının tamamında cari işlemler hesabının 4,8 milyar dolar açık vermesi beklenmektedir. Cari işlemler açığının 1998 yılında 4,9 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Cari işlem açığı büyük ölçüde dış borçlar ile finanse edilmektedir. Dış borç stoku 1995 yılı sonunda 73,5 milyar dolar, 1996

karşılık ithalatın yıl sonu itibariyle bir önceki yıla göre yüzde 7,1 oranında artarak 46 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece 1997 yılı itibariyle dış ticaret açığının 20 milyar dolara ulaşacağı öngörülmektedir.

Bu tahminlere göre, 1995 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 60,6 iken 1996 yılında yüzde 54'e gerilemekte ve fakat 1997 yılında biraz yükselerek yüzde 56,5 olmaktadır.

TABLO : 3- DIŞ TİCARET
(Milyon dolar)

	1995	1996	1997(1)	1998(2)
İthalat	35,709	42,934	46,000	50,000
İhracat (*)	21,636	23,167	26,000	29,000
Dış Ticaret Açığı	-14,073	-19,767	20,000	21,000
İhracat/İthalat (%)	60,6	54,0	56,5	58,0

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

(*) Bavul ticareti hariç

1997 yılında yatırım malları ithalatının 10,5 milyar dolar, petrol dışı ara malları ithalatının 27 milyar dolar, ham petrol ithalatının 3,5 milyar dolar ve tüketim malları ithalatının 5 milyar dolar olması beklenirken, 1998 yılında iç talep ve GSMH büyümesinde öngörülen yavaşlamaya bağlı olarak ithalatın yüzde 8,7 oranında artış göstermesi beklenmektedir.

Türk Lirasının reel olarak değer kaybetmesi ve ihracat pazarlarındaki büyümenin 1997 yılında ihracatı reel olarak büyüttüğü tahmin edilmektedir. 1998 yılında da ihracatta yüzde 11,5 oranında büyüme beklenmektedir.

Bu arada bavul ticaretine ilişkin veriler 1996 yılından itibaren Merkez Bankası tarafından hesaplanmaya ve açıklanmaya başlanmıştır. Buna göre 1996 yılında bavul ticareti 8,8 milyar dolar olarak açıklanırken, 1997 ve 1998 yıllarında bavul ticaretinden 7'şer milyar dolar olması beklenmektedir.

Haziran 1997 itibariyle dış borç 82,2 milyar dolara yükseldi.

1997 yılının tamamında cari işlemler hesabının 4,8 milyar dolar açık vermesi beklenmektedir. Cari işlemler açığının 1998 yılında 4,9 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Cari işlem açığı büyük ölçüde dış borçlar ile finanse edilmektedir. Dış borç stoku 1995 yılı sonunda 73,5 milyar dolar, 1996

yılı sonunda 79,8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiş ve 1997 yılı Haziran sonu itibariyle dış borç stoku 2,4 milyar artarak 82,2 milyar dolara yükselmiştir. Dış borç stokundaki artış kısa vadeli borçlardan kaynaklanmaktadır. 1996 yıl sonu itibariyle kısa vadeli dış borçların toplam borç stoku içindeki payı yüzde 21,4'ten yüzde 25,7'ye çıkmıştır.

1997 yılında dış borç ana para ödemelerinin 7 milyar dolar olması beklenmektedir. 1998 yılında ise bu tutarın 7,5 milyar dolar olacağı öngörülmektedir. Öte yandan 1997 ve 1998 yıllarında ödenecek faizin ise, sırasıyla 4,6 milyar dolar ve 5,1 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir.

Böylece dış borç servisinin ihracata ve toplam döviz gelirlerine oranının 1997 yılında sırasıyla yüzde 44,6 ve yüzde 21,7 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilirken, 1998 yılı için bu oranlar yüzde 43,4 ve yüzde 21,0 olarak hedeflenmektedir. Bu hedef, 1998 yılı için ödemelerinin daha az, gelirlerin ise diğer mal ve hizmet gelirlerinden kaynaklı olarak yüksek beklenmesindendir.

1998 yılında kamu kesimi borçlanma gereğinin yüzde 8,6'ya düşürülmesi hedefleniyor.

Kamu harcamalarını karşılayacak sağlıklı kaynakların yaratılamadığı ülkemizde kamu giderleri büyük ölçüde borçlanma ile finanse edilmektedir.

1997 yılında toplam kamu gelirlerinin yüzde 93,7 oranında artacağı ve GSMH içindeki payının yüzde 21,8 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Kamu gelirleri içinde ağırlığı vergi gelirleri oluşturmaktadır. Vergi gelirlerinin dağılımı, çalışanlarla birlikte geniş halk kesimlerine adaletsiz yük getiren bir yapıdadır. Vergi gelirlerindeki artış dolaylı vergi gelirlerindeki yükselmeden kaynaklanmaktadır. Vasıtalı vergilerin GSMH içindeki payı 1995 yılında yüzde 10,5 iken 1996 yılında yüzde 11,24'e ve 1997 yılında yüzde 12,1'e yükselmektedir.

1997 yılı için öngörülen kamu harcamalarının GSMH'nın yüzde 31,3'ünü oluşturması beklenmektedir. Bu gelişmede faiz ödemelerindeki oransal düşüşün etkisi bulunmaktadır. 1996 yılında yüzde 10,0 olan bütçe faiz ödemeleri 1997 yılında yüzde 7,9'a gerilemiştir. Bu gelişme, 1997 yılı itibariyle iç borçlanmada vade yapısının yükselmesi ve faiz ödemelerinin 1998 yılına sarkıtılması ile sağlanmıştır. Nitekim bunun sonucu 1998 yılı için öngörülen bütçe faiz ödemesi GSMH'nın yüzde 12,0'sine ulaşmakta ve toplam kamu harcaması da yüzde 34,1' yükselmektedir.

Hatırlanacağı üzere "5 Nisan Kararları"nın temelinde kamu kesimi borçlanma gereği öncelik almış ve 1993 yılında yüzde 12,0 olan kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının düşürülmesi gereği üzerinde

durulmuştur. 1994 yılında uygulanan ve bedeli büyük ölçüde çalışanlar tarafından ödenen istikrar önlemlerinin etkisiyle yüzde 7,9'a gerileyen KKBG/GSMH oranı, 1995 yılında da düşüş eğilimini sürdürmüş ve yüzde 5,2 olarak gerçekleşmiştir. Kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranı 1996 yılında yüzde 9,0'a ve 1997 yılında yüzde 9,5'e yükselmiştir. 1998 yılında bu oranin yüzde 8,6 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir.

1998 yılında gerçekleşmesi beklenen kamu kesimi borçlanma gereği esas olarak vergi gelirlerinde sağlanacak artış ve faiz dışı transfer giderlerinde hedeflenen azalmadan kaynaklanmaktadır. 1998 yılında vergilerden yüzde 91,5 oranında artış ile 10,6 katrilyonluk bir gelir beklenmektedir. Böylece 1998 yılında toplam vergi gelirlerinin GSMH içindeki payının yüzde 19,0'dan yüzde 21,5'e yükselmesi beklenmektedir.

TABLO : 4- KAMU KESİMİ TOPLAM GELİR ve HARCAMALARI

(Cari Fiyatlarla GSMH'ya Oranlar, Yüzde)

	1995	1996	1997(1)	1998(2)
Vergiler	17,2	18,0	19,0	21,5
- Vasıtasız	6,5	6,5	6,7	8,4
- Vasıtalı	10,5	11,4	12,1	12,9
- Servet	0,2	0,2	0,2	0,2
Vergi Dışı Normal Gelirler	1,7	1,0	0,6	0,9
Faktör Gelirleri	3,4	4,6	4,0	4,4
Sosyal Fonlar	-1,7	-2,0	-2,4	-2,7
TOPLAM	20,6	21,6	21,2	24,1
- Özelleştirme ve Gayri Men.Sat.Geliri	0,3	0,2	0,6	1,3
TOPLAM GELİR	20,9	21,8	21,8	25,4
Cari Harcamalar	9,5	9,8	11,2	11,3
Yatırım Harcamaları	3,8	5,3	6,0	5,8
- Sabit Sermaye	4,2	5,1	5,8	5,8
- Stok Değişmesi	-0,4	0,2	0,2	0,0
Transfer Harcamaları	11,6	14,5	12,9	16,1
- Cari Transferler (Net)	10,9	13,5	11,5	15,2
-Bütçe Faiz Ödemeleri	7,3	10,0	7,9	12,0
- Sermaye Transferleri	0,7	1,0	1,5	0,9
Stok Değişim Fonu	1,1	1,1	1,2	0,9
TOPLAM HARCAMA	26,1	30,8	31,3	34,1
BORÇLANMA GEREĞİ	5,2	9,0	9,5	58,6
FAİZ DIŞI BORÇLANMA GEREĞİ	-2,1	-1,0	1,7	-3,4

Kaynak: DPT

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program Hedefi

Hatırlanacağı üzere 1997 yılı programında özelleştirme gayri menkul satışları gelirlerinin GSMH'nin yüzde 5'i oranında olacağı varsayımıyla hareket edilmiş ve kamu kesimi borçlanma gereğinin düşürüleceği ileri sürülmüştü. Ancak bu hayali yaklaşımların ekonomide geçerli olmadığı aradan geçen kısa sürede ortaya çıkmıştır.

Bütçeden yapılan transferler bütçe açığının büyümesinde etkili olmakla beraber, bütçe açığı üzerindeki esas baskıyı iç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Personel harcamaları ise, geçen yılın bütçesine göre 1997 bütçesinde yüzde 52.8 oranında arttırılarak 1997 yılı için öngörülen enflasyonun dahi altında tutulmuştur.

İç borç stoku 5 katrilyonu aştı.

Kamu harcamalarının finansmanında büyük ölçüde borçlanma yoluna gidildiği bilinmektedir. Siyasal tercihin bir yansıması olarak vergi yerine borçlanmaya gidilmesi, belirli kesimlere kaynak transferi yapılmasına olanak sağlamakta, toplum bunun bedelini kısılan personel, yatırım ve sosyal harcamaları ile ödemektedir.

Hedeflerin üzerinde gerçekleşen bütçe açıkları ve artan kamu borçlanma gereği son yıllarda iç borçlanmanın iyice artmasına neden olmuş, bu tehlikeli artış ekonomideki tüm dengeleri zorlamaya başlamıştır. 1993 yılı sonunda 357,3 trilyon lira iken 1995 yılında 1,361 trilyon liraya yükselen iç borç stoku, 1996 yılı sonunda 3,149 trilyon liraya oldu. 1997 yılının Eylül ayı itibariyle iç borç stoku ise 5 trilyon lira sınırını da aşarak 5,182 trilyon liraya ulaştı. Böylece yılın ilk dokuz ayı itibariyle iç borç stoku 2 katrilyon 33 trilyon lira büyüdü.

İç borç stokunun ekonomiye göre büyüklüğünün bir göstergesi olan anapara stokunun GSMH içindeki payı ise, 1990 yılında yüzde 14,4 iken, 1996 yılında yüzde 21,3 düzeyinde olmuştur.

Öte yandan, toplam iç borç stoku içerisinde kısa vadeli borçlanma türü sayılan bonoların payı giderek artmasına karşın, uzun vadeli borçlanma türü olan tahvillerin payı sürekli gerilemiştir. 1990 yılında toplam iç borç stokunun yüzde 9,6'sı bonodan oluşurken, 1994 kriz yılında yüzde 38,1'e yükselmiştir. 1996 yılında bonoların iç borç stoku içindeki payı yüzde 48,5 olmuş ve fakat 1997 yılı Mart ayından itibaren bu durumda bir düzelme başlayarak Eylül sonu itibariyle dağılım bonoda yüzde 31,3'e geriletilmiş, tahvilde ise yüzde 62,2 olmuştur.

TABLO : 5- İÇ BORÇ STOKU
(milyar TL.)

Yıllar	Tahvil	Bono	Avans + Konsolide Borçlar	Toplam İç Borç	İç Borç Stoku / GSMH(%)
1990	22.523	5.469	29.188	57.180	14.4
1991	33.405	18.258	45.984	97.647	14.8
1992	86.388	42.247	65.602	194.236	17.6
1993	190.505	64.489	102.353	357.347	17.9
1994	239.384	304.230	255.695	799.309	20.6
1995	511.768	631.298	217.940	1.361.006	17.3
1996	1.250.154	1.527.837	370.993	3.148.984	21.3
1997*	3.223.827	1.620.798	337.625	5.182.250	-

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı
(*) Eylül Sonu İtibariyle

1998 yıl sonu itibariyle toptan eşya fiyat artışının yüzde 50 oranına düşürülmesi hedefleniyor.

1996 yılının ilk on ayı itibariyle yüzde 69,3 olan toptan eşya fiyat artış hızı 1997 yılının aynı döneminde, özellikle kamu fiyat ayarlamalarının etkisiyle yüzde 71,6'ya yükselmiştir. 1997 yılının ilk on ayında kamu kesimindeki fiyat artış hızı yüzde 78,0 özel kesimdeki fiyat artış hızı ise yüzde 69,7 oranında olmuştur. Yıl sonu itibariyle toptan eşya fiyat indeksi oniki aylık artış hızının yüzde 86,3 ortalama artış hızının ise yüzde 80,6 olacağı tahmin edilmektedir. 1998 yılı itibariyle toptan eşya fiyat indeksindeki artışın yıllık ortalama olarak yüzde 64,0'e, yıl sonu itibariyle ise yüzde 50,0'ye geriletilmesi amaçlanmaktadır.

Tüketici fiyatları artış hızı ise 1997 Ekim ayı itibariyle on ayda yüzde 77,6 olarak gerçekleşmiştir. Yıl sonu itibariyle bu oranın yüzde 100'e ulaşması beklenmektedir. Programda 1998 yılı ile ilgili olarak herhangi bir hedef yer almamaktadır.

1998 yılında, maaş-ücret, tarımsal destekleme fiyatları ve döviz kurlarının enflasyon hedefi ile uyumlu bir çerçevede gelişmesi ve faiz oranlarında başlayan düşüş eğiliminin faiz dışı kamu kesimi borçlanma gereğinde öngörülen iyileşme ile birlikte devam etmesinin fiyat artış hızının yavaşlamasına katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

TABLO: 6- ENFLASYON DEĞERLERİ (1994=100)

		TÜKETİCİ FİYATLARIYLA ARTIŞ YÜZDESİ				
		İndeks	Bir Önceki Aya Göre	Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre	12 aylık Ortalamaya Göre
1995	OCAK	145,7	7,0	7,0	125,8	
	ŞUBAT	152,8	4,9	12,2	122,4	
	MART	159,7	4,5	17,3	119,6	
	NİSAN	169,0	5,8	24,1	88,4	
	MAYIS	174,6	3,3	28,2	79,8	
	HAZİRAN	179,1	2,6	31,5	80,9	
	TEMMUZ	184,6	3,1	35,6	80,8	
	AĞUSTOS	192,6	4,3	41,5	83,4	
	EYLÜL	207,4	7,7	52,3	86,0	
	EKİM	220,5	6,3	62,0	84,3	
	KASIM	230,9	4,7	69,6	81,5	
	ARALIK	239,6	3,8	76,0	76,0	89,1
1996	OCAK	259,5	8,3	8,3	78,1	86,0
	ŞUBAT	271,2	4,5	13,2	77,5	83,2
	MART	286,4	5,6	19,5	79,3	80,9
	NİSAN	305,6	6,7	27,5	80,8	80,5
	MAYIS	319,4	4,5	33,3	82,9	80,8
	HAZİRAN	327,5	2,5	36,7	82,9	81,0
	TEMMUZ	334,5	2,1	39,6	81,2	81,0
	AĞUSTOS	350,4	4,8	46,2	81,9	81,0
	EYLÜL	371,9	6,1	55,2	79,3	80,5
	EKİM	396,0	6,5	65,3	79,6	80,2
	KASIM	416,5	5,2	73,8	80,4	80,1
	ARALIK	430,7	3,4	79,8	79,8	80,4
1997	OCAK	456,0	5,9	5,9	75,7	80,0
	ŞUBAT	481,8	5,7	11,9	77,7	79,9
	MART	507,8	5,4	17,9	77,3	79,6
	NİSAN	541,4	6,6	25,7	77,2	79,3
	MAYIS	566,8	4,7	31,6	77,5	78,9
	HAZİRAN	583,1	2,9	35,4	78,0	78,5
	TEMMUZ	619,6	6,3	43,9	85,2	79,1
	AĞUSTOS	658,0	6,2	52,8	87,8	79,8
	EYLÜL	706,1	7,3	63,9	89,9	80,9
	EKİM	764,9	8,3	77,6	93,2	82,3
	KASIM					
	ARALIK					

Uygulanan ekonomik politikaların etkisiyle kronik bir nitelik kazanan enflasyonun düşürülmesi pek çok kişinin talebi olduğu halde, bu irade şimdiye kadar ulusal politikalara yansımamıştır. Enflasyonun bu niteliğini sürdürmesi, toplumda enflasyondan daha az rahatsız olan ve hatta çıkar sağlayan kesimlerin varlığını ve bu kesimin siyasal karar alma mekanizmalarındaki etkisini ortaya koymaktadır. Bugün işbaşında olan 55'inci hükümet enflasyonla mücadeleyi temel hedef olarak tespit ve ilan etmekle beraber, uygulayacağı politikalarda hedef kitlenin iyi tanımlaması, diğer bir ifadeyle şimdiye kadar enflasyondan mağdur olmuş dar ve sabit gelirli kesimlere yeni yükler getirmemesi gereklidir.

1998 Programında yer alan ve "fiyat artışlarını etkileyen faktörlere ilişkin gelişmeler" ile ilgili verilerin bulunduğu tablodan yapılan hesaplama göre; 1994-1997 dönemini kapsayan dört yıl içinde tüketici fiyatları 12,8 kat artmasına karşın, nominal ücretler kamuda 10,1 kat, özel kesimde 9,6 kat artış göstermiştir. Nominal net maaş artışı ise 12,5 kat olmuştur. Buna karşılık söz konusu dönemde ortalama faiz oranlarındaki artış 30,6 kat olmuştur.

Resmi verilere göre Türkiye'de işsizlik oranı düşüyor!

İşsizliğin her geçen gün büyüyen bir sorun olduğu, toplumun tüm kesimlerince paylaşıldığı bir ortamda, çözüm üretmek yerine resmi veriler aracılığıyla sorunun boyutu gizlenmeye çalışılmaktadır. Nitekim DİE tarafından Nisan 1997 Hanehalkı İşgücü Anketi ile ilgili olarak açıklanan geçici sonuçlar bunun yeni bir örneği olmuştur.

Yapılan açıklamaya göre işgücü piyasasında Nisan 1996 - Nisan 1997 döneminde şu gelişmeler gözlenmektedir:

Ülkede istihdam edilen toplam kişi sayısı anket dönemindeki son bir yılda 175 bin kişi azalarak 21 milyon 201 kişi olmuştur. İstihdamın sektörel dağılımında tarım kesiminde çalışanların payı yüzde 45,3 iken, istihdam payı sanayi kesiminde yüzde 21,6 ve hizmetler kesiminde yüzde 33,1 oranındadır. Üç ana sektör ayrımında bakıldığında tarımda düşüş ve fakat hizmetlerde yükseliş gözlenirken, sanayide çalışanların oranında bir değişiklik tespit edilmemiştir.

Tarım sektöründeki istihdam edilenlerin sayısı düşürülmesine rağmen halen 9 milyon 607 bin kişi bu sektörde istihdam edilmektedir. Bunun yarısından fazlası (yüzde 57,1'i), yani 5 milyon 486 bin kişisi ücretsiz aile işçisidir. Ücretsiz aile işçilerinin de yüzde 70,8'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Anket sonuçlarına göre işgücünün önemli bir göstergesi olan işgücüne katılma oranı düşmeye devam etmektedir. Nisan 1996'da işgücüne katılma

Uygulanan ekonomik politikaların etkisiyle kronik bir nitelik kazanan enflasyonun düşürülmesi pek çok kişinin talebi olduğu halde, bu irade şimdiye kadar ulusal politikalara yansımamıştır. Enflasyonun bu niteliğini sürdürmesi, toplumda enflasyondan daha az rahatsız olan ve hatta çıkar sağlayan kesimlerin varlığını ve bu kesimin siyasal karar alma mekanizmalarındaki etkisini ortaya koymaktadır. Bugün işbaşında olan 55'inci hükümet enflasyonla mücadeleyi temel hedef olarak tespit ve ilan etmekle beraber, uygulayacağı politikalarda hedef kitlenin iyi tanımlaması, diğer bir ifadeyle şimdiye kadar enflasyondan mağdur olmuş dar ve sabit gelirli kesimlere yeni yükler getirmemesi gereklidir.

1998 Programında yer alan ve "fiyat artışlarını etkileyen faktörlere ilişkin gelişmeler" ile ilgili verilerin bulunduğu tablodan yapılan hesaplama göre; 1994-1997 dönemini kapsayan dört yıl içinde tüketici fiyatları 12,8 kat artmasına karşın, nominal ücretler kamuda 10,1 kat, özel kesimde 9,6 kat artış göstermiştir. Nominal net maaş artışı ise 12,5 kat olmuştur. Buna karşılık söz konusu dönemde ortalama faiz oranlarındaki artış 30,6 kat olmuştur.

Resmi verilere göre Türkiye'de işsizlik oranı düşüyor!

İşsizliğin her geçen gün büyüyen bir sorun olduğu, toplumun tüm kesimlerince paylaşıldığı bir ortamda, çözüm üretmek yerine resmi veriler aracılığıyla sorunun boyutu gizlenmeye çalışılmaktadır. Nitekim DİE tarafından Nisan 1997 Hanehalkı İşgücü Anketi ile ilgili olarak açıklanan geçici sonuçlar bunun yeni bir örneği olmuştur.

Yapılan açıklamaya göre işgücü piyasasında Nisan 1996 - Nisan 1997 döneminde şu gelişmeler gözlenmektedir:

Ülkede istihdam edilen toplam kişi sayısı anket dönemindeki son bir yılda 175 bin kişi azalarak 21 milyon 201 kişi olmuştur. İstihdamın sektörel dağılımında tarım kesiminde çalışanların payı yüzde 45,3 iken, istihdam payı sanayi kesiminde yüzde 21,6 ve hizmetler kesiminde yüzde 33,1 oranındadır. Üç ana sektör ayrımında bakıldığında tarımda düşüş ve fakat hizmetlerde yükseliş gözlenirken, sanayide çalışanların oranında bir değişiklik tespit edilmemiştir.

Tarım sektöründeki istihdam edilenlerin sayısı düşürülmesine rağmen halen 9 milyon 607 bin kişi bu sektörde istihdam edilmektedir. Bunun yarısından fazlası (yüzde 57,1'i), yani 5 milyon 486 bin kişisi ücretsiz aile işçisidir. Ücretsiz aile işçilerinin de yüzde 70,8'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Anket sonuçlarına göre işgücünün önemli bir göstergesi olan işgücüne katılma oranı düşmeye devam etmektedir. Nisan 1996'da işgücüne katılma

oranı yüzde 50 iken, 1997 Nisan'ında yüzde 48,4'e gerilemiştir. Bir önceki yıla göre Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı erkeklerde yüzde 70,2'den yüzde 69,2'ye, kadınlarda ise yüzde 30,1'den yüzde 27,9'a gerilemiş görünmektedir. Kadınlarda işgücüne katılma oranındaki gerileme, kırsal kesimden kente göç ile açıklanmakta ve daha önce işgücü piyasasında faal olan kadın, kentte iktisaden faal kabul edilmemektedir. Bu yaklaşım doğal olarak işsiz sayısında da düşüşe neden olmaktadır.

Nitekim bu unsurun da etkisiyle Türkiye 'de işsizlik oranında gerileme görülmektedir. Nisan 1996'da işsiz sayısı 1 milyon 431 bin, işsizlik oranı ise yüzde 6.3 olarak tahmin edilmekte iken bu yılın aynı ayında işsiz sayısı 95 bin kişi azalmakta ve işsizlik oranı da yüzde 5,9'a gerilemektedir.

Oysa Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, 1997 yılının ilk altı ayında 73 bin 957 kişi ekonomik nedenlerle işten çıkarılmıştır.

TABLO: 7- HANEHALKI İŞGÜCÜ ANKETİ TEMEL GÖSTERGELERİ
(12 + Yaş)

	Nisan 1995	Nisan 1996	Nisan 1997
İşgücü (bin kişi)			
Türkiye Toplamı	22.446	22.809	22.537
Kent	9.997	10.268	10.291
Kır	12.449	12.541	12.246
İstihdam (bin kişi)			
Türkiye Toplamı	20.833	21.376	21.201
Kent	8.932	9.316	9.343
Kır	11.901	12.060	11.858
İşsizlik Oranı (%)			
Türkiye Toplamı	7.2	6.3	5.9
Kent	10.7	9.3	9.2
Kır	4.4	3.8	3.2
Eksik İstihdam Oranı (%)			
Türkiye Toplamı	7.0	6.3	5.1
Kent	8.3	6.5	5.9
Kır	6.0	6.2	4.4
İşsizlik+Eksik İstihdam Nedeniyle Atıl Durumda Bulunan İşgücü Oranı (%)			
Türkiye Toplamı	14.2	12.6	11.0
Kent	19.0	15.8	14.6
Kır	10.4	10.0	7.6

Kaynak:DİE

İşsizlik sigortasının olmadığı, kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların yoğunlukta bulunduğu ülkelerde işsizlik kadar önemli ve dikkate alınması gerekli kavramda eksik istihdam kavramıdır. Eksik istihdam, ekonomik nedenlerle 40 saatten az çalışıyor olup, daha fazla çalışmak isteyenler ve mevcut işlerini elde ettiği gelirin azlığı ya da kendi mesleğinde istihdam edilmediği gibi nedenlerle iş arayanları kapsamaktadır. Atıl işgücünün boyutunu göstermesi bakımından da önemli olan eksik istihdam oranı, söz konusu ankete göre, işsizlik gibi düşüş göstermektedir. Nisan 1996'da yüzde 6,3 olan eksik istihdam yüzde 5,1'e gerilemiş bulunmaktadır.

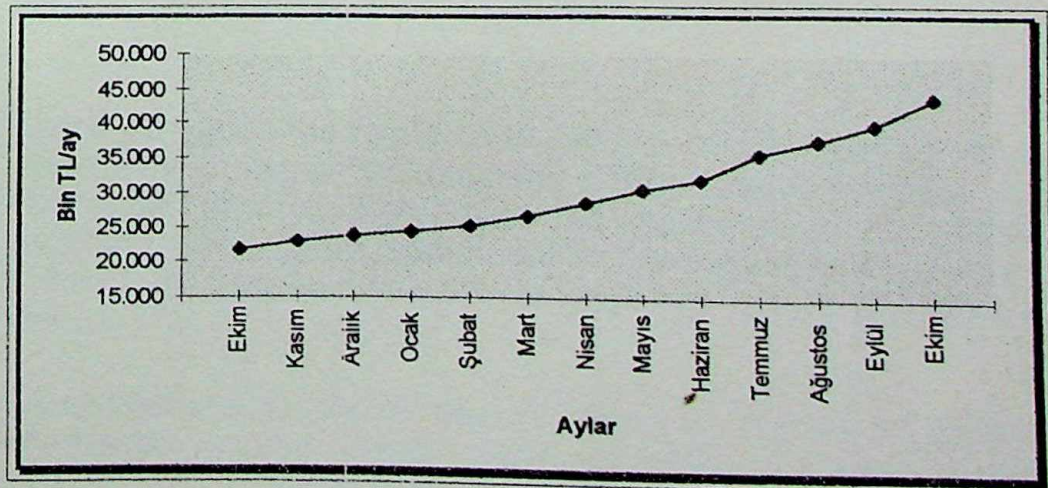
DİE'ye göre işsizlik ve eksik istihdam nedeniyle toplam atıl işgücü 1996 Nisan döneminde yüzde 12,6 iken 1997 Nisan döneminde yüzde 11,0'e gerilemiştir.

Toplam istihdamın işteki durumları incelendiğinde; toplam istihdamın yüzde 40,9'u, yani 8 milyon 677'si ücretli ve yevmiyeli olarak çalışmaktadır. Kendi hesabına ve işveren olarak çalışanların sayısı 6 milyon 560 bin (yüzde 30,9), ücretsiz aile işçisi olarak çalışanlar 5 milyon 964 bin kişi ile istihdamın yüzde 28,1'ini oluşturmaktadır.

Dört kişilik ailenin aylık gıda harcaması Ekim 1997'de 44 milyon liraya ulaştı.

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi tarafından çalışanların yoğun olarak alış-veriş yaptıkları yerler dikkate alınarak sürekli olarak yapılan piyasa araştırması, aile bütçesinde önemli bir ağırlığa sahip olan gıda harcaması tutarının, özellikle son aylarda artmaya devam ettiğini göstermektedir.

Dört Kişilik Ailenin Gıda Harcaması

Dört kişilik ailenin sağlıklı beslenmesini sağlayacak gıda maddelerini satın almak için yapılması gereken harcama tutarı Ekim 1997'de 43 milyon 911 bin liraya ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre artış oranı yüzde 100 olmuştur. 55'inci hükümetin işbaşında bulunduğu son dört ay içinde gıda harcaması tutarındaki artış yüzde 37,1 oranında olmuştur.

Çalışanların yoğun olarak alış-veriş yaptıkları yerler dikkate alınarak yapılan piyasa fiyat belirlemeleri sonucu hesaplanan "aylık gıda harcaması" tutarı son bir yıl itibariyle şöyle olmuştur:

TABLO- 8: DÖRT KİŞİLİK AİLENİN GIDA HARCAMASI (TL/AY)

Aylar	Gıda Harcaması Tutarı* (TL/Ay)	Bir Önceki Aya Göre Artış Yüzdesi	Aralık Ayına Göre Artış Yüzdesi	Son Oniki Aylık Artış Yüzdesi
Ekim'96	21.867.000.-	6.1	-	-
Kasım'96	22.977.000.-	5.1	-	-
Aralık'96	23.641.000.-	2.9	-	-
Ocak'97	24.226.000.-	8.8	8.8	80.9
Şubat'97	25.054.000.-	4.9	14.1	79.4
Mart'97	26.703.000.-	4.8	19.6	72.9
Nisan'97	28.523.000.-	5.0	25.5	79.4
Mayıs'97	30.552.000.-	4.2	30.8	72.8
Haziran'97	32.037.000.-	4.9	35.5	74.5
Temmuz'97	35.470.000.-	10.7	49.6	89.4
Ağustos'97	37.617.000.-	6.1	59.1	95.5
Eylül'97	39.778.000.-	5.7	68.3	93.1
Ekim'97	43.911.000.-	10.4	85.7	100.4

Kaynak: Türk-İş Araştırma Merkezi

(*) Yeni harcama kalıbına göredir.

Ülkemizde süregelen fiyat artışları nedeniyle, özellikle dar ve sabit gelirli geniş halk kesimlerinin yaşam mücadelesi giderek zorlaşmaktadır. Öyle ki, yürürlükteki net asgari ücret aylık gıda harcamasına ancak 15 gün yetmektedir. Yapılması gereken ulaşım, giyim, sağlık, eğitim, kira, elektrik, su, yakacak gibi zorunlu harcamalar da göz önünde tutulursa yaşamak için gerekli ücret düzeyi ortaya çıkmaktadır.

Zaten bugünkü koşullarda bir ailenin yeterli ve dengeli beslenebilmesi için aile bütçesinden gıdaya yeterli payın ayrılması mümkün değildir. Bu

durumda dar gelirli birer başta olmak üzere çalışanlar, sağlıklı ve dengeli beslenebilmek bir yana, ancak günlük yaşamlarını sürdürebilecek beslenmeyi gerçekleştirmek zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadır.

TABLO: 9- GIDA HARCAMASI ve ASGARI ÜCRET

Yıllar	Gıda Harcama Tutarı (TL/Ay)	Net Asgari Ücret (TL/Ay)
Ekim 1992	1,642,000.-	907,839.-
Ekim 1993	2,638,000.-	1,563,472.-
Ekim 1994	6,382,000.-	2,759,428.-
Ekim 1995	11,984,000.-	5,547,135.-
Ekim 1996	21,867,000.-	11,084,652.-
Ekim 1997	43,911,000.-	22,943,025.-

Kaynak: Türk-İş Araştırma Merkezi

(*) 1996 ve 1997 yılı gıda harcaması yeni kalıba göredir.

1992 yılının Ekim ayında alınan asgari ücret ile aylık gıda harcamasının %55'i karşılanırken, yaşanan ekonomik krize de bağlı olarak 1994 yılında ancak %43'ü karşılanabilir olmuştur. Ekim 1997'de ise, asgari ücretin aylık gıda harcamasını karşılama oranı yüzde 52,2 düzeyindedir.

Geçim koşulları böylesine olumsuz ve alınan ücret geliri ile günlük yaşantının zorunlu kıldığı gereksinimleri karşılayabilmek zor iken, ücret gelirlerinin 1998 yılında da hedeflenen enflasyon oranı kadar artırılması var olan olumsuz geçim koşullarının sürdürülmesinden öteye bir anlam ifade etmemektedir. Kabul edilebilir bir yaşama standardını sağlayacak ücret belirlenmeden yapılan endeksleme, dar ve sabit gelirli kesimlerin yıllarca süren özverisinin sürdürülmesi anlamındadır.

Düşük ücret enflasyona karşı korunmak isteniyor.

Bilindiği üzere Türkiye'de sürdürülmek istenen ekonomik politikaların bir ayağının düşük ücret politikası oluşturması istenmekte ve tüm toplumu etkileyen ekonomik kriz döneminde krizden çıkış yolu ücret gelirlerinin reel olarak geriletilmesinde aranmaktadır. Nitekim ülkede ekonomik istikrarın sağlanması amacına dönük olarak hazırlandığı belirtilen orta vadeli programın açıklaması yapılırken, ücretlerin enflasyon kadar arttırılacağı söylenmiştir.

Kamu kesiminde istihdam edilen işçiler için ödenen aylık çıplak brüt ücret esas alınarak son üç yıl itibariyle yapılan hesaplamada, 1995-1997 yıllarını kapsayan dönemde reel ücretlerin gerilediği ve fakat Ocak 1997 itibariyle bağitlanan toplu iş sözleşmeleri ile birinci altı aylık dönemde bu kaybın kısmen giderildiği görülmektedir. Sözleşmenin ilk diliminde ücretler ortalama yüzde 78,4 oranında artmış ve sözleşmenin ikinci altı aylık döneminden itibaren ücretlerin, her ay gerçekleşen enflasyon oranı kadar artırılması kararlaştırılmıştır.

1995 yılı başında 100 olan reel ücret düzeyi Temmuz 1996'da yüzde 31,7 oranında gerilemiş, ancak 1997 yılı başında alınan ücret zamları ile reel ücret 92.6 düzeyine gelmiştir. Ocak-Haziran 1997 arası beş aylık dönemde meydana gelen fiyat artışları karşısında aşınan ücretlere, aylık eşel-mobil sistemi uygulamasının başladığı Temmuz 1997 ayından itibaren zam uygulanmaya başlanmış ve reel ücret düzeyi 70,4 düzeyinde kalmıştır.

TABLO - 10: KAMU KESİMİNDE ÜCRET- FİYAT GELİŞİMİ

	Ortalama Brüt Ücret (TL/AY)	Ücret Endeksi	Ücret Artış Yüzdesi (*)	Geçinme Endeksi	Fiyat Artış Yüzdesi (*)	Reel Ücret Endeksi
Ocak 1995	21.912.000.-	100.0	16	100.0	40	100.0
Temmuz 1995	25.418.000.-	116.0	16	131.6	31.6	88.1
Ocak 1996	29.993.000.-	136.9	18	176.0	33.8	77.8
Temmuz 1996	35.992.000.-	164.3	20	240.6	36.7	68.3
Ocak 1997	64.210.000.-	293.1	78.4	316.5	31.5	92.6
Temmuz 1997	66.072.000.-	301.5	2.9	428.4	35.4	70.4
Ağustos 1997	70.235.000.-	320.5	6.3	455.3	6.3	70.4
Eylül 1997	74.590.000.-	340.4	6.2	483.5	6.2	70.4
Ekim 1997	80.035.000.-	365.3	7.3	518.8	7.3	70.4
Kasım 1997	86.678.000.-	395.6	8.3	562.0	8.3	70.4

Kaynak: TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi

Başta benzin olmak üzere temel mal ve hizmetlere yapılan ve süreceği açıklanan zamlar çalışanların geçim şartlarını daha da ağırlaştırmaktadır. Elde edilen gelir düzeyi ile insan onurunun gerektirdiği yaşamı sürdürmek giderek güçleşmektedir. Ancak siyasal iktidar varolan olumsuz durumu sürdürmek amacıyla aylık eşel-mobil sistemini sürdürmekte kararlı gözükmektedir. Ücretlerin satın alma gücü geçmişteki enflasyonla hedeflenen arasındaki fark kadar kısılmaya çalışılacaktır. Zira talebin kısılabilmesi için çalışanların satın alma gücünün daraltılması ya da en azından mevcut durumun korunması gerektiği düşünülmektedir.

Özelleştirmeden 1998 yılında 2,5 milyar dolar gelir elde edilmesi hedefleniyor.

Özelleştirmenin ülke gündemine girdiği tarihten bu yana işçi kesimi olarak yapılan eleştirilerde Türkiye gerçeği ön planda tutulmuş, ülke ekonomisi ve çalışanlar açısından özelleştirmenin doğuracağı sakıncalara dikkat çekilmiştir. KİT'lerin özelleştirilmesiyle ilgili ileri sürülen gerekçelerin geçerli olmadığı yaşanan süreç içinde ortaya çıkmıştır.

1985 yılından bu yana 164 kuruluş özelleştirme kapsamına alınmış, daha sonra 13 tanesi çeşitli nedenlerle özelleştirme kapsamından çıkarılmıştır. Halen 47 kuruluş ile bazı taşınmazlar özelleştirme kapsamında bulunmaktadır.

Şimdiye kadar gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarından (1985-1986) yapılan tahsilatın toplam tutarı 2,785 milyon dolar civarında olmuş, özelleştirme kapsamındaki kuruluşlardan elde edilen temettü ve diğer gelirlerle birlikte toplam kaynak 4,208 milyon dolara yükselmiştir. Oysa aynı dönemde yapılan harcama toplamı 3,956 milyon dolar olmuştur. Ortaya çıkan bu tablonun da çok açık bir biçimde kanıtladığı gibi, özelleştirmenin ülke ekonomisine maddi bir katkısı olmamış ve fakat özelleştirme sonrası işten çıkarmaların yaygınlık kazanması gibi ortaya çıkan sosyal sorunları ile bazı sektörlerde oluşan monopol ya da oligopol yapı, ağır fatura ödenmesine neden olmuştur.

1998 Programında, özelleştirmede öngörülen hedeflere ulaşılamama nedenleri; özelleştirmenin sosyal boyutuna ilişkin sorunların çözülmemesi, gerekli yasal düzenlemelerin yeterince yapılamaması, özelleştirmenin sadece mülkiyetin devri yönüne ağırlık verilerek yönetimin devri uygulamalarının denetlenmesi ve kamuoyu desteğinin sağlanamamış olması gibi etkenlere dayandırılmaktadır.

1997 yılı programına göre, halen ihale veya satış prosedürü devam eden kuruluşlardan; Deniz Nakliyatı'nın blok satışı, Türban'a ait Bodrum Marina'sının kullanım hakkı devri ve Ürgüp Moteli'nin satışı, Sümer Holdinge ait 3 işletme

ve bir iştirak hissesinin satışı, Kurtalan Çimento ve Meybuz'un blok satışı, Orüs'e ait 1 işletmenin satışı, Etibank'ın blok satışı ile Konya Krom Magnezit A.Ş.'nin blok satışı işlemlerinin sonuçlandırılması beklenmektedir.

1998 yılında ise, Türk Telekom A.Ş. özelleştirme çalışmalarının sürdürülmesi yanı sıra; Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.'ndeki kamu hisselerinin blok satışı, Sivas Demir Çelik İşletmesi'nin blok satışı, Sümer Holding, Orüs ve Turban'a ait diğer tesis ve varlıkların satışı veya işletme hakkı devri, Havaş'taki % 40 hissenin halka arzı, Petkim'deki kamu hisselerinin satışı, Tüpraş'a ait rafinerilerden bir bölümünün satışı, Petrol Ofisi A.Ş. hisselerinin satışı, Erdemir'deki kamu payının satışı, T. Gemi Sanayi ve T. Denizcilik İşletmelerine varlık/taşınmazların satış/işletme hakkı devri, Türkiye İş Bankası'ndaki % 12,3 hissenin satışı ve özelleştirme kapsamındaki bazı iştirak hisselerinin satışı ve taşınmazların satış veya devri için ihaleler açılması görülmektedir. Bu çerçevede, 500 milyon doları Telekom GSM lisans satışından ve 2 milyar doları Özelleştirme İdaresi portföyündeki kuruluşların özelleştirilmesinden olmak üzere 2,5 milyar dolar gelir elde edilmesi beklenmektedir.

Öte yandan 1998 yılında kapsama ve programa alınması hedeflenen kuruluşlar; T. Demir Çelik İşletmeleri, T. Gübre Sanayi A.Ş., T. Şeker Fabrikaları A.Ş., SEKA ve TCDD'ye ait limanlar, Tekel'e ait bazı sigara fabrikaları ile Tarım işletmeleri Genel Müdürlüğü olacaktır.

Özelleştirme uygulamalarında karşılaşılan sorunların aşılması amacıyla 4046 sayılı Yasa ile geniş bir düzenleme yapılmış olmasına rağmen, uygulamalarda yaşanan sorunlar sürmektedir. Yapılan özelleştirmelerin bir çoğu yargı kararlarıyla iptal edilmiştir.

KAMU MALİYESİ

1998 BÜTÇESİ

1998 Mali Yılı Bütçesi TBMM Bütçe ve Plan Komisyonu'nda görüşülme aşamasında bulunmaktadır. 1998 bütçesine ilişkin olarak siyasilerin ve bürokratların temel vurgusu, bu bütçenin üç yıllık bir orta vadeli istikrar politikasının bir parçası olduğudur. Nitekim gerek 13 Ekim'de 2 bakanın ve çok sayıda üst düzey bürokratin Ekonomik ve Sosyal Konsey'in hükümet dışı üyelerine verdiği brifingte, gerek Maliye Bakanı'nın "Bütçe Sunuş Konuşması"nda, gerekse Hükümet üyelerinin konuşmalarında altı çizilen temel nokta budur.

Ancak tablo 1'de sunulan 1998 bütçesine ilişkin büyüklükler bütçenin böyle bir işlev taşıdığına işaret etmemektedir. Şu nedenlerle:

Birincisi, yıllık ortalama enflasyonun yüzde 64 olacağı öngörülen 1998 yılında bütçe boyutunun artışı yüzde 84'ü bulmaktadır. Her ne kadar, faiz dışı harcamaların sadece yüzde 54 artacağı, böylece hiç olmazsa bütçenin reel harcamaları yönüyle kısıllacağı söylenebilirse de, bu değerlendirme yetersiz ve yanıltıcı olacaktır.

İkincisi, henüz başlangıç teklifi olarak bütçenin yüzde 40'lık bir payını borç faizleri ödeneği olarak ayıran ve bu oranla Cumhuriyet tarihinin rekorunu kıran bir bütçenin, bir dengeleme programının parçası olması inandırıcı gözükmemektedir. Faiz ödemelerinde yüzde 158'lik bir artış öngören, ancak rant aktardığı bu kesimlerin talebini herhangi bir vergi önlemiyle de kısmayı düşünmeyen bir bütçe anlayışının istikrar sağlayıcı olması mümkün görünmemektedir.

Üçüncüsü, bütçeye konulan faiz ödeneğinin gerçekçi olduğunun kuşkulu olmasıdır. Nitekim kamuoyuna yansıyan ilk bütçe taslağında 1998 yılı faiz ödeneğinin 6.5 katrilyon TL olarak öngörülmüş olmasına karşın, şimdiki bütçe teklifinde bunun 5.9 katrilyon TL'ye indirilmiş olması, bütçe harcamalarının olduğundan küçük gösterildiği kuşkusunu doğurmaktadır. Kaldı ki, 1997'den 1998'e aktarılan faiz ödeme yükünün 5.1 katrilyon TL olduğu bilindiğine göre, 1998 yılı faiz ödemelerinin 5.9 katrilyon düzeyinde tutulabilmesi inandırıcılığını iyice yitirmektedir. 1998 yılı içinde ödenmek üzere yapılacak her yeni kamu borçlanması bu faiz yükünü yukarıya doğru taşıyacaktır.

Tablo 1:1998 KONSOLİDE BÜTÇESİNE İLİŞKİN BAZI BÜYÜKLÜKLER

	1997 Gerçekleşme Tahmini (trilyon TL)	1998 Taslağı (trilyon)	Artış 1998/1997 (%)	1998 Bütçe Payı(%)
HARCAMALAR	8.052	14.793	83.7	100.0
Faiz Dışı Harcamalar	5.761	8.893	54.4	60.1
A.Cari	2.790	4.830	73.1	32.7
1.Personel	2.100	3.500	66.7	23.6
2.Diğer Cari	690	1.330	92.8	8.7
B.Yatırım	600	1.000	66.7	6.8
C. Transfer	4.662	8.963	92.3	60.6
1.Borç Faiz Ödemeleri	2.291	5.900	157.5	39.9
2.Sosyal Güvenlik	780	1.400	79.5	9.5
3.Diğer transferler	1.591	1.663	4.5	11.2
GELİRLER	5.427	10.800	99.0	
A.Vergi gelirleri	4.550	8.900	95.6	
B. Vergi Dışı Normal Gel.	400	702	75.5	
C. Özel Gelir ve Fonlar	456	1.158	153.9	
Katma Bütçe gelirleri	21	40	90.5	
BÜTÇE DENGESİ	-2.625	-3.993	52.1	
FAİZ DIŞI DENGİ	- 334	1.907		

Kaynak: 1998 Yılı Bütçe Gerekçesi ve Maliye Bakanı'nın Bütçe Sunuş Konuşması.

Dördüncüsü, faiz dışı transfer kalemlerindeki artışın da inandırıcı olamayan bir düzeyde sınırlandırılmış gözükmesidir. Bu kalemlerde hedeften her sapma bütçe boyutunu büyütücü olacaktır.

Beşincisi, faiz dışı bütçeyi sınırlandırma yaklaşımının, esas olarak, personel ve yatırım ödenekleri artışını denetleme anlayışından ibaret olmasıdır. Oysa tablo 2'den izlenebileceği gibi, bu anlayış esasen yıllardır yürürlükte, ancak buna rağmen enflasyonist süreç durdurulamamaktadır.

Tablo 1 ve 2 birlikte değerlendirildiğinde, iktidarların bütçe üzerindeki kontrollerini uzunca bir süredir ellerinden kaçırdıkları, faiz gibi önemli harcama kalemlerinin katılığı nedeniyle bütçenin esnekliğini kaybettiği görülmektedir. Bu durum karşısında hükümetler öncelikle KİT transferlerini ve yatırım ödeneklerini kıstamışlar, siyasal anlamda fırsat bulduklarında ise personel ödeneklerini sınırlamışlardır. Ancak, KİT'lere yönelik sermaye transferleri ile yatırım ödenekleri kısıntıları esasen dip noktalarına ulaştığı için burada bir hareket marjı bulunmamaktadır. Yılların kötü yönetimlerinin birikimi nedeniyle şu an yükseliş eğiliminde olan sosyal güvenlik transferleri ise şimdilik yeni bir gayri esnek harcama kalemi özelliğine doğru yönelmektedir.

Geriye kalan personel ödenekleri ise, ancak belirli bir yükseliş konjonktürünü izleyen dönemlerde hükümetlerin göz diktikleri bir kalem olmaktadır. Bunun iki tipik örneği, tablo 2'den de görülebileceği gibi, 24 Ocak 1980 ile 5 Nisan 1994 dönemeçleridir. Her iki dönüm noktasında da, personel ödeneklerinin bütçe içindeki payı yüzde 35'leri aşan noktalardan yüzde 23-24'lere geri çekilmiştir.

Oysa şimdiki durumda Anasol-D Hükümetinin üzerinde oynayabileceği bir "ücret rezervi" bulunmamaktadır. Reel ücret ve maaşlar 1994 sonrasında esasen iniş çizgisindedir. Personel ödeneklerinin 1997'de yüzde 26 düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe payını 1998'de yüzde 23.6'ya çekmenin ciddi bir talep kısıcıcı etkisi olamayacak, ancak ücretli/maaşlı kesimden hükümete olan başlangıç desteğini önemli ölçüde tersine çevirebilecektir. 1998 yılında personel ödemelerinin bütçe içindeki payını, 1984-88 gibi ücret ve maaşların en fazla geriletildiği bir dönemin düzeyine çekmek, ekonomik olmaktan ziyade politik sonuçları olabilecek bir icraat olacaktır.

**Tablo 2: Bütçenin Önemli Harcama Kalemlerinde
Ağırlık Kaymaları
(Bütçe Harcamalarının Yüzdesi Olarak)**

	1975-80	1981-83	1984-88	1989-93	1994-95	1996	1997	1998
Personel/Bütçe	35,4	26,5	23,6	37,5	29,8	24,5	26,1	23,6
Yatırım/Bütçe	19,8	19,7	18,1	12,8	7,0	6,5	7,5	6,8
Faiz/Bütçe	2,7	6,2	16,4	20,6	33,4	38,1	28,5	39,9
KİT Trans/Bütçe	12,1	12,8	4,2	4,7	2,5	1,3	1,5	?
4 Kalem/Bütçe	70,0	65,2	62,3	75,6	72,7	70,4	63,6	-

Kaynak: DPT, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler(1950-1995) ve 1998 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi.

Not: 1997 yılı verileri gerçekleştirme tahminlerini, 1998 yılı verileri ise henüz ödeneye dönüşmemiş bütçe teklifi rakamlarını göstermektedir.

Milli gelirden aldığı pay giderek büyüyen sermaye kesimlerinin, bu arada özellikle rant geliri sahiplerinin üzerine gitmek yerine onları borçlanma ve vergileme politikalarıyla sürekli kayıran bir anlayışın, doğruluğu kuşkulu olan talep yönetimi politikalarını dahi başarılı kılması beklenmemelidir.

Kamu ve özel sektörlerin ücretli ve maaşlı kesimlerinin milli gelirden aldıkları pay sadece yüzde 24 düzeyinde olmasına karşın, bu kesimler gelir vergisinin yüzde 52'sini ödemekte, dolaylı vergilerin en önemli yükümlülükleri konumunda bulunmakta, ancak hala bir istikrar programının temel hedefi olarak görülebilmektedirler.

Bu açılardan bakıldığında, toplumun en çok kazanan kesimlerinin satın alma gücünü denetleyebilecek bir vergi ve harcama reformu olmaksızın enflasyonu geriletebilmek mümkün gözükmemektedir. Oysa ne yeni vergi düzenlemelerine ilişkin beklentiler umut vermektedir, ne de bütçeyi "rantiyeye kamu kaynaklarını transfer etme organı" olmaktan kurtaracak bir hazırlığın işaretleri görülmektedir.

Tam tersine, vergi gelirlerinin yüzde 66.3'ünü, yani tam üçte ikisini faiz ödemelerine ayıran bir bütçe söz konusudur ve dönem sonunda bunun da aşılması olasılığı yüksektir. Bir başka açıdan, ücretlilerin ödedikleri gelir ve tüketim vergilerinin tümü rantiyeye gitmektedir. Hatta, ücretlilerin ödediği dolaysız ve dolaylı vergilerin toplamı bütçeden rantiyeye yapılan faiz transferlerini karşılamaya yetmemektedir. Böyle bir durumda, hükümetlerin, verginin geriye hizmet olarak döneceğini söyleyerek yurttaşları vergi ödevini yerine getirmeye davet etmelerinin dayanakları ortadan kalkmaktadır. Hükümetlerin vergi salma meşruiyetleri derinden sarsılmaktadır. Esasen, ücretliler gibi vergiyi kaynakta kesintiyle ödeyenler dışında hiçbir yükümlü kategorisi, KİT'ler hariç, vergi ödevini tam olarak yerine getirmeye istekli ve duyarlı gözükmemektedir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere, 1997 mali yılında faizlerin bütçe içindeki payı gerilemektedir; nitekim Ocak-Eylül dönemi gerçekleşme sonuçları da yüzde 28 oranını vermektedir; ancak bu bir düzelmeye işaret etmemektedir. Bu durum, Refahyol iktidarının gerek birinci "kaynak" paketiyle döviz cinsinden borçlanarak, gerekse TL cinsinden borçlanmanın vadesini büyük ölçüde 1998 yılının ilk dört ayına yığarak kendi dönemini ve "denk bütçe" söylemini kurtarmaya çalışması sonucunda ortaya çıkmış fiktif bir gelişmedir. Nitekim 1998 bütçesindeki faiz ödemeleri esas olarak 1996 sonu ve 1997 yıllarından devretmektedir. 1998 yılı borç ödemelerinin

yüzde 45'i ilk dört aya yığılmış olup, bu yılın faiz ödemelerinde henüz bütçe teklifinde ortaya çıkan tırmanmanın nedeni de bu borç yığılmasıdır. Eğer 1998'de vadesi gelen kamu iç borçlarının 1997 yılına isabet eden faiz yükleri 1997 bütçesine dahil edilmiş olabilseydi, 1997'deki bu zahiri düzelmenin izleri tamamen silinmiş olurdu.

Tablo 3'te konsolide bütçe harcamalarının ekonomik ayrıma göre dağılımı 1992-1998 dönemi için verilmektedir. 1992-96 verileri gerçekleşen harcamaları, 1997'nin verileri 9 aylık gerçekleştirmelere göre yılsonu harcama tahminini yansıtmakta, buna karşılık 1998 için bütçe teklifi rakamları kullanılmaktadır. Görülen eğilim, cari ve yatırım harcamalarının düşmekte, buna karşılık faizlerle şişen transfer harcamalarının yükselmekte olduğudur. 1997 dağılımı, yukarıda değinildiği gibi, arızı bir durumu yansıtmaktadır. Nitekim bütçe, ekonomik ayırım bakımından, bir yıllık arayla yeniden 1996 bileşimine dönmüş bulunmaktadır.

Dikkat edileceği üzere, cari harcamaların azalan bölümü personel harcamalarıdır. "Diğer cariler" kaleminin bütçe içindeki payının -bütçe üzerindeki bütün baskılara karşın- önemini koruyor olmasının nedeni, bunun büyük ölçüde iç güvenlik harcamalarına tahsis ediliyor olmasındandır. "Diğer cariler" in çok büyük bölümü, sanıldığı gibi kamunun lüks veya savurgan tüketimine gitmemekte, genellikle yüzde 75'i aşan bir oranda Milli Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı'na ayrılmaktadır. Bu kalem içinde esas olarak "düşük yoğunluklu çatışma"nın cari mühimmat harcaması yer almaktadır. 1998 bütçesine bakıldığında toplam 1.330 trilyon TL olan toplam "diğer cari" büyüklüğünün 950 trilyon lirası Milli Savunma Bakanlığı'na, 104 trilyon lirası ise Jandarma Genel komutanlığı'na ait bulunmaktadır. Bu ikisinin 1998 bütçesi diğer cari ödenegine oranı yüzde 79.3'tür. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik de dahil edildiğinde bu oran yüzde 82.1'e çıkmaktadır. Anlaşılacağı üzere, bütçenin "diğer cari" kalemi de hükümetlerin kolayca oynayabilecekleri bir harcama kalemi olmaktan çok uzaktır.

Tablo 4'teki veriler konsolide bütçe harcamalarının bu defa idari-fonksiyonel ayrıma göre dağılımını 1992-1998 dönemi itibariyle vermektedir. Buna göre, harcamaların ağırlıklı bölümünün borç faiz ödemeleri, genel hizmetler, savunma, eğitim, adalet emniyet ve sağlık olduğu görülmektedir. Bütçe harcamalarının idari-fonksiyonel

Tablo 3- EKONOMİK AYRIMA GÖRE KONSOLİDE BÜTÇE HARCAMALARININ TOPLAM İÇİNDEKİ PAYLARI (%)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997(*)	1998(**)
CARİ	50.8	41.9	38.5	37.5	32.5	34.7	32.7
Personel	41.7	34.6	30.3	29.1	24.6	26.1	23.6
D.Cari	9.0	7.3	8.2	8.3	7.9	8.6	8.7
YATIRIM	14.5	11.7	8.5	6.0	6.4	7.5	6.8
TRANSFER	34.7	46.4	53.0	56.6	61.1	57.9	60.6
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

KAYNAK : 1998 Yılı Bütçe Gerekçesi

(*) : Gerçekleşme Tahmini

(**) : Bütçe Teklifi

Tablo 4- İDARİ-FONKSİYONEL AYRIMA GÖRE HARCAMALARIN DAĞILIMI (%) (1992 - 1998)

HİZMETLER	1992	1993	1994	1995	1996	1997(*)	1998(**)
GENEL HİZMETLER	20.1	24.0	22.0	23.8	24.3	30.3	25.4
SAVUNMA	13.5	10.9	11.9	11.9	10.1	12.2	11.0
ADALET-EMNİYET	5.3	4.5	4.1	4.0	3.5	3.6	3.1
TARIM ORMAN-KÖY	6.2	5.1	3.9	3.3	2.8	2.6	2.0
SU İŞLERİ	5.2	4.0	2.8	3.1	2.8	2.7	1.9
KARAYOLLARI	3.1	2.9	2.3	2.2	2.1	1.9	1.4
BAYINDIRLIK	1.7	2.0	1.2	1.0	1.1	0.6	0.4
ULAŞTIRMA	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2
MADENCİLİK	0.4	0.4	0.3	0.2	0.2	0.3	0.1
EĞİTİM	19.7	16.5	13.4	12.2	11.0	11.1	11.0
SAĞLIK	4.0	3.9	3.5	3.3	3.0	3.2	2.6
KÜLTÜR-TURİZM	0.8	0.8	0.6	0.5	0.5	0.5	0.4
SOSYAL HİZMETLER	0.9	0.9	0.6	0.6	0.6	0.6	0.4
BORÇ FAİZLERİ	17.9	23.7	33.1	33.4	37.8	29.8	39.9
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

KAYNAK : 1998 Yılı Bütçe Gerekçesi

(*) Başlangıç ödeneği

(**) Bütçe teklifi

bileşimindeki çarpıklık 1980'li yılların ortalarından itibaren gelişmeye başlamış olmakla birlikte, 1990'lı yıllarda da bozulmanın sürdüğü görülmektedir.

1992 mali yılının birçok bakımdan 1991'e göre geçici ve kısmi bir düzelme yılı olduğunun da karşılaştırmalarda hesaba katılması kaydıyla, idari fonksiyonel dağılımı gruplandırarak aşağıdaki gibi sunmak da mümkündür.

Tablo 5 : Bütçe Harcamalarının Gruplar İtibariyle
İdari-Fonksiyonel Dağılımı (Yüzde)

	1992 (Harcama)	1998 (Bütçe Teklifi)
•Genel Hizmetler	20.1	25.4
•Savunma-Adalet-Emniyet	18.8	14.1
•Alt Yapı (Turizm dahil)	17.0	6.1
•Sosyal Harcama(Eğitim,Sağlık, Kültür, Sosyal Hizmet)	25.2	14.3
• Borç Faizleri	<u>17.9</u>	<u>39.9</u>
Toplam Konsolide Bütçe	100.0	100.0

Kaynak: Bütçe Gerekçeleri.

Görüldüğü gibi, 1998 bütçesi tam anlamıyla kötüleştirilmiş bir bütçe resmi vermektedir. 1980'lerden itibaren biriken olumsuzlukların 1994 sonrasının hızlı bozulmalarıyla katmerleşmesi sonucunda, sosyal harcama ve altyapı boyutu tamamen gözden çıkarılmış bir bütçe anlayışına varılmıştır. 1994 sonrasının bütçeleri Türkiye'nin beşeri ve fiziki altyapı bakımından gelişmiş ülke statüsüne yaklaşma sürecini tamamen kesintiye uğratmış bulunmasının belgeleri niteliğindedir.

Buna rağmen hala sosyal harcamaları bir sorun olarak gören yaklaşımın varolması, siyasilerin ve bürokratların çözüm üretmeye hazır olmadıklarını göstermektedir. Herşeyin faiz transferlerine yer açmak için feda edildiği bu süreç (tablo 2 bu süreci çok iyi özetlemektedir) sağlıklı ve sürdürülebilir bir gelişme değildir.

Bu tür bütçeler Türkiye'nin sorunlarını çözemez, tam tersine sorunların daha da büyümesine kaynaklık eder. Bu tür bütçeler, istikrarın ve gelişmenin sağlanmasının değil istikrarsızlığın kalıcılılaşmasının araçları olabilir. Bu nedenlerle, kamu maliyesi sistemimiz bir an önce bu çarpık bütçeleme anlayışından kurtarılmalıdır.

Bunun çözümü bir yandan vergi gelirlerini ciddi ölçeklerde arttırmak, diğer yandan bütçe üzerindeki borç faizi yükünü hemen tasfiye etmektir.

* * *

1998 yılı bütçe teklifine göre **konsolide bütçe gelirlerinin** 1997 yılı tahsilat tahminlerine göre artış oranları tablo 1 ve 6'da verilmektedir. Buna göre konsolide bütçe gelirlerinin yüzde 99 oranında artması öngörülmektedir. Ortalama fiyat artışının yüzde 64'e düşürülmesi planlandığına göre, bütçe gelirlerinin ve özellikle de vergi gelirlerinin yüksek bir reel artışa konu olması beklenmektedir. Oysa sabit fiyatlarla ekonomik büyüme oranının da 1997'de yüzde 6'dan 1998'de yüzde 3'e düşürülmesi hedeflendiğine göre, büyüme hızında ciddi bir gerileme konjonktüründe vergi gelirlerinde böylesine ciddi bir reel sıçrama açıklanabilir gibi gözükmemektedir. Bu durumda kaçınılmaz olarak ya vergi gelirlerinin olması beklenenden daha yüksek gösterildiği, ya da, daha büyük bir olasılıkla, önceki yıllarda olduğu gibi enflasyon hedefinin gerçek beklentinin altında tutulduğu değerlendirilmeleri yapılacaktır. Nitekim 1997 Ekim ayı enflasyon rakamlarının yüksekliğine bakıldığında, 1998 için yüzde 64'lük ortalamanın tutturulmasının giderek güçleştiği ortaya çıkmaktadır.

1998 gelirleri içinde 300 trilyon TL'lik bir "eğitim özel gelirleri" kaleminin bulunmasının etkileri dışında, 1998'de yüzde 110'un üzerinde artış beklenktisi bulunan iki vergi bulunmaktadır: Gelir Vergisi ile Akaryakıt Tüketim Vergisi. İkincisi, akaryakıt fiyatlarına yüksek zamlar yapılacağını bugünden haberlemektedir. Ancak gelir vergisi gibi gelir esnekliği yüksek sayılan bir verginin nasıl olur da yavaşlayan bir ekonomide bu denli yüksek bir artış gerçekleştireceği anlaşılamamaktadır. Bugünlerde tartışılan vergi düzenlemeleri gerçekleşirse, bunların ilk etkilerinin gelir vergisinde artıştan ziyade azalışa yol açmasının bekleniyor olması, bu durumun açıklanmasını daha da güçleştirmektedir.

Benzer bir açıklama sorunu Katma Değer Vergisi için beklenen artışların enflasyon hedefinin bir hayli üzerinde kalması bakımından da

TABLO 6
KONSOLİDE BÜTÇE GELİRLERİNİN 1997 YILI TAHSİLAT TAHMİNİ
1998 YILI BÜTÇE TEKLİFİ VE ARTIŞ ORANLARI

(MİLYAR TL)

GELİRİN CEŞİDİ	1997 YILI TAHSİLAT TAHMİNİ	1998 YILI BÜTÇE TEKLİFİ	ARTIŞ %
KONSOLİDE BÜTÇE GEL.TOP.(1+34)	5,427,000	10,800,000	99.0
1. GENEL BÜTÇE GEL.TOP. (2+24+30)	5,406,000	10,760,000	99.0
2. VERGİ GELİRLERİ TOP. (3+6+9+17+23)	4,550,000	8,900,000	95.6
3. GELİRDEN ALINAN VERGİLER (4-5)	1,790,000	3,770,000	110.6
4. Gelir Vergisi	1,370,000	2,970,000	116.8
5. Kurumlar Vergisi	420,000	800,000	90.5
6. SERVETTEN ALINAN VERGİLER (7-8)	35,500	65,000	83.1
7. Motorlu Taşıtlar Vergisi	33,000	61,000	84.8
8. Veraset ve İntikal Vergisi	2,500	4,000	60.0
9. MAL VE HİZMETLERDEN ALLVER. (10-16)	1,965,000	3,737,000	90.2
10. Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	840,000	1,510,000	79.8
11. Ek Vergi	80,000	140,000	75.0
12. Taşıtlar Alım Vergisi	75,000	139,000	85.3
13. Akaryakıt Tüketim Vergisi	630,000	1,340,000	112.7
14. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	105,000	185,000	76.2
15. Damga Vergisi	120,000	215,000	79.2
16. Harçlar	115,000	208,000	80.9
17. DIŞ TİCARETTEN ALINAN VERGİLER (18-22)	758,500	1,327,500	75.0
18. Gümrük Vergisi	103,000	180,000	74.8
19. Akaryakıt Gümrük Vergisi	13,500	24,000	77.8
20. Tek ve Maktu Vergi	150	250	66.7
21. İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	640,000	1,120,000	75.0
22. Diğer Dış Ticaret	1,850	3,250	75.7
23. KALDIRILAN VERGİLER ARTIKLARI	1,000	500	-50.0
24. VERGİ DIŞI NOR.GEL.TOP.(25-29)	400,000	702,000	75.5
25. Kurumlar Hasılatı ve Devlet Payı	42,000	30,500	-27.4
26. Devlet Patrimonyalı Gelirleri	271,000	512,000	88.9
27. Faizler, İkrar ve Tavizlerden Geri Alınanlar	37,000	61,500	66.2
28. Cezalar	35,000	65,000	85.7
29. Çeşitli Gelirler	15,000	33,000	120.0
30. ÖZEL GELİRLER VE FON.TOP.(31-33)	456,000	1,158,000	153.9
31. Özel Gelirler	6,000	7,000	16.7
32. Fonlar	450,000	851,000	89.1
33. Eğitim Özel Gelirleri		300,000	
34. KATMA BÜTÇE GELİRLERİ	21,000	40,000	90.5

Kaynak : Bütçe Gerekçesi

TABLO 7
VERGİ GELİRLERİNİN YÜZDE DAĞILIMI

GELİRİN ÇEŞİDİ		1992	1993	1994	1995	1996
VERGİ GELİRLERİ TOP. (1+5+10+18+25)		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. GELİRDEN ALINAN VERGİLER (2+3+4)		49.5	47.6	41.9	39.9	38.6
2. Gelir Vergisi		42.4	40.4	30.9	30.4	30.1
3. Kurumlar Vergisi		7.1	7.2	7.5	9.5	8.4
4. Ekonomik Denge Vergisi				3.5		
5. SERVETTEN ALINAN VERGİLER (6+7+8+9)		0.9	1.0	6.3	0.8	0.8
6. Motorlu Taşıtlar Vergisi		0.7	0.8	0.7	0.7	0.8
7. Veraset ve İhtikal Vergisi		0.2	0.2	0.2	0.1	0.1
8. Net Aktif Vergisi				5.3		
9. Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi				0.1		
10. MAL VE HİZMETLERDEN ALI. VER. (11+12+13+14+15+16+17)		33.4	33.8	36.5	39.6	43.3
11. Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi		19.1	19.3	18.9	19.6	18.7
12. Ek Vergi		0.1	0.1	1.4	1.6	1.9
13. Taşıt Alım Vergisi		1.7	2.0	1.2	1.3	1.6
14. Akaryakıt Tüketim Vergisi		4.8	4.8	7.9	9.5	13.5
15. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi		2.8	2.7	2.8	2.3	2.5
16. Damga Vergisi		2.9	3.0	2.3	2.7	2.6
17. Harçlar		2.0	1.9	2.0	2.6	2.4
18. DIŞ TİCARETTEN ALI. VER. (19+20+21+22+23+24)		16.2	17.5	15.3	18.0	17.3
19. Gümrük Vergisi		1.2	3.3	2.2	2.8	2.4
20. Akaryakıt Gümrük Vergisi			1.6	1.6	1.7	0.3
21. Tek ve Maktu Vergi		0.1	0.1			
22. İthalde Alınan Katma Değer Vergisi		10.6	11.7	11.2	13.2	14.4
23. İthalat Damga Resmi		3.2				
24. Ulaştırma Alt Yapıları Resmi		1.1	0.8	0.3	0.3	
25. KALDIRILAN VERGİLER ARTIKLARI			0.1		1.7	0.1

geçerli olmaktadır. Milli gelir büyümesinin üzerinde bir reel hasılat artışı beklentisinin, KDV oranları arttırılmadığı takdirde -ki düşürülmesi tartışılmaktadır- nasıl gerçekleşebileceği açık değildir. Ücretlilere vergi iadesinin cazibesinin arttırılmasının bu tür bir etki yaratması belki bir gerekçe olabilir, ancak bu etkinin abartılmaması daha doğru olacaktır.

Tablo 7 1992-1996 dönemi itibariyle vergi gelirlerinin yüzde dağılımını vermektedir. Buna göre gelirden ve servetten alınan dolaysız vergiler grubunun toplam vergi gelirleri içindeki ağırlığının bu kadar kısa bir dönem içinde dahi çarpıcı bir gerilemeye konu olması, vergi adaletinin hızla bozulmakta olduğunun göstergesidir. Bunun simetrisinde, mal ve hizmetler ile dış ticaretten alınan dolaylı vergiler grubunun toplam içindeki payının 1992'de yüzde 39.6'dan 1996'da 60.6'ya çıkması gibi bir durum vardır. 1997 mali yılının Ocak-Ağustos gerçekleşmesine bakıldığında dolaylı vergilerin yüzde 58'lik bir ağırlık taşıdığı görülmektedir. Ancak geçmiş yıllar örneğine bakıldığında, bu oranın yıl sonu itibariyle yüzde 60 düzeyini bulması beklenmelidir.

Bütçe büyüklüklerinin GSMH'ya ve birbirlerine oranlanmasıyla elde edilen bazı anlamlı göstergeler tablo 8'de sunulmaktadır. Son 10 yılın komprime bir özetini veren bu tablo, 1980'lerin ortalarından itibaren vergi almak yerine borç alma temelinde kamu maliyesinin örtük bir özelleştirmesinin gündeme getirildiğini ve bunun bütçe sisteminde yarattığı tahribatın bugün yolaçtığı bunalımın çok ciddi boyutlara vardığını göstermektedir.

TABLO 8
BÜTÇE BÜYÜKLÜKLERİ
(1987-1996)

(MİLYAR TL.)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
BÜTÇE GİDERİ	12.791	21.446	38.871	68.354	132.401	225.398	490.438	902.454	1.724.194	3.961.308
- Personel Gideri	2.996	5.053	12.539	26.465	49.291	94.076	169.510	273.062	502.600	974.148
BÜTÇE GELİRLERİ	10.445	17.587	31.369	56.572	99.084	178.070	357.333	751.615	1.409.251	2.727.958
- Vergi Gelirleri	9.051	14.232	25.550	45.399	78.643	141.602	264.273	587.760	1.084.351	2.244.094
BÜTÇE AÇIĞI	2.346	3.859	7.502	11.782	33.317	47.328	133.105	150.839	314.943	1.233.350
BORÇ FAİZLERİ	2.266	4.978	8.259	13.966	24.073	40.298	116.470	298.285	576.115	1.497.401
FAİZ HARİÇ BÜTÇE AÇIĞI	80	+ 1.119	+ 757	+ 2.184	9.244	7.030	16.635	+ 147.446	+ 261.172	+ 264.051
GSMH	75.019	129.175	230.370	397.178	634.393	1.103.605	1.997.323	3.887.903	7.854.887	14.978.067
- Bütçe Açığı/GSMH	3.1	3.0	3.3	3.0	5.3	4.3	6.7	3.9	4.0	8.2
- Faiz Harif Açığı/GSMH	0.1	+ 0.9	+ 0.3	+ 0.5	1.5	0.6	0.8	+ 3.8	+ 3.3	+ 1.8
- Bütçe Gideri/GSMH	17.1	16.6	16.9	17.2	20.9	20.4	24.6	23.2	22.0	26.4
- Faiz Harif Bütçe Gideri/GSMH	14.0	12.7	13.3	13.7	17.1	16.8	18.7	15.5	14.6	16.5
- Personel Gideri/GSMH	4.0	3.9	5.4	6.7	7.8	8.5	8.5	7.0	6.4	6.5
- Faiz/GSMH	3.0	3.9	3.6	3.5	3.8	3.7	5.8	7.7	7.3	10.0
- Bütçe Geliri/GSMH	13.9	13.6	13.6	14.2	15.6	16.1	17.9	19.3	17.9	18.2
- Vergi Geliri/GSMH	12.1	11.0	11.1	11.4	12.4	12.8	13.2	15.1	13.8	15.0
- Bütçe Geliri /Bütçe Gideri	81.7	82.0	80.7	82.8	74.8	79.0	72.9	83.3	81.7	68.9
- Vergi Geliri /Bütçe Gideri	70.8	66.4	65.7	66.4	59.4	62.8	53.9	65.1	62.9	56.7

Kaynak : 1998 Bütçe Gerekçesi

VERGİDE DÜZENLEME ARAYIŞLARI

Son birkaç aydır kamuoyunu meşgul eden konulardan birini de vergi alanında yapılması düşünülen yeni düzenleme hazırlıkları oluşturmaktadır. Bu konuda iki hazırlık yapıldığı görülmektedir.

Bunlardan birincisini, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesinde oluşturulan bir “Vergi Özel İhtisas Komisyonu”nun çalışmaları oluşturmıştır. Bu Komisyon Prof. Dr. Sayın Halil Nadaroğlu başkanlığında bazı üst düzey bürokratları, bazı akademisyenleri ve konuyla ilgili uzman ve meslek odası temsilcilerini bünyesinde toplamıştır. Bu Komisyon, çalışmalarının hayli ilerlemiş bir noktasında, TOBB yönetiminin de onayıyla, kamuoyunda “Beşli Sivil İnisiyatif” olarak bilinen kuruluşlardan da görüş istemeyi kararlaştırmıştır. TÜRK-İŞ, DİSK, TESK ve TİSK’in de çağrılı olduğu bir toplantı bu amaçla Temmuz sonunda TOBB merkezinde gerçekleştirilmiştir. Kuruluşların hazırlıksız olarak davet edildikleri bu toplantıda TÜRK-İŞ’in görüş ve önerileri Araştırma Merkezi Müdürümüz Prof.Dr. Oğuz Oyan tarafından dile getirilmiş, daha sonra da Komisyon başkanlığının talebi üzerine diğer kuruluşlar gibi TÜRK-İŞ’in tespit ve önerileri de yazılı olarak Komisyona iletilmiştir (Bu yazılı metin TÜRK-İŞ Yıllığı1997’nin birinci cildinde ve TÜRK-İŞ Yönetim Kurulunun 11 Eylül tarihli Başkanlar Kurulu toplantısına sunduğu Çalışma Raporu’nda yer almıştır. Önemi ve güncelliği dolayısıyla bu raporu yeniden bu bölümün ekinde sunuyoruz).

Daha sonraki süreçte tespit ve önerilerin tartışıldığı yeni bir toplantı çağrısı alınmamış, sadece 9 Ekim 1997 tarihinde, iki gün sonra Bakan’a sunulacağı ve dolayısıyla artık değiştirilmesi mümkün olmadığı özenle vurgulanan taslak metnin kapsamı konusunda taraflara özet ve sözlü bir açıklama yapılmakla yetinilmiştir. Maliye Bakanına Ekim ortasında sunulan metnin TÜRK-İŞ’e intikali ise kasım ayını bulmuştur. Bu durumda TÜRK-İŞ’in ve bildiğimiz kadarıyla DİSK ve TESK gibi kuruluşların bu metnin sorumluluğunu paylaşmaları mümkün değildir. Her ne kadar sözkonusu taslak çalışması TOBB bünyesindeki Komisyon’un bir eseri olarak sunulmakta ise de, giriş bölümünde TÜRK-İŞ ve diğer üç kuruluşun da adının geçmesinin bu metni TÜRK-İŞ’in benimsediği anlamına gelebilecek imalara yol açmaması için sözkonusu taslağın bu açıklama çerçevesinde değerlendirilmesi doğru olacaktır.

TOBB'un Raporu 10 adet vergi yasasının birçok maddesinde yeni düzenlemelere gidilmesini öngörmekte ve gerekçeleri de sunulan değişiklik önerilerinin yasa tekniği çerçevesinde maddeler halinde yazılmasını kapsamaktadır. TOBB düzenlemesinde TÜRK-İŞ'in bazı önerileri yer alıyor gibi gözükmeyle birlikte, Raporun bütünü değerlendirildiğinde esas olarak işveren bakış açısının egemen olduğu görülmektedir. Ücretli kesimlerin vergi oranlarının düşürülmesi yanında diğer kesimlerin de vergi oranlarının çok önemli böyutlerde düşürülmesi, götürülerin vergi muafiyeti kapsamına alınması, sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesi beklentisine bağlı olarak özel sigorta şirketlerinin birçok hizmet alanına önemli vergi istisnalarının getirilmesi bunlardan sadece bazı örneklerdir.

Raporun yasaya dönüşmesi durumunda ilk bir-iki yıl için İdare yönünden vergi geliri azalışına neden olacağının Raporun genel gerekçesinde açıkça belirtilmesinin de gösterdiği gibi, bu tür bir taslağın gelir sıkışıklığı içinde olan Maliye Bakanlığı ve Hükümetçe üstelik içinde bulunduğumuz konjonktürde benimsenmesi mümkün değildir, gerçekçi değildir. Kaldı ki, ortaya çıkabilecek vergi kayıplarının daha sonraki dönemlerde telafi edilmesi için verginin tabana yayılmasının yeterli görülmesi de tatminkar değildir. Vergi ödeme alışkanlığı olmayan kesimlerin daha makul oranlar söz konusu olduğu için büyük bir vergi gayreti içine girmeleri beklenmemelidir.

TÜRK-İŞ'in ana tespitleri şunlardır:

-Türkiye'de devlet bütçesi küçüktür. Daha da kötüsü, harcama bileşimi çok çarpıktır. Faizler bütçenin yüzde 40'ını henüz başlangıçta götürmektedir. Bu nedenle, faiz dışı bütçe harcamalarının milli gelire oranı yüzde 18 dolaylarında olup AB ülkelerinininkinin ikibuçukta biri düzeyindedir. Demek ki vergi gelirlerini arttırmak yeterli değildir; vergilerin yüzde 66'sının faiz olarak rantiyeye transfer edilmesini önlemenin yolu bulunmalı ve faiz/rant/kar gibi sermaye gelirleri doğru düzgün vergilendirilebilmelidir.

-Türkiye'de toplam vergi yükü düşüktür. Buna karşılık ücretlilerin vergi yükü yüksektir. Dolayısıyla yapılması gereken, ücretlilerin vergi yükü düşürülürken ücret dışı kesimlerin özellikle dolaysız vergi yükünün arttırılmasıdır. Bir başka açıdan, ücretlilerin dolaysız vergi yükünün hafifletilmesi, esasen sistemde yüzde 60'lık bir paya ulaşmış bulunan dolaylı vergiler yönünden telafi edilmemeli, yani tüketim vergilerine zam yapılmamalıdır. Ücretlilerin vergi yükünün hafifletilmesinin karşılığı olarak

“verginin tabana yayılması ve kayıt dışı ekonominin kavranması” gibi muğlak, ne zaman gerçekleşebileceği belirsiz ve sorumluluğu üzerinden atan sözde çözümler de olmamalıdır.

TOBB tasarısını hazırlayanlara egemen olan görüşün, esas olarak, Türkiye’de ortalama vergi yükünün gelir düzeyimiz dikkate alındığında pek de düşük sayılamayacağı biçiminde oluşu ise, tasarının temel mantığının sorunlu olduğunu göstermektedir. Oysa Türkiye’de sosyal güvenlik primlerini de içeren toplam vergi yükü yüzde 22 dolayında iken, OECD ortalaması olarak yüzde 39, AB ortalaması olarak yüzde 42.5 oranları söz konusudur. Dolayısıyla Türkiye’nin bu düşük vergi yükünü daha da düşürme lüksü bulunmamaktadır. Buna karşılık, tıpkı Komisyon Başkanı gibi Gelirler Genel Müdürlüğü de Türkiye’de vergi yükünün OECD’den pek de farklı olmadığını gösterebilmek için, karşılaştırılır olmayan serileri karşılaştırarak zihinleri karıştırabilmektedir. Nitekim bu yönde bir bilinçli karışıklık son Ekonomik Sosyal Konsey brifinginde ortaya serildiği gibi Maliye Bakanı’nın 1998 Yılı Bütçe Sunuş Konuşması’nda (S.34-35) da ortaya çıkmıştır. Sayın Bakana verilen yanlış bilgiler nedeniyle, “Türkiye’de vergi yükü yüzde 22.4 iken, OECD ülkelerinde yüzde 28’ler dolayında seyretmektedir” diyebilmiştir. Oysa birinci rakam sosyal güvenlik primleri dahil ikincisi hariç olarak alınmıştır. İkincisine de sosyal güvenlik primleri dahil edildiğinde yüzde 39 oranı elde edilmektedir.

Bilindiği gibi, Özalcı politikaların 1983 sonundan itibaren kamu maliyesine yönelik en önemli tahribatlarından biri, 1984’de vergi gelirlerini azaltmaya girişmesi olmuştur. Bunun bedeli tehlikeli bir iç borçlanma sürecinin başlatılması ve her türlü mali disiplini bozan fon ekonomisinin yaratılmasıyla ödendi. Sonuç olarak kamu maliyesini özelleştiren, yani vergi almak yerine borç almayı benimseyen bir anlayış yerleşmeye başladı. Bunun yanı sıra birleşilmeden Türkiye’de sağlıklı vergi düzenlemeleri yapma olanağı bulunmamaktadır.

Maliye Bakanlığı’nın vergi reform önerisinin son şeklini aldığı ise bu Çalışma Raporu’nun yazıldığı son gün basına yansımış bulunmaktadır. Henüz Bakanlar Kurulu’nda görüşülmeyen bu tasarı taslağında, basının verdiği bilgi çerçevesinde, şu düzenlemelerin öngörüldüğü anlaşılmaktadır:

-Gelir vergisi tarifesindeki vergi oranlarının 5 puan aşağıya çekilmesi, daha sonra 5 yıl içinde kademeli olarak yüzde 15’e indirilmesi;

-“Özel Kıyaslama Yöntemi”adıyla TOBB tasarısında yer alan servet beyanı önerisinin benimsenmesi ve 50 milyar TL’lik limitin üzerindeki servet sahiplerinden alınması;

-Kurumlar Vergisi oranının da 5 puan azaltılarak yüzde 20’ye indirilmesi, gelir vergisi stopajı ile asgari kurumlar vergisi oranının yüzde 16’ya çekilmesi;

-Hayat standardı esasının gelir vergisi sisteminden çıkırılması ancak bazı göstergelerin korunması;

-Beyannameli mükelleflere, belgeledikleri kişisel harcamaların yüzde 30’unu matrahtan düşürebilme avantajının getirilmesi;

-Götürü vergi kapsamının daraltılması, ancak peşin vergi uygulamasının gelir kaybını önlemek açısından sürdürülmesi;

-KDV’de bazı malların KDV oranlarının düşürülmesi;

-18 yaşı dolduran tüm vatandaşlara bir vergi numarasının verilmesi ve bütün alım satımlarda bu tek numara üzerinden işlem yapılması, böylece servet değişmelerinin kayda alınarak izleme imkanının yaratılması;

-Gayrimenkul alım satım harçlarının alıcı ve satıcı için yüzde 4.8 olan oranlarının, alıcı için yüzde 1’e, satıcı için yüzde 0.5’e indirilmesi;

-Gayrimenkul değer artışlarının vergilendirilmesi mevcut durumda gelir vergisi kapsamında, edinimden 4 yıl içinde elden çıkarılan gayrimenkuller için söz konusuysa, tasarıyla bu süre sınırlamasının kaldırılması ve böylece başlangıç rayicinin de yüksek gösterilmesinin özendirilmesi.

Bu düzenleme önerileri üzerine kesin görüş belirtmek için tasarıya dönüşüp dönüşmeyeceğini yada hangi değişikliklerle dönüşeceğini görmek doğru olacaktır. Ancak ücretliler için standart tarifeye göre indirimli özel bir gelir vergisi tarifi öngörmeyen ve gene ücretliler için beyan sistemi kapsamında gider indirimi öngörmeyen bu değişikliklerin kapsamında özel indirimi anlamlı düzeylere yükseltecek ve böylece asgari ücreti hiç olmazsa tedricen vergi dışında bırakacak bir yaklaşımın benimsenmesi beklenirdi.

Vergi yükü kesimler arasında adil dağılmamaktadır.

Türkiye nüfusu 1996 yılında 61 milyon 933 bin kişidir. 1995 yılı seçimleri itibariyle seçmen sayısı ise 34 milyon 155 bin kişidir. Buna karşılık Türkiye'de gelir vergisi mükellefi sayısı yaklaşık 8 milyon 700 bin kişidir.

Türkiye'de ücretli olarak çalışan 9 milyon 15 bin kişinin 6 milyon 60 bini (4 milyon 215 bini işçi, 1 milyon 845 bini memur) gelir vergisi mükellefi olarak görülmektedir ve "bordro mahkumu" olarak her ay ücretlerinden tevkifat yapılarak vergi kesilmektedir. Kayıtdışı sektörde çalışan işçi sayısı 3 milyon kişi olarak gözükmemektedir. Ayrıca işsiz olarak gözüken ve fakat büyük bölümü çalışan yaklaşık 1 milyon 400 bin kişi de işgücü piyasasında yer almaktadır. Sendikal örgütlenmenin önündeki yasal kısıtlamaların ortadan kaldırılması durumunda, kayıtdışında çalışan milyonlarca kişi, en azından sendikalı olabilecek ve bu yolla kayıt altına alınabilecektir.

Türkiye'de kendi hesabına ve işveren statüsüyle çalışanların sayısı 6 milyon 454 bin kişidir. Buna karşılık, gelir vergisi mükellefi sayısı, gerçek usulde vergilenenler 1 milyon 766 bin, götürü usulde vergilenenler 881 bin kişi olmak üzere toplam 2 milyon 657 bin kişidir. Diğer bir ifadeyle, serbest çalışan her beş kişiden üçü gelir vergisi mükellefi değildir.

1996 yılı itibariyle; beyana tabi ve serbest çalışan bir kişinin ödediği gelir vergisi, ortalama olarak yılda 50 milyon lira civarındadır. Yani serbest çalışan ve aralarında doktor, mühendis, kuyumcu, müteahhit gibi çalışanların bulunduğu kişiler, ortalama olarak, ayda sadece 4 milyon lira gelir vergisi ödemektedir.

Götürü usulde gelir vergisine tabi olan bir kişi ise, yılda ortalama olarak 15 milyon 167 bin lira gelir vergisi ödemiştir.

Buna karşılık, ücretlerinden her ay tevkifat yapılan çalışanlar, 1996 yılında kişi başına yaklaşık 106 milyon lira gelir vergisi ödemiştir. Sadece asgari ücretle çalışan bir işçinin 1996 yılında ödediği gelir vergisi tutarı ise 23 milyon 450 bin liraya ulaşmaktadır.

1996 yılında ücretliler toplam gelir vergisinin yüzde 51.4'ünü ödemiştir. Oysa 1996 yılında Türkiye ekonomisinde yaratılan milli gelirden ücretlilerin aldığı pay yüzde 24.2 oranındadır. Böylece "az kazanandan az, çok kazanandan çok" vergi alınması temel ilkesi göz ardı edilmektedir.

Toplam vergi gelirlerinin (sosyal güvenlik primleri dahil) gayri safi milli hasıla içindeki payı Türkiye'de yüzde 22.2 iken, 15 Avrupa Birliği'nde, üye ülkeler ortalaması olarak yüzde 42.5'tir. Bu farklılık, Türkiye'de vergi toplanmadığının en açık göstergesidir. Öte yandan, Türkiye'de ücretlilerden yapılan kesinti oranı yüzde 34.0 iken, Avrupa Birliği ortalaması yüzde 16.6 ile sınırlı kalmaktadır.

Türkiye'de vergi alanında gerçek anlamda yapılacak bir reform, ancak ücretliler aleyhine varolan bu çarpık yapının değiştirilmesiyle mümkün olacağı açıktır.

SORUNLAR

Türkiye'de kamu maliyesi 1980'lerin ortalarından itibaren kriz belirtileri vermektedir. Sorun, kamuoyuna daha çok kamu açıkları boyutuyla yansımaktadır. Çözüm olarak ise yıllardır bütçenin en önemli harcama ve hizmet kalemlerinde kısıntılar yapılması ilk akla gelen uygulama olmaktadır. Kısıntılar, daha çok yatırımlar ve sosyal yönlü harcamalar üzerinden yapılmakta, fırsat bulundukça da personel ödeneklerine el atılmaktadır. Oysa sorunlar ve çözümleri farklı anlayışları gerekli kılmaktadır.

Türkiye'de kamu maliyesinin **birinci sorunu** devlet bütçesinin küçüklüğüdür. Ulusal gelirin yüzde 23'ü civarındaki bir konsolide bütçe büyüklüğü ile Türkiye'nin bugünkü ekonomik sorunlarına ve toplumsal taleplerine cevap verilmesi mümkün değildir. Bu bütçe büyüklüğü, AB ülkeleri ortalamasının yaklaşık yarısı boyutundadır. Benzer biçimde, Türkiye'de toplam vergi yükü de AB ortalamasının yarısını biraz aşabilmektedir.

İkinci önemli sorun, devlet bütçesinin giderek daha çarpık bir bileşime sahip olmasıdır. Konsolide bütçenin 1996'da yüzde 37,9'u faiz harcamalarına ayrılmaktadır. Bu, dünya ülkeleri arasında benzersiz bir durumdur. Toplanan vergilerin daha da büyük bir bölümü faiz harcamalarına ayrılmakta, bütçe gerçek işlevinden uzaklaştırılmaktadır. 1996'da toplanan vergilerin yüzde 66.6'sı faiz ödemelerine ayrılmıştır. Ücretlilerin toplam vergi gelirlerinin yüzde 50'sini karşıladığı düşünülürse, ücret üzerinden alınan tüm dolaysız ve dolaylı vergiler toplamının faiz ödemelerini karşılamaya yetmediği görülmektedir. Kısacası, devlet rantıye kesimine yönelik bir aktarma organına dönüştürülmüş bulunmaktadır. Devlet vergi alması gereken kesimlerden borçlanmakta; buna karşılık vergi alabildiği kesimlerden elde ettiği gelirleri borçlandığı kesimlere transfer etmektedir. Bu, sürdürülemez bir durumdur. Devletin vergi alma hak ve meşruiyeti derinden sarsılmıştır.

Öte yandan, faiz hariç bütçe büyüklüğü Türkiye'de yüzde 14-15 gibi bir düzeye indirilmiş olduğu için, devletin hizmet üretme kapasitesi iyiden iyiye düşürülmüştür. Faiz hariç bütçe büyüklüğü bakımından Türkiye'nin AB

lkeleriyle olan farkı üç katına çıkmaktadır. Türkiye bu kadar kısıtlı bütçe olanaklarıyla gelişmiş ülkelerle arasındaki farkı kapatma iddiasını asla sürdüremez; hatta sosyal devlet iddiasını bütünüyle terketme durumunda kalır. Dahası, sermaye birikimi için gerekli fiziki ve beşeri altyapıyı dahi oluşturamaz ve ekonominin yönetimini gerçekleştiremez. Bu nedenlerle kamu maliyesi krizinin daha fazla büyümesi ve ekonomiyi olumsuz etkilemesi biran önce önlenmelidir.

nc önemli sorun, ortalama olarak düşük düzeyde bulunan vergi yükünün, ücretliler söz konusu olduğunda aşırı yüksek oluşudur. Kaldı ki, ücretlilerin bir de zorunlu tasarruf kesintisi gibi vergi yükünde hesaba katılmayan zorunlu ödemeleri bulunmaktadır. Yüzde 25 gibi çok yüksek bir başlangıç oranına sahip gelir vergisi tarifesi yanında bir de sigorta primleri hesaba katıldığında brüt ücret-net ücret farkı alabildiğine açılmaktadır. Bu durum en çok ücretlileri mağdur etmektedir. Yüksek vergi/fon/prim ödemek yanında, işverenle ücret pazarlığında zayıf konuma düşmekte veya istihdamı caydıran yada kaçak işçiliği özendiren bir durumun bütün sonuçlarına katlanmaktadırlar. Emekçilerin beyansız/sigortasız çalıştırılmaları sonucunda, devlet umduğunun tersine olarak vergi gelirlerinden daha fazla mahrum kalmaktadır. Kayır dışı ekonominin büyümesinin ikinci bir sonucu, firmalar arası rekabet ilişkilerinin bozulması ve düzgün çalışan işletmelerin de taşeronlaşmaya itilmesidir.

Türkiye’de ücretlilerin vergi yükü sadece diğer kesimlerin yüküne kıyasla yüksek kalmamakta, AB’deki meslektaşlarınıninkine kıyasla da yüksek düzeyini korumaktadır. Türkiye’de ulusal gelirden aldıkları pay yüzde 22 iken gelir vergisinin yarısından fazlasını ödemek zorunda bırakılan ücretlilerin vergi karşısındaki bu eşitsiz konumlarına mutlaka ve acilen bir çözüm bulunmalıdır.

ÇÖZÜM YOLLARI

Kamu açıklarının giderilmesi ve bu arada büyüyen faiz ödemelerine daha fazla yer açılabilmesi için şimdiye kadar harcamalarda gerekli-gereksiz kısıntılar yapmaktan başka ciddi bir önlem alınmamıştır. Oysa harcamaların kısılması imkanlarının sonuna gelinmiş, hatta birçok hizmet alanında ciddi yetersizlikler başgöstermeye başlamıştır. Kaldı ki, Türkiye’de kamu açıklarının nedeni, gider aşırılığından ziyade gelir yetersizliğinden kaynaklandığı için neşterin doğru yere vurulması gerekmektedir. Vergi ödevlerini yerine getirmeyerek, vergi bağışlıkları şemsiyesini sürekli genişlemeye zorlayarak kendi sıkıntılarını kamunun üzerine atmaya beceren ve böylece kamu maliyesi krizinin büyümesine katkıda bulunan kesimlerin vergilendirilmesinden başka kalıcı ve adil bir çözümün olmadığı noktasında bugün bilim çevrelerinin büyük bir çoğunluğu birleşmektedir.

Sayılan nedenlerle, mevcut bunalımın aşılması için iki konunun öncelik taşıdığı görülmektedir:

- Kamu gelirlerinin vergileme yönünden desteklenerek güçlü bir biçimde artırılması;
- Faiz ödemelerinin köklü bir biçimde azaltılmasıyla siyasal iktidarın ve ona yetki veren TBMM’nin kamu bütçesine egemen olmasının sağlanması.

Vergi gelirlerini köklü bir biçimde arttırma olanakları Türkiye koşullarında mevcuttur. Çünkü Türkiye’deki fiili vergi yükü, ülkenin gelişmişlik düzeyine ve potansiyel vergi kapasitesine kıyasla oldukça düşüktür. Merkezi ve yerel vergiler yanında sosyal güvenlik vergilerini de içeren toplam vergi gelirlerinin ulusal gelire oranı Türkiye’de 1996’da yüzde 21.6 iken, AB ülkeleri ortalaması yüzde 41.4’tür. Toplam vergi yükü oranı Yunanistan’da dahi yüzde 38.7’dir. Türkiye’nin 5 yıllık bir süre içinde toplam vergi yükünü yüzde 30 oranına ulaştırmayı hedeflemesi gerekli ve mümkün gözükmemektedir. Nitekim, DPT’nin 1997 yılı baharında hazırladığı istikrar programı da, kaynak sorununun kalıcı bir biçimde ancak böylesine kararlı bir vergi zorlamasıyla aşılabileceği saptamasını yapmakta ve 3 yılda 7.5 puanlık bir vergi yükü artışı öngörmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye’de ücretlilerin vergi yükü aşırı yüksek kalmaktadır. Ücret üzerindeki “istihdam vergileri” yükünün azaltılması işverenin de talebi olduğu için bu konuda toplumsal bir uzlaşmanın sağlanması nispeten kolay gözükmemektedir. Ancak işçi kesiminin bu tür bir uygulamanın özüne ilişkin bazı vazgeçilmez ilkeleri bulunmaktadır. Bunlar, ücretlilerin vergi yükü hafiflemesinin kime ne yarar sağlayacağı ve azalan kamu gelirlerinin nasıl telafi edileceği noktalarıdır. Bu çerçevede,

- Emek gelirleri üzerindeki vergilerin azaltılmasının karşılığı tüketim vergilerinin arttırılması olmamalıdır. Çünkü bu tür dolaylı vergilerin ücretliler üzerindeki yükü daha fazla olmaktadır. Tasarruf imkanları çok sınırlı olduğu için gelirlerinin hemen hemen tamamını tüketime ayıran düşük ve orta gelirli ücretliler için tüketim vergileri ağır bir yük oluşturmakta ve satın alma gücünü ciddi bir biçimde kısımlaktadır. Dolayısıyla, ücretlilerin vergi yükünün hafifletilmesinin telafisi, ücret dışı kesimlerin dolaysız vergilerinin (gelir, kurumlar ve servet vergilerinin) artışıyla gerçekleştirilmelidir.
- Ücretlilerin vergi yükünün hafifletilmesi işçi-işveren ücret çekişmesinin konusu yapılmamalı, bu hafifleme işverence ücret artışı yerine geçirilmemeli, bu tür niyetleri engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- Ücretliler üzerindeki Zorunlu Tasarruf kesintilerine son verilmeli, Zorunlu Tasarruf ve Konut Edindirme Yardımı hesaplarındaki birikimler haksahiplerine daha fazla hak kaybına neden olmadan geri döndürülmeli, geri ödeme süresi içerisinde birikimler piyasa faiz hadlerinden nemalandırılmalı, yüzde 3’lük katkı payı ücretlere eklenmelidir.

MÜDAHALE ARAÇLARI

Kamu harcamalarının finansmanında ve yeni sosyal hizmetlerin önünün açılmasında yetersiz kalan vergi gelirlerinin arttırılması için iki temel müdahale alanı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, mevcut vergi sisteminin etkinliğinin arttırılmasıdır; ikincisi ise yeni vergi alanlarını kavramak üzere yeni vergilerin sisteme dahil edilmesidir.

Mevcut sistemin etkinliğinin arttırılması başlıca 4 alanda yapılacak düzenlemeleri gerekli kılmaktadır:

- 1) -Vergi istisna ve muafiyetleri sınırlandırılırken ücretliler için özel indirimin asgari ücret düzeyine yükseltilmesi;

11) -Gelir vergisinde üniter yöntemle geçişin gerçekleştirilmesi;

-hayat standardı esas ve götürü vergilemenin tedricen daraltılması ve kaldırılması sağlanarak vergilemede karine usulü yerine gerçek usulün güçlendirilmesi;

-gelir vergisi dışındaki bazı vergilerin de (özellikle servet/mülkiyet vergilerinin) artan oranlı bir özelliğe kavuşturulması;

-kurumlar vergisi göstermelik konumundan kurtararak sistem içindeki payının en az ikiye katlanması;

-bütün bunların sonucunda sistemin bir bütün olarak artan oranlılığının desteklenmesi ve vergi gelirleri içindeki ağırlığı yüzde 40'ın altına düşmüş bulunan dolaysız vergilerin (gelir, kurumlar ve mülkiyet vergilerinin) payının yüzde 50'ye yükseltilmesi;

-bunların toplam net etkisi olarak vergi tabanının genişlemesine ve vergi gelirlerinin artışına katkı yapılması;

111) -Vergi oran ve miktarlarına ilişkin indirim ve yükseltmelerin fiskal, sosyal ve ekonomik amaçlara uygun duruma getirilmesi;

-ücretliler için safi gelir üzerinden beyannameye dayalı bir vergileme teknik güçlükler nedeniyle gerçekleştirilemiyorsa, o zaman bu kesim için 10'ar puan indirimli özel bir gelir vergisi tarifesinin uygulanması;

-gelir vergisi esas tarifesinin başlangıç oranının da 5 puan indirilmesinin bir takvime bağlanarak başlatılması;

-buna karşılık faiz türü menkul değer kazançlarından alınan vergi oranlarının gelir vergisinin başlangıç tarifesine yükseltilmesi;

-emlak alım vergisi yerine geçen tapu harçlarının alıcı ve satıcıya yüklediği toplam yüzde 8'lik yükün yolaştığı vergi kaçaklarını önlemek için bu oranlarda köklü bir indirim yapılması ancak aynı zamanda artan oranlı bir tarifeyle bağlanması;

-emlak vergisi matrah beyanlarını rayiç değerlere yaklaştırmak için yeni mekanizmaların devreye sokulması;

-vergi sisteminin genel olarak değer esaslı ve nispi vergilemeye uygun bir yapıya geçişi sağlanarak kronik enflasyonun neden olduğu aşındırmalardan uzak durulmasının sağlanması;

iv) -Vergi yönetiminin yetkin ve etkin kılınmasını sağlayacak şekilde insan kaynakları politikasının geliştirilmesi;

-gelir idaresinin otonomisinin artırılması ve istikrara kavuşturulması;

-idarenin emrine yeni denetim olanaklarının verilmesi, bu bağlamda otomasyonun güçlendirilmesi, servet bildirimi ve benzeri vergi otokontrol mekanizmalarının geliştirilmesi, dolaysız denetimlerin oranının yükseltilmesi, caydırıcı yaptırımların özgürlüğü bağlayıcı önlemlerle güçlendirilmesi.

Yeni vergi alanlarının kavranması ise önemli vergi rezervlerinin sistem içine alınmasını sağlayabilecektir. Ekonomik ve sosyal gelişme yeni vergi konularının ortaya çıkışını hazırlamaktadır. Türkiye gibi gelir dağılımı son derece eşitsiz, kolay gelir sağlama ve servet yığma kanalları ardına kadar açık, kentsel rantlardan vergisiz yararlanma olanakları sınırsız, kayıtdışı ekonomisi alabildiğine geniş olan bir ülkede düzgün bir kayıt sistemi yanında yeni vergileme araçlarının da devreye sokulmasının sayısız yararları bulunmaktadır. Enflasyonist sürecin ve gelir dağılımı bozukluğunun da desteklediği en önemli yeni vergileme sahası, taşınır ve taşınmaz varlıklarda ortaya çıkan değer artışları olarak gözükmektedir. Bunların ayrı ayrı veya birlikte bir "taşınır ve taşınmaz varlıklar değer artış vergisi"nin konusu yapılması mümkün ve gereklidir. Böylece menkul kıymetlerden ve kentsel rantlardan elde edilen spekülatif kazançlar vergileme kapsamı içine alınabilecektir.

Sonuç olarak TÜRK-İŞ, Türkiye’de kamu maliyesi krizinin kalıcı bir biçimde çözümünü öncelikle yeni bir vergileme anlayışının benimsenmesinde görmektedir. Bu yeni anlayış, kamu maliyesinin ve vergi sisteminin bugünkü yapısında gelir dağılımını daha da bozucu özelliklerinin son bulmasını sağlayabilecektir. Böylelikle, vergi sisteminin gelir bölüşümünün bozulmasını önleyici bir araç olarak kullanılması da mümkün olabilecektir.

II- İŞÇİ HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNİ KORUMA ÇALIŞMALARI

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun en son toplantısı, 11 Eylül 1997 günü İstanbul'da yapılmıştır.

Bu tarihten sonraki çalışmalar ve faaliyetler anahatlarıyla bilgilerinize sunulmaktadır.

Başkanlar Kurulu Toplantısı

Geniş halk kesiminin ve kitle örgütlerinin desteğini de yanına alarak işbaşına gelen ANAYOL-D Hükümeti, aradan geçen 5 aylık süreçteki uygulamalarıyla tepki toplayan bir konuma gelmiştir.

Halkın ve ülke sorunlarının ağırlaştığı, yargı kararlarının uygulamadığı, özellikle özelleştirmeye yönelik kaygıların arttığı, eşel mobil konusunda hiçbir olumlu adımın atılmadığı, zamların peş peşe yapıldığı bir dönemde Başkanlar Kurulumuz toplanmaktadır.

Benzer sorunlar, 11 Eylül 1997 günü toplanan Olağan Başkanlar Kurulu toplantısında ifade edilmiş ve alınan kararlar bir bildiriyle kamuoyuna duyurulmuştur.

Başkanlar Kurulu'nun açılışında konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı, eşel-mobil konusunda Hükümet'in yaklaşımlarını eleştirerek işçi kesiminin giderek güvensizlik ortamına sürüklendiğini ifade etmiştir.

Zorunlu tasarruf, Ekonomik ve Sosyal Konsey ile çalışanları ilgilendiren konular ile ilgili değerlendirmelerde bulunan TÜRK-İŞ Genel Başkanı konuşmasında şu görüşlere yer vermiştir.

"Başkanlar Kurulumuz son altı aylık dönemdeki gelişmeleri değerlendirmek ve TÜRK-İŞ'in önümüzdeki günlerde izleyeceği politikayı belirlemek üzere toplanmış bulunuyor. 10 Mart 1997 tarihli Başkanlar Kurulumuz sonrasında yayınlanan bildiride de belirtildiği gibi, o tarihte en önemli görevimiz Türkiye'ye sahip çıkmaktır, laik ve demokratik sosyal hukuk devletini savunmaktır. Sayın Erbakan'ın başbakanlıktan istifasına kadar gelişen süreçte, TÜRK-İŞ'in önemli rolü oldu.

Geçtiğimiz aylarda, TÜRK-İŞ Genel Kurullarında ve Başkanlar Kurulu toplantılarında alınan kararlara uygun bir biçimde, laik ve demokratik Cumhuriyete, Atatürk ilke ve inkılaplarına sahip çıktık. TÜRK-İŞ yetkili organlarımızda alınan kararlar doğrultusunda, laik ve demokratik cumhuriyetten yana kuruluşlarla yakın bir işbirliği içine girdi; 20 Eylül 1995'te ve 15 Ekim 1995'te olduğu gibi, Türkiye'de siyasal gelişmelerde belirleyici bir rol oynadı. TÜRK-İŞ, parlamenter demokratik düzeni korudu ve izlediği "Türkiye'ye sahip çıkma" çizgisiyle, demokrasiye zarar verebilecek gelişmeleri önledi. Bu vesileyle, geçtiğimiz altı aylık dönemde, "laik ve demokratik Türkiye'yi savunmak için geceleri ışıklarını yakıp söndürenlere huzurunuzda bir kez daha teşekkür ediyorum. Cumhuriyet ve Atatürk düşmanlarına, bölücülere, darbe kışkırtıcılarına, Türkiye'yi Orta Çağın karanlıklarına geri götürmek isteyenlere karşı çağdaş Türkiye'ye sahip çıkanlara TÜRK-İŞ adına bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Geçtiğimiz haftalarda atılan önemli bir adım, uzun süredir gündemde olan 8 yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitimin uygulamaya sokulmasıdır. Ancak, bu konu halkımıza yeterince iyi anlatılmadığından, bazı çevrelerce istismar edilmekte, bir huzursuzluk kaynağı olarak kullanılmak istenmektedir. İnaniyorum ki, mevcut eğitimin kalitesinin yükseltilmesiyle birlikte gerçekleştirilmesi gereken uygulama, zaman içinde, bugün ona karşı çıkanların desteğine de kavuşacaktır.

Bu dönemde kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri imzalandı. Refahyol Hükümeti'nin, laik ve demokratik Cumhuriyet'in güvencesi TÜRK-İŞ'i bölüp parçalama çabaları, toplu sözleşme görüşmeleri sırasında bir kez daha açıkça yaşandı. Belirli çevrelerin bölme çabalarına rağmen bütünlüğünü koruyan sendikalarımıza teşekkür ediyorum. Bugün yüzbinlerce işçimiz, imzaladıkları toplu sözleşmelerle getirdikleri 5 aylık eşel mobil uygulamasını "devrim yaptık" diye sunanları ve bu uygulamayı Türkiye gündemine getiren Refahyol Hükümeti'ni şiddetle kınamaktadır. Bugün herkes yürürlükteki uygulamadan şikayetçidir ve bu uygulamanın kalkmasını beklemektedir. Sayın Mesut Yılmaz, 25 Haziran 1997 günü 5 kuruluşun genel Başkanları olarak kendisiyle yaptığımız görüşmede, bu uygulamanın gözden geçirileceğini söylemiş, eskiden olduğu gibi, 6 aylık dönemler halinde gerçekleşen enflasyon oranında zam sistemine geçilebileceği izlenimini vermiştir. Bu uygulamanın kaldırılması, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in 25 Ağustos 1997 tarihli toplantısında tarafımızdan gündeme getirilmiştir.

Konsey'de, 6 aylık zam sistemine geçilmesinin maliyeti konusunda anlaşma sağlamak amacıyla bir çalışma grubunun oluşturulması kararlaştırılmıştır. Ancak, Yüksek Planlama Kurulu'nun 2 Eylül günü yaptığı toplantı sonrasında, bugünkü biçimiyle eşel mobil uygulamasının, toplu iş sözleşmelerinin sona ermesine kadar devam edeceği açıklanmıştır. Bu tavırla, Ekonomik ve Sosyal Konsey'e gölge düşüren Hükümeti şiddetle kınıyoruz.

1 Temmuz'da yüzde 2.9 oranında zam alan işçinin eline, yükselen vergi dilimi ve artan sosyal sigorta prim tavanı nedeniyle, eskisinden 5-6 milyon lira daha az para geçmiştir. dünyanın hiçbir ülkesinde görülmeyen böylesi bir uygulamayı hangi mantık sahibi insan savunabilir ?

TÜRK-İŞ'in yaptığı çalışmalara göre, bugünkü sistemden altı aylık zam sistemine geçilmesinin ek maliyetinin bugünkü değeri, iddia edildiği gibi yüksek değildir. Birbuçuk yıl içinde ödenecek bu paranın büyük bir bölümü gelir vergisi sosyal sigorta primi ve zorunlu tasarruf olarak Hükümetin denetiminde kalmaktadır. İşçinin eline geçen net paranın önemli bir bölümü de katma değer vergisi gibi dolaylı vergiler aracılığıyla ayrıca Devletimize geri dönmektedir. Diğer taraftan, bu paranın yalnızca yaklaşık üçte birlik bölümü bütçeden ödenecektir. Hükümet, buna karşılık, Eylül ayında 195 trilyon liralık, Ekim ayında 355 trilyon liralık, Kasım ayında 322 trilyon liralık, Aralık ayında da 456 trilyon liralık iç borç anapara ve faizi ödeyecektir. Dış borç ödemeleri, bu rakamların dışındadır. Bir avuç rantiyeye bu yılın son dört ayında yalnızca iç borç olarak 1 katrilyon 328 trilyon lirayı aksatmadan bulabilenler, Türkiye için canlarını vermeye hazır işçilerimize, kendi vaad ettiklerini de vermelidir.

Aynı değerlendirme, zorunlu tasarruf ve konut edindirme için de geçerlidir. Devlet Bakanı Sayın Güneş Taner'in zorunlu tasarrufa ilişkin açıklamalarını da şiddetle kınıyoruz. Refahyol Hükümeti, 5 milyonun üzerindeki sayıda çalışanın zorunlu tasarruf fonundaki parasına 1996 yılında yalnızca yüzde 5.2 oranında bir faiz vermişti. Güneş Taner'in önerdikleri ise, Refahyol'un yaptıklarından daha da kötüdür.

SSK'nın ve SSK hizmetlerinden yararlanmak isteyenlerin sorunları her gün giderek artmaktadır. Türkiye'de 4,5 milyon kaçak işçi vardır. Bu işçilerin yalnızca asgari ücret üzerinden sigortalanmaları durumunda, SSK yılda 650 trilyon lira prim geliri elde edecektir. Bu miktar, DPT'nin 1997 yılına ilişkin SSK açığı tahmininin iki katıdır. SSK'nın sorunlarının çözümü için, önce kaçak işçilikle etkili bir biçimde mücadele edilmeli; ayrıca, SSK özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalı ve Devletimizin sosyal güvenliğinin finansmanına sürekli ve sistemli bir biçimde katkıda bulunması sağlanmalıdır. TÜRK-İŞ, SSK'nın sorunlarının çözümünde mezarda emekliliğe, prim gün sayısının artırılmasına ve prim oranlarının yükseltilmesine her zaman karşı çıkmıştır ve çıkmaya devam edecektir.

Halkımızın ve işçi sınıfının sorunları artarak sürmektedir. Bu hükümet, vaadlerde, taahhütlerde bulunmuştur. Başbakan Sayın Mesut Yılmaz'ın 1995 yılı Aralık ayında TÜRK-İŞ Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmanın bant çözümlerinin bir bölümü sizlere dağıtılacaktır. Sayın Mesut Yılmaz'ın taahhütlerini yerine getirmesini istiyoruz. DSP'nin 1995 genel seçimleri öncesinde yayınlanan seçim bildirgesinde yer alan vaadlerin de yerine getirilmesini istiyoruz. Ancak iki ayı aşan uygulamalar, bu vaadler ve taahhütler doğrultusunda değildir. İki aydır zam yağmuru vardır. Zamlar zamları kovalamıştır, enflasyon hızlanmaktadır. İşsizlik artmaktadır. Demokratikleşme konusunda hiçbir ciddi hazırlık yoktur. Hırsızlıkların, yolsuzlukların, rüşvetin, çetelerin, dini istismar eden yasadışı örgütlenmelerin üzerine yasaların gerektirdiği biçimde gidilmemiştir. Muhalefetleyken, öncelikle kamu bankalarını özelleştireceğini söyleyen Sayın Başbakan, geçmiş hükümetlerden farklı bir uygulamaya girememektedir. Özelleştirme adı altında sürdürülen yağma ve talan nedeniyle binlerce işçi işsiz kalmakta, fabrikalar kapanmakta, üretim düşmektedir. 2 ay önce mevsimlik işçileri rahatlatıcı açıklamalar yapanlar, mevsimlik işçilerin işten çıkarılma zamanı yaklaştığında susmaktadır. İş güvencesi hala sağlanmamıştır, işsizlik sigortası hala kurulmamıştır. kamu ihaleleriyle ilgili ILO Sözleşmesi ve ilgili Bakanlar Kurulu kararı; tüm başvurularımıza rağmen, hala uygulanmamaktadır. Bütçe açığı ve SSK'nın açığı büyürken, SSK yüzszüzlerini ve vergi yüzszüzlerini koruyucu adımlar atılmaktadır. Zenginden alacağını tahsil edemeyen ve affedenler, yoksulun omuzlarındaki vergi ve prim yükünü daha da ağırlaştırmaya çalışmaktadır. TÜRK-İŞ'in tüm engelleme çabalarına rağmen, Refahyol Hükümeti döneminde verilen onayla, ILO'nun Türkiye temsilciliğinin seviyesi düşürülmüştür. Bu hatanın düzeltilmesi için henüz yeterli girişimlerde bulunulmamıştır.

Geçmiş hükümetler gibi, bu hükümet de, vergi adaleti yoluyla kamu açıklarını kapatmak yerine, zamlara, para basmaya, borçlanmaya, zorunlu tasarruf ve konut edindirme fonlarını istismar etmeye, kamu mallarını pazarlamaya başvurmuştur. Bu yolların tümünde fatura, halkımıza kesilmektedir. İç borç miktarının yılsonu itibarıyla 6 katrilyon liraya ulaşması beklenmektedir; borç faiz oranları da yüzde 140'lara dayanmıştır. Dış borçlarımız 80 milyar dolara ulaşmıştır. Kayıtdışı ekonomi, milli gelirin yarısını aşmıştır, kaçak işçilik hızla yaygınlaşmaktadır.

TÜRK-İŞ'in yıllardır ifade ettiği gibi, içinde bulunduğumuz çıkmazlardan kurtuluşun yolu, herkesin geliri ve serveti ile orantılı vergi ödemesini sağlayacak bir vergi reformudur.

Ancak, geçmiş hükümetler de, bugünkü hükümet de, belirli çevrelerden vergi almamakta ısrar etmekte, gözlerini, namusuyla Devlete karşı sorumluluklarını yerine getiren insanların soğuklarındaki iki zeytine dikmektedir. Bu tür uygulamaların sosyal adaletle ilgisi yoktur.

En önemli talebimiz, demokratikleşme ve çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesidir. Başta Anayasa olmak üzere, tüm mevzuatımızdaki anti-demokratik düzenlemeler, Avrupa Birliği istiyor diye değil, Türk halkı demokrasinin en gelişmişine layık olduğunu 1997 yılında bir kez daha kanıtladığı için değiştirilmelidir. İş güvencesi, onaylanmış ILO sözleşmesinde yer alan kapsamda sağlanmalı, işsizlik sigortası kurulmalıdır. TÜRK-İŞ hiçbir zaman sorun yaratmamıştır, her zaman sorunların diyalog platformu olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'e duyulan güveni sarsıcı davranışlardan özenle kaçınmalıdır. İşsizlikle ve enflasyonla etkili bir biçimde mücadele edilmelidir. Had safhasındaki gelir dağılımı adaletsizliğini giderici önlemler acilen alınmalıdır.

Ülkemizde huzurun ve güvenin güçlendirilmesinin önemli unsurlarından biri, dürüst, namuslu ve onurlu bürokratlara sahip çıkılmasıdır. TÜRK-İŞ, kamu kesimindeki siyasi kadrolaşmalara karşı çıktığı gibi, siyasi amaçlı kısımlara da karşı çıkmakta ve bu nitelikteki uygulamalara engel olmaya çalışmaktadır.

TÜRK-İŞ, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının ve üniter devlet yapısının bütünlüğünün yılmaz savunucusudur. Ülkemizde huzurun sağlanmasının ilk ön şartı, bazı büyük devletlerin ve bazı komşularımızın doğrudan veya dolaylı biçimde desteklediği tahrikçilerin ve kışkırtıcıların çabalarına engel olunmasıdır. TÜRK-İŞ, bu anlayışla, Bosna'da ve Filistin'de insanlıkdışı baskılar ve vahşet yaşandığında kollarını kıpırdatmayanların, uluslararası sermayenin Orta Doğu politikası gerektirdiğinde, Türkiye'ye "barış" adı altında seferler düzenleme çabalarını kınamaktadır. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğünü samimi olarak savunan Avrupalıların yapması gereken ilk iş, Avrupa Birliği'nin Türkiye ile imzalamış olduğu anlaşmalarda yer alan yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamaya çalışmak olmalıdır.

TÜRK-İŞ bağımsızdır. TÜRK-İŞ kimseye borçlu değildir. Ödenecek diyetimiz yoktur. TÜRK-İŞ, laik ve demokratik sosyal hukuk devletini savunan, Atatürk ilke ve inkılaplarına, parlamenter demokratik düzene ve Türkiye'ye sahip çıkan, halkımızın yararına olan her adımı desteklemiştir ve destekleyecektir. TÜRK-İŞ, Türkiye'ye, halkımıza ve işçi sınıfımıza zarar veren her adımın karşısında olmuştur ve olmaya devam edecektir. Başkanlar Kurulumuz, bugün tüm bu gelişmeleri en demokratik biçimde tartışarak değerlendirecektir."

Başkanlar Kurulu Bildirisi

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu toplantısından sonra alınan kararlar yazılı bir bildiriyle kamuoyuna açıklanmıştır.

Başkanlar Kurulu bildirisinde, "Anayasa ve mevzuatların demokratikleştirilmesi, zorunlu tasarrufun kaldırılarak anapara ve nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenmesi, eşel-mobil uygulamasının kaldırılması, SSK'nın özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in demokratik işleyişe dönüştürülmesi ve Hükümetin taahhütlerini yerine getirmesi " istenmiştir.

"TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu, ülkemizin, halkımızın ve işçi sınıfımızın temel sorunlarının, geçmiş hükümetler döneminde olduğu gibi, bugünkü Hükümet döneminde de sürmekte olduğu ve taleplerimiz doğrultusunda henüz somut ve inandırıcı adımlar atılmadığı tespiti yapılarak, aşağıdaki kararları almıştır.

Hükümet, öncelikle, onaylanmış 158 sayılı ILO Sözleşmesi'ne, vaadlerine ve taahhütlerine uygun biçimde iş güvencesi sağlamalıdır. Başta Anayasa olmak üzere, tüm mevzuatımız demokratikleştirilmeli; 94 sayılı ILO Sözleşmesi uyarınca, kamu ihalelerinde iş alan işverenlerin çalıştırdığı işçilerin yürürlükteki toplu sözleşmenin haklarından yararlanması sağlanmalıdır. Kayıt-dışı ekonominin kayıt altına alınması ve kaçak işçiliğin önlenmesi için, yasaların öngördüğü biçimde ve Sendikalarımızla yakın bir işbirliği içinde etkin bir mücadele verilmelidir.

Yolsuzluk, rüşvet, hırsızlık ve israf önlenmeli, silahlı çetelerin ve her türlü yasadışı örgütlenmenin üzerine yasaların gerektirdiği biçimde gidilmelidir. Susurluk unutulmamalıdır. Kamu kesiminde siyasi kadrolaşma ve siyasi kırıma engel olunmalıdır.

İşsizlik, verimli kamu yatırımlarıyla ve kamu kesiminde taşeronlaşmanın ve ihaleyle iş yaptırmanın önlenmesiyle azaltılmalıdır. Özel sektörün teşvikinde, yatırımın istihdamı artırma etkisi öncelikle gözönüne alınmalıdır. İşsizlik sigortası uygulanmalıdır.

Enflasyonla etkili bir biçimde mücadele edilmeli ve kamu açıklarının faturası halkımıza çıkarılan zamlar yoluyla kapatılması uygulamasına son verilmelidir. Herkesin geliri ve serveti ile orantılı bir vergi ödemesi sağlanmalıdır.

Başkanlar Kurulumuz, "devleti küçültme" anlayışına ve uygulamalarına karşı çıkmakta günümüz dünyasında ulusötesi sermayenin artan gücüne karşı durabilecek tek gücün, halkıyla bütünleşmiş güçlü ve demokratik ulusal devletler olduğunu tekrar vurgulamakta, "Türkiye'ye sahip çıkılması" anlayışını ısrarla sürdürmektedir.

Bugüne kadarki özelleştirme uygulamaları, istihdamı azaltmış, üretimde gerilemelere yol açmış, sendikasıylaştırmaya ve bazı durumlarda kuruluşların kapatılmasına neden olmuş, kamu kurum ve kuruluşlarının yağmalanması biçiminde sürdürülmüştür. Kamu açıklarının kapatılmasına yönelik satışlara ve Türkiye ekonomisinin ve ulusal savunmamızın temel dayanaklarının elden çıkarılmasına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal devlet niteliğini yerine getirmesini zorlaştıracak veya imkansız kılacak özelleştirmelere engel olunmalıdır. Anayasa Mahkemesi'nin 8 Ağustos 1997 günü Resmi Gazete'de yayınlanan kararı uyarınca 27 Kasım 1994'ten bugüne kadar yapılan ve davası sürmekte olan özelleştirme davaları iptal ile sonuçlandıkça, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın sözkonusu mahkeme kararlarını uygulaması sağlanmalıdır.

Zorunlu tasarruf fonunda biriken para, 1996 yılında yüzde 5.2 oranında nemalandırılmıştır. Zorunlu tasarruf fonu kaldırılarak, fonda birikmiş para hak sahiplerine derhal ödenmeli, işçilerden yapılan yüzde 2'lik kesinti ile işverenlerin katkı payı olan yüzde 3'lük bölüm, hak sahiplerinin ücretlerine eklenmelidir. Bu uygulamaya kadar, zorunlu tasarruf fonu, çalışanların da katılacağı özerk ve demokratik bir biçimde yönetilmeli ve fonda biriken kaynağın, piyasada geçerli faiz oranlarında nemalandırılması sağlanmalıdır. Başkanlar Kurulumuz, Sayın Güneş Taner'in zorunlu tasarrufa ilişkin önerilerini şiddetle kınamaktadır. Konut Edindirme Fonu'nda biriken paranın da gerçek amacına uygun biçimde çalışanlar lehine kullanılması sağlanmalıdır.

TÜRK-İŞ, ücret sendikacılığını aşan bir sendikacılık anlayışını benimsemekte; uyguladığı ücret politikasında ise, işçilerin gelirin günün koşullarında insanca yaşamaya yetecek bir düzeye yükseltilmesini ve enflasyona karşı korunmasını, gelir ve servet dağılımının adaletli hale getirilmesini esas almaktadır. Toplu iş

sözleşmelerinde yer alan 5 ay zamsız bir dönemin ardından aylık enflasyona dayalı eşel-mobil uygulaması , özellikle 1997 yılının ilk 8 ayındaki yüksek oranlı enflasyon nedeniyle, büyük bir gerçek gelir kaybına yol açmıştır. Bu uygulamaya karşı tepkimizi bu dönemde bizimle paylaşan Sayın Mesut Yılmaz, Başbakanlık döneminde yaptığı çeşitli açıklamalarla ve Temmuz ayında memurlarda bu uygulamadan vazgeçilerek yüzde 35 oranında zam verilmesiyle, bu gerçek gelir kaybını telafi edecek bir düzenlemeye geçileceği umudunu yaratmıştır. Ekonomik ve Sosyal Konsey'de bu ücret sistemi değişikliğinin toplam maliyeti konusunda bir görüş birliği sağlamak amacıyla bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Ancak, 2 Eylül 1997 günü yapılan Yüksek Planlama Kurulu toplantısından sonra Hükümetin tavrında bir değişme gözlenmiş, yürürlükteki toplu iş sözleşmesi süresi içinde ücret zammı sisteminde değişiklik yapılamayacağı açıklanmıştır. Konu Ekonomik ve Sosyal Konsey'de tartışılırken, Yüksek Planlama Kurulu'nun bu açıklaması uygun değildir. Başkanlar Kurulumuz toplu iş sözleşmelerinde yer alan eşel mobil uygulamasının kaldırılarak toplu sözleşmelerin yürürlük tarihinden başlayarak, 6'şar aylık dönemler halinde ve gerçekleşen enflasyon oranında zam yapılmasını istemektedir.

SSK'nın sorunlarının çözümünün yolu, kaçak işçilikle ve SSK'ya eksik bildirimde bulunmaya etkili bir biçimde mücadeleden, SSK'yı demokratik ve özerk bir yapıya kavuşturmaktan ve Devletin sosyal güvenliğin finansmanına sürekli ve sistemli bir biçimde katkıda bulunmasından geçmektedir. Başkanlar Kurulumuz, SSK'nın sorunlarının çözümü gerekçesiyle mezarda emekliliğe, prim gün sayısının artırılmasına ve prim oranlarının yükseltilmesine her zaman karşı çıkmıştır ve çıkmaya devam edecektir.

Kamu kesiminde işçi-işveren ilişkilerinde bugün yaşanan sorunlarda önemli bir sorumluluğu olan kamu işveren sendikaları kapatılmalıdır; her işyerinin özelliklerine göre, işletme yönetimi ile ilgili sendikalarımız arasında özgür toplu pazarlık sistemi içinde toplu iş sözleşmeleri bağlanmalıdır.

Taşeronlaşma ve ormancılıkta vahidi fiyatla işçi çalıştırma uygulaması önlenmelidir. Anayasa'da, onaylanmış sözleşmelerde ve yasalarda yer alan örgütlenme özgürlüğünün kullanılmasının önündeki hukuksal ve idari engeller kaldırılmalıdır.

Kamu kesiminde mevsimlik geçici işçilerin 8 ay çalıştırılarak, geride kalan 4 ay süresince sosyal sigorta primlerinin Devletimiz tarafından ödenmesi konusunda Hükümet adına 2 Temmuz 1997 günü yapılan açıklama hayata geçirilmelidir. Hizmet akitli geçici işçilerin en kısa sürede kadroya geçirilmesi sağlanmalıdır.

TÜRK-İŞ yalnızca doğrudan temsil ettiği işçilerin değil, ülkemizdeki tüm çalışanların, işsizlerin ve emeklilerin de öncüsü ve umududur. Başkanlar Kurulumuz, birbiri ardı sıra Hükümetlerin, çalışanlar aleyhine attıkları adımlar ve 4277 sayılı Yasa ile getirilen geniş siyasi faaliyette bulunma hakkını da gözönüne alarak, işçi sınıfının ve sendikacılık hareketinin siyasal alandaki bağımsız gücünün ve doğrudan etkisinin artırılması gerektiğine olan inancını tekrarlamaktadır.

TÜRK-İŞ , sorunların öncelikle diyalog yoluyla çözülmesinden yanadır. Başbakanlık Genelgesiyle kurulan ve yapısı 4 defa dayanaksız biçimde değiştirilen Ekonomik ve Sosyal Konsey, kuruluşundaki hukuksal dayanakların yetersizliğine, iç ilişkilerini düzenleyen kuralların yokluğuna, sayılan 2 milyona yaklaşan kamu çalışanlarının temsilcilerinin ve ücretlilerin ağırlıkta olduğu bazı meslek kuruluşlarının son düzenlemede Konsey'e dahil edilmemesine ve demokratik olmayan yapısına ve işleyişine bağlı olarak, istenilen amaca gerektiği gibi hizmet etmemekte ve

dayandırıldığı 144 sayılı ILO Sözleşmesi ile çelişmektedir. Konsey'in demokratik işleyişi sağlanmalıdır.

TÜRK-İŞ'in önce gelen görevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, Misak-ı Milli sınırları içindeki üniter devlet yapısının bütünlüğüne, demokratik ve laik sosyal hukuk devletine, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve parlamenter demokratik düzene sahip çıkmaktır. TÜRK-İŞ, bu anlayışı savunan kuruluşlara ve bu program etrafında işbirliğini ve dayanışmasını sürdürecektir.

Başkanlar Kurulumuz, Deri-İş Sendikası'nın Bursa'da Desi Deri, Saydarsan Deri, Sel Deri, Kartal Deri, Derimsan, Karaca Deri ve Çimen Deri işyerlerinde, Petrol-İş Sendikası'nın İstanbul'da Tıbset işyerinde ve diğer sendikalarımızın çeşitli işyerlerinde, yasal sendikalaşma haklarını ve insan haklarını kullanırken işçilerin yasadışı uygulamalarla işten çıkarılmasını şiddetle protesto etmekte, bu tür yasadışı uygulamalar veya haklı talepler nedeniyle meşru direnme haklarını kullanan işçilerle ve tüm işyerlerindeki grevlerle dayanışma içinde olduğunu açıklamakta ve tüm işçileri, Sendikaları ve demokratik kuruluşları, zorunlu sınıf dayanışması görevlerini yerine getirmeye çağırmaktadır.

Hükümet iki ayı aşan uygulamalarıyla, vaad ve taahhütleriyle çelişen bir tablo sergilemiş, ülkemizin ve halkımızın sorunlarının çözümü konusunda somut adımlar atacağı izlenimini yaratmamıştır. TÜRK-İŞ'in, tüm halkımız adına formüle ettiği taleplerin bir bölümünün çözümü ekonomik niteliktedir, bir bölümü ise idari kararları ve yasal düzenlemeler getirmektedir. Hükümet idari kararlarla ve Bakanlar kurulu kararnameleriyle çözülebilecek sorunlar konusunda derhal adım atmalıdır, vaatler ve taahhütler doğrultusundaki yasa tasarıları, TÜRK-İŞ ile yakın bir işbirliği içinde hazırlanmalı ve en kısa sürede TBMM'ne sunulmalıdır. Hükümet, ekonomik ve idari-hukusal sorunların çözümü konusunda TÜRK-İŞ'le ilişkisini geliştirmelidir. Bu konularda TÜRK-İŞ bugüne kadar iyi niyetle hareket etmiştir. Bu iyiniyetin aynı şekilde devam etmesinin ön şartı, Hükümetin bu konularda derhal somut adımlar atmasıdır. Aksi takdirde, TÜRK-İŞ, geçmiş hükümetler döneminde olduğu gibi, yaygın ve kitlesel meşru ve demokratik eylemlere başvuracaktır. "

Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı

TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı, 27 Eylül 1997 günü yapılmıştır.

Toplantının açılışında konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı, "halkımızın sıkıntıları arttıkça, TÜRK-İŞ'ten beklentiler de artmaktadır" görüşünü ifade ederek "Hükümetin duyarsız kalması durumunda üzerimize düşen sorumluluğu yerine getireceğimizden kuşku duyulmasın" demiştir.

Örgütlenme ve eğitimin önemini vurgulayan TÜRK-İŞ Genel Başkanı, konuşmasında özetle şu hususlara dikkat çekmiştir.

"Sizleri, sendikacılık hareketinin sürekli ve sistemli bir saldırıyla karşı karşıya kalıp sürekli üye kaybını yaşadığı, kamu sektöründe çalışan işçi sayısının sürekli azaldığı, özel sektör işyerlerinde örgütlenmenin giderek zorlaştığı şartlarda bu toplantıya çağırdık. Geçmişten farklı olan günümüz şartlarında, TÜRK-İŞ Genel Kurulunda ve Başkanlar Kurulu toplantılarında alınan kararlar doğrultusunda, yeni bir teşkilatlanma ve eğitim kampanyası gerçekleştirme ihtiyacı içindeyiz.

TÜRK-İŞ,, yalnızca üyesinin değil, tüm halkımızın, tüm çalışanların umudu ve öncüsü olmaya çalıştı ve büyük ölçüde oldu. TÜRK-İŞ, işte bu sürekli artan gücü ve etkisi nedeniyle, Refahiyol Hükümetinin ana hedefi haline gelmişti.

Türkiye'deki her olumsuz gelişmeye TÜRK-İŞ'in müdahale etmesini istemektedir.

Bugün sorunlarımız yine devam etmektedir. Yeni hükümet,vaadlerini ve taahhütlerini tutmamıştır.Demokratikleşme doğrultusunda hiçbir somut adım atılmamıştır. Çalışma mevzuatımızın, onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi konusunda ciddi hazırlıklar bile yoktur. Enflasyon hızlanarak sürmektedir. birbiri ardı sıra yapılan zamlar ve artan işsizlik, bir zulüm halini almıştır. Kamu kesiminde yeni ve verimli istihdam alanları yaratılmamaktadır. Mevsimlik ve muvakkat işçilerin kadroya geçilmesi doğrultusunda hiçbir girişim yoktur. Hükümetin kurulma sürecinde, 5 ay zamsız bir dönemin ardından aylık enflasyon oranında zamlı eşel-mobil uygulamasının kaldırılacağı izlenimini verenler, sözlerinden dönmüştür. SSK'nın sorunlarının çözümü konusunda yine mezarda emeklilik prim oranının yükseltilmesi, prim gün sayısının artırılması tasarıları hazırlanmaktadır. Zorunlu tasarruf fonundaki paramız 1996 yılında yüzde 5,2 oranında faiz getirmişti. Şimdi ise bu fona elkoymaktan söz eden bakanlar çıkmaktadır.

Bu şartlarda, işçi sınıfımız ve onun temsilcisi olan TÜRK-İŞ, ülkemizin bütünlüğü ve bağımsızlığı açısından en büyük tehdit olan irticaya karşı Türkiye'ye sahip çıkarken sıcak yaklaştığı bu Hükümete karşı tavrını gözden geçirmeye zorlanmaktadır.

İsteklerimiz haklıdır, meşrudur, ülkemiz ve halkımız içindir. Türkiye'de hala 12 Eylül döneminin Anayasasıyla ve mevzuatıyla yaşamak istemiyoruz, vadedilen demokratikleşmeyi talep ediyoruz. İş güvencesi ve işsizlik sigortası istiyoruz. Sendikal örgütlenmenin önündeki hukuksal ve idari engellerin kaldırılmasını talep ediyoruz. Enflasyonun kontrol altına alınmasını, göçün ve işsizliğin azaltılmasını ve önlenmesini istiyoruz. Yalnızca bu yılın son dört ayında sadece iç borç için 1 katrilyon 328 trilyon lira bulabilen hükümetin, aylık eşel-mobil nedeniyle kaybettiklerimizi geri vermesini istiyoruz. Zorunlu tasarruftaki paramıza, devletimizin borçlanması ödediği oranda faiz verilmesini talep ediyoruz. Zulüm haline gelen zamlara "dur" denilmesini, kamu açıklarının kapatılması için borçlanma, özelleştirme ve para basma yerine, herkesten geliri ve serveti ile orantılı bir vergi toplanmasını, kayıtdışı ekonominin denetim altına alınmasını ve kaçak işçiliğin önlenmesini istiyoruz. İsrafın,hırsızlığın, yolsuzluğun, rüşvetin önlenmesini, devletimizi sömüren ve yağmalayanlara engel olunmasını talep ediyoruz. Yargı bağımsızlığının sağlanmasını, milletvekillerinin dokunulmazlığının yalnızca yasama göreviyle sınırlandırılmasını istiyoruz. Canımız pahasına sahip çıktığımız Türkiye'nin, insanca ve huzur içinde yaşayabileceğimiz bir ülke olmasını istiyoruz.

TÜRK-İŞ'in ve Sendikalarımızın bu önemli görevi yerine getirebilmelerinde, teşkilatlandırma ve eğitim çalışmalarımızın büyük katkısı vardır."

Başbakan'ın Ziyareti

Başbakan Mesut YILMAZ, 2 Ekim 1997 günü TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ne gelerek Genel Başkan ve Yönetim Kurulu üyeleriyle bir görüşme yapmış, işçi kesiminin taleplerini dinlemiştir.

Görüşme sonrası konuşan TÜRK-İŞ Genel Başkanı, "eşel-mobil'in kaldırılması" talebimize olumlu bakılmadığını, böylece hükümeti önceki taahhütlerini görmezlikten gelen bir yaklaşımda gördüklerini belirterek ayrıca, ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için destek istendiğini açıklamıştır.

Kayıtdışı ekonominin kayda alınması, kaçak ve sigortasız çalışmanın önlenmesi, vergi kaçırmanın önüne geçilmesi istemlerine yineleyen TÜRK-İŞ Genel Başkanı, özelleştirme konusunda çalışanların mağdur edildiğini vurgulayarak çeşitli konulara ilişkin olarak Sayın Başbakan'a sorunlarımızı kapsayan bir raporun verildiğini belirtmiştir.

TÜRK-İŞ Yönetimi ile yapmış olduğu görüşmenin yararlı olduğunu anlatan Başbakan Mesut YILMAZ, "Türkiye bu enflasyonla yoluna devam edemez.Enflasyon makul düzeye indirilmelidir" görüşünü savunmuş ve bu konuda bir uzlaşma sağlanması gerekliliğinden söz etmiştir.

TÜRK-İŞ tarafından Başbakan Mesut YILMAZ'a sunulan raporda temel görüş ve taleplerimiz şöyle sıralanmıştır.

(1) Demokratikleşme ve çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi sağlanmalı, sendikal örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalıdır.

Başta Anayasa olmak üzere, 12 Eylül döneminin ve sonrasının tüm anti-demokratik mevzuatı değiştirmeli, özellikle 2821 , 2822 ve 1475 sayılı Yasalarda, Türkiye tarafından onaylanmış ILO Sözleşmelerinin gerekli kıldığı düzenlemeler yapılmalı, iş güvencesi sağlanmalı, sendikal örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalı ve taşeronluk ve kaçak işçilik önlenmeli, kamu çalışanlarının grevli toplu sözleşme haklarını kullanmalarının önündeki yasal ve idari engeller kaldırılmalıdır. Kamudan ihale ile iş alan kişi ve kuruluşların işyerlerinde, o işkolunda geçerli olan ücret ve diğer hakların uygulanması sağlanmalıdır. Siyasi Partiler Yasası ve Seçim Yasası, ülkemizde demokratikleşmeye katkıda bulunacak şekilde değiştirilmelidir.

(2) Laikliğe ve hukuk devletine sahip çıkılmalı, Cumhuriyetin kazanımları korunmalıdır. Öğretim Birliği Yasası tam olarak uygulanmalı, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve inkılapları ve demokratik ve laik sosyal hukuk devleti anlayışıyla gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Cumhuriyetin kazanımları, laiklik ve sosyal hukuk devleti anlayışı kararlı bir biçimde korunmalı ve hayata geçirilmeli; dini istismara dayalı yasadışı örgütlenmeler, tarikatlar ve tekkeler konusunda yürürlükteki yasa hükümleri tam olarak uygulanmalı; dini eğitim ve öğretim Devletimiz eliyle Öğretim Birliği Yasasına uygun olarak yapılmalı; Devletimizi ele geçirmeye çalışan silahlı çetelerin üzerine kararlı bir biçimde gidilmeli; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin günümüzde en büyük düşmanları olan irtica ve bölücülükle amansız bir biçimde mücadele edilmeli; Refahiyol Hükümeti döneminde işyerlerinde gerçekleştirilen yaygın kadrolaşma engellenmeli ve benzeri uygulamalara gidilmemeli; yolsuzluk, hırsızlık ve rüşvet iddiaları ciddi biçimde soruşturulmalıdır. Halkımız, ülkemizde adaletin hakim olmasını istemektedir.

(3) Özelleştirme yağmaya dönüştürülmemelidir.

kamu mallarının gerçek değerinin çok altında fiyatlarla belirli çevrelere satılması biçiminde gelişmiş, istihdamda daralmaya ve üretimde dūřmeye neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal savunmasını, devletimizin gücünü, sosyal devleti ve Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını zedeleyecek alanlardaki zelleřtirme girişimleri durdurulmalı, kamu mallarını değerinin çok altında fiyatlarla satarak kamu açıkları kapatma girişimlerine son verilmelidir. Özelleřtirilen kuruluşları satın alanların sorumluluklarını ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri etkili bir biçimde denetlenmelidir. KİT'lerin ve özellikle kamu bankalarının kaynaklarının siyasi amaçlarla kullanılmasına engel olunmalıdır.

(4) Aylık enflasyon temelindeki eşel mobil uygulaması kaldırılmalıdır.

5 ay zamsız bir dönemin ardından birer aylık enflasyon oranında zam biçimindeki aylık eşel mobil uygulaması kaldırılarak, toplu iş sözleşmelerinin yürürlük başlangıç tarihinden itibaren altışar aylık dönemlerde gerçekleşen enflasyon oranda zam yapılması sistemine geçilmelidir.

(5) Zorunlu tasarruf uygulamasına son verilmelidir.

Zorunlu tasarruf uygulaması sona erdirilmeli, fonda biriken paralar hak sahiplerine denmeli, Sayın Cumhurbaşkanımızın da belirttiği gibi, işverenin yüzde 3'lük katkı payı da ücretlere eklenmelidir. Bu uygulama gerçekleştirilinceye kadar, fondaki para piyasada geçerli faiz oranlarında nemalandırılmalıdır. Konut Edindirme Yardımı Fonunda birikmiş para, amacına uygun olarak, çalışanların yararına kullanılmalıdır.

(6) Milletvekili dokunulmazlığı sınırlandırılmalı, yargının tam bağımsızlığı ve gerçek basın özgürlüğü sağlanmalıdır.

Milletvekili dokunulmazlığı milletvekillerinin yalnızca yasama görevleri ile sınırlandırılmalı, yargının tam ve gerçek bağımsızlığı sağlanmalıdır. Halkımızın haber alma özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalıdır.

(7) Enflasyon önlenmeli, kayıt-dışı ekonomi kayıt altına alınmalı, vergi reformu yapılarak vergi adaleti sağlanmalı, yatırımlar artırılmalı, yeni istihdam olanakları yaratılmalı, işsizlik sigortası çıkarılmalı, tüm halkımız için insanca yaşama ve çalışma koşulları yaratılmalıdır.

Dar ve sabit gelirliiler için artık bir zulüm haline alan enflasyon kontrol altına alınmalıdır. Devletimizin gelirlerinin giderek artan bir bölümünün rantiyelere aktarılmasına engel olunmalı, Anayasanın 73.maddesinde yer alan anlayışla yapılacak bir vergi reformuyla, herkesin geliri ve serveti ile orantılı bir vergi ödemesi sağlanmalı, vergi istisna ve muafiyetlerinin kapsamı daraltılmalı, kamu harcamalarındaki israf önlenmeli, kayıt-dışı ekonomi denetim altına alınmalıdır. İşsizlik hızla artmaktadır. Kamuda verimli istihdam artırılmalıdır. İşsizlik sigortası çıkarılmalıdır. Memur maaşları ile emekli aylıkları, toplumun bu kesimlerinin enflasyon karşısında ezilmesini önleyecek bir düzeye yükseltilmelidir. Özel indirim tutarı asgari ücret düzeyine çıkarılmalı, ücretliler için ayrı gelir vergisi tarifesi getirilmeli ve alt gelir düzeyindekilerin vergi oranları dūřrlmeli, gelir dağılımı adaletsizliğini azaltacak tedbirler uygulanmalıdır. Tarım ve hayvancılık desteklenmelidir.

(8) SSK'nın sorunları ile eğitim ve sağlık sorunları çözülmelidir.

SSK'nın sorunlarına, kaçak işçilikle ve eksik bildirimle etkili bir biçimde mücadele edilerek, SSK özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturularak ve etkili bir işçi-işveren-hükümet diyalogu temelinde, sigortalılar ve emekli-dul-yetimler açısından hak kaybına yol açmayacak biçimde çözüm bulunmalıdır. Eğitim ve sağlık alanlarındaki kamu harcamaları artırılmalı, bu alanlardaki hizmetin kalitesi yükseltilmelidir.

(9) Geçici işçilerin sorunları çözülmelidir.

Kamuda çalışan geçici ve mevsimlik işçiler kadroya geçirilmeli ve kamu kesiminde emanet iş oranı artırılarak bu işçilerin verimli bir biçimde istihdamları sağlanmalıdır.

(10) Gümrük Birliği'nin yarattığı sorunlara ve yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunlarına çözüm bulunmalıdır.

Gümrük Birliği'nin 21 aylık uygulaması çalışanlar açısından önemli sorunlar yaratmıştır. Bu sorunların azaltılması, Avrupa Birliği'nin Ankara Anlaşması ve Katma Protokolden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi, Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı Kararının Türkiye lehinde değiştirilmesi ve Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin sağlanması doğrultusundaki çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunlarının çözümü için, Konfederasyonumuzla da işbirliği içinde, gerekli çaba gösterilmeli ve Anayasa'nın 67. Maddesi uyarınca bu vatandaşlarımızın oy hakkını kullanabilmeleri için gerekli hukuksal düzenlemeler yapılmalı ve ilgili ülkelerle bu konuda anlaşma sağlanmalıdır.

"Global Rekabet, Endüstriyel Değişim ve Türk Sanayii" Toplantısı

3 Ekim 1997 günü İstanbul'da düzenlenen "Global Rekabet, Endüstriyel Değişim ve Türk Sanayii" konulu toplantıya konuşmacı olarak katılan TÜRK-İŞ Genel Başkanı, "Sanayimizde önemli gelişmelere hep birlikte tanık olmaktadır ve uluslararası alandaki etkinliğimiz de giderek artmaktadır. ama aynı iyileştirmeyi çalışanların insanca yaşama ve çalışma koşulları için şimdilik söylemek mümkün değildir " görüşünü ifade etmiştir.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı konuşmasında şu hususlara dikkat çekmiştir.

"Sanayi rekabet gücünün artırılması hepimiz açısından son derece önemlidir. Rekabet gücünün artırılmasının birinci yolu, yeni teknolojilere yatırım yapmaktır. Yatırım ise parayla olur. Paramız yoksa, kredi kullanırsınız. Ama eğer devletiniz yılda yüzde 130 civarında bir faizle borç alıyorsa, sizin alacağınız kredi için ödeyeceğiniz faiz en azından bu seviyede olacaktır. Bu şartlarda yatırım yapar mısınız Veya elinizde nakitin varsa, devlete borç vermeyi mi tercih edersiniz, yoksa yatırım yaparak teknolojinizi geliştirmeyi ve rekabet gücünüzü artırmayı mı ? Yüzlerce sanayicimiz veya tasarruf sahibimiz bu soruları kendisine hergün sormaktadır. Hepimiz biliyoruz ki, kamu açıklarını düşürmeden ve devletimizin ödediği bu faizlerin bütçenin yaklaşık yüzde 40'ını yemesini engellemeden, yatırımlar istediğimiz biçimde artmayacak, rekabet gücümüz istediğimiz ölçüde yükselmeyecektir.

Bu şartlarda, atılması gereken ilk adımlardan biri, devletimizin vergi gelirlerinin artırılması, israfın, haksız kazancın, yolsuzluğun önlenmesidir. Kamu açıkları bu yolla düşürüldüğünde, ülkemizde faiz oranları ve devletimizin ödediği faizler de

düşecek, mevcut kaynaklar yatırıma yönelecektir. Türkiye'nin, paranın değil, üretenin ve çalışanın para kazandığı bir ülke olmasının yolu, herkesin geliri ve serveti ile orantılı vergi ödediği bir düzenden geçmektedir.

Türkiye, vergi kaçırmak isteyenler için bir cennettir. Amerika'da, İsveç'te, Japonya'da insanlar "vergi kaçırma" kavramının anlamakta büyük zorluk çekmektedir. Türkiye'de ise, işçiler ve memurlar dışında hemen hemen herkes ya vergi kaçırmakta, ya da çeşitli istisna ve muafiyetlerden yararlanarak vergi ödememektedir. Türkiye'de nüfus artarken, vergi mükelleflerinin sayısı azalmaktadır. Gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellef sayısı 1983 yılında 1 milyon 831 bin iken, 1996 yılında 1 milyon 766 bine düşmüştür. Ücretlilerin gelir vergisi içindeki payı yüzde 60'a yükselmiştir. Ücretlilerin milli gelirden aldıkları pay ise yalnızca yüzde 22 dolayındadır. İşçinin sırtındaki bu vergi yükü, aynı zamanda işverenin omuzlarındaki bir yükür. Özel indirim tutarı asgari ücret düzeyine çıkarılarak ve ücretliler için ayrı ve daha düşük bir gelir vergisi tarifesi uygulanarak, artık bir istihdam vergisi halini almış olan bu yüksek oranlardan vazgeçilmelidir. Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, kayıt-dışı ekonomi engellenmeli, vergi denetimleri artırılmalı, vergi kaçırmanın yaptırımları ağırlaştırılmalıdır. Bu konuda bir önerim daha var. Daha doğrusu, bu öneriyi yapmamı bir işadamı istedi. Sanayicilerimiz yıllarca devletimizin verdiği teşviklerden yararlandılar, çok düşük faizlerle krediler aldılar, uzun süre vergi muafiyeti kapsamında kaldılar. Fedakarlık yapma sırası öncelikle devletimizin imkanlarından yararlanmış olanlardadır. Sanayiciler, büyük tüccarlar, büyük mülk sahipleri, rantiyeler, bir defaya mahsus olmak üzere, servetlerinin belirli bir oranı tutarında bir vergiyi ödemelidirler. Verilecek bu vergi iç ve dış borçların ödenmesinde kullanılacaktır. Böylece ülkemiz ekonomik yönden büyük bir rahatlama sağlayacaktır.

Rekabet gücümüzü ilgilendiren diğer bir konu, SSK'dır. SSK, siyasilerin yıllardır izledikleri yanlış ve hatta kasıtlı politikalar nedeniyle batırılmak istenmektedir. SSK sağlıklı bir biçimde işlerse, işçilerimiz güvence altında olacak, işverenlerimiz ise çeşitli ek yükümlülüklerden kurtulacaktır. Sağlıklı bir biçimde işleyen SSK'nın sağlayacağı hizmetler, kar amacıyla bir sürü gereksiz harcama yapabilen özel sağlık kuruluşlarının sunacağı hizmetten daha ucuza gelecektir. SSK'nın sorunlarının çözümü, daha az hasta olan, hastalandığında daha hızla ve daha ucuza tedavi edilen bir işçi kitlesi sağlayacak, işçilik maliyetlerini düşürecek, rekabet gücümüzü artıracaktır. Bunun için de, kaçak işçiliğin ve eksik bildirimde bulunmanın önlenmesi, SSK'nın özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması ve devletimizin sosyal güvenliğini finansmanına sürekli ve sistemli bir biçimde katılmasının sağlanması gerekmektedir. Bugün ülkemizde 4,5 milyon dolayında kaçak işçi vardır. Bu işçilerin yalnızca asgari ücret üzerinden sigortalanmaları bile, SSK'ya yılda 650 trilyon lira ek gelir sağlayacaktır. Bu miktar, SSK'nın 1997 yılı tahmini açığının iki katıdır.

Sanayimizin uluslararası düzeydeki rekabet gücünün artmasını istiyoruz. Ama bunun maliyetinin daha düşük ücretler, daha kötü yaşama ve çalışma koşulları, daha geri işçi hakları ve sendikal hak ve özgürlükler olmaması gerektiğine de inanıyoruz. Zaten, kalitenin verrekabette başarının önşartı, işyerinde huzurdur. Mafyalaşan taşeronların insanlıkdışı şartlarda çalıştırma işçilerle, geçici işçilerle geleceğine güvenle bakamayan ve kendi geleceğini işletmenin ayakta kalabilmesinde görmeyen ezilmiş işçilerle üretilen malların kaliteli olması mümkün değildir. Bu malların, uluslararası düzeyde itibar görmesi söz konusu değildir, rekabet şansı yoktur. Baskya dayalı sistemlerde, verimliliğin ve rekabet gücünün artması mümkün değildir. Ekmeğin ve özgürlüğün olmadığı yerde,

toplumsal barıştan söz edilemez, o zaman, işçinin ekmeğini de, özgürlüğünü de vereceksiniz, ondan sonra ondan üretim isteyeceksiniz. İnsanımız ve özellikle işçimiz çalışkandır, üretkendir. Eğer böyle olmasalardı, hayatlarında sabanın sapından başka bir alet tutmamış köylülerimiz, Almanya'nın en iyi işçileri olabilir miydi ? Daha kasabayı bile görmeden Almanya' ya gidenlerin 42 bini bugün işveren durumunda olabilir miydi ?

İşçimizin çalışkanlığını ve üretkenliğini hayata geçirmenin yolu, çağdaş işçi haklarından, sendikal hak ve özgürlüklerinden, insanca yaşama ve çalışma koşullarından geçmektedir. İşçimizin daha verimli olmasını sağlayacak işyeri huzurunun ve toplumsal barışın önşartları da bunlardır. Bu nedenle, iş güvencesi sağlanmalı, işçinin işyerinde ve hayatın her alanında yönetime katılması gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle, kaçak işçilik ve taşeronlaşma önlenmelidir. Bu nedenle , Türkiye'yi hala 12 Eylül Anayasasıyla yönetme ayıbına son verilmeli, çalışma mevzuatımız, onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmelidir.

İşsizliğin önlenmesi de bu açıdan önemlidir. Ucuz etin yahnisi olmaz. Ucuza çalıştırdığınızı zannettiğiniz işçi, size gerçekte daha yüksek maliyetler getirebilir. Devletimiz işsizliği önleyici adımlar atmalı, işsizlik sigortasını uygulamaya sokmalıdır. tarım ve hayvancılık desteklenerek ve köylerimiz insanca yaşanılır yerler haline getirilerek, göç önlenmelidir.

TÜRK-İŞ her zaman huzurdan ve toplumsal barıştan yana olmuştur. TÜRK-İŞ daima Türkiye'ye sahip çıkmış, Türk Sanayinin güçlenmesinden gurur duymuştur. Ülkemizde çalışma yaşamıyla ilgili birçok olumsuzluk vardır. Ancak Türkiye işçisi ve işvereni, Türkiye'ye sahip çıkmak için elele verebilmiştir. Cumhuriyet tarihinde ilk defa, işçimiz, esnafımız ve işverenimiz, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğüne ve bağımsızlığına, demokratik ve laik sosyal hukuk devletine, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve parlamenter demokratik düzene birlikte sahip çıkmıştır. Bizim bu tavrımız yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada büyük ilgi görmüştür.

Şimdi önümüzdeki görev, bu birlikteliği, sanayimizin uluslararası alandaki rekabet gücünü daha da artırmak açısından da göstermektir. Bunun ön şartı ise, ülkemizin daha demokratik bir yapıya ve işleyişe kavuşmasını elbirliğiyle sağlamaktır, onaylamaktır, onaylanmış ILO Sözleşmelerinde yer alan hak ve özgürlüklerin ülkemizde geçerli kılınması için hep birlikte çaba göstermektir. İşçi-işveren-hükümet üçlüsünün, güvene dayalı bir diyalog içinde, 12 Eylül'ün kalıntısı anti-demokratik mevzuatı ve uygulamaları kaldırmaları, bu doğrultudaki ilk adım olacaktır. Bu çaba, tüm toplumda huzuru ve toplumsal barışı güçlendirecek, işyerinde yüksek verimi, dostluğu, çalışma şevkini yaratacaktır.

Son yıllarda sanayicilerimizin dünya kalite ödülleri almaları hepimizi mutlu kılmıştır. Ancak, Türkiye'miz, dünya piyasalarında yalnızca kaliteli mallarıyla övünmemelidir. Türkiye'miz, aynı zamanda, vasıflı işgücüyü, insanca yaşama ve çalışma koşullarıyla, iş güvencesiyle, işçi haklarıyla sendikal hak ve özgürlükleriyle, sendikalarının üye sayısı ve gücüyle de övünmeli ve örnek gösterilmelidir."

Susurluk Konusuyla İlgili Açıklama

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri, 3 Kasım 1997 günü yaptığı yazılı açıklamada, Susurluk'ta meydana gelen kazanın sonrasında ortaya çıkan gelişmelerin kaygı verici

boyutta olduğunu" belirterek, "Türkiye'ye sahip çıkmanın yolu, çetelerin ve yasadışı örgütlenmelerin açığa çıkarılması ile mümkündür" demiştir.

Genel Sekreterin bu konudaki açıklaması şöyledir.

"Susurluk kazası, ülkemizde yıllardır belirli çetelerin ve silahlı aşiretlerin devletimizi ele geçirme girişimlerinin ve bazı siyasilerin devletimizi kendilerinin ve yakın çevrelerinin kişisel çıkarları için kullanma çabalarının ipuçları ortaya çıkarmıştır. Ancak, üzerinden bir yıl gibi uzun bir süre geçmesine rağmen, Susurluk'ta ortaya çıkan kirli ilişkilerin üzerine yeterince gidilmemiştir.

Susurluk kazası, devletimizin hangi çıkar güçleri tarafından nasıl kullanılmaya çalışıldığının ortaya çıkması ile bir yanıyla üzücüdür. Bu kaza, çetelerin ve aşiretlerin gücünün, özellikle 12 Eylül sonrasında ulaştıkları boyut açısından ürkütücüdür. Çeteler ve aşiretler, hukuk devleti anlayışını ayaklar altına almışlar ve yıllarca faaliyetlerini sürdürebilmişlerdir. Susurluk kazası, devletimizin ve halkımızın artık çetelerden kurtulma kararlılığının ortaya çıkması bakımından da sevindiricidir.

Türkiye Cumhuriyeti, ancak demokratik ve laik bir sosyal hukuk devleti olarak varlığını sürdürebilir ve sürdürecektir. Bu nedenle, hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmayan her türlü anlayış ve uygulamanın üzerine cesaretle gidilmelidir. Halkımız, bu olayla birlikte ortaya çıkan kirli ilişkilerin çözülmesini ve suçluların biran önce hak ettikleri cezalara çanptırılmasını sabırsızlıkla beklemektedir. Ülkemizin demokratik bir sosyal hukuk devleti olma niteliğinin yaşatılmasının ve Türkiye'ye sahip çıkılmasının yolu, devletimiz içindeki bu çetelerin ve yasa dışı örgütlenmelerin açığa çıkartılması ile mümkündür.

Bu kirli ilişkileri yaratanlardan hesap soracakları iddiası ile işbaşına gelen hükümet, sorunu çözemediği gibi çözüm konusunda hiçbir somut adım da atmayarak konunun kamuoyu nezdinde sunutmasına yol açmakta ve yasadışlıkları cesaretlendirmektedir.

Halkımız ve TÜRK-İŞ, temiz bir toplum ve siyaset özlemini yitirmek istememekte, özgür ve demokratik bir toplum beklentisini korumaktadır".

Hükümetin İcraatlarına Yönelik Değerlendirme

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri, 6 Kasım 1997 günü düzenlediği basın toplantısında, büyük umutlarla işbaşına gelen hükümetin geçen dört aylık sürede halkın umutlarını boşa çıkardığını belirtmiştir.

İşçi sınıfının fedakarlık yapacak durumda olmadığını söyleyen Genel Sekreter, hükümet'e yönelik eleştirisinde şu değerlendirmeyi yapmıştır.

"Ülkemizi siyasi bir bunalımın içine sokan, toplumun tüm kurumlarını karşısına alan Refahyol Hükümetinin ardından büyük umutlarla işbaşına gelen bugünkü hükümet, geçen dört ay boyunca kendisinden beklenenleri yerine getirememiştir.

Hükümet, hergün birbiri ardına yaptığı zamlarla halkımızı canından bezdirmiş, işsizlik, pahalılık gibi ülkemizin temel sorunlarına çözüm bulmak bir yana bu

sorunlar katlanarak artmıştır. Hükümetin dar ve sabit gelirli milyonların temel sorunlarına yönelik hiçbir somut politikası yoktur. Bunun en açık örneği açıklanan

1998 hedefleridir. Bu hedefler fedakarlığın yine çalışan kesimlere yükleneceğini göstermektedir. Hükümet, fedakarlık adı altında işçiye, memura , emekliye ve toplumun diğer dar ve sabit gelirli kesimlerine yönelik bir ekonomik saldırı programını uygulamaya koymaktadır. Başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışanları yakından ilgilendiren birçok konuda başvuru yeri işçi sınıfının örgütlü gücü değil, uluslararası finans kuruluşlarıdır.

Bu hükümete verilen süre artık dolmak üzeredir ve işçi sınıfının sabrı sınırsız değildir. İşçi sınıfı bu güne kadar yapacağı fedakarlığı yapmıştır, artık yapacağı fedakarlık yoktur. TÜRK-İŞ'in hiçbir dönemde hiçbir hükümete ödeyeceği bir diyet borcu da yoktur. TÜRK-İŞ tabanından gelen feryatlara kulak vermek ve hükümete bir kez daha çağrı yapmaktadır.

Hükümet artık halkımız için umut olmaktan çıkmıştır. 55. Hükümet ya verdiği sözleri yerine getirmelidir ya da gerekli yasal düzenlemeleri yaparak ülkemizi istikrara götürecek bir seçimin yolunu biran önce açmalıdır.

Eşel Mobil konusunda taahhütlerinde durmayan hükümet inandırıcılığını yitirmiş ve kamuoyundaki güveni de azalmıştır."

T.B.M.M. Başkanı'nı Ziyaret

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu, 14 Kasım 1997 günü T.B.M.M. Başkanı Hikmet ÇETİN'e ziyarette bulunmuş ve yeni görevinde başarı dilemiştir.

Ziyarette TÜRK-İŞ Genel Başkan'ı tarafından yasama çalışmaları sırasında öncelikle gözönünde bulundurulmasında yarar görülen temel görüş ve taleplerimizi yazılı olarak sunulmuştur. Bu talepler,

- (1) Demokratikleşme sağlanmalı; başta Anayasa olmak üzere, 12 Eylül döneminin ve sonrasının tüm anti-demokratik mevzuatı demokratikleştirilmeli; Siyasi Partiler Yasası ve Seçim Yasası, ülkemizde demokratikleşmeye katkıda bulunacak şekilde değiştirilmelidir.
- (2) Çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi sağlanmalı, 2821, 2822 ve 1475 sayılı Yasalarda, Türkiye tarafından onaylanmış ILO Sözleşmelerinin gerekli kıldığı düzenlemeler yapılmalı; iş güvencesi sağlanmalı; sendikal örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalı ve taşeronluk ve kaçak işçilik önlenmeli; kamu çalışanlarının grevli toplu sözleşme haklarını kullanmaları önündeki yasal ve idari engeller kaldırılmalıdır.
- (3) Ülkemizde istihdamın, üretimin, verimliliğin ve rekabet gücünün artmasına katkıda bulunmayan, işsizliği daha da artıran; sendikasızlaşmaya yol açan ve yağma biçiminde sürdürülen özelleştirme durdurulmalıdır.
- (4) Zorunlu tasarruf uygulamasına son verilmelidir.
- (5) Milletvekili dokunulmazlığı sınırlandırılmalı; yargının tam bağımsızlığı ve gerçek basın özgürlüğü sağlanmalıdır.

(6) Enflasyon önlenmeli; kayıt-dışı ekonomi kayıt altına alınmalı; vergi reformu yapılarak vergi adaleti sağlanmalı; yatırımlar artırılmalı; yeni istihdam olanakları yaratılmalı; işsizlik sigortası çıkarılmalı; tüm halkımız için insanca yaşama ve çalışma koşulları yaratılmalıdır.

(7) SSK'nın sorunları, kaçak işçilikle etkin bir biçimde mücadele, devletin sosyal sigortaların finansmanına prim ödeyerek katkısı ve SSK'nın özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması temelinde çözümlenmelidir.

(8) Geçici ve mevsimlik işçilerin sorunları çözümlenmelidir.

(9) Gümrük Birliği'nin yarattığı sorunları ve yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunlarına çözüm bulunmalıdır."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı'nın Basın Toplantısı

TÜRK-İŞ Genel Başkanı, başta özelleştirme, sosyal güvenlik, bütçe olmak üzere hükümetin icraatlarını değerlendirmek amacıyla 18 Kasım 1997 tarihinde bir basın toplantısı düzenlemiştir.

1998 bütçesini rantıye kesimine kaynak aktaran bir borç ödeme bütçesi olarak niteleyen, zamların faturasının tüm dar gelirli vatandaşlarımıza çıktığını ve özelleştirme ile yapılanın yağmalama olduğunu, bu yağmalamayı yapanların soykırım yaparcasına işçi kıyımı yaptığını vurgulayan Türk-İŞ Genel Başkanı, bu hükümetin de geçmiş hükümetler gibi vaatlerini ve taahhütlerini yerine getirmemek için mazeret aramaya çalıştığını belirtmiştir.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı, Başkanlar Kurulu'nun 2 Aralık 1997 tarihinde toplanarak sorunları birkez daha değerlendireceğini ve sorunlarımızın devam ettiği takdirde, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de demokratik tepkimizi ortaya koyarak, ülkemize, halkımıza ve temsil ettiğimiz topluma karşı görevimizi birkez daha yerine getirmiş olacağımızı söylemiştir.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı'nın üzerinde durduğu konular özetle şu şekildedir.

"Ülkemizin sorunları ve sıkıntıları günümüzde de artarak devam etmektedir. Yanıbaşımızdaki bir sıcak savaşın çıkacağı bir dönem yaşamaktayız.

Ülkemizde yatırımlar durmuştur, enflasyon hızla yükselmektedir, gelir dağılımındaki adaletsizlik her gün artmaya devam etmektedir. İşsizlik hızla yükselmektedir, iş bulma umuduyla büyük şehirlere akın devam etmekte, köyler boşalmaktadır. Sorunlar yumak şeklinde çoğalmaya devam etmektedir.

Hükümetimiz tarafından hazırlanan 1998 bütçesinde bu sorunların çözümü için gereken kaynaklar ayrılmamıştır.

Faiz ödemelerine ayrılan pay, personel giderlerinin iki katındadır. Yatırımlar için ayrılan pay ise yok denecek kadar azdır.

Bu bütçenin de geçmiş hükümetlerin hazırladığı bütçe gibi büyük oranda bir açık vereceği bilinmektedir.

Bugünkü hükümet de geçmiş hükümetlerin yaptığı gibi kolay olan yolu seçmektedir. Bütçe gelirlerini vergi toplayarak artırmak yerine, kamu mallarını

satarak, para basarak, borçlanarak ve zam üstüne zam yaparak gelir elde etmeye çalışmaktadır.

Böylece ücretler enflasyon ve zamlar karşısında erimektedir. İşçi ücretleri 1980'li yılların ücret seviyesine düşürülmüştür. Bu nedenle, işçi ücretlerini eritmeye devam eden eşel-mobil sisteminin yeniden gözden geçirilerek kaldırılması gerekmektedir.

İşçiler yıllardır halkı ve ülkesi için her dönemde fedakarlık yapmış ve fedakarca davranmışlardır. Fakat bizlerin bu fedakarlığı, ülkenin ekonomik sorunlarını ortadan kaldırmaya yetmemiştir.

Bu kez, işverenlerimiz fedakarlık yapma düşüncesinde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu düşüncelerini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu düşüncede olan bütün işverenleri takdir ediyoruz.

Ancak hepimiz bilmekteyiz ki, bu gibi kısa vadeli çözümler ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sorunları çözmeye yetmemektedir.

Bizim önerimiz; bir asgari ücretli nasıl kazancı oranında Devletimize vergisini veriyorsa, tüm vergi mükelleflerinin de kazançları oranında Devletimize vergilerini vermeleridir.

Üyelerimizi ve sendikalarımızı yakından ilgilendiren konuların birisi de, yapılan özelleştirme.

Bizler dünyadaki yeniliklere hiçbir zaman gözümüzü ve kulağımızı kapamadık.

Birçok ülkede yapılan özelleştirme istihdamı artırmaya, teknolojiyi yenilemeye, verimi ve üretimi artırmaya ve çevreyi korumaya yöneliktir.

Yapılan bu özelleştirmelerin birçoğu yargı kararıyla iptal edilmiştir. Hukukun üstünlüğünü savunan hükümetimizden bu yargı kararlarını yerine getirmelerini beklemekteyiz.

Ayrıca stratejik öneme haiz olan enerji, madenler, limanlar ve benzeri işyerlerinin özelleştirilmesinin, ulusal çıkarlarımız açısından ciddi sorunlar yaratacağı hepimizce bilinmektedir.

Bu gibi kuruluşların özelleştirme kapsamı dışında tutulması, ülkemizin bağımsızlığı ve ulusal savunmamız açısından son derece önemlidir.

Başta stratejik öneme sahip olan kuruluşlar olmak üzere özelleştirilen ve özelleştirme kapsamına alınmış bütün bu kuruluşlar yeniden gözden geçirilmeli, yağımaya ve işçi kıyımına izin verilmemelidir.

TÜRK-İŞ olarak şimdilik öncelik arzeden sorunlarımızın bir bölümünün çözümü için Hükümetimizi bir kez daha uyarmaktayız.

Bugüne kadar sorun yaratma yerine sorunların çözümü için uğraş verdik.

Hükümetimizden haksızlıkların, yolsuzlukların, çetelerin üzerine kararlı bir biçimde gitmelerini beklemekteyiz.

Fakat üzümlerek ifade etmek isterim ki, bu beklentimiz her geçen gün biraz daha azalmaktadır.

Bu hükümet de geçmiş hükümetler gibi sorunlarımızı gözardı etme kuşkusunu bizler de yaratmıştır.

Ülkenin ve halkımızın sorunlarını çözen hangi hükümet olursa olsun, TÜRK-İŞ olarak o hükümetten katkımızı ve desteğimizi hiçbir zaman esirgemedik.

Bu hükümet de sorunları çözmede kararlı adım attığı takdirde, bu hükümete de dün olduğu gibi bugün de katkımız ve desteğimiz sürecektir.

Dileğimiz sorunları aza inmiş bir Türkiye'dir. Bunu çözecek siyasi kadrolardır. Siyasilerimiz kör döğüşünü bir tarafa bırakarak, ülkenin ve halkın ciddi sorunları karşısında birliktelik sağlamalı, halkın siyasilere karşı duymaya başladığı güvensizliği ortadan kaldırmalıdır."

III. TÜRK-İŞ ÇALIŞMA BİRİMLERİNİN ETKİNLİKLERİ

1. ARAŞTIRMA MERKEZİ ÇALIŞMALARI

Araştırma Merkezimizin yayına dönük etkinlikleri son bir yılda öne çıkmış bulunmaktadır. Son bir yıl içinde **Ekonomide Durum** adlı üç aylık süreli yayınının üç sayısı çıkartılmış, bu arada bin sayfalık bir hacmi aşan iki ciltlik **TÜRK-İŞ Yıllığı 1997** başta sendikal çevreler olmak üzere ilgili kamuoyunun bilgisine ve hizmetine sunulmuştur.

Kalıcı özellikler taşımaya önem verilen bu yayınlar beklenen ilgiyi toplamış ve birçok çevrede çok olumlu etkiler yapmıştır. Basının önemli ölçüde yer verdiği ve kendi çalışmalarında kaynak olarak kullandığı bu yayınlar akademik çevrelerden ve işveren dünyasından da büyük ilgi görmüştür.

Sözkonusu yayınların bir amacı da, işveren kuruluşlarının prestijli yayınlarıyla aynı kulvarda iddia sahibi olabilecek bir yayın etkinliğini gerçekleştirmek, bu alandaki boşluğu doldurabilmektir. Bu amaca büyük ölçüde ulaşılabildiğini görmek umut vericidir.

Başkanlar Kurulu'nun son olağan toplantısından bu yana gerçekleştirilen yayın ise, **Ekonomide Durum**'un 3/4'üncü kitabı olmuştur. Bu sayının ana dosyası Anayasal İktisat konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. TUSİAD'dan sonra TİSK'in de büyük bir çabayla savunmak istediği ve bu konuda kitaplar çıkardığı "anayasal iktisat" konusu, dünyada modası geçmiş olmakla birlikte Türkiye'de sermayenin özel önem verdiği bir alan görünümündedir. Devletin küçültülmesi ve bunun gerek kamu harcamaları gerekse vergi yükleri bakımından anayalarda sınırlanmasını öngören bu "yeni sağ" yaklaşım, öncelikle devletin sosyal özünü hedeflemektedir. Bu nedenle, işçi cephesinin buna tarafsız kalması beklenemezdi. İşte bu dosya bunu amaçlamıştır.

Merkezimiz bunun dışında günlük rutin araştırmalarını sürdürmüş, özellikle bütçe ve vergi alanlarındaki gelişmeleri, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in gündemine giren konuları, çalışma yaşamına ve özellikle toplu iş sözleşmeleri alanında kalan konuları özel bir önemle izlemiş, bu konularda günlük raporlar yanında basın bildirileri hazırlamış ve henüz sonuçlanmayan bazı uzun vadeli alan çalışmalarını başlatmıştır.

2- SOSYAL GÜVENLİK BÜROSU ÇALIŞMALARI

1- MEVZUAT ÇALIŞMALARI

Bilindiği üzere 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu ve 506 sayılı sosyal sigortalar kanunlarında yapılması düşünülen değişiklikler ile ilgili olarak Temmuz/1996 ayından itibaren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ilgili kuruluşların yetkilileri ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşan heyetler ile bir seri çalışmalar yapılmış, bunlardan 4792 sayılı kanun değişikliklerinde bir mutabakat temin edilememiş olması nedeniyle bilahare ele alınmak üzere çalışmalar tehir edilmiş ancak 506 sayılı kanun üzerinde yapılması düşünülen değişiklikler tasarısı üzerinde mutabakata varılarak hazırlanmış olan kanun tasarısı Meclis Komisyonların dan da geçmek suretiyle TBMM'sinin gündemine inmiştir.

Hal böyle iken Temmuz/1997 tarihi itibariyle işbaşına gelen 55.ci Hükümet Ekonomik ve Sosyal Konsey'e sunulmak üzere sosyal güvenlik konularında yeniden bir çalışma başlatmış ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 26.8.1997 tarih 022449 sayılı yazısı ile ilgili taraflar toplantıya çağırılmıştır.

Sayın Müsteşarın Başkanlığında; TÜRK-İŞ, TİSK, HAK-İŞ, DİSK, TESK, DPT, HAZİNE, SSK, T.C. Emekli Sandığı ve BAĞ- KUR temsilcilerinden oluşan komisyon 29.8.1997 günü ilk toplantısını 12.11.1997 tarihinde de son toplantısını yaparak muhtelif tarihlerde yapılan on toplantı sonucu çalışmalar tamamlanarak bir rapor taslağı hazırlanmıştır.

Devamlı üzerinde değişiklikler yapılmak suretiyle katılımcılara sunulan rapor taslaklarına TÜRK-İŞ'in ve sendikal tabanımızın görüş ve isteklerine uygun düşmeyen bütün yaklaşımlarına tepki göstererek karşı çıkmış özellikle :

- 1- SSK'nın özerk bir yapıya kavuşturulması,
- 2- Kaçak çalışma ve çalıştırmanın nlenmesi,
- 3- Eksik gün ve eksik ücret bildirimlerine mani olunması
- 4- Emeklilikde kadınlarda 50, erkeklerde 55 yaş sınırlarının korunması, 5000 günün ve prim oranlarının artırılmaması,
- 5- Daha önce üzerinde mutabakata varılmış olan yaş uygulamasında geçiş dönemine aynen uyulması,
- 6- Sosyal Yardım Z amminin Hazinece karşılanması,

Konularına ehemmiyet verilerek raporda yer almalarına itina ve ihtimam gösterilmiş bu hususta ekte bulunan yazılı metinlerde komisyon başkanlığına ve katılımcılara verilmiştir.

Bu rapor ve içerdiği hususlar şu şekildedir :

II- GÖRÜŞ BİLDİRMELER

Sosyal güvenlik ve sosyal sigorta uygulamalarının yeniden yapılanma sürecine girilmiş olması nedeniyle diğer sivil toplum örgütlerine bir nevi lokomotif görevi üstlenen TÜRK-İŞ'e dolayısıyla Sosyal Güvenlik Bürosuna bu mevzularla ilgili :

- Görüş teastisinde bulunma,
- Döküman isteme,
- Fikir sorma,
- Sistem belirleme,

Konularında sendikal ve akademik çevrelerden yoğun bir talep gelmekte, şu kadarki, bu tür istekler Başkanlar Kurulunda alınan kararlar doğrultusunda yönlendirilerek Konfederasyonumuzun etkinliğinin sağlanması ön planda tutulmaktadır. Bu cümleden olarak daha önce Türk-İş Dergisinde yayınlanmış bulunan bir yazı ile birlikte "SSK'da Emeklilik Çıkmazı ve Vahidi Fiyatla Çalışmalar" adı altında Orman-İş Sendikası tarafından Eylül /1997 tarihinde bastırılan broşür mahiyetinde bir kitab sigortalıların SSK'daki işlemlerinde çektikleri çileleri gözler önüne serme bakımından çok olumlu sonuçlar tevlit ettiği gibi, bilhassa Orman İşkolunda yıllardan beri çözölemeyen Vahidi-Fiyat (Birim Fiyat Ücreti), esasına göre çalışmalarda sigortasız istihdam etme anlayışlarına son verilmesine fevkaledede etkili olmuş ve Yargıtay 21.ci Hukuk Dairesinin 04.02.1997 tarih e.1997/544 - K. 1997/537 sayılı Kararı ile de Vahidi- fiyatla çalışanların sigortalı sayılmaları gerekeceği doğrultusunda karar verilerek Konfederasyonumuzun başlattığı kaçak işçilikle mücadele programları çerçevesinde çok büyük bir işçi kesimi ve ailesini ilgilendiren bir zemindeki sigortasız çalıştırma olayıda sona ermiştir.

III- SEMİNERLERE KATILMALAR

TÜRK-İŞ'in sendikal tabana yönelik genel eğitim programları ile sosyal güvenlik konulu aktivitelerde Sosyal Güvenlik Büromuz eğitici veya konuşmacı olarak görev almaktadır.

Bu çalışma döneminde TÜRK-İŞ'in :

- 13-16/ Ekim/1997 tarihlerinde SAMSUN'da düzenlediği, "Sendikacılık ve Liderlik Eğitimi"seminerine,
- 14-16/Ekim/1997 tarihlerinde ÇORUM'da düzenlediği, "Çevre ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği" seminerine,
- 20-22/Kasım/1997 tarihlerinde ÇORLU'da düzenlediği, "Çevre ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği" seminerine,

Konuşmacı olarak iştirak edilmiş sosyal güvenlik ve sosyal sigortaların uygulamaları yönünden katılımcılara açıklamalarda bulunulmuş güncel konularla ilgili sualleri cevaplandırılmıştır.

IV- YAZIŞMALAR

SSK'da verimsiz ve gecikerek hizmet verme ve bu kurumun işlemlerine karşı duyulan güvensizlik yurt içinde ve yurt dışında çalışan işçilerimiz ile diğer vatandaşlarımızın her geçen gün artarak Büromuza müracaatlarına sebep olmakta bu konularda yazılı isteklerine cevap verilerek kendileri de bilgilendirilmektedir.

Sosyal güvenlikle ilgili çalışmalar raporumuzun sonunda ek 1 olarak sunulmuştur.

3- EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Genel Eğitim Sekreterliğimizce Eylül 1997 - Kasım 1997 dönemi içerisinde yürütülen faaliyetlerimiz aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı

TÜRK-İŞ ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ortak eğitim projesi çerçevesinde planlanan TÜRK-İŞ ve üye kuruluşlar Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri toplantısı dönem içinde 27-28 Eylül 1997 tarihlerinde Abant'ta (BOLU) gerçekleştirildi.

1996 ve 1997 yılları eğitim faaliyetlerimizin değerlendirilmesi ile 1998 çalışma döneminde yürütülecek eğitim ve örgütlenme konularının üye kuruluşlarımız temsilcilerinin bilgi, görüş ve önerilerine sunulması amacıyla düzenlenen toplantıya, sendikalarımızın Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri ile Eğitim Müdür ve uzmanları katıldılar.

Yeni dönemde Türkiye'nin ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal beklentileri ve sendikal stratejiler ile eğitim ve örgütlenme politikalarının tartışıldığı toplantıda TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL ile Yönetim Kurulu Üyeleri Salih KILIÇ ve Sabri ÖZDEŞ de hazır bulundular.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL'in açılış konuşmasıyla çalışmalarına başlanılan toplantıda, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Prof.Dr. Sudi Bülbül "Değişme ve Değişmeye Direnme Olgusunun Eğitimle İlişkisi", 9 Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof.Dr.Fevzi Demir "Örgütlenme Önünde Yasal Engeller", TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı Yıldırım KOÇ'da "Sendikal Gelişmeler ve Görevler" konulu birer tebliğ sundular.

50 katılımcının iştirak ettiği toplantı TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ, tebliği sunan öğretim üyeleri ile Genel Eğitim ve Teşkilat Sekreterleri ile Eğitim Müdür ve uzmanlarının eğitim ve örgütlenme konularında görüş ve önerilerin ifade edildiği bir değerlendirme oturumu ile sona erdi.

Küreselleşme Sürecinde Sendikaların Ekonomik, Sosyal ve Siyasal İşlevleri Sempozyumu

Konfederasyonumuz ile Uluslararası Çalışma Örgütü arasında imzalanan ortak eğitim projesi çerçevesinde düzenlenen sempozyum 23-24 Ekim 1997 tarihleri arasında Abant'ta (BOLU) gerçekleştirildi.

TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Şemsi DENİZER ve Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ'ın açılış konuşmalarıyla çalışmalarına başlanılan sempozyuma, üye kuruluşlarımız Genel Sekreterleri ile Genel Mali Sekreterler katıldılar.

Sempozyumun ilk gününde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof.Dr.Korkut BORATAV "Küreselleşmenin Sosyal Etkileri" konulu tebliğini sundu.

Sempozyumun ikinci günü Sosyal Güvenlik Uzmanı Mehmet CAN ve Y.Mali Müşavir Muhittin ALTINTAŞ "Vergi Hukuku, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik" konu başlıkları altında birer tebliğ sundular.

Üye kuruluşlarımızdan 27 temsilcinin katıldıkları Sempozyum TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ ve katılımcıların sendikal hareketteki yeni yapılanma ve beklentiler konularındaki görüş ve önerilerinin dile getirildiği değerlendirme bölümü ile sona erdi.

Temsilci-Baştemsilci Eğitim Seminerleri

Konfederasyonumuz ile Uluslararası Çalışma Örgütü arasında imzalanan ortak eğitim projesi çerçevesinde üye kuruluşlarımız temsilci ve baştemsilcilerine yönelik düzenlenen eğitim seminerleri aksatılmadan devam ettirilmiştir.

Dönem içersinde 13-16 Ekim ve 17-20 Kasım 1997 tarihlerinde olmak üzere 2 adet gerçekleştirilen seminerlere üye kuruluşlarımızdan 83 işyeri temsilci ve baştemsilci katıldılar.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL ve Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ'ın açılış konuşmalarıyla çalışmalarına başlanılan seminerlerde; Küreselleşme Sürecinde Yeni Sendikal Anlayış, Sosyal Güvenlikte Yeni Gelişmeler, Uluslararası Çalışma Örgütü Yapısı, İşlev ve Fonksiyonları ve Ekonomik beslenme konuları işlendi.

TÜRK-İŞ Samsun Eğitim Merkezinde gerçekleştirilen seminerlerde, Prof.Dr.Alpaslan IŞIKLI, Prof.Dr.Hasan ÖZYURT, Yrd.Doç.Dr.Haydar ÇAKMAK, Dr.Funda ELMACIOĞLU ve Ahmet ŞEN eğitici olarak bulundular.

Çerkezköy Kadın İşçiler Semineri (21-23 Ekim 1997)

Kadın işçiler ile ilgili eğitim faaliyetlerimiz 1997 Eğitim Programı çerçevesinde devam etmektedir.

Çalışma programı doğrultusunda 21-23 Ekim 1997 tarihleri arasında Çerkezköy'de gerçekleştirilen Kadın İşçiler Eğitim Seminerine üye sendikalarımızdan 85 kadın üyemiz katıldı.

TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ'ın açılış konuşmasıyla çalışmalarına başlayan seminerde; "Değişen Dünya Koşullarında Kadın İşçilerin Sorunları-Çözümler", "Demokrasilerde Kadının Toplumsal ve Siyasal Katılımı", "Sağlıklı Yaşam İçin Beslenmenin Önemi", "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" konuları tartışıldı.

Yrd.Doç.Dr.Belkıs KÜMBETOĞLU, Yrd.Doç.Dr.İnci USER, Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Sebahattin DERTLİ ve Neşe YILDIRIM BİLGİN'in eğitici olarak bulundukları seminerde, kadın işçilerimizin sağlık sorunlarının ortaya konulmasını sağlamak ve bu sorunların çözümü için değişik kurumlardan beklentilerini ölçmek üzere "Kadın İşçilerin Sağlık Sorunları" konulu bir grup çalışması da düzenlenmiştir.

Kadın işçilerle ilgili faaliyetlerimiz 2-4 Aralık 1997 Kocaeli ve 9-10 Aralık 1997 Zonguldak'ta düzenlenecek programlarla devam edecektir.

"Ara Kademe Teknik Elemanlar İçin İlk Yardım" Kursu

TÜRKİŞ/19 Mayıs Üniversitesi işbirliği ile Türkiye'de ilk defa "Ara Kademe Teknik Elemanlar İçin İlk Yardım" kursu düzenlendi. Karadeniz Bölgemizi kapsayan seminere, Ordu, Giresun, Amasya, Tokat, Çorum, Sinop, Samsun ve Çankırı illerinde görev yapan, sendika temsilcileri, usta-ustabaşılar, hemşire ve sağlık memurlarından toplam 66 kişi iştirak etti. Seminerin açılışını TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreterimiz Salih KILIÇ yaptı.

Seminere, Prof.Dr.Cemil RAKUNT, Prof.Dr.Birol GÜLMAN, Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Prof.Dr.Yıldız PEKŞEN, Doç.Dr.Levent ALTINTAŞ, Doç.Dr.Zafer MALAZGİRT, Dr.Celal EMİROĞLU ve Sebahattin DERTLİ konuşmacı olarak katıldılar.

Çok ilgili ve başarılı geçen kurs sonucunda düzenlenen sınavdan sonra sertifika dağıtımı ile kurs sona erdi.

"Çevre ve İşçi Sağlığı-İş Güvenliği" Karma Taban Eğitimleri

14-16 Ekim 1997 tarihleri arasında Çorum'da düzenlenen seminerin açılışı, İl ve Bölge Temsilcimizin yanı sıra Genel Eğitim Sekreterimiz Salih KILIÇ tarafından yapıldı.

Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Dr.Şule ILICAK, Kudret AKIN, Ahmet ŞEN, Özcan KARABULUT ve Sebahattin DERTLİ'nin konuşmacı olarak katıldığı seminere 85 kişi katıldı.

20-22 Ekim 1997 tarihleri arasında Çorlu'da düzenlenen "Çevre ve İSİG" seminerine, Genel Sekreterimiz Şemsi DENİZER, Genel Eğitim Sekreterimiz Salih KILIÇ, Bölge ve İl Temsilcimizin yanı sıra Vali, Belediye Başkanı, Kaymakam ve çok sayıda sendika başkanı katıldı.

Prof.Dr.Hilmi SABUNCU, Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Dr.Şenay ÖZDEMİR, Dr.Şule ILICAK, Ahmet ŞEN, Özcan KARABULUT ile Sebahattin DERTLİ'nin konuşmacı olarak katıldığı seminere 140 kişi katıldı.

19-21 Kasım 1997 tarihleri arasında Kütahya'da düzenlenen "Çevre ve İşçi Sağlığı-İş Güvenliği" seminerine katılımın 130 kişi civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Dr.Şule ILICAK, Dr.Turgut ARTUN, Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Dr.Celal EMİROĞLU, Ahmet ŞEN, Sinan VARGI, Özcan KARABULUT ve Sebahattin DERTLİ'nin konuşmacı olarak katılacağı seminerde Genel Eğitim Sekreterimiz Salih KILIÇ, İl Temsilcimiz ve diğer Mülki İdareden yetkililer katılacaklardır.

26-28 Kasım 1997 tarihleri arasında Sakarya'da, "TÜRK-İŞ, YODÇEM ve Sakarya Üniversitesi işbirliği ile "İşçi Sağlığı-İş Güvenliği ve Çevresel Sorunlar" konulu düzenlenen seminere yaklaşık 100 kişinin iştirak etmesi bekleniyor.

Seminere; Prof.Dr.Nazmi BİLİR, Prof.Dr.Yasemin BEYHAN, Dr.Handan SABIR, Onan KURU, Ahmet ŞEN, Prof.Dr.Burhan SÜMER, Prof.Dr.Fevzi YILMAZ, Cengiz TURAN ve Sebahattin DERTLİ'nin konuşmacı olarak katıldığı seminerin açılışına Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ, SAÜ Rektörü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından çok sayıda bürokrat katılacaktır.

Çalışan Çocuklar Bürosu Faaliyetleri

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu, "TÜRK-İŞ Bölge ve İl Temsilciliklerinin Gelişim ve Çalışma Planlarının Belirlenmesi" başlığını taşıyan yeni dönem çalışma programı çerçevesinde, beş bölgede eğitim seminerleri, grup çalışmaları ve kampanyaları kapsayan çalışmalara başladı. TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ, katıldığı çeşitli toplantı, panel vb. platformlarda TÜRK-İŞ'in yeni dönem çalışmalarıyla ilgili bilgi verdi, Konfederasyonumuzun görüş ve yaklaşımlarını anlattı.

ILO, UNICEF gibi, uluslararası kuruluşların da desteklediği yeni dönem çalışmalarının ilki 7-8 Ekim 1997 tarihinde TEKSİF Sendikası Bursa Şubesinde gerçekleştirildi. TÜRK-İŞ Bursa Bölge Temsilcisi Mehmet KANCA'nın başkanlığında gerçekleştirilen toplantının birinci gününde Çocuk Hakları Sözleşmesi konusu işlendi. UNICEF temsilcisi Gülgün MÜFTÜ'nün Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi hakkında bilgi verdiği eğitim seminerine TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar bürosu Müdürü Özcan KARABULUT da katıldı. Toplantının ikinci gününde, Prof.Dr.Tahir BAŞTAYMAZ'ın bildiri sunduğu grup çalışmasında, Bursa Bölge Eylem Komitesi'nin çalışan çocukların sorunlarının çözümü için hazırlanan Gelişim Planı üzerinde duruldu.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bursa Eylem Komitesi, geliştirilen Gelişim Planı çerçevesinde, ilk çalışmasını 20 Kasım 1997 Dünya Çocuk Hakları Günü nedeniyle bir dizi aktiviteyi hayata geçirmek üzere bir program hazırladı. TÜRK-İŞ'in öncülüğünde gerçekleştirilecek olan etkinliğe Bursa Valiliği, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Çalışma Müdürlüğü, çeşitli kurum, kuruluş ve gönüllü örgütler tarafından da desteklenmektedir. Program çerçevesinde 21, 22, 23 Kasım 1997 tarihlerinde gerçekleştirilecek olan etkinliklerde, çalışan çocuklara yönelik sağlık taramaları, uyuşturucu madde kullanımının zararları konusunda kampanya, çocuklara yönelik doğrudan destek hizmeti ve sanatsal, kültürel şölenler yer almaktadır.

Program çerçevesinde, ikinci toplantı, 17-18 Ekim 1997 tarihlerinde TÜRK-İŞ Samsun Bölge Temsilcisi Sebahattin ÇAM'ın başkanlığında Samsun'da, üçüncü toplantı ise 11-12 Kasım 1997 tarihlerinde İzmir'de yapıldı. Her iki toplantıda, yerel baskı grupları olarak Eylem Komitelerinin inisiyatif geliştirmesine, yerel düzeyde karar mekanizmalarının etkilenmesine, çocuk işçiliği koalisyonunun geliştirilmesine, yerel medyanın etkili bir biçimde kullanılarak konuyla ilgili tarafların harekete geçirilmesine, çalışan çocuklara doğrudan destek çalışmalarının devamına karar verildi ve bu çerçevede bölgelere uygun Gelişim Planları hazırlandı.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar İzmir Eylem Komitesi, hazırlanan Gelişim Planı doğrultusunda ilk çalışmasını 20 Kasım 1997 'Dünya Çocuk Hakları Günü' nedeniyle başlatmaktadır. Buna göre, Eylem Komitesi 20 Kasım 1997 günü Cumhuriyet Alanında toplanarak, çalışan çocukların sorunlarını ve sorumlularını ATA'ya şikayet edecek. Eylem Komitesinin çalışma programında çalışan çocuklara yönelik sağlanacak taraması, kurum ve kuruluşlarla temas yapılarak sorunların görüşülmesi, çalışan çocuklara doğrudan destek, çocukları eğitime, Çıraklık Eğitim Merkezlerine yönlendirmek vb. aktiviteler de yer almaktadır.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosunun yeni dönem çalışmaları Adana ve Ankara toplantılarıyla tamamlanacaktır. TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu 1998 yılında gerçekleştirilecek olan ILO Konferansında çocuk işçiliğinin önemli bir gündem maddesi olmasından hareketle, TÜRK-İŞ'in çalışmalarının ve deneyiminin aktarılacağı "Türkiye'de Çocuk İşçiliğine Karşı Mücadele: TÜRK-İŞ Modeli" başlıklı bir kitabın hazırlıklarına başlamıştır.

Planlanan Faaliyetler

Dönem içerisinde yürüttüğümüz Temsilci-Baştemsilci, Kadın İşçiler, Çevre ve İşçi Sağlığı-İş Güvenliği ile Çalışan Çocuklarla ilgili seminer ve toplantılara Kasım-Aralık 1997 aylarında da belirlenen program doğrultusunda devam edilecektir.

Aralık 1997 ayı içerisinde ayrıca;

- TÜRK-İŞ Bölge ve İl temsilcileri Toplantısı
- Sanayide gelişmekte olan illerde "Örgütlenme ve Önündeki Engeller" konulu bölgesel toplantılar. (Bunlardan birincisi Trakya Bölgesi ile ilgili olmak üzere Çorlu'da yapılacak)
- "Gümrük Birliği'nin Türk Toplumuna Sosyal ve Ekonomik Etkileri" Sempozyumu

gerçekleştirilecektir.

Verimlilik Haftası Kutlamaları

Konfederasyonumuzca., her yıl Aralık ayının son haftalarında kutlanılan "Verimlilik Haftası" münasebetiyle Bölge Temsilciliklerimizin bulunduğu illerde yarın günlük seri konferanslar düzenlenmiştir.

Milli Prodüktivite Merkezi ile işbirliği çerçevesinde yürütülecek ve "Verimlilik ve Çalışma Hayatının Kalitesinin Geliştirilmesi" konu başlığı altında düzenlenecek Konferanslarda: işletmelerde verimliliğin geliştirilmesinde "çalışanların iş tatmini"ni öncelikli önem taşımasından hareketle, çalışma kültürüne ilişkin sistem, yöntem ve tekniklerin tasarım ve uygulamaları tartışılarak ve işletmelerin bütünüyle sosyal teknik sistemler olarak algılanarak iş veriminin artırılmasına yönelik bilgi aktarımının yapılacaktır.

Milli Prodüktivite uzmanlarının konuşmacı olarak bulunacakları konferanslar TÜRK-İŞ Bölge Temsilcilikleri kapsamındaki sendikalarımızın şube yöneticileri ve işyeri baştemsilcileri katılacaklar.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar İzmir Eylem Komitesi, hazırlanan Gelişim Planı doğrultusunda ilk çalışmasını 20 Kasım 1997 'Dünya Çocuk Hakları Günü' nedeniyle başlatmaktadır. Buna göre, Eylem Komitesi 20 Kasım 1997 günü Cumhuriyet Alanında toplanarak, çalışan çocukların sorunlarını ve sorumlularını ATA'ya şikayet edecek. Eylem Komitesinin çalışma programında çalışan çocuklara yönelik sağlık taraması, kurum ve kuruluşlarla temas yapılarak sorunların görüşülmesi, çalışan çocuklara doğrudan destek, çocukları eğitime, Çıraklık Eğitim Merkezlerine yönlendirmek vb. aktiviteler de yer almaktadır.

TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosunun yeni dönem çalışmaları Adana ve Ankara toplantılarıyla tamamlanacaktır. TÜRK-İŞ Çalışan Çocuklar Bürosu 1998 yılında gerçekleştirilecek olan ILO Konferansında çocuk işçiliğinin önemli bir gündem maddesi olmasından hareketle, TÜRK-İŞ'in çalışmalarının ve deneyiminin aktarılacağı "Türkiye'de Çocuk İşçiliğine Karşı Mücadele: TÜRK-İŞ Modeli" başlıklı bir kitabın hazırlıklarına başlamıştır.

Planlanan Faaliyetler

Dönem içerisinde yürüttüğümüz Temsilci-Baştemsilci, Kadın İşçiler, Çevre ve İşçi Sağlığı-İş Güvenliği ile Çalışan Çocuklarla ilgili seminer ve toplantılara Kasım-Aralık 1997 aylarında da belirlenen program doğrultusunda devam edilecektir.

Aralık 1997 ayı içerisinde ayrıca;

- TÜRK-İŞ Bölge ve İl temsilcileri Toplantısı
- Sanayiide gelişmekte olan illerde "Örgütlenme ve Önündeki Engeller" konulu bölgesel toplantılar. (Bunlardan birincisi Trakya Bölgesi ile ilgili olmak üzere Çorlu'da yapılacak)
- "Gümrük Birliği'nin Türk Toplumuna Sosyal ve Ekonomik Etkileri" Sempozyumu

gerçekleştirilecektir.

Verimlilik Haftası Kutlamaları

Konfederasyonumuzca., her yıl Aralık ayının son haftalarında kutlanan "Verimlilik Haftası" münasebetiyle Bölge Temsilciliklerimizin bulduğu illerde yarım günlük seri konferanslar düzenlenmiştir.

Milli Prodüktivite Merkezi ile işbirliği çerçevesinde yürütülecek ve "Verimlilik ve Çalışma Hayatının Kalitesinin Geliştirilmesi" konu başlığı altında düzenlenecek Konferanslarda: işletmelerde verimliliğin geliştirilmesinde "çalışanların iş tatmini"nin öncelikli önem taşımasından hareketle, çalışma kültürüne ilişkin sistem, yöntem ve tekniklerin tasarım ve uygulamaları tartışılarak ve işletmelerin bütünüyle sosyo-teknik sistemler olarak algılanarak iş veriminin artırılmasına yönelik bilgi aktarımına çalışılacaktır.

Milli Prodüktivite uzmanlarının konuşmacı olarak bulunacakları konferanslara TÜRK-İŞ Bölge Temsilcilikleri kapsamındaki sendikalarımızın şube yöneticileri ve işyeri baştemsilcileri katılacaklar.

4- TEŞKİLATLANMA ÇALIŞMALARI

Konfederasyonumuzun 17.Genel Kurulunda alınan örgütlenme çalışmalarının mümkün olduğu kadar yaygınlaştırılması ve üyelere benimsetilmesi ilkesi geride bıraktığımız dönemdeki çalışmalarımıza da ışık tutmuştur.

Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı

1993 yılından beri düzenli olarak her yıl toplanarak, Türk-İş izlemesi gereken eğitim ve teşkilatlanma esaslarını belirleyen Genel Eğitim ve Teşkilatlandırma Sekreterleri toplantısı bu yıl 27-28 Eylül tarihleri arasında Bolu'da toplanmıştır.

Toplantıda Türk-İş'in mevcut çalışma hayatı ile ilgili sorunları tartışılarak, yeni hükümetten beklenen talepler yeniden gözden geçirilmiştir. Özellikle çalışma mevzuatımızın onaylanmış ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi, eşel-mobil uygulamalarının kaldırılması, SSK'nın sorunlarının çözümü ile, emeklilik yaşını yükseltmeyi planlayan uygulamalar konusunda eğitim ve teşkilat sekreterlerinin görüşleri alınmıştır. Toplantıya katılan genel eğitim ve teşkilat sekreterleri ile yapılan ikili görüşmelerde de, iş kolu bazında örgütlenme sorunları tartışılmıştır. Bolu ilinden gelen sendika şube başkanları ile de bir görüşme yapılarak mahalli sorunların çözümü konusunda Türk-İş tarafından yapılabilecek çalışmalar belirlenmiştir.

Tüketicinin Korunması Çalışmaları

Tüketicinin Korunması konusunda, geçtiğimiz yıl içinde başlatılan örgütlenme çalışmalarına hızla devam edilmektedir. Türk-İş öncülüğünde bölgelerde kurulan derneklerin üye sayılarında artışlar meydana gelmiş, dernekler bulundukları bölgelerde tüketicinin korunması konusuna aktif bir şekilde katılan merkezler haline gelmişlerdir.

Ülkemizde tüketicinin korunması konusunda, milli politikaları oluşturan ve yön veren Tüketici Konseylerinin ikincisi için hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Konseyde tartışılması gereken konularla ilgili Türk-İş görüşü, diğer katılımcılar tarafından da kabul görmüş, çalışma gurupları ve bu gurupların hazırlayacakları raporların konsey gündemine alınması kabul edilmiştir.

Tarım İlaçlarına karşı kampanya

Tarımsal mücadele ilaçlarının (zehirlerinin) gereken güvenlik önlemleri alınmadan, dikkatsiz bir şekilde kullanılması nedeniyle her geçen yıl daha fazla vatandaşımız hayatını kaybetmektedir. Tarım ilaçları konusunda yapılan ön bir araştırmada gelişmiş ülkelerde üretilen ancak üretildiği ülkede bile kullanımları yasaklanan tarım ilaçlarının Türkiye'de halen satışlarına devam edildiği görülmüştür. Bu nedenle Türk-İş'te yürütülmekte olan tüketicinin korunması çalışmaları dahilinde, Tarım-İş sendikası ile ortaklaşa bir kampanya yürütülmeye başlanmıştır. Türk-İş ve Tarım-İş, tarımsal ilaçlama sırasında dikkat edilecek hususlar konulu küçük bir broşür hazırlayarak tarım işçisinin çalıştığı merkezlere dağıtmışlardır.

Türk-İş'e bağlı Tarım-İş Sendikası, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına başvurarak, Methyl-Parathion ve Paraquat adlı iki tarım ilacının "çok zehirli ilaçlar" sınıfında

olduğu ve her yıl bir çok tarım emekçisinin bu ilaçlar nedeniyle hayatlarını kaybetmeleri nedeniyle bu iki tarım ilacının kullanımının yasaklanmasını istemiştir.

Türk-İş ve Tarım-İş Sendikaları tarafından ortaklaşa düzenlenen bu çalışmalar sırasında, Birleşmiş Milletler, Dünya Tarım Örgütü (FAO) ve Çevre Örgütü (UNEP) ortaklaşa bir basın açıklaması yayınlarak, tarım ilaçlarının kullanımı sırasında, işçilerin bu ilaçları tenleri yoluyla vücutlarına aldıkları, bu ilaçların kullanıldığı sebze ve meyveleri de tüketen tüketiciler tehlike içinde olduğunu açıklamışlardır. Diğer taraftan Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'da 22 Ekim 1997 tarihinde yayınladığı bir bültende konunun önemine değinerek tarım işçilerinin çok büyük bir risk altında olduğunu, meydana gelen iş kazalarının birincil nedeninin tarım ilaçları olduğunu açıklamıştır.

Tarım ilaçlarına karşı yürütülen bu kampanyaya kamuoyunun ve yetkililerin ilgisini çekmek amacıyla, " **İşçi ve Tüketici Sağlığı Açısından, Zehirli Tarım İlaçları** " başlığı ile bir yayın hazırlanmış ve dağıtılmıştır. Yayın yazılı ve sözlü basınımızda da haberler ve röportajlarla geniş bir şekilde yer almıştır.

Ülkemizde yıllardan beri gıda güvenliği ile ilgili yasal mevzuatın eksikliği ve tam uygulanamaması nedeniyle, gıda güvenliği ve bu güvenliğin bir alt yapısı niteliğinde olan Sürdürülebilir Tarım kavramları konusunda çalışmalara başlanmıştır. Türkiye'de gıda güvenliği ve bazı sağlığa aykırı gıda katkı maddelerinin (örneğin, yoğurdu koyulaştırmak için duvar kağıdı tutkalı) genel bir taraması yapılarak konu bir kitap haline getirilmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından düzenlenecek olan 1.Tarım Şurasında da dağıtılacak olan kitapta, gıda güvenliğinin tüketici açısından önemi ile Sürdürülebilirlik kavramı içinde Türk tarımında yapılması gereken değişiklikler Türk-İş görüşü olarak yansıtılmaktadır.

Hasta Hakları

Tüm dünyada gelişmekte olan ülkelerde temel bir insan hakkı olarak ele alınan hasta hakları kavramının bizim ülkemizde de geliştirilmesi, hastaların hak ve sorumluluklarının belirlenmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Bu amaçla TSE tarafından hazırlanan standart'ın tüm hastanelerde mecburi olarak yürürlüğe konması istenmiştir. Hasta hakları standardı ile hastanın ödeme kaynağına bakılmaksızın acil servislerde tedavisinin yapılması, kendisine insan onuruna yaraşır bir şekilde davranmayan yetkililerin isimlerini öğrenerek yargıya başvurusunun sağlanması ve hastaneden ayrılırken detaylı bir fatura verilmesi gibi hakları garanti altına alınıyor. Ülkemizde yaşanan sağlık sorununun çözümlenebilmesi için önemli bir aşama olarak görülen hasta hakları konusunun önümüzdeki aylar içinde toplanacak olan II.Tüketici Konseyi toplansının gündemine de alınması konusunda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvuruldu.

Hasta hakları konusunda geçtiğimiz dönemde yapılan bu çalışmalara ilaveten, Ankara Tabip Odası tarafından düzenlenen hasta hakları konusunda bir etkinliğe katılarak konunun önemi ile Dünya Bankası'nın Sağlıkta Özelleştirme yapması ve bu konuda hazırlanan yasa tasarısı şiddetle eleştirilerek, sağlık alanından devletin çekilmesini sağlayacak tedbirlerin, Türkiye'de sağlık sorununu daha da ağırlaştıracağı ifade edilmiştir.

TS-14000 Çevre Yönetimi Standartları

Çevre Bakanlığı tarafından düzenlenen, ISO-14000 Serisi Çevre Standartlarının uygulanması ile ilgili bir toplantıya iştirak edilerek, Çevre Standartlarına uygun üretim konusundaki Türk-İş görüş ve talepleri dile getirilmiştir. Kuruluşların çevreyi korudukları ve bunu bir sistem içinde yaptıklarını belirleyen ve toplam olarak 60 standarttan oluşan dizinin, Avrupa Topluluğuna mal satabilmek için son aylar içinde şart koşulduğu, yurtdışında özel bazı firmalarında çevre standardı verilmesinin sakıncalı sonuçlar doğurabileceği vurgulanarak, çevre standardı kavramının, Türk dış satımını etkilemeyecek boyutlarda ve milli seviyede bir politika belirlenmesinden yana olduğumuz ifade edilmiştir. Konu ile ilgili olarak Türk Standartları Enstitüsü'nün, kurmuş olduğu belgeleme tesislerinden yararlanılmasının, bu konudaki spekülasyon hareketleri önleyeceği, belge almak için yurt dışına döviz ödeme zorunluluğunu ortadan kaldıracığı vurgulanarak, belgeleme konusunda TSE'nin tesislerinden yararlanılması gerektiğide ifade edilmiştir.

5- HUKUK MERKEZİ ÇALIŞMALARI

A) BÜRO ÇALIŞMALARIMIZ;

1) Hukuk Bülteni çalışmalarımız;

Bu dönemde de, Konfederasyonumuz Hukuk Bürosunca çalışma hayatımızı ilgilendiren mevzuat ve yargıtay kararları derlenmekte, ayrıca yine çalışma hayatımıza yönelik çeşitli sorunlara ilişkin olarak gerek kendi hukuk Büromuz nezdinde ve gerekse diğer sendikalardaki hukuk büroları nezdinde soruna ilişkin olarak yaptığımız hukuki yorumlarımız Hukuk Bültenimiz bünyesinde yer almaktadır. Hukuk Bültenimizin en son olarak 37.Sayısı (Ağustos-Eylül 1997) derlenerek üyelerimize gönderilmiştir.

2) Üye Sendikalarımız, işçiler ve üçüncü şahıslardan gelen dilekçe ve mektuplara ilişkin çalışmalarımız;

Türk-İş Hukuk Bürosu olarak, üye sendikalarımız, işçiler ve üçüncü şahıslardan gelen çeşitli soru ve sorunlara gerek yazılı olarak ve gerekse şifahi olarak gerekli yanıtlar verilmiştir.

3) Türk Meslek Standartlarına ilişkin kanun taslağı bağlı sendikalarımızda yazılı görüşleri alınarak, hukuk büromuzca değerlendirilmiş, Konfederasyonumuz görüşleri doğrultusunda yapılması istenilen değişiklikler İşve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü'ne gönderilmiştir.

4) 2821 sayılı Sendikalar Yasasının 4277 sayılı yasa ile değişik 47. maddesi uyarınca hazırlanacak olan İşçi ve İşveren Sendika ve Konfederasyonların Denetim Kurullarınca Denetlenmesi esaslarını belirleyecek olan Tüzük için Konfederasyonumuz hukuk bürosunca, bağlı Sendikalarında görüşleri alınarak bir tüzük hazırlanmış ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilmiştir.

5) Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu taslağı ile ilgili çalışmalarımız devam etmektedir.

B) DAVALARIMIZ;

1) TÜRK-İŞ Genel Başkanı aleyhine bir kısım iş müfettişlerince 1.000.000.000.-TL manevi tazminat talebiyle açılan dava ile ilgili çalışmalarımız;

Yozgat'a bağlı sorgun ilçesinde bulunan Medsan Madencilik Sanayi ve Tic.Ltd.Şti. Kömür İşletmesi işyerinde 38 işçinin ölümü ile sonuçlanan iş kazası üzerine konfederasyonumuz genel başkanı Bayram MERAL tarafından sarf edildiği iddia edilen sözler dolayısıyla bir kısım iş müfettişlerince manevi tazminat istemiyle dava açılmıştır. Dava 14.10.1997 tarihinde talebimiz doğrultusunda davanın **reddedilmesi** ile karara bağlanmıştır.

2) TÜRK-İŞ üyesi TÜRK-SEN'in HÜR-İŞ Federasyonunun üyeliğinin iptali için açtığı davaya ilişkin çalışmalarımız;

Bir önceki raporumuzda da belirttiğimiz üzere; K.K.T.C.'de faaliyet gösteren ve Türk-İş üyesi olan Türk-Sen Federasyonu, yine K.K.T.C.'de faaliyet gösteren Hür-İş'in Türk-İş'e üyeliğinin kabul edilmesine ilişkin olarak, bu üyeliğinin iptali için 7.İş Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Dava 13.11.1997 tarihinde mahkemenin, **davanın kabulü** yönünde verdiği karar ile sonuçlanmıştır. Gerekçeli karar yazıldığında hukuk büromuzca Yargıtay'a başvurularak verilen **karar temyiz olunacaktır.**

3) 8 Ağustos 1995 ve 20 Eylül 1995 Eylemlerine ilişkin dava hakkında çalışmalarımız;

Konfederasyonumuz ve üye sendikalarımızın başkanları aleyhine 8.8.1995 ve 20.9.1995 tarihinde kanun dışı genel grev kararı almak ve uygulamak suçunu işledikleri iddiasıyla Ankara 10.Asliye ceza mahkemesi nezdinde açılan dava devam etmekte olup, mahkemece ifadelerin alınmasına devam edilmektedir. Duruşması 24.12.1997 tarihinde yapılacaktır.

4) Eğitim-Sen'in kapatılması için açılan davanın duruşmasında bulunmak ve sendikayı desteklemek amacıyla adliyeye giden Türk-İş Genel Başkanı ile yöneticileri hakkında duruşmadan sonra yürüyerek Kızılay meydanına gelmeleri nedeniyle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasasına muhalefetten dolayı açılan davaya ilişkin çalışmalarımız;

Dava 4. Asliye Ceza Mahkemesinde görülmekte olup, davaya ilişkin savunmalar yazılı olarak verilmiştir. Mahkemece ifadelerin alınması devam etmektedir. Duruşması 10.12.1997 tarihinde yapılacaktır.

5) TÜRK-İŞ yönetiminin 24 Aralık 1995 milletvekili genel seçimlerinde belli siyasi partileri destekleme kararı almak suçunu işlediği iddiasıyla açılan davaya ilişkin çalışmalarımız;

Dava Türk-İş Başkanlar Kurulunun; 20.12.1995 tarihinde Ankara'daki toplantısında 24.12.1995 tarihinde yapılacak olan milletvekili genel seçimlerinde o dönemki muhalefet partilerini destekleme kararı aldığı iddiasıyla açılmıştır. Davaya cevap verilmiştir. Duruşmalar devam ederken Sendikalar Yasası ve Dernekler Yasasında yapılan değişiklikler ile siyasi partilerin desteklenmesi ve siyaset yapma yasakları kaldırılmıştır. Değişikliğe ilişkin belgeler mahkemeye ibraz edilmiştir. Halen mahkemece ifadelerin alınması sürmektedir. Duruşması 3.12.1997 tarihinde yapılacaktır.

6) SSK. Genel Müdürlüğünde çalıştırılmak üzere 2.500 kadar personel alınması amacıyla 6-7-8 Aralık 1996 tarihinde yapılan sınavın iptaline ilişkin açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava 7.İdare Mahkemesi nezdinde açılmıştır. Davada öncelikle yürütmenin durdurulması talep edilmiş ancak mahkemece yürütmeyi durdurmanın şartlarının oluşmadığından bahisle talep red edilmiştir. Dosya halen mahkemece incelenmektedir.

7) Bakanlar Kurulu tarafından, 18.10.1996 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanmış olan "Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkların 1997 yılına ait Genel Yatırım ve Finansman Programının... tesbitine" dair kararın bazı maddelerinin iptaline ilişkin dava hakkındaki çalışmalarımız.

Dava Danıştay 10.Hukuk Dairesinde görülerek karara bağlanmıştır. Mahkemece verilen karara göre yıllık programlar niteliği itibariyle düzenleyici ve genel bir tasarruf olarak iptal davasına konu olmazlar gerekçesi ile red edilmiştir.

8) DYP Rize İl Başkanı Nihat METE tarafından Genel Başkan Bayram MERAL'e yapılan hakaret içerikli basın toplantısına ilişkin açılan tazminat davasına ilişkin çalışmalarımız.

Dava, DYP Rize İl Başkanı Nihat METE'ye karşı 1.000.000.000.-TL manevi tazminat istemiyle açılmıştır. Halen yargılama devam etmektedir. Rize yerel televizyonlarından konuya ilişkin bantlar mahkemece temin edilerek çözüm için bilirkişiye yollanmıştır. Duruşması 2.12.1997 tarihinde yapılacaktır.

9) Eray Basım Hizmetleri Tic.Ltd.Şti. tarafından Konfederasyonumuz aleyhine açılan dava ile ilgili çalışmalarımız;

1 Mayıs gösterilerine ilişkin olarak afiş, baskı işi sipariş edildiğini ve bu siparişlerin tutarlarının ödenmediğinden bahisle İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmekte olan davada seçilen bilirkişiler raporlarını sunmuşlar ancak davacı tarafın itirazı üzerine ek rapor hazırlamışlardır. Bu aşamada mahkemece verilen talimat üzerine sendikayı temsilen Türk-İş Muhasebe Müdürü dava ile ilgili olarak dinlenilmiştir. Dava halen devam etmektedir.

10) Demiryol İş Sendikası tarafından 44. SSK. Genel Kuruluna gönderilecek temsilci sayısının tespiti amacıyla açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava 8. İş Mahkemesi nezdinde açılmış olup, bu dava ile Demiryol-İş sendikası hem 44.SSK Genel Kuruluna göndereceği temsilci sayısının 6 olarak tespitini hemde dava sonuna kadar ihtiyatı tedbir kararı vermesini talep etmiştir. Davaya Demiryol-İş'in taleplerinin haksız olduğu bu nedenle davanın reddi gerektiği yönünde cevap verilmiş olup; mahkemece ilk olarak davacının tedbir talebi reddedilmiş daha sonrada davanın tümü **red** edilmiştir. Karar Yargıtay tarafından 9.7.1997 tarihinde **oybirliği ile onanarak kesinleşmiştir.**

11) Toleyis Sendikası tarafından 44. SSK. Genel Kuruluna gönderilecek temsilci sayısının tespiti amacıyla açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava 5.İş Mahkemesinde açılmış olup, bu dava ile Toleyis Sendikası 44. SSK Genel Kuruluna gönderilecek temsilci sayısının 3 olarak tespitini ve dava sonuna kadarda tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Davaya Toleyis Sendikasının taleplerinin haksız olduğu bu nedenle davanın reddi gerektiği yönünde cevap verilmiştir. Mahkemece bu dava da Demiryol İş Sendikasının açmış olduğu dava gibi reddedilmiştir. Karar Yargıtay tarafından 3.7.1997 tarihinde bozularak ait olduğu mahkemeye gönderilmiştir. Mahkeme yeniden duruşma günü tensip ederek dosyayı bilirkişi incelemesine göndermiştir. Dosya halen bilirşi tarafından incelenmekte olup, duruşması 26.11.1997 tarihinde yapılacaktır.

12) Belediye İş Sendikası tarafından 44. SSK. Genel Kuruluna gönderilecek temsilci sayısının tespiti amacıyla açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava 7.İş Mahkemesinde görülmekte olup, Belediye İş Sendikası bu dava ile 44. SSK. Genel Kuruluna 8 temsilci göndermesi gerektiğini, Türk-İş'in belirlediği sayının iptalini ve dava sonuçlanıncaya kadar tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Davaya hemen cevap verilmiştir. Tedbir talebi reddedilmiştir, yargılama halen devam etmektedir. Dosya incelenmesi için bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 20.11.1997 tarihindedir.

13) Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası tarafından 44. SSK. Genel Kuruluna gönderilecek temsilci sayısının tespiti amacıyla açılan dava hakkındaki çalışmalarımız.

Dava Ankara 12. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılmıştır. Sağlık İş Sendikası bu dava ile 44. SSK. Genel Kuruluna 3 temsilci göndermesi gerektiğini bu nedenle Türk-İş'in belirlediği temsilci sayısının iptalini istemiştir. Tarafımızca delillerimiz bildirilmiş olup, duruşması 25.11.1997 tarihinde yapılacaktır.

14) Samsunda kurulu bulunan eğitim merkezinde 9.2.1995 tarihine kadar müdür olarak görevli bulunan Muammer GÜL aleyhine açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Samsun Eğitim Merkezinde 18.5.1993 - 9.2.1995 tarihleri arasında Müdür olarak görevli olan Muammer GÜR, görev yaptığı bu dönemde Konfederasyonun 446.674.630.-TL.'sını zimmetine geçirdiğini kabul ve ikrar etmiş, bunun üzerine Samsun 4.Asliye Ceza Mahkemesinde açılan dava ile yargılanmış, Ayrıca 4.İcra Müdürlüğü nezdinde adına kayıtlı bulunan Amasyadaki taşınmazın haczi yapılmış ve satış işlemlerine başlanılmıştır. Ancak bu arada Amasyadaki T.C.Ziraat Bankası Şubesinin de Muammer GÜR'den alacağı olduğu ve bu alacağının tahsili için daha önce takibe geçerek söz konusu gayrimenkulün haciz ve satışını istediği öğrenilmiştir. Ziraat Bankası tarafından yaptırılan 4.8.1997 tarihindeki açık arttırmada söz konusu gayrimenkulün alıcısı çıkmadığı için satış yapılamamıştır. Daha sonra bu şahsın çalıştığı ve maaş geliri olduğu yolunda duyurularımız olmuş ancak yaptığımız araştırmalarda daimi olarak çalıştığı bir yer tespit edilememiştir.

15) Enver TOÇOĞLU'nun Türk-İş aleyhine açtığı ve Türk-İş'in 14.5.1997 gün ve 123 sayılı kararının iptalini istediği dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava Türk-İş eski mali sekreteri Enver TOÇOĞLU tarafından 5. İş Mahkemesi nezdinde açılmış olup, bu dava ile yukarıda gün ve sayısını belirttiğimiz Türk-İş Kararının iptali ve dava sonuna kadar da yürütmenin durdurulması istenilmiştir. Hemen davaya cevap verilmiş ve tüm deliller sunulmuştur. Mahkeme davacının talebini ve davasını esastan *red* ederek daha önce verilen cezanın yüz kızartıcı suç kapsamında olduğu ve Enver TOÇOĞLU'nun yöneticilik sıfatının sona erdiği yönünde karar vermiştir. Dosya Yargıtay tarafından 3.7.1997 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

16) Enver TOÇOĞLU tarafından yukarıda sözünü ettiğimiz dava neticelenmeden aynı konuda 10.İş Mahkemesi nezdinde açılan dava hakkındaki çalışmalarımız;

Dava bir önceki maddede sözünü ettiğimiz şekilde yine Enver TOÇOĞLU tarafından bu kez 10.İş Mahkemesi nezdinde açılmış olup, bu dava ile adı geçen 123 sayılı kararın iptali ve yürütmenin durdurulması istenilmiş, buna ek olarak mahkemeden 5.000.000.000.-TL. manevi tazminata hükmedilmesi talep edilmiştir. Mahkeme; tarafımızdan herhangi bir bilgi ve cevap sormaksızın evrak üzerinde tedbir

kararı vermiştir. Bu kararın akabinde mahkeme nezdinde yaptığımız derdestlik itirazı kabul görmemiş, bu nedenle tarafımızdan mahkeme hakiminin tarafsızlığını yitirdiği sonucuna varılarak reddi hakim talebinde bulunulmuştur. Hakim tarafından bu talebimizde reddolunmuş ancak bu kez mahkeme hakimi kendiliğinden dosyadan çekilme kararı almıştır. Mercide çekilme kararı incelenerek red edilmiştir. Bu karar üzerine yargılama devam etmiş ve 10.11.1997 tarihinde dava talebimiz yönünde **reddolunarak** karara bağlanmıştır.

17) Enver TOÇOĞLU ve Demiryol-İş Sendikasının 23.6.1997 tarihinde Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinden aldıkları İhtiyati Tedbir kararı ile 26/27 Haziran 1997 tarihinde Ankara'da yapılacak olan 44. SSK. genel Kurulunu erteletmeleri ve akabinde aynı davacıların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile SSK. Genel Müdürlüğü aleyhine Ankara 16. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açtıkları 44. SSK. Genel Kurulunun İptali ile Temsilciliklerinin tespiti hususundaki davaya ilişkin olarak yaptığımız çalışmalar;

Yargılama süresi boyunca dava ile ilgili olarak gerek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olsun ve gerekse SSK. Genel Müdürlüğü olsun bu iki kurumun hukuk büroları ile beraber çalışılarak cevaplar hazırlanmış, bilahare 10.11.1997 tarihinde yapılan duruşmada ilgisi nedeniyle Türk-İş davaya taraf olarak kabul edilmiştir. Duruşması 22.12.1997 tarihinde yapılacaktır.

18) 5.10.1989 gün ve 20303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Grev ve Lokavtlarda Mülki İdare Amirlerince Alınacak Önlemlere İlişkin Tüzüğün başta 2, 3, 4, 5/A-D-F-G, 7, 10/A-C, 13/C-D-E-F, 14, 15, 16, 21.maddeleri olmak üzere tümünün Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklere aykırı olarak grev hakkının özünü ortadan kaldıracak mahiyette engellemeler getirdiğini ileri sürerek açtığımız iptal davasına ilişkin çalışmalarımız;

Bu dava Danıştay 10. Daire tarafından inelenerek, 9.5.1997 tarihinde, "...Grev ve Lokavtlarda Mülki İdare Amirlerince Alınacak Önlemlere İlişkin Tüzüğün 10.maddesinin (C) bendinde yer alan "veya çevresi" ibaresi ile 13.maddesinin (F) bendinin iptaline oybirliği ile, Tüzüğün 21.maddesinin iptali istemine yönelik davanın oyçokluğuyla, diğer maddelerinin iptali istemine yönelik davanın reddine..." denilmek suretiyle karara bağlanmıştır. Karar tarafımızdan 9.9.1997 tarihinde **temyiz** edilmiştir.

19) Türk-İş Genel Merkez Binası altında bulunan pasajın oto park haline dönüştürülmesi amacına yönelik olarak mevcut kiracıların tahliyesi için açılan davalar hakkındaki çalışmalarımız;

Bilindiği üzere Konfederasyon Genel Merkezinde hizmet ve makam araçları için yeterli park yeri bulunmamaktadır. Bu nedenle Genel Merkez binasının alt katında bulunan pasajın park yeri olarak kullanılması kararlaştırılmış;

bunun için öncelikle pasaj içinde işyeri olan kiracıların bu durumdan haberdar olup sonradan mağdur olmamaları amacıyla 16.11.1996 tarihinde hepsine ayrı ayrı ihtarname çekilmiş ve mecurları tahliye etmeleri istenilmiştir. Daha sonra gerekli mimari çizimler yaptırılmış, bu çizimler mimarlar odasına götürülerek vizesi alınmış, ve nihai olarak Çankaya Belediyesi İmar Müdürlüğünün onayına sunulmuştur. Projemiz 27.8.1997 tarihinde İmar Müdürlüğünce onaylanarak ruhsata bağlanmıştır. Bu dönem zarfında aşağıda ayrıntılı olarak belirttiğimiz üzere bir kısım kiracılar mecuru tahliye etmişler, etmeyenlere ise ilgili mahkemelerde tahliye davası açılmıştır.

A) No:3'de kiracı olarak bulunan Ülke Yayın Haber Tic.Ltd.Şti.'ne karşı 2.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Kiracı davadan hemen sonra Konfederasyonumuza gelerek mecuru tahliye edeceğini beyan etmiş bu beyan üzerine muhasebe bürosu tarafından borç ve alacak durumu tespit edilerek 13.5.1997 tarihinde mecur boş olarak teslim alınmıştır.

B) No:4'de kiracı olarak bulunan Seha Neşriyat ve Tic. A.Ş.'ne karşı 5.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. İlerleyen duruşmalar esnasında şirket yetkilileri mecuru tahliye edeceklerini beyan etmişler ve bu beyan doğrultusunda da görüşmeler yapılmış ancak bir netice alınamamıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 26.11.1997 tarihindedir.

C) No:5'de kiracı olarak bulunan Timuçin TANARSLAN'a karşı 8.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 9.12..1997 tarihindedir.

D) No:7'de kiracı olarak bulunan Pınar Yayınları San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne karşı 7. Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 4.12.1997 tarihindedir.

E) No:8'de kiracı olarak bulunan Yavuz ELGİN'e karşı 2.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 24.12.1997 tarihindedir.

F) No:9'da kiracı olarak bulunan Salih ELHAN'a karşı 6.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiş, bilirkişi yaptığı inceleme ile talebimizin haklılığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu rapor üzerine mahkeme 11.11.1997 tarihinde mecurun tahliyesine karar vermiştir.

G) No:10'da kiracı olarak bulunan Musa MERT 'e karşı 5.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış

dosya bilirkişiye gönderilmiştir. bilirkişi yaptığı inceleme ile talebimizin haklılığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu rapor üzerine mahkeme 12.11.1997 tarihinde mecurun tahliyesine karar vermiştir.

H) No:13'de kiracı olarak bulunan Yavuz ELGİN'e karşı 4.Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 2.12.1997 tarihindedir.

I) No:6'da kiracı olarak bulunan Birleşik Dağıtım isimli firmaya da kira sözleşmesinin yenilenme tarihi olan 1.8.1997 tarihinde tahliye davası açılmıştır. Açılan davada keşif yapılmış dosya bilirkişiye gönderilmiştir. Duruşması 4.12.1997 tarihindedir.

K) No:12'de kiracı olarak bulunan Yeni Kuşak Kitapevi'ne karşı kira sözleşmesinin yenilenme tarihi olan 1.8.1997 tarihinde tahliye davası açılmıştır. Duruşması 18.11.1997 tarihindedir

6. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MERKEZİ ÇALIŞMALARI

TÜRK-İŞ Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi, Konfederasyonumuzun çalışmalarının ve etkinliklerinin basına ve kamuoyuna doğru ve etkin bir biçimde yansıtılması için bu dönemde de çalışmalarını sürdürmüştür.

Merkezimiz, periyodik olarak yayımlanan TÜRK-İŞ Dergisi'nin yayını bu dönemde de aksatmadan sürdürmüştür. Dergimizin en son 3256. sayısı yayımlanmıştır. TÜRK-İŞ Dergisi son dönemlerde özellikle araştırmacılar tarafından sürekli bir biçimde aranan bir başvuru dergisi olma niteliğini kazanmıştır.

Konfederasyonumuz ve çalışmaları bu dönemde de yazılı ve görsel basının ilgi odağı olmuş, hemen her çalışmamız basın organlarında geniş yer bulmuştur. Yöneticilerimiz bu dönemde de çeşitli radyo ve televizyon programlarına katılmışlar, ülkemizin genel sorunları ve çalışma yaşamına ilişkin sorunları kamuoyuna aktarmışlardır.

1996 yılında başlatılan ve çalışma yaşamı muhabirlerinin katıldığı bilgilendirme ve değerlendirme toplantılarına bu yıl da devam edilecektir. TÜRK-İŞ'in ve temsil ettiği kitlenin basından beklentilerinin ortaya konulması, basın emekçileriyle yakın bir diyalogun oluşturulması ve çalışma yaşamına ilişkin temel sorunların ayrıntıları ile irdelenmesi açısından son derece yararlı olan bu toplantıların her yıl periyodik olarak düzenlenmesi planlanmaktadır.

Merkezimiz, önemli bir tarihe sahip olan Konfederasyonumuzun geçmişten bugüne fotoğraflarını derlemekte ve bunları ileride bir albüm halinde yayımlamayı planlamaktadır.

TÜRK-İŞ Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi bu dönemde de arşiv çalışmalarına büyük bir önem vermiştir. Merkezimizde oluşturulan görsel arşiv birçok televizyon kuruluşu tarafından zaman zaman kullanılmakta ve gelecek için önemli bir zenginlik oluşturmaktadır.

TÜRK-İŞ Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi, TÜRK-İŞ'in ve işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin çalışmalarını kamuoyuna en doğru ve etkili bir biçimde aktarılması, toplumumuzun temel sorunlarımız hakkında yeterince bilgilendirilmesi ve kamuoyu oluşturulması konularındaki görevlerini eksiksiz olarak yerine getirme çalışmalarını önümüzdeki dönemde de yerine getirme uğraşısı içinde olacaktır.

7- DIŞ İLİŞKİLER MERKEZİ ÇALIŞMALARI

Son Başkanlar Kurulu toplantısından sonra, TÜRK-İŞ Uluslararası faaliyetlerini sürdürmüştür.

Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı Pauline Green ile Sosyalist Grup Üyeleri PietDankert ve Mağdalein Hoof ve Sosyalist Grup Türkiye İşleri Sorumlusu Müşavir Patrick Costello 22 Mart 1997 günü Ankara'da TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak ve TESK Genel Başkanı Derviş Günday ile Türkiye'deki toplumsal ve siyasal gelişmeler konusunda bir görüşme yapmışlardı. 1997 yılı içinde TÜRK-İŞ, DİSK, TESK, TOBB ve TİSK'in işbirliğinin oynadığı rolün daha da artmasının ardından, Piet Dankert, 19 Ağustos 1997 tarihinde yazdığı bir mektupla, Bayram MERAL, Rıdvan Budak, Derviş Günday, Fuad Miras ve Refik Baydur'u 16 Eylül 1997 günü Avrupa Parlamentosu üyeleriyle görüşmeye davet etti.

Genel Başkan Bayram MERAL, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, TESK Genel Başkanı Derviş Günday, TOBB Genel Başkan Vekili Ali Zafer Taciroğlu ve TİSK Genel Başkanı Refik Baydur, 16 ve 17 Eylül 1997 günleri Avrupa Parlamentosu üyeleriyle Strasburg'da çeşitli görüşmeler yaptılar.

Toplantı öncesinde 15 Eylül 1997 günü akşamı Avrupa Birliği Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Sayın Uluç Özülker ve Avrupa Konseyi Büyükelçimiz Sayın Rıza Türmen ile görüşme yapıldı.

16 Eylül 1997 günü Sabah 8.30'da, Avrupa Parlamentosu çalışmalarını takip eden Türk muhabirlerle kahvaltılı toplantı yapıldı. 11.00'de ise Büyükelçi Sayın Uluç Özülker ile makamında 12.30'a kadar görüşüldü.

Aynı gün Saat 14.00'te Avrupa Parlamentosu'ndaki siyasi grup başkanları ve diğer bazı milletvekilleriyle bir toplantı yapıldı. Toplantıda Türk tarafı 8-10 dakikalık konuşmalar yaparak, sorunu dile getirdi. Daha sonra kendilerine bazı sorular soruldu. Bu sorulara cevap verildi. Genel Başkan, burada yaptığı konuşmada,

halkımızın çok büyük bir bölümünün Avrupa ile bütünleşme isteği ve niyetinde olduğunu, gümrük birliği ile sınırlı bir ilişkinin yeterli görülmediğini, Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefinin en kısa sürede gerçekleşmesinin Türkiye için olduğu kadar Avrupa Birliği ülkeleri içinde yararlı ve gerekli olduğunu anlattı.

16 Eylül günü akşamı Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grubu'nun toplantısına katıldı. bu toplantının ardından, Yeşiller Grubunun grup başkanı Claudia Roth ve diğer yöneticilerle yemek yenilerek, sorunlar görüşüldü.

17 Eylül 1997 günü Saat 11.00'de Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grubu Türkiye İzleme Komitesi ile toplantı yapıldı. Toplantıda özellikle Güneydoğu Anadolu'daki terör eylemleri konusunda Avrupa Birliği'nin bazı ülkelerinin izlediği politika eleştirildi. Genel başkan Bayram Meral burada yaptığı konuşmada, Türkiye'deki sivil toplum örgütlerinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü sınırlarımız içindeki üniter devlet yapısının bütünlüğünü ve bağımsızlığını, demokratik ve laik sosyal hukuk devletini savunduğunu anlatarak, terör örgütünü destekleyen ülkeleri eleştirdi ve Yunanistan ile ilgili sorunların Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerini etkilememesi gerektiğini belirtti.

Aynı gün beş kuruluşun ortak bildirisi hazırlandı. saat 14.30'da da, Karma Parlamentosu Komisyonu Avrupa Birliği Kanadı Başkanı Dankert'in de katıldığı bir basın toplantısı düzenlenerek, görüşmeler konusunda basına bilgi verildi ve ortak bildiri açıklandı.

BASIN TOPLANTISI

Türkiye - AB Karma Parlamento Komisyonu Avrupa kanadı Başkanı Piet Dankert'in davetine istinaden Parlamento Genel Kurulu sırasında Strazburg'da bulunan TESK,, TÜRK-İŞ, TOBB, DİSK ve TİSK başkanlarından oluşan Türk Sivil Toplum örgütleri heyeti temalarını tamamlamıştır.

16 Eylül günü genişletilmiş KPT toplantısına davet edilen başkanlar gerek KPK üyelerine gerekse AP siyasi grup başkanlarına Türkiye -AB ilişkileri ve Türkiye'nin ekonomik ve siyasi durumu hakkında münferiden görüşlerini bildirmişler ve Türkiye'nin AB ile entegrasyonunda Avrupa Parlamentosu ile yapıcı ve samimi bir diyalogun tesisini talep etmişlerdir.

Toplantıya katılan milletvekilleri bu çağrıya olumlu cevap vermişler ve Türkiye'nin yerini Avrupa'da olduğunu teyiden dini ve kültürel ayrımlara karşı çıktıklarını bir kez daha yenilemişlerdir.

Türk Sivil Toplum örgütleri başkanları 16 Eylül günü ayrıca Parlamento Yeşiller Grubu'nun grup toplantısına şeref konuğu olarak davet edilmişler ve bilahare bir yemekli bir çalışma toplantısında karşılıklı fikir içersinde bulunmuşlardır. Yeşiller grubu başkanı Claudia Roth Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini ciddi ve samimi bir şekilde desteklediklerini ve Parlamento bünyesinde bu yönde mücadele verdiklerini ifade ederek Türk Sivil Toplum Örgütleri ile sürekli ve yapıcı bir diyalog ve işbirliği kurmayı arzuladıklarını dile getirmiştir.

17 Eylül sabahı Sosyalist Grup'a bağlı "Turkey Watch" grubuyla biraraya gelen türk heyeti Türkiye'deki siyasi oluşumlar hakkında görüş alış-verişinde bulunmuştur.

Bu temaslar neticesinde;

1. Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olduğu ve belirli bir zaman çizelgesi içinde AB'nin içinde yer alması gerektiği teyid edilmiştir.

2. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durumun gerekli seviyeleri tutmasına rağmen enflasyonun bir sorun olmaya devam ettiği kaydedilmiş ve üyelik amacına ulaşmak için enflasyonunun mutlaka aşağı çekilmesi gerektiği belirtilmiştir.

3. terör olayının yalnızca Türkiye için değil, Avrupa ve tüm dünya ulusları için potansiyel bir tehlike oluşturduğu tüm taraflarca kabul edilmiştir.

4. Başarılı geçen bu diyalogun tarafların birbirini ikna yönünde daha da geliştirilmesinin ve geleceğe dönük işbirliğinin sürdürülmesinin çok yapıcı ve yararlı olacağı görülerek bu temasların düzenli olarak devam ettirilmesine karar verilmiştir.

Türkiye - AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi

Komitenin eş raportör olarak seçilen Türk-İş Genel Başkanı Bayram MERAL ve Yunanistan temsilcisi KORYFİDİS'in Gümrük Birliği ile ilgili hazırladıkları raporları bir araya getirip, görüş alış-verişi yaptıktan sonra, bir rapor oluşturmak amacıyla , TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Salih KILIÇ ve TÜRK-İŞ Dış İlişkiler Uzmanı Nevres YÜCEL, 18 Kasım 1997 tarihinde Brüksel'e gitmişlerdir. İki taraf arasında yapılan toplantıda KORYFİDİS'in raporu Gümrük Birliğinin sosyal etkileri olan asıl konudan saptığını ve Türkiye'nin Avrupa Birliğine girişini engelleyen Türk-Yunan ilişkileri, Kıbrıs sorunu gibi siyasi konularla Güney Doğu ve Kürt sorunu ile Türkiye'deki insan hakları konuları ele alındığı görülmüştür. Yunan tarafı ise, Gümrük Birliği'nin Türkiye üzerindeki olumsuz sosyal etkilerinin çok abartıldığını belirtmiştir. Taraflar arasında raporla ilgili bir uzlaşma sağlanamamıştır.

Komitenin Sekreteri Jean JEANROY'un müdahalesi ile bir prensip anlaşmaya varılmıştır. İki taraf, diğer tarafının görüşlerini gözönünde bulundurarak hazırladığı raporu yeniden gözden geçirip, ileride yapılacak Karma Danışma Komitesinin toplantısından önce bir araya gelecekler ve raporu hazırlayacaklardır. İki taraf, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi görüşünü içeren bir yazı gönderecektir.

ICFTU - APRO İcra Kurulu Toplantısı

Genel Başkan Bayram MERAL ve Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ ile Genel Başkanlık Danışmanı Yıldırım Koç, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Asya ve Pasifik Bölgesi Örgütü (ICFTU-APRO) Yönetim Kurulu Toplantısı'na katıldılar.

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL ve Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Asya ve Pasifik Bölgesi Örgütü'nün 27-28 Ekim 1997 günleri Singapur'da yapılan Yönetim Kurulu toplantısına katıldılar. Genel Başkan Başram MERAL ICFTU Yönetim Kurulu'nda asıl üyeliğin yanı sıra genel başkan yardımcılığı ve Mali Komite üyeliği görevlerini de üstlenmektedir. Genel teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ ise Yönetim Kurulu birinci yedek üyesidir.

Toplantıda ele alınan konulardan biri, çocukların çalıştırılmasına karşı ICFTU-APRO tarafından düzenlenecek olan yürüyüşü. Daha önce alınmış olan karara göre, bu yürüyüş 17 Ocak 1988 günü Manila'dan başlayacak, Hong Kong, Vietnam, Kamboçya, Tayland, Malezya, Singapur, Bangladeş, Hindistan, Nepal, Pakistan ve İran'dan sonra, 25 Nisan ile 1 Mayıs tarihleri arasında Türkiye'den geçilecektir. Daha sonra da, Avrupa'da yapılacak yürüyüşün ardından, 4 Haziran'da Cenevre'ye ulaşılması planlanmaktadır. Yürüyüşçülerin 1 Mayıs 1998 günü İstanbul'a varmaları önemli bir adım olacaktır.

Yönetim Kurulu toplantısında, 7-13 Aralık tarihlerinin Sendikal Haklar Haftası olarak kutlanması için çalışmalar yapılması gerektiği de belirtildi.

Toplantının önemli diğer bir konusu, Tüm Çin sendikalar Federasyonu ile ilişkilerdi. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 23 Haziran 1997 günü yapılan Yürütme Kurulu toplantısında alınan karar doğrultusunda, 19-29 Eylül 1997 tarihleri arasında APRO'dan bir delegasyon Çin'i ziyaret etmişti. Yönetim Kurulu toplantısında bu delegasyonun çalışmalarına ilişkin rapor taslağı incelendi.

Yönetim Kurul'nda Genel başkan Bayram MERAL tarafından yapılan konuşmalarda, Türkiye'de sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu sorunlar ve bu sorunların aşılabilmesi için izlenen yol anlatıldı. Ayrıca, TÜRK-İŞ'in geçen yıl Tüm Çin Sendikalar Federasyonu'ndan bir delegasyonu Türkiye'ye davet ettiği, ilişkilerin geliştirilmesinin yararlı olduğu ve Yönetim Kurulu toplantısından Çin'e gidileceği anlatıldı.

Tüm Çin İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Merkezine Ziyaret

Genel Başkan Bayram MERAL ve Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ, Genel Başkanlık Danışmanı Yıldırım KOÇ Tüm Çin Sendikalar Federasyonu'nun davetlisi olarak Çin'e gitti.

Genel Başkan Bayram MERAL ve Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Sabri ÖZDEŞ, 1-8 Kasım 1997 tarihleri'nde Tüm Çin Sendikalar Federasyonu'nun davetlisi olarak Çin'e gittiler.

TÜRK-İŞ'in Tüm Çin Sendikalar Federasyonu ile ilişkileri, 1995 yılında Cenevre'de ILO Uluslararası Çalışma Konferansı sırasında başladı. 1995 ve 1996 yıllarında Genel Başkan Bayram MERAL, tüm Çin Sendikalar Federasyonu

yetkilileri ile Cenevre'de çeşitli görüşmeler yaptı. 1996 yılında ise Tüm Çin Sendikalar Federasyonu'ndan bir delegasyon TÜRK-İŞ'in davetlisi olarak Türkiye'ye geldi.

Tüm Çin Sendikalar Federasyonu'nun TÜRK-İŞ'e gönderdiği davet sonucunda planlanan ziyaret, Türkiye'deki gelişmeler nedeniyle iki kez ertelendi. Ziyaret, ancak 1-8 Kasım 1997 tarihlerinde gerçekleştirilebildi.

TÜRK-İŞ Delegasyonu 1 Kasım günü Pekin'e ulaştı. Aynı gün akşam, Tüm Çin Sendikalar Federasyonu Başkan Yardımcısı Zhang Guoxiang ile yemek yenilerek, ilişkiler konusunda ilk resmi görüşme yapıldı. Yemeğe, Türkiye Büyükelçiliği Müsteşarı da katıldı.

3 Kasım 1997 günü Tüm Çin Sendikalar Federasyonu Genel Merkezi'nde iki kuruluş arasındaki ilişkilerin durumu ve geleceği konusunda görüşmeler yapıldı. Aynı gün akşam Şanghay'a gidildi.

Şanghay'da Japon ve Çin ortak girişimi olan Hitachi fabrikası ile devlete ait Baoshan Demir ve Çelik işletmesi ziyaret edildi ve buralardaki sendike yöneticileriyle görüşmeler yapıldı. Ayrıca, 4,2 milyon üyeli Şanghay Sendikalar Birliği Genel Başkanı ve yöneticileriyle görüşüldü.

5 Kasım 1997 günü Hangzhou şehrine geçildi. bu kentte de Hangzhou Sendikalar Birliği Başkanı ve yöneticileriyle işçilerin ve sendikaların sorunları konularında görüşmeler yapıldı.

7 Kasım 1997 günü Pekin'de Türkiye Büyükelçimizin TÜRK-İŞ Delegasyonu onuruna verdiği yemeğe Tüm Çin Sendikalar Federasyonu yöneticileri de katıldılar. 8 Kasım 1997 günü Tüm Çin Sendikalar Federasyonu Genel Sekreteri'nin TÜRK-İŞ Delegasyonu onuruna verdiği yemeğe ise, Türkiye Büyükelçisi ve Elçilik Müsteşarı da davet edildi.

TÜRK-İŞ Delegasyonu'nun Çin'e yaptığı ziyaret, iki konfederasyon arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemli olduğu kadar, Çin'deki Türkiye Büyükelçiliği ile Tüm Çin Sendikalar Federasyonu arasındaki ilişkilerin ve iki ülke halklarının ilişkilerinin gelişmesi açısından da önemli katkılarda bulundu.

T Ü R K - İ Ş
T Ü R K İ Y E İ Ş Ç İ S E N D İ K A L A R I K O N F E D E R A S Y O N U
1.1.1997- 31.10.1997 D Ö N E M İ

M A L İ R A P O R U D U R

1.1.1997 - 31.10.1997 tarihleri itibariyle TÜRK-İŞ Konfederasyonu Mali İşlemler neticesi, Muhasebe Hesap Planımızdaki sıraya göre aşağıya çıkarılmıştır.

1- (100) KASA HESABI

1.1.1997 tarihinden 31.10.1997 tarihine kadar;

Tahsilat toplamı	269.098.130.592.-
Ödemeler toplamı	<u>268.800.465.289.-</u>
31.10.1997 tarihli mevcut.....	297.665.303.-

2- (101) BANKALAR MEVCUDU

1.1.1997 tarihinden 31.10.1997 tarihine kadar;

Banka hesaplarımıza yatırılan	570.475.221.829.-
Banka hesaplarımızdan çekilen	<u>431.481.007.104.-</u>
31.10.1997 tarihli mevcut...	138.994.214.725.-

31.10.1997 TARİHİ İTİBARIYLA BANKA MEVCUTLARI DÖKÜMÜ

Vadesiz Hesaplar..... 1.924.134.110.-

1) Vakıfbank 2000001 nolu hesap	263.150.072.-
2) Ziraat Bankası Yenişehir Şb.5071 hesap.	1.653.164.311.-
3) İş Bankası Yenişehir 372 hs.	7.819.727.-
4) Ziraat Bank.Yenişehir Şb.1734 Ceza Paraları Hs.	

Vadeli Hesaplar..... 113.615.424.000.-

1) Vakıfbank Türk-İş Bürosu 1000288 nolu hesap	113.615.424.000.-
---	-------------------

Vadeli Mevduat Toplamı... 113.615.424.000.-

Banka Fon Hesapları..... 15.318.604.034.-

A) Vadesiz Fon Hesapları	613.687.675.-
1) K.Kıbrıs Yangın Hesabı	240.425.342.-
2) Vakıfbank Ceza Paraları	36.918.981.-
3) Vakıfbank Grev Yard.Hs.200600 Hes	9.154.823.-
4) Y.Kredi Bank.Çal.Çocuklar Hes.	327.188.529.-
B) Vadeli Fon Hesapları	14.704.916.359.-
1) Vakıfbank Yenişehir Şubesi 1000291 nolu hesap	3.864.615.969.-
2) Vakıfbank Türk-İş Bürosu 1000251 nolu Bosna hes.	1.062.724.456.-
3) Vakıfbank Türk-İş Bürosu 1000473 nolu Mehmetcikle Elele Hs.	5.075.633.335.-
4) Vakıfbank Grev Yardım Hesabı 1000719 nolu hesap	641.644.183.-
5) Vakıfbank Türk-İş Bür. 1000823 Ceza Paraları Fon.	4.060.298.416.-
BANKALAR HESABI GENEL TOPLAMI...	138.994.214.725.- =====

3) (136) ÇEŞİTLİ ALACAK HESABI

Su, elektrik gibi ödenen depozitolar için 1.335.834.-TL. BASIN-İŞ Sendikası Ziraat Bankası grevi için verilen 95.000.000.-TL üye sendikalardan aidat alacağımız 160.367.846.819.-TL. ile birlikte çeşitli alacaklar hesabı bakiye alacağımız 160.464.182.653.-TL.dir.

4) (19) AVANSLAR HESABI (DİĞER DÖNEN VARLIKLAR)

Verilen iş ve personel avansları ile Bölge temsilciliklerimiz ve Samsun Eğitim Merkezimize gönderilen sarf avansları bu grupta işleme tabi tutulmuştur. Avanslar hesabının 31.10.1997 tarihli bakiyesi 11.535.461.594.-TL.dir.

4.1 (195) İş Avansları

Tabldot, oto benzin, tamir, çayocağı, baskı işleri, bina, tamir, onarım gibi işlerin yer aldığı bu hesapta grubunun bakiyesi 9.347.548.066.-TL.dir.

1- (Personelin yemeği için)Tabldot avansı	248.225.410.-
2- Oto benzin avansı	246.692.000.-
3- Ceza Paraları Yol Avansı	1.655.600.000.-
4- Bina Tadilat Tamir ve Oto avansı	6.255.000.000.-
5- Dış seyahatler için Döviz avansı	49.095.501.-
6- Mahkeme avansları	<u>700.000.000.-</u>
Toplam.....	9.154.612.911.-

4.2 (195) Bölge Temsilcilik Avansları

31.10.1997 tarihi itibarıyla Bölge temsilciliklerimiz ve Samsun Eğitim Merkezimiz avans bakiyeleri aşağıya çıkarılmıştır.

İstanbul Bölge Temsilciliği	226.221.580.-
Eskişehir Bölge Temsilciliği	50.002.780.-
İzmir Bölge Temsilciliği	103.181.908.-
Adana Bölge Temsilciliği	81.152.608.-
Sivas Bölge Temsilciliği	42.879.078.-
Samsun Bölge Temsilciliği	(-) 17.192.810.-
Diyarbakır Bölge Temsilciliği	184.173.126.-
Bursa Bölge Temsilciliği	50.806.564.-
Erzurum Bölge Temsilciliği	4.600.000.-
Eğitim Merkezi	(-) 532.889.679.-
TOPLAM.....	192.935.155.-

4.3.(196) Personel Avansları

31.10.1997 tarihi itibarıyla bu bölümde yer alan yurt içi ve yurt dışı seyahat avansları, ücretine mahsuben verilen avansların toplamı 2.187.913.528.- TL.dir.

AVANSLARIN DÖKÜMÜ

İş Avansları	9,154.612.911.-
Bölge Temsilcilikleri Avansları	192.935.155.-
Personel Avansları	2.187.913.528.-
Toplam.....	11.535.461.594.-

5- (25) MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI

Bu ana hesap içerisinde (252) BİNALAR HESABI (254) TAŞIT ARAÇLARI HESABI ve (255) DEMİRBAŞLAR HESABI olmak üzere 3 ana hesabın 31.10.1997 tarihli bakiyeleri toplamı 71.431.737.645.-TL. olup dökümü aşağıya çıkartılmıştır.

5.1 (252) Binalar Hesabı

Genel Merkezimiz ve Samsun Eğitim Sitemiz binaları ile Bölge Temsilciliklerimiz daireleri ve Ankara'da bulunan 4 adet lojman dairesinin kayıtlı değerleri 20.773.863.165.-TL.dir.

Merkez Binası	308.545.148.-
İstanbul Bölge Binası	481.500.-
Eskişehir "	33.189.634.-
İzmir "	597.042.600.-
Adana 1 nolu bina	327.181.-
Adana 2 nolu bina	3.836.850.000.-
Sivas Bölge Binası	8.603.550.-
Samsun Bölge Binası	1.697.960.700.-
Diyarbakır "	14.249.920.-
Bursa "	29.957.160.-
Eğitim Sitesi	268.533.253.-
1 nolu lojman	46.191.808.-
2 nolu lojman	35.669.423.-
3 nolu lojman	546.661.288.-
4 nolu lojman	13.349.600.000.-
Toplam.....	20.773.863.165.-

5.2 (254) Taşıt Araçları Hesabı

Merkez ve Bölge Temsilciliklerimiz hizmet otoları kayıtlı değerleri 32.515.081.979.-TL. olup, dökümü aşağıya çıkarılmıştır.

Merkez Araçları	25.633.056.962.-
İstanbul Bölge Temsilciliği Araçları	88.960.768.-
Eskişehir Bölge Temsilciliği Araçları	67.893.135.-
İzmir Bölge Temsilciliği Araçları	109.000.000.-
Adana Bölge Temsilciliği Araçları	1.529.475.860.-
Sivas Bölge Temsilciliği Araçları	96.155.000.-
Samsun Bölge Temsilciliği Araçları	810.000.000.-
Diyarbakır Bölge Temsilciliği Araçları	2.018.459.710.-
Bursa Bölge Temsilciliği Araçları	301.979.743.-
Erzurum Bölge Temsilciliği Araçları	1.860.000.000.-
Eğitim Merkezi Araçları	100.801.-
Toplam.....	32.515.081.979.-

Merkez Binası	308.545.148.-
İstanbul Bölge Binası	481.500.-
Eskişehir "	33.189.634.-
İzmir "	597.042.600.-
Adana 1 nolu bina	327.181.-
Adana 2 nolu bina	3.836.850.000.-
Sivas Bölge Binası	8.603.550.-
Samsun Bölge Binası	1.697.960.700.-
Diyarbakır "	14.249.920.-
Bursa "	29.957.160.-
Eğitim Sitesi	268.533.253.-
1 nolu lojman	46.191.808.-
2 nolu lojman	35.669.423.-
3 nolu lojman	546.661.288.-
4 nolu lojman	13.349.600.000.-
Toplam.....	20.773.863.165.-

5.2 (254) Taşıt Araçları Hesabı

Merkez ve Bölge Temsilciliklerimiz hizmet otoları kayıtlı değerleri 32.515.081.979.-TL. olup, dökümü aşağıya çıkarılmıştır.

Merkez Araçları	25.633.056.962.-
İstanbul Bölge Temsilciliği Araçları	88.960.768.-
Eskişehir Bölge Temsilciliği Araçları	67.893.135.-
İzmir Bölge Temsilciliği Araçları	109.000.000.-
Adana Bölge Temsilciliği Araçları	1.529.475.860.-
Sivas Bölge Temsilciliği Araçları	96.155.000.-
Samsun Bölge Temsilciliği Araçları	810.000.000.-
Diyarbakır Bölge Temsilciliği Araçları	2.018.459.710.-
Bursa Bölge Temsilciliği Araçları	301.979.743.-
Erzurum Bölge Temsilciliği Araçları	1.860.000.000.-
Eğitim Merkezi Araçları	100.801.-
Toplam.....	32.515.081.979.-

5.3 (255) Demirbaşlar Hesabı

Genel Merkezimiz, Bölge Temsilciliklerimiz ve Samsun Eğitim Merkezimiz hizmetinde kullanılmakta olan demirbaşlarımızın kayıtlı değeri 18.142.792.501.-TL. olup, dökümü aşağıya çıkarılmıştır.

Lojman Demirbaşları	1.117.335.300.-
Merkez demirbaşları	14.615.929.230.-
İstanbul Bölge Temsilciliği Demirbaşları	341.089.867.-
Eskişehir "	11.102.750.-
İzmir "	614.201.198.-
Adana "	8.912.068.-
Sivas "	39.722.958.-
Samsun "	928.580.993.-
Diyarbakır "	159.920.393.-
Bursa "	10.407.919.-
Erzurum "	8.166.000.-
Eğitim Merkezi Demirbaşları	287.423.825.-
Toplam.....	18.142.792.501.-

MADDİ DURAN VARLIKLAR HESABI DÖKÜMÜ

Binalar Hesabı	20.773.863.165.-
Taşıt Araçları Hesabı	32.515.081.979.-
Demirbaşlar Hesabı	18.142.792.501.-
	<u>71.431.737.645.-</u>

6- (33) DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HESABI

31.10.1997 tarihi itibarıyla TÜRK-İŞ Konfederasyonunun herhangi bir kişi ve kuruluşu borcu yoktur.

7- (36) ÖDENECEK VERGİ ve DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER

Bu bölüm içerisinde (360) ödenecek vergi ve fonlar, (361) ödenecek sosyal güvenlik kesintileri ve (369) ödenecek diğer yükümlülükler olmak üzere 3 yardımcı hesaba ayrılan bu bölümün, Emanetler Hesabında 31.10.1997 tarihi itibarıyla Ekim 1997 ödemelerinden yapılan yasal kesintilerin tutarı 4.720.866.573.-TL. olup ayrıntılı dökümü aşağıya çıkarılmıştır.

7.1 (360) Ödenecek Vergi ve Fonlar

Gelir Vergisi	2.128.223.521.-
Stopajlar	132.019.099.-
Damga Vergisi	39.938.267.-
Fon Vergileri	13.201.422.-
TOPLAM.....	2.313.382.309.-

7.2 (361) Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri

SSK Prim Kesintileri İşçi Hissesi	635.236.972.-
SSK Prim Kesintileri İşveren Hissesi	992.837.846.-
Zorunlu Tasarruf Fonu	205.159.446.-
Toplam.....	1.833.234.264.-

7.3 (369) Ödenecek Diğer Yükümlülükler

Sendika Aidatı Kesintileri

574.250.000.-

8- (54) KAR YEDEKLERİ

(549) FONLAR HESABI

31.10.1997 tarihi itibariyle fon hesaplarımızın bakiyesi
17.033.066.063.-TL.dir. Döküman aşağıya çıkarılmıştır.

8.1 Grev ve Yardımlaşma Fonu

Grevde olan işçilerimize yardım amacı ile açılan bu hesabımızın 31.10.1997 tarihi itibariyle bakiyesi 650.799.006.-TL.dir.

8.2 Kooperatifçilik

31.10.1997 tarihi itibariyle bu fonun bakiyesi 1.050.100.-TL.dir.

8.3 Ulusal İhtiyaçlar Yardım Fonu

Türk Silahlı Kuvvetlerine yardım amacı ile Kıbrıs Barış Harekati sonrasında üye kuruluşlarımız ve üyelerince tesis edilmiş bulunan fon bakiyesi 31.10.1997 tarihi itibariyle 3.972.554.500.-TL.dir.

8.4 Diğer Fonlar

Bosna ve Mehmetçikle Elele ilgili diğer fon hesaplarında 31.10.1997 tarihi itibariyle bakiyesi 6.269.794.502.-TL.dir.

8.5 Ceza Paraları Fonu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Eğitim Seminerleri için gönderdiği ceza paraları fonu 31.10.1997 itibariyle 5.744.487.600.-TL.dir.

8.6 Çalışan Çocuklar Fonu

ILO'nun finanse ettiği çalışan çocuklar fonunda 31.10.1997 tarihi itibariyle 394.380.355 -TL. bulunmaktadır.

9- (57) GEÇMİŞ YILLAR KARLARI

Konfederasyonumuzun yıl sonları itibariyle bakiye arzeden ve ertesi yılda bilanço devir hesabında gösterilen bu birikmiş gelirler bakiyemiz 238.565.682.632.-TL.dir.

1.1.1997 tarihinden 31.10.1997 tarihine kadar mali işlemler neticesinde 1996 yılı devir ile birlikte 324.874.745.662.-TL. aidat gelir tahakkuk etmesine rağmen bu miktarın ancak 164.386.689.173.-TL.sı tahsil edilebilmiş geri kalan 160.488.056.489.-TL.sı ise sendikaların aidat borçları olup, henüz tahsil edilememiş ve bu karşılık 203.665.129.733.-TL. gider (harcama) yapılmıştır

11- (64) DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR

Bu ana hesap içerisinde GELİRLERİMİZ 3 bölümde açıklanacaktır.

11.1 (642) Faiz Gelirleri

Bankalardaki vadeli ve vadesiz hesaplarımıza 1.1.1997-31.10.1997 tarihleri arasındaki 10 aylık süre içerisinde 66.113.590.181.-TL. banka faiz geliri sağlanmıştır.

11.2 (648) Üyelik Aidatları

TÜRK-İŞ gelirlerinin esasını üyelik aidatları teşkil etmektedir. 10 aylık süre içerisinde tahakkuk eden 249.948.249.252.-TL.olup üye kuruluşlarımız itibariyle 1997 yılında yapılan ödemeler aşağıya çıkarılmıştır.

**TEŞKİLATIMIZIN 1.1.1997 - 31.10.1997 TARİHLERİ
İTİBARIYLA ÜYELİK AİDATI ÖDEMELERİ**

TEŞKİLATIN ADI	ÖDEDİĞİ
TARIM-İŞ	2.551.500.000.-
ORMAN-İŞ	4.630.986.000.-
TÜRKİYE MADEN-İŞ	6.609.530.000.-
GENEL MADEN-İŞ	8.251.987.000.-
PETROL-İŞ	10.687.976.000.-
TEKGIDA-İŞ	15.649.200.000.-
ŞEKER-İŞ	1.090.341.000.-
TEKSİF	2.721.600.000.-
DERİ-İŞ	1.281.490.875.-
AĞAÇ-İŞ	.-
SELÜLOZ-İŞ	2.172.626.000.-
BASIN-İŞ	689.897.250.-
BASİSEN	8.294.131.200.-
BASS	2.727.146.400.-
TÜRKİYE ÇİMSE-İŞ	3.518.252.000.-
KRİSTAL-İŞ	732.280.500.-
TÜRK METAL	16.000.000.000.-
DOKGEMİ-İŞ	1.053.905.580.-
TÜRKİYE YOL-İŞ	23.000.000.000.-
TES-İŞ	20.170.516.800.-
TEZKOOP-İŞ	3.771.325.000.-
TÜRK KOOP-İŞ	2.102.584.970.-
TÜMTİS	150.000.000.-
DEMİRYOL-İŞ	3.293.828.060.-
T.DENİZCİLER	1.735.020.000.-
HAVA-İŞ	.-
LİMAN-İŞ	1.232.525.000.-
HABER-İŞ	6.174.819.438.-
SAGLIK-İŞ	2.415.420.000.-
TOLEYİS	3.000.000.000.-
TÜRK HARB-İŞ	8.056.237.600.-
TGS	531.562.500.-
BELEDİYE-İŞ	.-
TÜRK-SEN	.-
HÜR-İŞ	90.000.000.-
TOPLAM.....	164.386.689.173.-

11.3 (649) Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelirler

Bu gelirlerimiz ise malvarlığı gelirleri olan 433.364.000.-TL, eğitim gelirleri 6.315.784.000.-TL, çeşitli yayın,salon ve pasaj kirası 3.560.136.000.-TL. ve diğer gelirlerimiz 69.332.952.-TL. olmak üzere Olağan Gelirler Toplamı 10.378.616.952.-TL.dir.

10 aylık süreyi kapsayan gider ve gelirlerimizin dökümü aşağıya çıkartılmıştır.

1.1.1997 - 31.10.1997 GELİR-GİDER DÖKÜMÜ

GİDERLER		GELİRLER	
Yönetici Üc.İkr.Gid.	12.005.174.926.-	Üyelik Aidatları	249.948.249.252.-
Yönet.Kur.Yol.Gd.	3.661.392.630.-	Banka Faiz Gel.	66.113.590.181.-
Disip.ve Den.K.Yol.G.	193.523.764.-	Mal Varlığı Gel.	433.364.000.-
Pers.Üc.İkr.Gider.	100.379.809.641.-	Kira Gelirleri	3.560.136.000.-
Pers.Yolluk Giderleri	4.121.924.372.-	Diğer Gelirler	69.332.952.-
Pers.Taz.ve Sos.Y.G.	12.871.738.688.-	Eğitim Gelirleri	6.315.784.000.-
Merkez İdari Gid.	32.945.876.243.-		
Bölge Tem.İdari G.	5.777.869.857.-		
Eğitim Giderleri	16.610.751.770.-		
Aidat Giderleri	15.097.067.842.-		
Giderler Toplamı.....	203.665.129.733.-		
Müsbet Fark.....	122.775.326.652.-		
Toplam.....	326.440.456.385.-		326.440.456.385.-
	=====		=====

12- (79) GİDER ÇEŞİTLERİ

12.1 (791) Yönetici Ücret, Yolluk ve Ödenek Giderleri

Yönetim Kurulu ücret,ikramiye ve sosyal yardımları olarak 12.005.174.926.-TL, yönetim,denetim,görevli yollukları olarak (vasıta giderleri ve vergiler dahil) 3.661.392.630.-TL. olmak üzere bu fasıldan yapılan sarf tutarı 15.666.567.556.-TL.dir.

12.2 (791) Personel Ücret,Yolluk ve Ödenek Giderleri

Personel Ücret Giderleri:

Merkez ve Bölge Temsilciliklerimizde görev yapan personele ücret ve sosyal yardım olarak yapılan ödemeler aşağıya çıkarılmıştır.

Y e r i	Ödenen Miktar
Merkez personeli ücret giderleri	58.606.244.783.-
İstanbul Bölge personeli ücret giderleri	4.433.155.901.-
Eskişehir "	3.804.015.960.-
İzmir "	4.352.929.590.-
Adana "	4.773.242.958.-
Sivas "	2.613.588.278.-
Samsun "	3.491.067.673.-
Diyarbakır "	4.903.254.644.-
Bursa "	2.558.920.398.-
Erzurum "	2.248.255.032.-
Samsun Eğitim Merk.Pers.Ücret Giderleri	8.595.134.424.-
Toplam.....	100.379.809.641.-

12.3 Personel Yolluk Giderleri

Merkez ve Bölge Temsilcilikleri ile Samsun Eğitim Merkezi Personeline yapılan yolluk ödemeleri, vasıta ücretleri ve vergiler dahil olmak üzere aşağıya çıkarılmıştır.

Y e r i	Ödenen Miktar
Merkez Personeli Yolluk Giderleri	3.791.838.372.-
Bölge Personeli Yolluk Giderleri	143.835.000.-
Diğer Görevli Yolluk Giderleri	186.251.000.-
Toplam.....	4.121.924.372.-TL.

12.4 Personel Tazminat ve (TİS) Giderleri

Merkez personeli tabldot giderleri 5.016.507.143.-TL İş Kanunun 13. ve 14 maddeleri gereğince ayrılan personele kıdem ve ihbar tazminatı olarak ödenen 7.855.231.545.-TL. ile birlikte toplam 12.871.738.688.-TL. ödeme yapılmıştır.

12.5 İdari Giderler

Genel Merkez, Bölge Temsilcilikleri ve Samsun Eğitim Merkezimizin haberleşme, kırtasiye, yayın, ulaşım, bina, toplantı, demirbaş, tamir ve sosyal amaçlı giderleri olarak yapılan harcamalar aşağıya çıkarılmıştır.

İdari Giderler Dökümü:

Genel Merkez İdari Giderleri	32.945.876.243.-
İstanbul "	1.279.758.376.-
Eskişehir "	344.485.618.-
İzmir "	1.703.744.744.-
Adana "	590.567.392.-
Sivas "	220.420.922.-
Samsun "	445.691.152.-
Diyarbakır "	371.147.612.-
Bursa "	716.654.041.-
Erzurum "	105.400.000.-
Eğitim Merkezi İdari Giderleri	945.010.865.-
Toplam...	39.668.756.965.- TL.

12.6- Eğitim Giderleri

Konfederasyonumuzca yapılan eğitim seminerlerinde seminere katılan kursiyerlerin araç, gereç, hoca ve diğer gereksinimleri bedeli olarak 10 aylık içinde 16.610.751.770.-TL. harcama yapılmıştır.

12.7 (794) Diğer Giderler

Konfederasyonun Aidat Giderleri;

Konfederasyonumuzun üyesi bulunduğu ICFTU, ETUC, APRO, TUAC gibi uluslararası kuruluşlara 1997 yılında ödenmesi gereken aidatlardan bir kısmı olan 15.097.067.842.-TL. aşağıya çıkarılmıştır.

MPM	2.394.040.000.-
ICFTU	3.651.859.409.-
ETUC	8.097.730.933.-
APRO	953.437.500.-
Toplam...	15.097.067.842.-

aidat ödenmiştir.

31.10.1997 tarihli bilançomuz ile işbu 10 aylık Mali Raporumuzu bilgi ve onayınıza sunarız.

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
31.10.1997 TARİHLİ BİLANÇOSU

AKTİF (VARLIKLAR)

I- DÖNEN VARLIKLAR		311.663.204.275.-
Hazır Değerler	139.291.880.028.-	
1- Kasa	297.665.303.-	
2- Bankalar	138.994.214.725.-	
B- Verilen Teminatlar	371.680.000.-	
D- Diğer Alacaklar	160.464.182.653.-	
1- Diğer Çeşitli Alacaklar	95.000.000.-	
2- Verilen Depozito ve Teminat.	1.335.834.-	
3-Sendikalardan Alacaklar	160.367.846.819.-	
H- Diğer Dönen Varlıklar	11.535.461.594.-	
1- İş Avansları	9.347.548.066.-	
2- Personel' Avansları	2.187.913.528.-	
II- DURAN VARLIKLAR		71.431.737.645 .-
D- Maddi Duran Varlıklar	71.431.737.645 .-	
1- Binalar	20.773.863.165.-	
2- Taşıtlar	32.515.081.979.-	
3- Demirbaşlar	18.142.792.501.-	
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI		383.094.941.920.-

PASİF (KAYNAKLAR)

I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		4.720.866.573.-
F- Ödenecek Vergi ve Diğ. Yük.	4.720.866.573.-	
II- ÖZKAYNAKLAR		255.598.748.695.-
5- Özel Fonlar	17.033.066.063.-	
D- Geçmiş Yıllar Karları	238.565.682.632.-	
E- Dönem Net Kar/Zarar	122.775.326.652.-	
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI		383.094.941.920.-

**TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
31.10.1997 TARİHLİ GELİR-GİDER TABLOSU**

GELİR TABLOSU HESAPLARI

64- DİĞER FAAL OLAĞAN GELİR VE KÂR **326.440.456.385.-**

642- Faiz Gelirleri	66.113.590.181.-
648- Üyelik Aidatları	249.948.249.252.-
649- Diğer Ol.Gelirler	10.378.616.952.-

GELİRLER TOPLAMI..... 326.440.456.385.-

MALİYET HESAPLARI

79- GİDER ÇEŞİTLERİ **203.665.129.733.-**

791- İşçi Ücret ve Giderleri	133.233.564.021.-
793- Dış.Sağ.Fayda ve Hizm.	55.334.497.870.-
794- Çeşitli Giderler	15.097.067.842.-

E- Dönem Net Karı **122.775.326.652.-**

MALİYET HESAPLARI TOPLAMI 326.440.456.385.-

Ekonomik ve Sosyal Konseye Üye Olan Sosyal
Taraflara Sunulmak Üzere

SOSYAL GÜVENLİK REFORMU

KOMİSYON RAPORU

10 KASIM.1997

İÇİNDEKİLER

Sayfa 1	I. Mevcut Durum
Sayfa 3	II. Sorunlar
Sayfa 3	II. 1. Giriş
Sayfa 3	II. 2. Finansman Açıkları ve Bütçe Transferleri
Sayfa 5	Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Yapılan Bütçe Transferleri
Sayfa 6	II.3 Sistemin Temel Sorunları
Sayfa 6	Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma
Sayfa 7	Erken Emeklilik
Sayfa 10	SYZ
Sayfa 11	Prim Tahsilat Oranları
Sayfa 12	Prime Esas Kazanç Alt ve Üst Sınırları
Sayfa 13	Af/Tahkim Kanunları
Sayfa 13	Devletin Sosyal Güvenlik Sistemine Katkısı
Sayfa 13	Sosyal Güvenlik Kurumlarının Yapılanma Sorunları
Sayfa 14	III. Çözüm Seçenekleri
Sayfa 15	Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma
Sayfa 16	Emeklilik Yaşı
Sayfa 20	SYZ
Sayfa 22	Prim Tahsilat Oranları
Sayfa 22	Prime Esas Kazanç Alt ve Üst Sınırları
Sayfa 22	Af/Tahkim Kanunları
Sayfa 22	Devletin Sosyal Güvenlik Sistemine Katkısı
Sayfa 22	Sosyal Güvenlik Kurumlarının Yeniden Yapılanması
Sayfa 23	Diğer Çözüm Seçenekleri
Sayfa 24	Ek Görüş ve Öneriler
Sayfa 24	TÜRK-İŞ'in Ek önerileri
Sayfa 26	TİSK'in Ek Önerileri
Sayfa 27	DİSK'in Görüşü
Sayfa 27	Sonuç

TABLÖLAR

Sayfa 1	Aktif/Pasif Oranları
Sayfa 2	Nüfus Gruplarının Sosyal Güvenlik Kurumlarına Göre Dağılımı
Sayfa 3	Sosyal Sigorta Programları Kapsamındaki Nüfus
Sayfa 4	SSK Gelir Gider Dengesi
Sayfa 4	SSK Sigorta Kollarına Göre Gelir Gider Dengesi
Sayfa 4	Bağ-Kur Gelir Gider Dengesi
Sayfa 5	Emekli Sandığı Gelir Gider Dengesi
Sayfa 5	Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Yapılan Bütçe Transferleri, 1987-1997
Sayfa 6	Mevcut Sistemin Devamı Halinde Sosyal Güvenlik Açığı, 1997-2050
Sayfa 8	Ortalama Emekli Aylığı Bağlama Yaşı ve Hayat Beklentisi
Sayfa 9	Bazı Ülkelerde Aktif/Pasif Oranları
Sayfa 9	Aktif/Pasif Oranının Gelişimi
Sayfa 10	SSK'da SYZ Miktarları ve Emekli Aylığı İçindeki Payı, 1987-1997
Sayfa 10	Bağ-Kur'da SYZ Miktarları ve Emekli Aylığı İçindeki Payı, 1987-1997
Sayfa 11	ABD Doları Bazında SYZ Ödemeleri
Sayfa 12	SSK Prime Esas Kazanç Tavanı, 1987-1997
Sayfa 17	Farklı Emeklilik Seçeneklerine Göre Finansman Açığının GSMH Payı
Sayfa 18	SSK Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi Dolar Bazında
Sayfa 19	Bağ-Kur Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi Dolar Bazında
Sayfa 19	T.C. Emekli Sandığı Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi
Sayfa 19	Çeşitli Ülkelerde Emekli Yaşı
Sayfa 30	Mevcut Duruma Göre Aktüaryal Dengenin Gelişimi
Sayfa 30	50/55 Seçeneği (TBMM-Tasarı)
Sayfa 31	50/55 Seçeneği
Sayfa 31	55/60 Seçeneği
Sayfa 31	58/60 Seçeneği

I. MEVCUT DURUM

Sosyal güvenlik sistemlerinin amacı insanların geleceklerini muhtelif risklere karşı teminat altına alarak bireye ve ailesine güven duygusu vermek, onları gelecek endişesinden kurtarmaktır.

Sosyal güvenliği sağlamanın üç temel aracı bulunmaktadır. Bunlar; sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmet programlarıdır. Sigorta tekniğinden yararlanarak nimet-külfet esasına ve prime dayalı bir uygulama olan sosyal sigorta programları (SSK, Bağ-Kur, T.C. Emekli Sandığı ve 506 sayılı Kanunun geçici 20. maddesine tabi sandıklar) kapsamındaki nüfus Tablo I.3'te gösterilmiştir.

1996 yılında sosyal güvenlik kapsamındaki nüfusun (aktif ve pasif sigortalılar ile bağımlıların toplam sayısı) toplam nüfusa oranı % 83.6 olarak gerçekleşmiştir.

Üç sosyal güvenlik kurumunun, kişi başına ortalama aktif/pasif oranı 1.9 ve bağımlılık oranı ise 3.8'dir.

SSK ve Bağ-Kur'da isteğe bağlı aktif sigortalıların sisteme dahil edilmemesi halinde aktif pasif oranı 1.8 olacaktır.

Tablo I.1. Aktif/Pasif Oranları

Kurumlar	Kişi Bazında Aktif/Pasif Oranı	Dosya Bazında Aktif/Pasif Oranı	Bağımlılık Oranı
EMEKLİ SANDIĞI	1,8	2,1	3,9
SSK	1,8	2,1	3,9
BAĞ-KUR	2,1	2,4	3,4
ORTALAMA	1,9	2,2	3,8

Reel emekli aylıklarının gelişimi aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Reel Emekli Aylıkları Endeksi (1989=100)

Kurumlar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
EMEKLİ SANDIĞI	117	117	119	117	91	81	99	109
SSK	108	106	105	100	78	75	90	103
BAĞ-KUR	102	96	139	134	105	104	164	212

Kaynak: SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı

Tablo I.3. 1996 Yılı İtibariyle Sosyal Güvenlik Kapsamında Bulunan Nüfus Gruplarının Sosyal Güvenlik Kurumlarına Göre Dağılımı

SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞU	SİGORTALI SAYISI	AYLIK ALANLAR(*)	AİLE FERDİ	TOPLAM	NÜFUSA ORANI %
SSK TOPLAM	5.994.761	2.539.696	19.527.576	28.062.033	43,6
a) 506 Sayılı Kanuna Tabi	4.624.330	2.537.379	18.549.770	25.711.479	39,9
b) İsteğe Bağlı Sigorta	1.055.513	-	-	1.055.513	1,6
c) Topluluk Sigortası	70.686	-	-	70.686	0,1
d) 2925 Say.Kan.Tabi (Tarım Sig.)	244.232	2.317	977.806	1.224.355	2,0
T.C. EMEKLİ SANDIĞI	1.878.000	1.048.211	7.397.230	10.323.441	16,0
MADALYA AYL. VAT.HİZ. TER.AY.ALANLAR	-	47.728	-	47.728	0,1
2022 SAY. KAN GÖRE AYL. AL.	-	879.543	-	879.543	1,4
BAĞ-KUR TOPLAMI	2.650.965	947.038	9.151.699	12.749.702	19,7
a) 1479 Sayılı Kanuna Tabi	1.854.160	874.630	6.836.466	9.565.256	14,8
a) 2926 Say.Kan.Tabi (Tarım Sig)	796.805	72.408	2.315.233	3.184.446	4,9
506 SAY.GEÇ.20 MD.KAPS.	71.465	58.744	177.814	308.023	0,5
TOPLAM	10.595.191	5.520.960	36.254.319	52.370.470	81,3

Kaynak: 1996 SSK İstatistik Yıllığı

(*) Hesaplamalar kişi bazında yapılmıştır.

Sosyal güvenlik sistemimizin halen içinde bulunduğu sorunların, sadece finansman sorunundan kaynaklanmadığı, sistemin yaşadığı krizin yapısal sorunlarından da kaynaklandığı bilinmekle birlikte, çözüme ilişkin reform niteliğinde herhangi bir adım atılmamıştır. Reform tedbirlerinin uygulamaya konulmasının gecikmesi, sosyal güvenlik sistemimizdeki sorunları daha da ağırlaştırmaktadır.

Kapsamlı bir reform paketi uygulanmadığı takdirde, sosyal güvenlik sistemimizdeki sorun ülke gündeminin ilk sırasında yer almaya devam edecektir.

II. SORUNLAR

II.1. Giriş

Sosyal güvenlik sisteminin temel sorunlarını tespit ederek doğru çözümler üretmek kadar, çözümlerin toplumca doğruluğuna ve yerindeliğine de inanılmış olması gerekmektedir. Bu nedenle sosyal güvenlik alanında karşılaşılan sorunların tanımı ve nedenleri konusunda kamuoyunun uzlaşısı çok önemlidir. Bu durum, sorunun çözümüne potansiyel bir destek sağlamış olacaktır.

Üç sosyal sigorta kurumumuzca yürütülmekte olan emeklilik sistemlerinin aktüeryal dengeleri; erken emeklilik, prime esas ücret tavanının düşüklüğü, prim karşılığı olmayan ödemeler (SYZ), borçlanma-af ve intibak kanunları, yaratılan fonların düşük getiri sağlaması, uzun yıllar seyreden yüksek oranlı enflasyon, sisteme politik müdahaleler gibi uygulamalarla tamamen bozulmuş, sistem sürdürülemez hale gelmiştir. Bozulan aktüeryal dengeler nedeniyle, sosyal sigorta sistemimiz genel bütçeden yapılan yardımlarla ayakta durabilmektedir. Yıllık finansman ihtiyacı bütçe açığının üçte birine ulaşmış olup, acil önlemler alınmazsa, açığın bütçe ve GSMH içindeki oranı her geçen yıl artarak büyüyecektir.

Sosyal güvenlik kurumlarının, *nesillerin kendi kendini finanse etmesi* esasına dayanan "prim biriktirme yöntemi"ne göre oluşturulmuş bulunan finansman modeli, biriken fonların gerek düşük getiri sağlayan alanlara plase edilmesi, gerekse sosyal yardım zammı gibi prim karşılığı olmayan ödemeler için kullanılması nedeniyle erimesi sonucunda zorunlu olarak "dağıtım yöntemi"ne dönüşmüş bulunmaktadır.

II.2. Finansman Açıkları ve Bütçe Transferleri

Üç sosyal güvenlik kurumunun gelirleri, giderlerini karşılayamaz duruma gelmiş olup, bu kurumlara bütçeden giderek artan miktarda kaynak transferi yapılmaktadır.

1997 yılında SSK'ya 385 Trilyon TL, Bağ-Kur'a 130 Trilyon TL ve T.C. Emekli Sandığı'na 265 Trilyon TL olmak üzere, üç sosyal güvenlik kurumuna bütçeden yapılacak toplam transferin yaklaşık 780 Trilyon TL'ye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Sosyal güvenlik kurumlarının gelir gider dengelerinin 1990-1996 dönemindeki gelişimi şu şekilde olmuştur.

II.1.a.SSK'nın gelir gider dengesi

1992 yılından itibaren açık verdiği görülen Sosyal Sigortalar Kurumu gelir gider dengesinin gelişimi Tablo II.1'de yer almaktadır.

II. SORUNLAR

II.1. Giriş

Tablo II.1. Sosyal Sigortalar Kurumu Gelir Gider Dengesi, 1990-1996
Gelir Gider Dengesi

Yıl	Gelir	Gider	Fark
1990	10.703	9.304	1.399
1991	18.511	18.383	128
1992	31.789	34.345	-2.556
1993	52.168	60.252	-8.084
1994	90.335	109.734	-19.399
1995	138.158	219.993	-81.835
1996	342.436	486.819	-144.383

SSK ödemeler açığının yaşlılık ve hastalık sigortaları açığında kaynaklandığı görülmekte olup, 4 ana sigorta dalının tahsilat bazında gelir gider dengesi 1996 yılında Tablo II.2'de yer aldığı şekilde gerçekleşmiştir.

Tablo II.2. Sigorta Kollarına Göre Gelir Gider Dengesi (SSK,1996)

Sigorta Kolu	Gelir	Gider	Fark
Yaşlılık Sigortası	224.274	363.683	-139.409
Hastalık Sigortası	80.753	101.164	-20.411
İş Kazaları Sigortası	21.466	8.790	12.676
Analık Sigortası	7.023	2.104	4.919

II.1.b. Bağ-Kur'un Gelir Gider Dengesi

1987 yılından sonra açık vermeye başlayan Bağ-Kur gelir gider dengesinin gelişimi Tablo II.3'te yer almaktadır.

Tablo II.3. Bağ-Kur Gelir Gider Dengesi, 1990-1996

Yıl	Gelir	Gider	Fark
1990	1.035	1.195	-160
1991	1.339	2.081	-742
1992	4.034	4.601	-567
1993	5.224	8.616	-3.392
1994	9.826	19.894	-10.068
1995	20.055	40.788	-20.733
1996	43.600	108.125	-64.525

T.C. Emekli Sandığı'nın gelir gider dengesi Tablo II.4.'te gösterilmiştir.

Tablo II.4. Emekli Sandığı Gelir Gider Dengesi, 1990-1996

Yıl	Gelir	Gider	Fark
1990	6.575	6.321	254
1991	9.657	8.788	869
1992	17.792	16.428	1.364
1993	27.498	31.451	-3.953
1994	47.876	53.930	-6.054
1995	103.543	108.362	-4.819
1996	220.794	260.272	-39.478

Sosyal Güvenlik Kurumlarına Bütçeden Yapılan Transferler

1997 yılında 780 Trilyon TL'ye ulaşacağı tahmin edilen üç sosyal güvenlik kurumuna bütçeden yapılacak transferlerin GSMH içindeki payı % 2.68, bütçe içindeki payı % 29.71'dir. Toplam kamu yatırım harcamaları ile mukayese edildiğinde ise, bu harcamaların 1.3 katına tekabül etmektedir. Bu transferlerin gelişimi Tablo II.5'te gösterilmiştir.

Tablo II.5. Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Yapılan Bütçe Transferleri, 1987-1997

(Milyar TL)	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997 *
SSK	0	0	1	0	0	1.214	9.000	14.625	59.200	146.000	385.000
Bağ-Kur	0	0	0	0	0	0	2.700	4.530	8.000	70.100	130.000
Emekli Sandığı**	0	1	1.500	1.229	1.355	4.000	11.500	20.000	46.000	110.000	265.000
Toplam	0	1	1.501	1.230	1.355	5.214	23.200	39.155	113.200	326.100	780.000
(Milyon ABD Doları) ***	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
SSK	0	0	0	0	0	176	819	492	1.295	1.799	2.533
Bağ-Kur	0	0	0	0	0	0	246	153	175	864	855
Emekli Sandığı	0	0	707	471	325	581	1.047	673	1.006	1.356	1.743
Toplam (Milyon ABD Doları)	0	0	708	472	325	757	2.112	1.318	2.477	4.019	5.132
GSMH'ya Oranı (%)	0,0	0,0	0,7	0,3	0,2	0,5	1,2	1,0	1,4	2,2	2,7
Bütçe Açıkları İçindeki Payı (%)	0,0	0,0	18,4	10,0	4,1	8,8	18,4	25,8	38,4	26,1	29,7
Yatırım Harcamalarına Oranı (%)	0,0	0,0	25,8	12,2	7,9	17,8	43,6	53,8	123,3	127,8	130,0*

Program.

** Faturalı ödemeler dahil

*** Her yılın ortalama ABD Dolar Kuru Esas Alınmıştır.

Tablo II.2, II.3 ve II. 4'de yer alan rakamlara göre fark, bütçe emaneti gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

1996 yılında devletin bütçeden yaptığı transferler emekli sayısına bölündüğünde, her bir Sosyal Sigortalar Kurumu emeklisine 57.5 Milyon TL; Bağ-Kur emeklisine 80.1 Milyon TL; Emekli Sandığı emeklisine 37.6 Milyon TL düşmektedir.

1995 yılında Uluslararası Çalışma Bürosuna yaptırılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, üç sosyal güvenlik kurumuna bütçeden yapılan transferlerin GSMH içindeki payının, herhangi bir önlem alınmadığı takdirde, 2005 yılında % 5.3, 2010 yılında % 6.3, 2020'de % 8.8 ve 2050 yılında ise % 16.8'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Tablo II.6. Mevcut Sistemin Devamı Halinde Sosyal Güvenlik Açığı, 1997,2050

	1997	1998	1999	2000	2005	2010	2020	2030	2040	2050
GSMH'ye Oran (%)	3,05	3,40	3,63	3,89	5,28	6,27	8,75	11,01	14,00	16,77

Kaynak: ILO

3. Sistemin Temel Sorunları

Sosyal güvenlik sistemimizle ilgili olarak bugüne kadar yapılan tartışmalar ve çalışmalarda varılan genel uzlaş çerçevesinde belirlenen ve aktüeryal dengeleri bozucu nitelikteki başta politik müdahalelerden kaynaklanan temel sorunlar, aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir:

1. Sigortasız çalışma ve çalıştırma
2. Erken emeklilik
3. Sosyal yardım zammı
4. Prim tahsilat oranları
5. Prime esas kazanç alt ve üst sınırları
6. Af, tahkim kanunları
7. Devletin sosyal güvenlik sistemine katkısı
8. Sosyal güvenlik kurumlarının yapılanma sorunları

1. Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma

Sigortasız istihdam işgücü piyasasının en önemli sorunudur; sigortasız istihdamın önlenmesi, kısa vadede sosyal güvenlik sistemimize kaynak da temin edecektir. Ancak, radikal bir reform gerçekleştirilmeden kapsamın genişletilmesi durumunda, sisteme dahil edilecek sigortalıların daha sonra pasif duruma geçmeleri ile, finansman açığı orta ve uzun vadede mevcut duruma göre daha da artacaktır. Çünkü, sosyal güvenlik sistemimizde yaşanan sorunlar yapısaldir; sistemin genişlemesi finansman açığının da aynı oranda artması anlamına gelmektedir.

1996 yılında DİE'nün yaptığı hanehalkı işgücü anketi verilerine göre, ücretli olarak istihdam edilen 7.3 Milyon Kişinin asgari 2.4 Milyonunun sigortasız olarak çalıştırıldığı tahmin edilmektedir. ("35 Soruda SSK Gerçeği" kitabında, sigortasız olarak çalıştırılan ücretli sayısı 4 - 4.5 Milyon kişi olarak belirtilmektedir.) Toplam istihdam içinde sigortasız istihdam oranı % 32'dir. Kamu kesimi hariç tutulduğunda, bu oran % 37'ye ulaşmaktadır. Bu durum, SSK için önemli bir gelir kaybı yaratmaktadır. Ayrıca, hakkında bildirimde bulunulan sigortalıların çalıştırıldıkları gün sayısının ve ücretlerinin düşük bildirilmesi de önemli prim kaybına yol açmaktadır. Cite yandan, Türkiye'de yabancılara çalışma şartlarını düzenleyen 11.06.1932 gün ve 2007 sayılı Kanunun açık ihlali biçiminde yabancı uyrukluların

çalıştırılması, bir yandan Türk işçilerinin istihdamını azaltırken, öte yandan kayıtdışı istihdamı artırmaktadır.

Benzer sorun Bağ-Kur'da yaşanmaktadır. Sigortalıların ilgisizliği, tescile zorlayıcı yaptırımların olmaması ve kamu kuruluşları arasında gerekli işbirliğinin sağlanamaması nedenleriyle çok sayıda kişi kapsama alınamamaktadır.

2. Erken Emeklilik

Emeklilikte yaş sınırının kaldırılması sonucu yaşlılık riski ile karşılaşılmadan erken yaşta emekliliğe imkan sağlanması, sistemi sürdürülemez hale getirmiştir.

Emeklilik yaşının düşürülmesi nedeniyle ülkemizde genç emekliler kitlesi oluşmuştur. Çalışma gücünü kaybetmeden pasif sigortalı durumuna geçen bu genç emeklilerin büyük bir kısmının ikinci işlerde çalışmaları, işgücü piyasalarında ve işsizlik üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Yine bu kişilerin erken yaşlarda emekli olmaları ile önemli ölçüde prim gelirinden mahrum kalınmakta ve kıt bütçe kaynakları ile finanse edilen emekli maaşı ödemelerinin önemli bir bölümü bu kimselere yapılmaktadır.

Diğer taraftan, Bağ-Kur'da olduğu gibi fiilen yaptığı işini bırakmadan emekli olma imkanının sağlanması da sosyal güvenliğin amacı ile bağdaşmamakta ve yukarıda açıklanan sorunlara benzer sorunlar ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Gelişmişlik düzeyi ve demografik göstergeleri Türkiye'nin gerisinde olan ülkelerde dahi, emeklilik yaşı Türkiye'den yüksektir.

Türkiye'de emekliliğe hak kazanma şartı:

Kadın ise 20, erkek ise 25 yıllık sigortalılık süresini doldurmuş olmak ve SSK'da 5000 gün, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'da kadınlar 20, erkekler 25 tam yıl prim ödemiş olmak koşulları ile herhangi bir yaş şartı aranmaksızın emekli olunabilmektedir.

Bu şekilde, bir kadının 38, bir erkeğin 43 yaşında emekli olması mümkündür.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nda;

Kadın ise 50 erkek ise 55 yaşını doldurmuş olup, toplam 5000 gün veya 15 yıllık sigortalılık süresini tamamlayanlardan 3600 gün prim ödemiş olanlar,

Emekli Sandığı'nda;

60 yaşını doldurmuş ve fiili hizmet süresi en az 10 yıl olanlar,

Bağ-Kur'da;

Kadın ise 50, erkek ise 55 yaşını doldurmuş olup, 15 tam yıl prim ödemiş olanlar,

Emekliliğe hak kazanabilmektedirler.

Görüldüğü gibi, Türkiye'de emeklilik yaşı sadece, sosyal güvenlik kurumlarının Kanunlarında belirtilen hizmet ve prim ödeme süresini doldurmamış olanlar için uygulanmaktadır. 1996 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan aylık bağlanan 177.000 sigortalının % 71'i, Kanunda öngörülen emeklilik yaşının altında emekli olmuşlardır. Emekli Sandığı'nda ise bu oran % 84'tür.

Bağ-Kur'un ise 25 yılını henüz doldurmuş olması nedeniyle, bugüne kadar aylık bağlananların büyük bir çoğunluğunu, primli veya primsiz hizmet borçlanması ile veya hizmet birleştirmesi suretiyle de sigortalılık süresi kazanarak, 15 yıl prim ödeme süresi ve 50/55 yaş haddine göre aylık bağlananlar oluşturmaktadır. Ancak mevcut sistem içinde, önümüzdeki yıllarda hizmete dayalı emeklilik şartından yararlananların sayısı hızla artarak ortalama emeklilik yaşının SSK ve Emekli Sandığı düzeyine inmesi beklenmektedir.

Kurumlar bazında 1996 yılı içinde yaşlılık aylığı bağlananların ortalama yaşı ve bu yaşlardan sonra ortalama yaşam ümidi değerlerinin tahminine göre aylık alma süreleri Tablo II.7'de gösterilmiştir.

Tablo II.7. Ortalama Emekli Aylığı Bağlama Yaşı ve Emeklilik Sonrası Hayat Beklentisi

Kurumlar	Ortalama Emekli Aylığı Bağlama Yaşı	Emeklilik Sonrası Hayat Beklentisi (Yıl)
SSK	50	24,8
BAĞ-KUR	54	21,7
EMEKLİ SANDIĞI	48	26,5
ORTALAMA	52	23,2

Kaynak: Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur

Türkiye'de 60 yaş üstü nüfusun toplam nüfusa oranı 1990 yılında % 7.1'dir. Yine Türkiye'de hayat beklentisi ise 50 yaş üstü kadınlarda 26.3, 55 yaş üstü erkeklerde 19.5 yıldır.

Üç sosyal güvenlik kurumunda ortalama emekli aylığı bağlama yaşı 52, ortalama emekli aylığı ödeme süresi 17.4 yıldır.

Emeklilik yaş sınırlarının kaldırılması ve uygulamaya konulan çok sayıda borçlanma yasası da kurumların aktüeryal dengelerini olumsuz yönde etkilemiştir. Hizmet borçlanması, askerlik borçlanması, sanatçı borçlanması, çıraklık borçlanması, itibari hizmet süresi borçlanması, yurtdışında geçen sürelerin borçlanması, parlamenterlerin borçlanması gibi alanlarda çıkarılan yasalar ile emeklilik koşulları kolaylaştırılmış ve bu sayede hızla artan pasif sigortalı sayısı sonucu, sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengeleri hızla bozulmaya başlamıştır.

Sisteme prim ödeyen aktif sigortalılar ile sistemden aylık alan pasif (emekli) sigortalılar arasındaki oran sürekli olarak düşmüştür.

1996 yılı sonu itibariyle üç sosyal güvenlik kurumunda dosya bazında aktif/pasif oranı 2.2 olarak gerçekleşmiştir. 1995 yılı esas alınarak Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre, gerekli tedbirler alınmadığı takdirde aktif/pasif oranının 2020 yılında 1 çalışana karşılık 1 emekli seviyesine kadar düşeceği tahmin edilmektedir. Türkiye'deki bu gelişmeye karşılık bazı ülkelerdeki aktif/pasif oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo II.8. Bazı Ülkelerde Aktif/Pasif Oranları

Ülke	1990	2020
Finlandiya	3,2	1,8
Fransa	2,5	1,8
Almanya	2,4	1,8
İrlanda	2,0	1,5
İtalya	2,1	1,4
Hollanda	2,6	1,8
Norveç	2,2	2,0
Portekiz	2,5	2,1
İspanya	1,9	1,5
İsveç	2,3	1,9
İngiltere	2,2	1,9
Ortalama	2,4	1,7

Kaynak: ISSA, Finding the Balance, 1996.

Hiç bir önlem alınmadığı takdirde, Türkiye'de aktif/pasif oranlarının aşağıda görüleceği gibi sürekli düşeceği tahmin edilmektedir.

Tablo II.9. Aktif/Pasif Oranının Gelişimi

Yıl	Kişi Bazında	Dosya Bazında
1997	1,77	2,05
1998	1,70	1,97
1999	1,68	1,94
2000	1,63	1,89
2001	1,59	1,83
2002	1,55	1,79
2003	1,51	1,74
2004	1,48	1,70
2005	1,45	1,66
2006	1,42	1,63
2007	1,39	1,60
2008	1,37	1,57
2009	1,34	1,54
2010	1,32	1,51

3. Sosyal Yardım Zammı

Prim karşılığı olmayan ve SSK ile Bağ-Kur emeklilerine seyyanen ödenen Sosyal Yardım Zammı uygulaması sistemin aktüeryal dengelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Prim karşılığı alınmadan ve tüm üyelere eşit miktarda ödenen sosyal yardım türündeki bu ödeme, sosyal sigorta sistemi içinde yer almıştır.

Tablo II.10. Sosyal Yardım Zammı Miktarları ve Emekli Aylığı İçindeki Payları, 1980-1997

Yıllar	SSK		BAĞ-KUR	
	SYZ (TL)	SYZ/ Toplam Aylık Ödemeleri (%)	SYZ (TL)	SYZ/Toplam Aylık Ödemeleri (%)
1980	1.750	17,0	750	11,5
1990	225.000	44,0	10.675	6,9
1991	390.000	45,0	100.000	12,6
1992	710.000	47,0	100.000	15,5
1993	975.000	50,0	100.000	11,2
1994	2.180.000	59,0	100.000	8,2
1995	4.690.000	63,0	1.000.000	3,4
1996	4.690.000	34,0	4.500.000	25,3
1997*	4.690.000	17,3	5.850.000	33,2

(*) 1997 Ocak - Temmuz Dönemi

Kaynak: SSK, Bağ-Kur

Tablo II.11. SSK'da Sosyal Yardım Zammı Miktarları ve Emekli Aylığı İçindeki Payları, 1987-1997

Yıllar	SYZ (TL/Ay)	SYZ Ödemeleri (Milyon TL)	Aylık Ödemeleri (Milyon TL)	Toplam Ödemeler (Milyon TL)	Toplam Ödemeler İçinde SYZ Payı (%)
1987	34.000	335.022	519.581	854.603	39,2
1988	70.000	724.919	1.149.541	1.874.460	38,7
1989	140.000	1.258.881	1.937.942	3.196.823	39,4
1990	225.000	2.760.410	3.488.652	6.249.062	44,2
1991	390.000	5.528.380	6.744.729	12.273.109	45,0
1992	710.000	10.838.018	12.437.562	23.275.580	46,6
1993	975.000	21.062.576	21.308.869	42.371.445	49,7
1994	2.180.000	47.589.395	32.681.168	80.270.563	59,3
1995	4.690.000	98.773.803	57.656.093	156.429.896	63,1
1996	4.690.000	115.680.092	227.881.700	343.561.792	33,7
1997*	4.690.000	74.736.810	357.731.135	432.467.945	17,3

* 1997 Ocak-Temmuz dönemi

Kaynak:SSK

Tablo II.12. Bağ-Kur'da Sosyal Yardım Zammı Miktarları ve Emekli Aylığı İçindeki Payları, 1987-1997

Yıl	SYZ (TL/Ay)	SYZ Ödemeleri (Milyon TL)	Aylık Ödemeleri (Milyon TL)	Toplam Ödemeler (Milyon TL)	Toplam Ödemeler İçinde SYZ Payı (%)
1987	10.675	37.418	81.621	119.039	31,4
1988	10.675	47.428	198.671	246.099	19,3
1989	10.675	57.966	401.924	459.890	12,6
1990	10.675	57.456	770.084	827.540	6,9
1991	100.000	181.516	1.256.868	1.438.384	12,6
1992	100.000	573.883	3.125.802	3.699.685	15,5
1993	100.000	724.800	5.720.880	6.445.680	11,2
1994	100.000	921.301	10.337.860	11.259.161	8,2
1995	1.000.000	1.279.505	36.355.652	37.635.157	3,4
1996	4.500.000	16.826.145	49.587.801	66.413.946	25,3
1997*	5.850.000	26.751.000	53.820.000	80.571.000	33,2

* 1997 Ocak-Temmuz dönemi

Kaynak: Bağ-Kur

Tablo II.13 Sosyal Yardım Zammı Ödemeleri, 1987-1996 (ABD Doları Bazında)

Yıl	\$ Kuru	SSK		Bağ-Kur	
		SYZ Milyon TL	SYZ Milyon \$	SYZ Milyon TL	SYZ Milyon \$
1987	855,7	335.022	391,5	37.418	43,7
1988	1.420,8	724.919	510,2	47.428	33,4
1989	2.120,8	1.258.881	593,6	57.966	27,3
1990	2.607,6	2.760.410	1.058,6	57.456	22,0
1991	4.173,6	5.528.380	1.324,6	181.516	43,5
1992	6.868,8	10.838.018	1.577,9	573.883	83,5
1993	10.986,0	21.062.576	1.917,2	724.800	66,0
1994	29.704,2	47.589.395	1.602,1	921.301	31,0
1995	45.704,0	98.773.803	2.161,2	1.279.505	28,0
1996	81.135,8	115.680.092	1.425,8	16.826.145	207,4
Toplam		304.551.496	12.563,0	20.707.418	585,9

Not: SYZ ödemeleri, 1977-1981 yılları arasında yakacak yardımı adı altında ödenmiştir.

4. Prim Tahsilat Oranları

Emekli Sandığı'nın prim tahsilatı konusunda sadece bazı belediyelerle problemleri bulunmakla birlikte, prim tahsilatı % 100'e yakın gerçekleşmektedir. Ancak SSK ve Bağ-Kur'da önemli sorunlar yaşanmaktadır. 1996 yılında prim tahsilat oranları SSK'da % 85,3, Bağ-Kur'da 1479 sayılı Kanuna tabi sigortalılarda % 55, 2926 sayılı Kanuna tabi Tarım Sigortalılarında ise % 20'dir. Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi, tahsilat oranlarının düşüklüğü Bağ-Kur için özel bir önem taşımaktadır. Bağ-Kur'da tahsilat oranı yıllardır % 55'ler seviyesinde gerçekleşmektedir. Bunun anlamı, alınması gereken primlerin yarısına yakın bir kısmının alınamamasıdır. Tahsilat oranının düşüklüğü bugün için Bağ-Kur'un temel sorunlarının başında yer almakta ve Kurumun içinde bulunduğu mali darboğazın başta gelen sebebi olarak ortaya çıkmaktadır.

Bağ-Kur'da prim tahsilatının çok düşük olmasının başlıca nedenlerini ise;

Sigortalıların (özellikle küçük esnafın ve tarım kesiminde çalışanların) gelir düzeyinin düşüklüğü,

Sigortalıların prim affı beklentisi,

Kişi bazında takibin güçlükler arzemesi,

Taşra teşkilatının sadece il bazında örgütlenmiş olması ve personel sayısının yetersizliği,

olarak ifade etmek mümkündür.

Bu nedenle, tahsilat oranını % 55'ten en az % 80'lere ulaştıracak tedbirlerin acilen alınmasına ihtiyaç vardır.

5. Prime Esas Kazanç Alt ve Üst Sınırları

Sosyal Sigortalar Kurumu'nda prime esas kazancın üst sınırı yeterince artırılmamıştır. 1989 yılında asgari ücretin yaklaşık 6 katına tekabül eden prime esas kazanç tavanı, 1997 yılında 1.8 oranına gerilemiştir.

Tablo II.14. SSK'da Asgari Ücret ve Prime Esas Kazanç Tavanı
1988-1997 (TL/Ay)

Yıl	Asgari Ücret	Prime Esas Kazanç Tavanı	Prime Esas Kazanç Tavanı /Asgari Ücret
1988	126.000	640.020	5,08
1989	225.000	1.312.020	5,83
1990	414.000	2.048.010	4,95
1991	801.000	3.008.010	3,76
1992	1.449.000	4.329.150	2,99
1993	2.497.500	5.552.760	2,22
1994	4.173.750	7.315.020	1,75
1995	8.460.000	8.146.260	0,96
1996	17.010.000	29.207.700	1,72
1997	35.437.500	62.247.270	1,76

Kaynak: SSK

1985 yılından sonra Sosyal Yardım Zammı'nın sabit tutulması ve asgari ücrette yapılan yüksek oranlı artışlar nedeniyle, asgari ücretle prime esas kazancın tabanı arasında fark ortaya çıkmıştır. 1998 yılı ücret zamlarıyla birlikte daha da açılacak olan bu fark kısa dönemde çözümlenmesi gereken önemli bir sorun olarak görülmektedir. Zira ödenmeyen ücret üzerinden prim ödenmesi sözkonusu olmaktadır.

6. Af/Tahkim Kanunları

SSK ve Bağ-Kur'un tahsil edilemeyen prim ve diğer alacakları için bugüne kadar 3 adet af/tahkim kanunu çıkartılmıştır. Bu kanunlarla, hem prim tahsilatlarında önemli bir artış kaydedilmemiş hem de mükelleflerin prim borçlarını ödeme konusundaki hassasiyetleri tamamen ortadan kalkmıştır.

Son olarak, 16 Mayıs 1997 tarih ve 4247 sayılı Kanun ile, SSK ve Bağ-Kur'un prim ve diğer alacaklarına ilişkin kısmi bir af düzenlemesi getirilmiş ve bu iki kuruluşun özel sektör mükelleflerinden olan faiz alacaklarının yaklaşık 100 Trilyon TL'si silinmiştir.

4247 sayılı Kanunun 4. maddesi kapsamında kamu kuruluşlarının SSK'ya olan borçlarının tamamı (yaklaşık 200 Trilyon TL) tahkim edilmiştir.

7. Devletin Sosyal Güvenlik Sistemine Katkısı

Ülkemizde sosyal güvenlik sisteminin finansmanına Devlet katkısının, bütçeden aktarılan kaynaklarla "açık kapatma" biçiminde olduğu görülmektedir. Devletin sosyal güvenlik sisteminin finansmanına taraf olarak prim katkısı bulunmamaktadır.

Bu durum, SSK ve Emekli Sandığı'nda olduğu gibi, işveren katkısı olmayan Bağ-Kur için daha büyük önem taşımaktadır.

8. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Yapılanma Sorunları

Gelişmiş Batı Ülkeleri'nin aksine, Türkiye'de sosyal güvenliğin ve üst yapısının oluşmasında itici gücü devlet oluşturmıştır. Sistemin yapılandırılmasında, sistemden doğrudan etkilenen ya da dolaylı etkilenen kesimlerin rolü yok sayılabilecek düzeyde kalmıştır. Sistemin temelini oluşturan prim esaslı sigortacılık anlayışına dayalı SSK ve Bağ-Kur kaynaklarının büyük kısmını çalışan ve çalıştıranlardan toplanan primler oluştururken, yönetimleri ve uygulamalarında Devletin ağırlığı giderek artmaktadır.

Sosyal güvenlik kurumlarının organizasyon yapıları günün ihtiyaçlarına cevap vermemektedir. İdari ve teknik altyapı yeterli düzeyde değildir.

Sosyal güvenlik kurumlarının geleceğe ilişkin mali ve demografik projeksiyon üretme imkanları bulunmamaktadır. Bir kuruluşun kendi mevzuatına ilişkin olarak hazırladığı herhangi bir hukuki düzenlemenin mali ve demografik sonuçları görülememektedir. Kuruluşlarda verilerin bilgisayar ortamında tutulması ve izlenmesi çok düşük düzeylerde kalmıştır.

III. ÇÖZÜM SEÇENEKLERİ

Finansman sorunu sistemde yıllardan beri yaşanan yapısal sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal güvenlik sistemimizin içinde bulunduğu mali krizin, sosyal sigorta kuruluşlarının bozuk aktüeryal dengelerinden kaynaklandığı; en alt gelir gruplarına yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin, sosyal sigorta sistemine yapılmakta olan bütçe transferlerinden dolayı ya hiç yapılamadığı ya da yeterince yapılamadığı; bu durum sonucu sosyal güvenlik sistemimizin temel fonksiyonu olan "gelirin yoksullar lehine yeniden dağıtımı" özelliğinin kaybolduğu görülmektedir.

Üç sosyal güvenlik kuruluşunun içinde bulunduğu finansman sorununun çözülerek sürdürülebilir bir emeklilik sisteminin sağlanması temel hedef olmalıdır. Bu hedef ise ancak aktüeryal dengenin sağlanması ile gerçekleştirilebilir.

Sosyal sigortacılık bir tekniktir. Belirli bir emekli maaşının ödenebilmesi için belirli bir primin tahsil edilmesi gerekmektedir. O halde finansman sorununun çözümüne yönelik seçenekler, doğal olarak aktüeryal denge unsurlarında düzenlemeler yapılmasını gerektirecektir.

Finansmanı zorunlu olarak dağıtım yöntemine dönüşmüş bulunan emeklilik sistemimizin aktüeryal dengesinin sağlanabilmesi için, dağıtım yöntemine ilişkin aktüeryal denge formülünün üç ana unsurunda düzenleme yapılması gerekmektedir. Belirli bir aktif/pasif oranına göre belirli bir emekli maaşı ödenebilmesi için ne miktarda prim alınması gerektiğini gösteren bu aktüerya formülü uyarınca dengenin matematik olarak sağlanması ancak;

- a) Prim gelirleri
- b) Emekli aylık miktarları
- c) Aktif/pasif oranları

üzerinde yapılabilecek düzenlemelerle mümkün olabilmektedir.

Bu üç ana unsorda yapılacak düzenlemeler ise, işçi, işveren, emekli ve devlet olmak üzere dört ayrı kesimi etkileyecek, ek külfetler getirecektir. Bu raporda herhangi bir öneride bulunmaksızın çözüm için seçenek teşkil edebilecek hususlar araştırılmıştır.

Dağıtım yönteminde sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengelerini sağlayacak finansman ihtiyacı doğrudan aktif/pasif oranına bağlı olmaktadır. SSK aktüeryal dengesini sağlayacak finansman gereği Ek: 1'de gösterilmiştir.

Ülkemizde sosyal güvenlik alanında yaşanan büyük sorunların ancak kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu ile çözüme kavuşturulması mümkün görülmektedir. Sosyal güvenlik sistemimizin içinde bulunduğu sorunların artık geçici ve yüzeysel önlemlerle aşılamayacağı konusunda ilgili kesimler arasında yaygın bir görüş birliği bulunmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesinin sağlanarak sürdürülebilir bir hale getirilebilmesi için aşağıdaki çözüm seçeneklerinin değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

1. Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma

Sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengelerinin sağlanabilmesi bakımından aktif/pasif oranını yükseltici bir önlem olarak kayıt dışı istihdamın önlenmesi düşünülmelidir.

SSK ve Bağ-Kur'da kapsam dışı çalışma ve çalıştırmanın önlenmesi için;

Sigortalı olmak ve sigortalı çalıştırmaktan kaçışları önleyecek tedbirler alınması, işgücü maliyetini artıran ve sigortasız istihdamı teşvik eden uygulamalara (Tasarrufu Teşvik Kesintisi) son verilmesi,

Sigortasız istihdamın önlenmesi amacıyla, işsizlik sigortasının bir sigorta programı olarak uygulanması ve sigortalıların işsiz kaldığı sürelerle ait malüllük, yaşlılık, ölüm sigortaları primlerinin de bu sigorta fonundan karşılanması,

Kamu kurum ve kuruluşlarının denetim elemanlarının işyerlerinde kendi mevzuatı ile ilgili denetimlerinde, çalışanların sigortalı olup olmadığını da tespit edebilmeleri imkanı sağlanması,

Toplu iş sözleşmesi uygulanmayan işyerlerinde, ay içinde 30 günden az çalıştırılan sigortalıların Kuruma bildirilmeyen eksik günlerinin belgelenmesinin sağlanması,

İşverenlerin işe aldıkları sigortalıları bildirme sürelerinin kısaltılması,

Müfettişlerin ve özellikle sigorta müfettişlerinin sayılarının çoğaltılması ve yetkilerinin artırılması,

SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, TİSK, TESK VE TOBB arasında etkin bir işbirliği sağlanması,

İşyeri açılma işlemleri yapılırken, işyerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilmiş olup olmadığının denetlenmesinin sağlanması,

İşçinin işe girdiğinde kendisini bildirme hakkı verilmesi,

SSK'da bildirim işlemleri ve prim belgelerinin basitleştirilmesi,

Sigortasız çalışma ve çalıştırmayı önleyecek tedbirler olarak düşünülmektedir.

Kurumun kayıt dışı sigortalı ve işyerlerinden doğan gelir kaybı, kayıtlı kesim üzerinden telafi edilmemelidir.

Sigortasız çalıştırıldığı tahmin edilen 2.4 Milyon kişinin asgari ücret üzerinden sigortalı olması halinde 1997 yılında 367 Trilyon TL, bir başka tahmine göre 4.5 Milyon kişinin sigortalı olması durumunda 690 Trilyon TL tutarında bir potansiyel gelirin oluşacağı tahmin edilmektedir. Ancak 2.4 veya 4.5 Milyon sigortasız çalışanın kısa bir süre içinde kayda alınması zordur. Ayrıca sisteme yeni katılanların emeklilikleri geldiğinde, gider artırıcı etkisi olacaktır. Sonuç olarak uzun vadede kaçak istihdam edilenlerin sistem içine alınması tek başına bir çözüm olmayacaktır. Ancak çözüm seçenekleri bir bütünlük içinde uygulamaya geçirildiği takdirde sistem zaman içinde mali açıdan dengelenme yönünde gelişim gösterecek ve sisteme katılanların etkisi de olumlu yönde olacaktır. Ayrıca sigortasız çalıştırılanların sosyal güvenlik kapsamına alınmalarıyla çalışanların Anayasa'dan kaynaklanan sosyal güvenlik hakları sağlanmış olacaktır.

Eksik gün ve ücret bildirimi önlenmelidir.

2. Emeklilik Yaşı

Sosyal güvenlik kurumlarının aktüeryal dengelerinin sağlanabilmesi için, asgari bir emeklilik yaş sınırı belirlenmelidir.

SSK sigortalıları yanında T.C. Emekli Sandığı iştirakçileri ile Bağ-Kur sigortalıları bakımından da sözkonusu olması gereken bu tür bir düzenleme yapılırken üç hususun gözönünde bulundurulması gerekir.

- 1) Sosyal güvenlik kurumlarının mali yapılarında sağlayacağı iyileştirme
- 2) Diğer ülkelerde emeklilik yaş sınırları
- 3) Nüfusun demografik yapısı

TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda 20 Mart 1997 tarihinde işçi-işveren hükümet temsilcileri arasında sağlanan mutabakat çerçevesinde, emeklilikte yaş sınırının kadınlarda 50, erkeklerde 55 olması, prim ödeme gün sayısının 5000 günde tutulması, prim oranlarının artırılmaması ve emeklilikte yaş sınırının uygulanmasında tasarıdaki geçiş dönemlerine uyulması teyid edilmiştir.

Emeklilik yaş sınırları düzenlemesine ilişkin olarak üç ayrı çözüm seçeneği üzerinde durulmuştur.

a) 55/60 Yaş Seçeneği: Sosyal taraflardan TİSK, kısa vadede mutabakat sağlanmış olan 50/55, orta vadede ise 55/60 yaş seçeneğinin Türkiye koşulları bakımından uygun olacağı görüşündedir.

b) 58/60 Yaş Seçeneği: DPT koordinatörlüğünde ilgili kuruluşların katılımıyla hazırlanmış bulunan Sosyal Güvenlik Temel Yasası Taslağında yer alan ve Hazine Müsteşarlığınca da önerilen seçenektir.

c) 60/60 Yaş Seçeneği: Getirilebilecek yüksek bir yaş sınırının sosyal güvenlik kurumlarının mali yapısında sağlayabileceği iyileştirmenin boyutlarının ortaya konulması için değerlendirilmeye alınmıştır.

Diğer düzenlemeler yapılmaksızın, sadece emeklilik yaşının yükseltilmesi durumunda sosyal güvenlik açığının GSMH'ya oranının 2050 yılına kadar olan projeksiyonu III.1. nolu Tabloda gösterilmiştir.

Tablo III.1. Farklı Emeklilik Seçeneklerine Göre Finansman Açığının GSMH İçindeki Payı (%), 1997-2050

(GSMH'nın Yüzdesi)	1997	1998	1999	2000	2005	2010	2020	2030	2040	2050
38/43 Mevcut Durum	3,05	3,40	3,63	3,89	5,28	6,27	8,25	11,01	14,00	16,77
50/55 (15 yıllık geçiş dönemi)	3,05	3,37	3,59	3,83	5,14	6,03	8,24	10,16	12,66	14,84
58/60 (10 yıllık geçiş dönemi)	3,05	3,13	3,13	3,19	3,29	3,28	3,38	3,55	3,72	3,63
60/60 (geçiş dönemsiz)	3,05	2,90	2,80	2,77	2,53	2,29	2,11	1,94	1,99	1,93

Kaynak: ILO

Modelde Kullanılan Varsayımlar:

Yıllık GSMH artışı:

1997-2005: % 5.9; 2006-2025: % 4.0; 2026-2050: % 3.0

Yıllık İstihdam Artışı: % 1.3

Reel Ücretlerde Artış:

1997-2005: % 5.7; 2006-2025: % 3.0; 2026-2050: % 2.5

Tablo III.2 Farklı Emeklilik Yaşı Seçeneklerine Göre 1997 Yılı Fiyatları ile Finansman Açığı

	1997	1998	1999	2000
Mevcut Durum	654.915	763.328	858.868	961.045
50-55 (15 yıllık geçişli)	-	763.328	858.868	961.045
50-55 (5 yıllık geçişli)	-	738.199	817.719	882.239
50-55 (geçişsiz)	-	682.875	690.846	705.426
55-60 (5 yıllık geçişli)	-	706.460	729.215	752.405
55-60 (geçişsiz)	-	667.546	655.004	643.796
58-60 (10 yıllık geçişli)	-	683.693	684.331	695.190
60-60 (geçişsiz)	-	665.832	650.357	636.211

Kaynak: Emekli Sandığı, SSK, Bağ-Kur

Emeklilik yaş sınırlarının yukarıda belirtilen seçeneklere göre düzenlenmesinin üç sosyal güvenlik kurumunun finansman açıklarının giderilmesine etkisi aşağıda açıklanmıştır.

TBMM gündeminde bulunan 50 ve 55 yaşı öngören Tasarı yasalaştığı takdirde; 15 yıl ve daha fazla hizmeti olanların emeklilik yaşları değişmediğinden 15 yıl geçişli 50/55 yaş düzenlemesi 1998-2000 yılları arasında sosyal güvenlik kurumlarının finansman açıklarına herhangi bir olumlu katkı getirmemektedir.

TBMM gündeminde bulunan 50 ve 55 yaşı öngören tasarı bir geçiş dönemi öngörmeden yasalaştığı takdirde; 763 Trilyon TL olarak tahmin edilen 1998 yılı finansman açığı 80 Trilyon TL azalarak 683 Trilyon TL'ye inecek ve açığın finansmanı bakımından % 10 oranında iyileşme sağlayacaktır.

60/60 seçeneği bir geçiş dönemi öngörülmezsizin yürürlüğe konulduğu takdirde; 763 Trilyon TL olarak tahmin edilen 1998 yılı finansman açığı 97 Trilyon TL azalarak 666 Trilyon TL'ye inecek ve açığın finansmanı bakımından % 13 oranında iyileşme sağlayacaktır.

Yaş düzenlemelerinin aktif/pasif oranını değiştirmek suretiyle sistemin finansman gereğinde sağlayacağı iyileştirmeler Ek: 2 de gösterilmiştir.

Emeklilik yaş sınırlarının artırılması, sistemin iyileştirilmesinde özellikle orta ve uzun vadede en etkin tedbir olmasına rağmen, kısa vadede sistemin finansman açığının giderilmesini sağlayamamaktadır.

Bu nedenle, özellikle sistemin kısa vadede finansman ihtiyacının hafifletilmesi ve aktüeryal dengelerin iyileştirilmesi için, yaş sınırlarının yanısıra ek tedbirlerin de alınmasına gerek vardır.

Yaş düzenlemesi kısa vadede açıkların kapatılmasında çok etkili olmamakta ancak orta vadede yukarıdaki üç sosyal sigorta kuruluşunun tablolarında görüldüğü gibi önce açıkları bir süre düşürmekte, fakat açıklar yine yükselmekte ancak mevcut duruma kıyasla mutlaka düşmektedir. Nüfus yapısının yaşlanmasının sonucu olarak aktif/pasif dengesi bütün dünyada düşmekte bununla bağlantılı olarak da sigorta kuruluşlarının açıkları artmaktadır. Bu nedenle, uzun vadede yaş düzenlemesi açıkları kesinlikle azaltmakta ancak sosyal güvenlik sisteminin açığı hiç bir yaş seçeneğinde ortadan kalkmamaktadır.

Tablo III.3 SSK Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi
(Milyon \$)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
MEVCUT	2.522	2.749	3.078	3.439	3.836	4.268	4.743	5.259	5.826	6.445	7.119	7.854	8.658	9.531
50/55	2.522	2.504	2.471	2.453	2.491	2.591	2.758	2.998	3.326	3.749	4.284	4.911	5.642	6.470
60/60	2.522	2.450	2.296	2.141	2.035	1.994	2.021	2.105	2.255	2.475	2.777	3.166	3.649	4.231
MEVCUT	100	109	122	136	152	169	188	209	231	256	282	311	343	378
50/55	100	99	98	97	99	103	109	119	132	149	170	195	224	257
60/60	100	97	91	85	81	79	80	83	89	98	110	126	145	168

Tablo III. 4. Bağ-Kur Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi
(Milyon \$)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
MEVCUT	1.028	1.382	1.442	1.485	1.531	1.647	1.684	1.739	1.785	1.850	1.915	1.983	2.057	2.133
50/55	1.028	1.215	1.272	1.307	1.344	1.439	1.482	1.527	1.559	1.613	1.667	1.724	1.784	1.847
60/60	1.028	974	1.025	1.054	1.085	1.117	1.153	1.92	1.233	1.277	1.324	1.371	1.422	1.479
MEVCUT	100	134	140	144	149	160	164	169	174	180	186	193	200	207
50/55	100	118	124	127	131	140	144	149	152	157	162	168	174	180
60/60	100	95	100	103	106	109	112	116	120	124	129	133	138	144

Tablo III. 5. T.C.Emekli Sandığı Açıklarına Emekli Yaş Düzenlemelerinin Etkisi
(Milyon \$)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
MEVCUT	723	955	1.213	1.471	1.729	1.987	2.246	2.504	2.763	3.022	3.280	3.539	3.798	4.058
50/55	723	739	791	858	945	1.043	1.158	1.285	1.462	1.655	1.884	2.136	2.368	2.631
60/60	723	713	731	756	793	827	856	894	940	999	1.063	1.157	1.251	1.385
MEVCUT	100	132	168	203	239	275	311	346	382	418	454	489	525	561
50/55	100	102	109	119	131	144	160	178	202	229	261	295	328	364
60/60	100	99	101	105	110	114	118	124	130	138	147	160	173	192

Emeklilik yaş sınırlarının belirlenmesinde dikkate alınması gerekli ikinci husus diğer ülkelerdeki emeklilik yaşlarıdır.

Tablo III.6. Çeşitli Ülkelerde Emeklilik Yaşı

Ülke	Emeklilik Yaşı		60 Yaş Üstü Nüfusun Oranı (%)	50-55 Yaşında Hayat Beklentisi	
	Kadın	Erkek		Kadın 50	Erkek 55
Almanya	65	65	20,3	31,0	21,6
Belçika	60	65	20,7	31,3	21,5
Danimarka	67	67	20,2	29,9	21,5
İspanya	65	65	18,5	32,6	23,2
Portekiz	62	65	18,0	30,5	21,5
İtalya	55	60	20,6	31,9	22,6
Yunanistan	60	65	20,2	31,9	23,0
Rusya	55	60	16,5	26,6	15,9
Çin	55	60	8,9	26,2	19,8
Hindistan	55	55	6,9	23,7	18,0
Pakistan	55	55	4,6	-	-
Uganda	50	55	4,5	-	-

Tablodan da görüldüğü üzere, gelişmişlik düzeyi ve demografik göstergeleri Türkiye'den daha geri olan ülkelerde dahi, emeklilik yaşı Türkiye'den yüksektir.

Üçüncü unsur ise nüfusun demografik yapısıdır. Bazı OECD ülkelerinde 60 yaşından yukarı olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ile bu oranın 2150 yılına kadar muhtemel gelişimi şu şekildedir.

Tablo III.7. OECD Ülkelerinde 60 Yaş Üstü Nüfusun Gelişimi, 1990-2150

Ülke	1990	2000	2010	2020	2030	2050	2075	2100	2125	2150
ABD	16,6	16,5	19,2	24,5	28,2	28,9	29,7	30,3	30,7	30,9
İngiltere	20,8	20,7	23,0	25,5	29,6	29,5	29,7	30,3	30,7	30,7
İsveç	22,9	21,9	25,4	27,8	30,0	28,7	29,9	30,5	30,8	31,0
İtalya	20,6	24,2	27,4	30,6	35,9	36,5	30,9	30,5	30,8	31,0
Portekiz	18,0	19,8	21,4	24,6	29,7	33,0	30,2	30,3	30,7	30,9
Yunanistan	20,2	24,2	26,5	29,1	32,5	34,4	30,7	30,5	30,8	31,0
Avustralya	15,0	15,3	18,1	22,8	27,7	30,4	30,0	30,4	30,8	30,9
Fransa	18,9	20,2	23,1	26,8	30,1	31,2	30,3	30,5	30,8	31,0
OECD ort.	18,2	19,9	23,1	27,0	30,7	31,2	30,1	30,4	30,8	31,0
Türkiye	7,1	8,3	9,5	12,1	16,0	23,0	27,6	29,3	30,2	30,6

Kaynak: OECD, UN Demographic Year Book, 1994

Gelişmiş ülkelerdeki aktif pasif oranının düşüklüğü, bu ülkelerde nüfus hızının düşmesi ve bunun sonucu yaşlı nüfus oranının artmasından kaynaklanmaktadır. Bu ülkelerin sosyal sigorta kuruluşları da 20. yüzyılın başlarında kurulmuş olduğundan, sistemleri olgunlaşmış ve yaşlanan nüfus ile birlikte, aktüeryal dengeleri bozulmaya başlamıştır.

Ancak Türkiye’de aktif pasif oranının bozulmasının nedeni nüfusun yaşlanması veya sistemin olgunlaşması değil erken emekliliktir. Henüz 40 yıllık bir geçmişe sahip olan Türk Sosyal Güvenlik Sistemi, ülke nüfusu da genç olmasına rağmen krize yakalanmıştır. Bununla birlikte, nüfus artış hızının gittikçe düşmesi ve hayatta kalma ümidinin sağlık hizmetlerindeki iyileşmeler sonucu artması, Türkiye nüfusunun da gelecekte yaşlanacağını göstermektedir. Nitekim, 1970-1993 yılları arasında nüfusumuz yılda % 2.3 oranında artarken, 1993-2000 yıllarına yönelik projeksiyonlar, nüfus artış hızının yılda % 1.8’e düşeceğini göstermektedir.

1990 yılında 60 yaş üstü nüfusun toplam nüfusa oranı Türkiye’de % 7.1 iken, OECD ortalaması % 18.2’dir. Bununla birlikte, 2050 yılında OECD ortalaması % 71.4 artışla % 31.2’ye ulaşırken, Türkiye’de bu oran % 324 artışla % 23’e ulaşmaktadır. Bu durum, sistemin yaşlılık krizine yakalanmadan düzeltilmesinin gerekliliğini göstermektedir.

3. Sosyal Yardım Zammı

Karşılığında prim tahsil edilmemiş olan Sosyal Yardım Zammı uygulamasının, sosyal güvenlik kuruluşlarının aktüeryal dengesinin bozulmasında önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. 1997 yılında, SSK emeklilerine 132 Trilyon TL ve Bağ-Kur emeklilerine ise 46 Trilyon TL olmak üzere toplam 178 Trilyon TL Sosyal Yardım Zammı ödemesi gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

Bu sorunun çözümüne ilişkin seçenekler aşağıda sıralanmıştır:

İşçi, işveren ve esnaf-sanatkar kesimin üzerinde uzlaştığı seçenek, Sosyal Yardım Zammı'nın Hazinece karşılanması ve bu uygulamanın devam etmesidir.

Sosyal Yardım Zammı primi karşılığı bir ödeme olmadığından kaldırılarak mevcut gösterge tablosuna ilave edilebilir. Böylece sosyal güvenlik kuruluşları yaptıkları ödemelerin karşılığı olan primi alma imkanına kavuşacaklardır. SSK ve Bağ-Kur gösterge tabloları, bu yaklaşımla yeniden düzenlenmeli ve memur maaş katsayısı yerine Bakanlar Kurulu'na belirlenecek farklı bir katsayı uygulanmalıdır. Böylece, başlangıçta memur emeklilerine verilmekte olan yakacak yardımının SSK ve Bağ-Kur emeklilerine yansıtılması amacıyla getirilen bu uygulamanın sistemi bozucu etkisi ortadan kalkacaktır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'na ödenmekte olan SYZ'nin göstergeye dönüştürülmesi düşünülebilir. Böyle bir düzenleme yapılarak prime esas kazancın alt ve üst sınırlarının (SYZ miktarı kadar) artırılması sağlanabilir. Bu uygulama ile yılda yaklaşık ek 54 Trilyon TL prim geliri elde edilecektir. Diğer taraftan prime esas kazancın üst sınırının asgari ücretin katlarına endekslenmesi önerisi dikkate alındığında SYZ'nin göstergeye dönüştürülmesi sonucu, sadece prime esas kazancın alt sınırının yükseltilmesi nedeniyle elde edilecek ek gelir 37 Trilyon TL olacaktır. Bununla birlikte, SYZ uygulamasının ilgili kuruluşlardan tahsil edilememesi sonucu Kurum gelirlerinde tahsilat bazında 20-25 Trilyon TL'lik bir azalma meydana gelecektir. Böylece; SYZ'nin göstergeye dönüştürülmesi sonucu 1997 yılı rakamları ile SSK gelirlerinde 12-17 Trilyon TL, Bağ-Kur'da ise yıllık 30 Trilyon TL civarında katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Diğer bir seçenek, SYZ'nin dondurularak Hazinece karşılanmasıdır. Böylece emekli aylıklarında yapılacak artışlar sadece gösterge ve katsayı rakamları ile ayarlanmış olacaktır. Bu seçeneğe göre, iki kurumda sağlanacak ek gelir 1998 yılında 42 Trilyon TL, 1999 yılında 43 Trilyon TL, 2000 yılında 44 Trilyon TL'dir.

4. Prim Tahsilat Oranları

Prim tahsilat oranının her 1 puan artışı, SSK için 6.4 Trilyon TL, Bağ-Kur için 2 Trilyon TL gelir sağlayacağı dikkate alınarak, prim tahsilat oranlarının yükseltilmesine yönelik yasal ve kurumsal önlemler;

Emekli Sandığı'nda olduğu gibi kamu işyerlerinde SSK primlerinin tahakkuk eder etmez tahsilinin sağlanması için Kamu kurum ve kuruluşları saymanlarının sorumlu tutulması,

Prim tahsilatının artırılmasında, diğer sosyal güvenlik kuruluşlarına oranla çok düşük bir tahsilat yüzdesi bulunan Bağ-Kur'un özel bir konumda ele alınması, tahsilat oranını önemli ölçüde artırmayan hiç bir tedbir veya tedbirler paketinin Kurumun içinde bulunduğu finansman krizinden kurtulmasına yeterli olamaması nedeniyle;

Gecikme zammı oranının 6183 sayılı Yasada öngörülen orana çıkarılması,

Sigortalıları tescile, prim ödemeye özendirici ve/veya zorlayıcı yaptırımlarla desteklenmiş hükümler getirilmesi

Bağ-Kur ile diğer kamu kurum ve kuruluşları arasında otokontrole yönelik işbirliği sağlanması,

şeklinde sıralanabilir.

5. Prime Esas Kazanç Alt ve Üst Sınırları

Sosyal Sigortalar Kurumu prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin katlarına endekslenerek, prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin 3 katı olması halinde tahakkuk bazında 88 Trilyon TL, 4 katı olması halinde ise 132 Trilyon TL tutarında bir ek gelir elde edileceği tahmin edilmektedir.

HAK-İŞ, TİSK ve emekli kuruluşları temsilcileri prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin katlarına bağlanması halinde bunun emekli aylıklarına da yansıtılması gerektiği görüşünü savunmaktadır.

TÜRK-İŞ ise prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin katlarına bağlanmasını kabul etmemektedir.

TİSK prime esas ücret alt sınırının asgari ücrete eşitlenmesini savunmaktadır.

6. Af/Tahkim Kanunları

Prim tahsilatını önemli ölçüde artırmayan af ve tahkim kanunlarının mükelleflerin prim ödeme alışkanlıklarının azalmasına neden olduğu tespit edilmiş olup, bu tür uygulamaların tekrarı önlenmelidir.

7. Devletin Sosyal Güvenlik Sistemine Katkısı

Devletin sosyal güvenlik sistemine katkısının, bu açıkların kapatılması şeklinde değil, üçüncü taraf olarak prim ödenmesi şeklinde olması ve bu mekanizmanın bir teşvik unsuru olarak işletilmesi ile hem kurumların gelirlerinin artacağı hem de toplumda sosyal güvenlik bilincinin oluşmasının sağlanacağı düşünülmektedir.

8. Sosyal Güvenlik Kurumlarının Yeniden Yapılanması

Sosyal güvenlik kurumlarında özerkliğin ve demokratikliğin tam olarak sağlanması, yetki ve sorumluluğun birlikte uygulanması,

Devletin, denetimi sonuçlar üzerinde yapması,

Sosyal güvenlik kurumlarının yönetiminin, personel, ücret ve istihdam koşulları ve iş verimini esas alan bir yapıya kavuşturulması,

Sosyal güvenlik kurumları arasında bilgisayar ağı kurulması ve tek sosyal güvenlik numarası sistemine geçilmesi,

Kurumların insangücü ve teknik altyapılarının iyileştirilerek, denetim sisteminin etkin hale getirilmesi,

Sigorta kurumları arasında norm ve standart birliği oluşturulması,

T.C. Emekli Sandığı'nın sigortacılık ilkeleri dahilinde faaliyet göstermesinin sağlanması,

Sosyal Sigortalar Kurumu teşkilat yapısını düzenleyen 4792 sayılı Kanun ve Bağ-Kur teşkilat yapısını düzenleyen 1479 sayılı Kanunun çağın gereklerine uygun biçimde revize edilmesi gerekmektedir.

Emeklilik ile sağlık sigortası kollarının aktüeryal dengelerinin daha kolay sağlanmasına imkan verilmelidir.

Kurum yönetiminde sosyal tarafların söz sahibi olacak şekilde yer alması sağlanmalıdır.

Sosyal Sigortalar Kurumu Yönetim Kurulu'nda sosyal tarafların ve kuruluşların eşit sayıda temsil edilmek koşuluyla, seçimle gelenlerin atama ile gelenlerden fazla olması,

Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık tesislerinde sunulan hizmetin kar amacına dönük olmaması ve Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık tesislerinin devlete veya özel sektöre devredilmemesi koşuluyla, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun belli yatak kapasitesinin üzerindeki sağlık tesislerinin, sağlık işletmelerine dönüştürülerek profesyonel yöneticilerle idare edilmesi, ile kurumların daha verimli ve kaliteli hizmet üreterek gelirlerini artıracakları düşünülmektedir.

9. Diğer Çözüm Seçenekleri

Sosyal Sigortalar Kurumu topluluk sigortası ve isteğe bağlı sigortalılarından, emekliliklerinde yararlanacakları sağlık hizmetleri için % 5 oranında sağlık sigortası primi kesilmesi halinde, 1997 yılı rakamları ile yıllık 8 Trilyon TL ek prim geliri elde edilebilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılarının sağlık hizmetlerinden yararlanmasında belirli staj süreleri (asgari sigortalılık süresi) getirilmesi halinde sağlık giderlerinde, 60 günlük bir staj süresi ile 1.5 Trilyon TL ve 90 günlük bir staj süresi ile 2 Trilyon TL tasarruf sağlanabilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nda emekli aylığı almakta iken çalışmaya başlayanlardan alınan sosyal güvenlik destek primi oranının % 24'ten % 30'a yükseltilmesi halinde 1997 yılı rakamları ile 1.5 Trilyon TL ek prim geliri sağlanabilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan emekli aylığı almakta iken işlerine devam etmekte olan serbest avukat ve noterlerin de sosyal güvenlik destek primi uygulama kapsamına alınması halinde, ek prim geliri sağlanabilir.

2925 sayılı Kanuna tabi Tarım Sigortalılarına uygulanan (en düşük gösterge üzerinden hesaplanacak aylık kazancın 15 günlük tutarı üzerinden) prim oranı % 20'den % 30'a çıkartılması ile ek prim geliri sağlanabilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu emeklileri arasında aylık bağlama oranından kaynaklanan farklılığın giderilebilmesi için, tek gösterge sistemine geçilerek aylık bağlama oranları % 60'dan başlanarak % 100'e kadar yükseltilebilir.

Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalılarının eş, ana ve babalarının da protez araç ve gereç yardımlarından yararlanmaları sağlandığı takdirde, diğer kurumlarla bu konuda bir norm birliği oluşması sağlanabilir.

Özel ve Tamamlayıcı Sigortacılık:

Özel sigortacılık başta vergi politikaları olmak üzere çeşitli araçlarla teşvik edilebilir. Kamu kesimince sağlanan sigorta hizmetlerinden memnun olmayan sigortalılar, özel sigorta kuruluşlarınca sağlanan sigorta programlarından ek prim ödeyerek yararlanabilirler.

Mevcut sigorta sistemini tamamlayıcı normları ve uygulamaları devletin denetiminde, isteğe bağlı bir sistem olarak, özel ve münzam sigortacılığın desteklenmesi ve bu kapsamda özel sigortacılığın teşvik edilmesi, münzam hizmet isteyen sigortalılar için bir seçenek oluşturabilir.

IV. EK GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

IV.1. TÜRK-İŞ'in Ek Önerileri

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mevcut sisteminin daha sağlıklı bir işleyişe kavuşturulabilmesi için alınacak bazı başka önlemler de vardır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'na kaynak girişini artırıcı ek öneriler:

"Sahte" kendi nam ve hesabına çalışma uygulaması (özellikle eve iş verme) ve kısmi süreli çalışma da Sosyal Sigortalar Kurumu kapsamına alınmalıdır.

Kaldırılan ölçümlemenin yeri, sigortalıların haklarının korunmasını ve kaçak işçiliğin önlenmesini sağlayacak biçimde doldurulmalıdır.

Özel sektör işverenlerinin de Sosyal Yardım Zammına katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun giderlerini azaltıcı ek öneriler

İlaç giderlerinin kısılması için ilaç fabrikasının geliştirilmesi, Sosyal Sigortalar Kurumu eczalarının sayısı artırılmalıdır.

Hariçte yapılan tedavi ve anlaşmalı hekimin getirdiği ek maliyetin kısılması için Sosyal Sigortalar Kurumu'nun olanakları artırılmalı, hariçte yapılan tedavilerde masraflı şişirme alışkanlığı önlenmelidir.

İşyeri hekimi uygulaması yaygınlaştırılmalı, işyerlerinde koruyucu hekimlik geliştirilmelidir.

Siyasi müdahaleler önlenerek, Kurum kaynaklarının daha sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kullanıcıların istismarına engel olunmalıdır:

Sosyal Sigortalar Kurumu personelinin ülkeye uygun dağılımı sağlanarak, sevkler azaltılmalıdır.

Yüksek giderli uzun bakım süresi gerektiren hastaların giderlerinin Sosyal Sigortalar Kurumu'na yüklenmesini önleyici önlemler alınmalıdır (dializ hastalarının % 85'i, by-pass ameliyatlarının % 80'i ve kanserli hastaların % 90'ı sigortalı).

Sigortalı olmayan kişilerin, sigortalıların kimlik kartları ile tedavi görmesi, ameliyat olması önlenmelidir.

Borçlanma yoluyla hakedilmeden aylık bağlama uygulaması önlenmelidir.

Sosyal güvenlik kuruluşları arasında yatay geçişin istismar edilmesi önlenmelidir.

Hizmetin Geliştirilmesi İçin Alınacak Önlemler

Tam gün çalışma düzenine geçilmeli, hekimlere özel muayenehane açma izni verilmemelidir.

Sağlık hizmeti personel sayısı artırılmalı, tüm çalışanların sendikal hak ve özgürlüklerden yararlanmaları sağlanmalı, ücretleri ve diğer çalışma koşulları geliştirilmelidir.

Sosyal Sigortalar Kurumu işyerlerinde taşeronlaşma önlenmelidir.

Kaldırılan ölçümlemenin yeri, sigortalıların haklarının korunmasını ve kaçak işçiliğin önlenmesini sağlayacak biçimde doldurulmalıdır.

Özel sektör işverenlerinin de Sosyal Yardım Zammına katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun giderlerini azaltıcı ek öneriler

İlaç giderlerinin kısılması için ilaç fabrikasının geliştirilmesi, Sosyal Sigortalar Kurumu eczalarının sayısı artırılmalıdır.

Hariçte yapılan tedavi ve anlaşmalı hekimin getirdiği ek maliyetin kısılması için Sosyal Sigortalar Kurumu'nun olanakları artırılmalı, hariçte yapılan tedavilerde masraflı şişirme alışkanlığı önlenmelidir.

İşyeri hekimi uygulaması yaygınlaştırılmalı, işyerlerinde koruyucu hekimlik geliştirilmelidir.

Siyasi müdahaleler önlenerek, Kurum kaynaklarının daha sağlıklı bir biçimde değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kullanıcıların istismarına engel olunmalıdır:

Sosyal Sigortalar Kurumu personelinin ülkeye uygun dağılımı sağlanarak, sevkler azaltılmalıdır.

Yüksek giderli uzun bakım süresi gerektiren hastaların giderlerinin Sosyal Sigortalar Kurumu'na yüklenmesini önleyici önlemler alınmalıdır (dializ hastalarının % 85'i, by-pass ameliyatlarının % 80'i ve kanserli hastaların % 90'ı sigortalı).

Sigortalı olmayan kişilerin, sigortalıların kimlik kartları ile tedavi görmesi, ameliyat olması önlenmelidir.

Borçlanma yoluyla hakedilmeden aylık bağlama uygulaması önlenmelidir.

Sosyal güvenlik kuruluşları arasında yatay geçişin istismar edilmesi önlenmelidir.

Hizmetin Geliştirilmesi İçin Alınacak Önlemler

Tam gün çalışma düzenine geçilmeli, hekimlere özel muayenehane açma izni verilmemelidir.

Sağlık hizmeti personel sayısı artırılmalı, tüm çalışanların sendikal hak ve özgürlüklerden yararlanmaları sağlanmalı, ücretleri ve diğer çalışma koşulları geliştirilmelidir.

Sosyal Sigortalar Kurumu işyerlerinde taşeronlaşma önlenmelidir.

Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık hizmetlerinin sunulmasında aksamalar nedeniyle ortaya çıkan yasadışı ilişkilere engel olunmalıdır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, sendikalar, işveren örgütleri ve emekli örgütleri arasında bölgesel düzeyde işbirliği geliştirilmeli, bilgi alışverişı ve sorunların görüşülmesi amacıyla belirli toplantılar yapılmalıdır.

IV.2.TİSK'in Ek Önerileri

TİSK'in ek önerileri şu şekildedir.

Kurumlararası yatay geçiş yeni esaslara bağlanmalıdır.

Ödenen prim ile sağlık sigortasından yararlanan sayısı arasında bir bağ kurulmalıdır.

Hizmet süresini doldurduktan sonra çalışmaya devam etmeyi özendirici düzenlemelere gidilmelidir.

Ödenen primlerle, bağlanacak emekli aylıkları arasında bir ilişki kurulmalı, averaj sistemi getirilmelidir.

Kurum uygulamalarında kamu ve özel sektör işyerleri arasında çifte standart yaratan uygulamalara son verilmelidir.

Sosyal güvenlik sisteminin takibinde de vatandaşlık numarası uygulamasına geçilmesi, önemli bir eksikliği giderecektir.

İşyeri hekimi istihdamı konusunda yaşanan sorunlara çözüm bulunmalıdır. İşyeri hekimi istihdamını zorunlu kılan 1930 tarihli 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 180. maddesine atıf yapan 506 sayılı Kanunun 114. maddesi yeniden gözden geçirilmeli, işyeri hekimlerine kurum adına iki güne kadar istirahat verebilme ve ilaç yazma yetkisi tanınırken tabip odalarının izin belgesini arayan, dolayısıyla işyerleri ile tabip odaları arasında pekçok sorunlara yol açan uygulamalara son verilmelidir.

İşsizlik sigortası gibi pasif sigorta tedbirleri yerine istihdam artışını teşvik edici tedbirlere ağırlık verilmelidir. İşsizlik sigortası gündeme getirilecek ise, mevcut kıdem tazminatı müessesesi ile irtibatlandırılmalıdır.

IV.3. DİSK'in Görüşü

Sosyal Güvenlik Reformu tek başına ele alınabilir bir konu değildir. Sosyal Güvenlik sorunu, Kayıtdışı Ekonomi ve Vergi Reformu, Sendikal Hak ve Özgürlükler, İşgüvencesi ve İşsizlik Sigortası ile yakından bağlantılıdır.

Konfederasyonumuzun çeşitli hükümetlere sunmuş olduğu önerilerinde bu konuların bir paket olarak ele alınması talep edilmiş; konu Genel Başkan Rıdvan BUDAK tarafından ESK'in ilk toplantısında Sayın Başbakan Mesut YILMAZ'a iletilmiştir.

Bu nedenle sosyal güvenlik reformu taslağı'nın tek başına ele alınmasına karşı çıkıyor; Hükümet'in konuyu bileşimi düzelttikten sonra ESK'de; Vergi Reformu, Kayıtdışı Ekonomi; Çalışma Yaşamının Demokratikleştirilmesi, İşsizlik Sigortası ve İş Güvencesi konularını da içeren bir paket içerisinde gündeme getirmesini öneriyoruz.

Bu gerçekleşmediği takdirde Konfederasyonumuz Reform Taslağı'nın sorumluluğunu taşımayacağını açıkça ifade etmektedir.

V. SONUÇ

Sürdürülebilir olmaktan uzaklaşmış bulunan sosyal güvenlik sistemimizin sürdürülebilir bir sistem haline dönüştürülmesi için aktüeryal dengelerin sağlanması hedef alınmalıdır.

Kaynağı bulunmadan sosyal güvenlik sistemimize yük getirilmesi halinde aktüeryal dengelerin bozulduğu görülmektedir.

- Bu dengenin sağlanması ise, işçi, işveren, emekli ve devlet olmak üzere 4 farklı kesimin adil bir noktada buluşmasını sağlayabilecek bir uzlaşmayı gerekli kılmaktadır.

Gerekli önlemler alınmadığı taktirde sosyal güvenlik sisteminin acı bir büyüyecek ve sonuçta kurumlar emekli aylığı ödeyemez noktaya gelerek böyle bir noktaya gelindiğinde sistemi sürdürülebilir hale getirmek mümkün olamaz hale gelebilir. İleride böyle bir durumla karşılaşılmasını için Komisyonumuz ilgili bütün kesimlere büyük sorumluluklar düştüğü görülmektedir.

Sosyal güvenlik sistemi bir sorun olarak ele alınmalıdır. Yukarıdaki çözüm önerileri, tek tek değil birarada değerlendirildiği taktirde sistemde olumlu bir gelişme görülebilecektir.

Sistemin eksiklikleri olan işsizlik sigortası ve aile yardımı uygulamaya konulduğunda, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri ile de norm birliği sağlanmış olacaktır.

Üç sosyal güvenlik kuruluşu arasında norm ve standart birliği sağlanması hedeflenmelidir.

Kurumlar, sistemde sağlanacak olumlu gelişme sürecinde kavuşabilecekleri fonları, rasyonel bir şekilde değerlendirerek gelirler içinde önemli bir ek katkı sağlayabilirler. Bunun için kurumların özerk yapıları içinde fon yönetimleri oluşturularak yukarıdaki önlemlerin sisteme olumlu etkileri daha da artırılabilir.

Kaynakları sınırlı olan ülkemizde sosyal güvenlik sisteminin tüm nüfusu kapsar hale gelmesi, hizmetlerinin ve sağladığı olanakların tatminkar bir düzeye kavuşturulması, ekonomik büyümenin devamlı kılınmasına bağlıdır. Sistemin olanaklarının genişletilmesi, hızlı kalkınma ve sanayileşmeyle, sistemde gerekli düzenlemenin yapılması ile mümkündür. Devlet, sisteme üçüncü taraf olarak doğrudan katılabileceği gibi, işsizlikle mücadele kapsamında istihdam politikaları geliştirilerek sosyal güvenlik sistemine dolaylı olarak destek de sağlayabilir.

Sosyal güvenlik sistemimizde yaşanan sorunların boyutunun ve meselenin tüm toplum kesimlerini olumsuz etkilediğinin kamuoyuna tam olarak anlatılabilmesi amacıyla büyük

ölçekli bir tanıtım kampanyasından yararlanılabilir. Yapılabilecek düzenlemeler sonucu üstlenilecek bir takım özverilerle sosyal güvenlik sistemimizin toplumun giderek tamamını kapsayacağı, yurttaşların geleceklerine ilişkin daha çok güven duygusu içinde olacakları, ulusal birlik ve yurttaşlık bilincinin güçleneceğinin anlatılması, alınacak önlemlerin kamuoyu tarafından benimsenmesini sağlayabilir. Sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sorunların meydana getirdiği nakit açığı borçlanarak karşılandığından, bu borçlanmanın faiz oranları, enflasyon ve yatırımlar üzerindeki etkisi de dikkate alınarak, bu hususun sadece sosyal güvenlik kesimlerinin değil tüm toplumun meselesi olduğunun kamuoyuna açıklanabileceği düşünülmektedir.

EK-1

Mevcut Duruma Göre Aktüaryal Dengenin Gelişimi

	Mevcut Durum	Gerekli Prim %
1996	2.12	33
1997	2.05	34
1998	1.97	35
1999	1.94	36
2000	1.89	37
2001	1.83	39
2002	1.79	40
2003	1.74	41
2004	1.70	42
2005	1.66	43
2006	1.63	44
2007	1.60	45
2008	1.57	46

EK-2

50/55 Seçeneği (TBMM-Tasarı)

	Mevcut Durum	Gerekli Prim %	50/55 A/P	Gerekli Prim %
1996	2.12	33	—	33
1997	2.02	35	—	35
1998	1.97	36	—	36
1999	1.94	36	—	36
2000	1.89	37	—	37
2001	1.83	38	—	38
2002	1.79	39	—	39
2003	1.74	40	1.75	40
2004	1.70	41	1.71	41
2005	1.66	42	1.67	42
2006	1.63	43	1.64	43
2007	1.60	44	1.61	43
2008	1.57	45	1.60	44

50/55 Seçeneği (Geçişsiz)

	Mevcut Durum	Gerekli Prim %	50/55 A/P	Gerekli Prim %
1996	2.12	33	—	33
1997	2.02	35	—	35
1998	1.97	36	2.12	33
1999	1.94	36	2.25	31
2000	1.89	37	2.32	30
2001	1.83	38	2.39	29
2002	1.79	39	2.41	29
2003	1.74	40	2.43	29
2004	1.70	41	2.44	29
2005	1.66	42	2.43	29
2006	1.63	43	2.41	29
2007	1.60	44	2.37	30
2008	1.57	45	2.32	30

55/60 Seçeneği (Geçişsiz)

	Mevcut Durum	Gerekli Prim %	50/55 A/P	Gerekli Prim %
1996	2.12	33	—	33
1997	2.02	35	—	35
1998	1.97	36	2.17	32
1999	1.94	36	2.34	30
2000	1.89	37	2.47	28
2001	1.83	38	2.59	27
2002	1.79	39	2.66	26
2003	1.74	40	2.73	26
2004	1.70	41	2.78	25
2005	1.66	42	2.82	25
2006	1.63	43	2.85	25
2007	1.60	44	2.86	24
2008	1.57	45	2.86	24

58/60 Seçeneği (Geçişsiz)

	Mevcut Durum	Gerekli Prim %	50/55 A/P	Gerekli Prim %
1996	2.12	33	—	33
1997	2.02	35	—	35
1998	1.97	36	2.17	32
1999	1.94	36	2.35	30
2000	1.89	37	2.48	28
2001	1.83	38	2.60	27
2002	1.79	39	2.68	26
2003	1.74	40	2.76	25
2004	1.70	41	2.82	25
2005	1.66	42	2.86	24
2006	1.63	43	2.89	24
2007	1.60	44	2.90	24

**TÜRK-İŞ'İN EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY'E SUNULMAK ÜZERE
SOSYAL GÜVENLİK REFORMU KOMİSYONU TARAFINDAN
HAZIRLANAN 10 KASIM 1997 TARİHLİ RAPOR TASLAĞINA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ (12 KASIM 1997)**

(1) 14 Ekim 1997 tarihli rapor taslağında aşağıdaki hüküm yer almaktadır:

“Yasal açıdan idari ve mali özerkliği bulunan sosyal güvenlik kurumları fillen bu özerkliği yaşayamamaktadır.”

Bu bölüm, 20 Ekim 1997 tarihli ve daha sonraki rapor taslaklarından, sosyal tarafların onayı alınmaksızın çıkarılmış ve bu doğru tespit rapor taslağının başka bir yerine konmamıştır.

Önerimiz:

“4792 sayılı Yasanın 1. Maddesinde, Kurumun mali ve idari bakımından muhtar olduğu belirtilmekle birlikte, Yasanın diğer maddelerindeki düzenlemelere ve Kurumun, sigortalıların ve Kurum'dan gelir, aylık ve hizmet alanların çıkarlarını ön planda tutmayan siyasi müdahalelere bağlı olarak, Kurum fillen bu özerkliği yaşayamamıştır.”

(2) 3. Sayfanın 2. Paragrafına aşağıda belirtilen ekleme (eklemenin altı çizili) yapılmalıdır:

“Üç sosyal sigorta kurumumuzca yürütülmekte olan emeklilik sistemlerinin aktüeryal dengeleri; sigortasız çalışma ve çalıştırma, eksik gün ve ücret bildirme, erken emeklilik,”

(3) 6. Sayfanın “Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma” başlıklı bölümünün ilk paragrafının ilk cümleden sonraki bölümü olduğu gibi çıkarılacaktır. (“Ancak” ile başlayıp, “gelmektedir” ile biten bölüm)

(4) 6. Sayfanın “Sigortasız Çalışma ve Çalıştırma” bölümünün ikinci paragrafında, sigortasız çalıştırılan ücretli sayısının 4-4,5 milyon kişi olarak belirtildiği tek yerin 35 Soruda SSK Gerçeği kitabı olduğu söylenmektedir. Kaynak gösterilecekse, Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski bakanı Sayın Nihat Matkap'ın açıklamaları ve TUSİAD'ın son rapora da belirtilmelidir.

(5) 24 Ekim 1997 tarihli rapor taslağında, "Sosyal Yardım Zammı" bölümünün ilk paragrafı şöyledir (s.8) :

"Prim karşılığı olmayan ve SSK ile Bağ-Kur emeklilerine seyyanen ödenen sosyal yardım zammı uygulaması sistemin aktüeryal dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Prim alınmadan ve tüm üyelere eşit miktarda olmak üzere Devlet tarafından bütçeden ödenmesi gereken sosyal yardım türündeki bu ödeme sosyal sigorta sistemi içinde yer almıştır."

10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağında yer alan bölümde ise şöyle denilmektedir (s.10):

"Prim karşılığı olmayan ve SSK ile Bağ-Kur emeklilerine seyyanen ödenen sosyal yardım zammı uygulaması sistemin aktüeryal dengelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Prim karşılığı alınmadan ve tüm üyelere eşit miktarda ödenen sosyal yardım türündeki bu ödeme, sosyal sigorta sistemi içinde yer almıştır."

Talebimiz, eski metnin korunmasıdır.

(6) 12. Sayfanın son paragrafının başındaki 1985 yılı 1995 olarak değiştirilecek.

(7) 10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağının 16. Sayfası 2. Paragrafında yer alan aşağıdaki bölüm metinden çıkarılmalıdır:

"Ancak 2,4 veya 4,5 milyon sigortasız çalışanın kısa bir süre içinde kayda alınması zordur. Ayrıca sisteme yeni katılanların emeklilikleri geldiğinde, gider artırıcı etkisi olacaktır. Sonuç olarak uzun vadede kaçak istihdam edilenlerin sistem içine alınması tek başına bir çözüm olmayacaktır."

(8) 10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağının 16. Sayfasında "Emeklilik Yaşı" bölümünün ilk paragrafı şöyledir:

"Sosyal güvenlik kurumlarının aktüeryal dengelerinin sağlanabilmesi için, asgari bir emeklilik yaş sınırı belirlenmelidir."

24 Ekim 1997 tarihli rapor taslağının 13. Sayfasının sondan ikinci paragrafı ise şöyledir:

"Aktif/pasif oranını yükselterek sosyal güvenlik kurumlarının aktüeryal dengelerinin sağlanmasına yönelik bir önlem olarak, emeklilik yaş sınırlarının yeniden düzenlenmesi düşünülebilir."

24 Ekim 1997 tarihli rapor taslağındaki değerlendirme korunmalıdır.

(9) 10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağının 16. Sayfasının sondan ikinci paragrafı şöyledir:

“Emeklilik yaş sınırları düzenlemesine ilişkin olarak üç ayrı çözüm seçeneği üzerinde durulmuştur.”

Bu metin, aşağıdaki biçime sokulmalıdır (eklemelerin altı çizili):

“Emeklilik yaş sınırları düzenlemesine ilişkin olarak, sosyal taraflarca üzerinde mutabakat sağlanmış bulunan 50-55 yaşın yanı sıra, üç ayrı çözüm seçeneği üzerinde durulmuştur.”

(10) 10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağının 18. Sayfasında yer alan aşağıdaki paragrafta altı çizili bölüm çıkarılmalıdır.

“Emeklilik yaş sınırlarının artırılması, (ÇIKACAK: sistemin iyileştirilmesinde özellikle orta ve uzun vadede en etkin tedbir olmasına rağmen), kısa vadede sistemin finansman açığının giderilmesini sağlayamamaktadır.”

(11) 10 Kasım 1997 tarihli rapor taslağının 20. Sayfasının 3. Paragrafının ilk cümlesi şöyledir:

“Ancak Türkiye’de aktif / pasif oranının bozulmasının nedeni nüfusun yaşlanması veya sistemin olgunlaşması değil, erken emekliliktir.”

Bu cümle şöyle değiştirilmelidir:

“Ancak Türkiye’de aktif/pasif oranının bozulmasının ana nedeni, nüfusun yaşlanması veya sistemin olgunlaşması değil, sigortasız çalışmanın yaygınlaşması başta olmak üzere, raporun “Sorunlar” bölümünde yer alan diğer nedenlerdir.”

(12) Sosyal güvenlik reformu sürecinde emekliliğe hak kazanmada öngörülen yaş ve prim ödeme gün sayıları, milletvekillerinin emekliliği için de aynen geçerli kılınmalıdır.

(13) Kesirlerden önce “.” değil “,” kullanılmalıdır.

1- 2.Sahife

TÜRK-İŞ Sosyal Güvenlikte kapsamlı bir reform paketi uygulamasının gereğine inanmaktadır.Ancak bu hususun ilk adımı yasal açıdan idari ve mali özerkliği bulunan sosyal güvenlik kurumlarının fiilen bu özerkliği yaşamalarıdır. Halbuki bu özerklik halen yaşanmıyor, bundan dolayı bilhassa SSK Yönetim Kurulunda işçi ve işverenler eşit sayıda temsil edilmek üzere seçimle gelenlerin sayısının atama ile gelenlerin sayısından fazla olması şart ve gerekli görülmektedir. Bu durum raporda belirtilmelidir.

2- 13.Sahife

Sigortalıların çalışmaları ile ilgili olarak eksik gün ve eksik ücret bildirimi prim kaybı bakımından SSK'nın,hak kaybı bakımından işçilerimizin ana sorunudur. Bu husus sadece kaynak temini olarak düşünülmemelidir. Bu bakımdan eksik gün ve eksik ücret bildiriminin kesin olarak önlenmesi rapora konulmalıdır.

3- 14.Sahife

TBMM Sağlık Aile Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda 506 sayılı Kanun değişikliği ile ilgili olarak kabul edilen metinde;

"Emeklilikte yaş sınırlarının kadınlarda 50, erkeklerde 55 olması, prim ödeme gün sayısının 5000 günde tutulması, prim oranlarının artırılmaması ve emeklilikte yaş sınırlarının uygulamasında kanunun yürürlüğe gireceği tarihte:

A) Sigortalılık süresi onbeş yıl ve daha fazla olanlar kadın ise 20, erkek ise yirmibeş yıllık sigortalılık süresini doldurmuş olmaları ve en az 5000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş bulunmaları şartı ile yaşlılık aylığından yararlanabilirler.

B) a- Sigortalılık süresi on (dahil) yıldan fazla, onbeş yıldan az olanlar, kadın ise 41, erkek ise 46 yaşını,

b- Sigortalılık süresi beş (dahil) yıldan fazla on yıldan az olanlar, kadın ise 43, erkek ise 48 yaşını,

c- Sigortalılık süresi beş yıldan az olanlar, kadın ise 45, erkek ise 50 yaşını,

doldurmak, kadın ise 20, erkek ise 25 yıllık sigortalılık süresini tamamlamak ve en az 5000 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmak şartı ile yaşlılık aylığından yararlanabilirler"

Hususunu teyit edilmiştir. TÜRK-İŞ bu durumun aynen yasalaşmasında ısrarlıdır ve bu açıklama raporda aynen yer almalıdır.

4- 18.Sahife

TÜRK-İŞ SSK'da uygulanan gösterge tablolarının yeniden düzenlenmesini olumlu bulmakla beraber sosyal yardım zammının gösterge rakamlarına dahil edilmesini ve memur maaş katsayısı yerine Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek farklı bir katsayı uygulamasını kabul edilebilir görmemektedir. Bu durum zaten mağdur olan işçi sınıfını daha da mağdur edeceği inancı ile her zeminde tepkisini koyacaktır. İşçi-işveren ve esnaf-sanatkar kesiminin üzerinde uzlaştığı şekilde her yıl artırımını belli bir ölçüye dayandırılarak sosyal yardım zammının Hazinece karşılanması görüşünü muhafaza etmektedir.

5- 20.Sahife

TÜRK-İŞ 4792 sayılı SSK teşkilat yasasının yeniden ve günün şartlarına uygun olarak ele alınmasının lüzumuna inanmakla beraber sosyal sigortaları bölecek veya ortadan kaldıracak hiçbir yaklaşıma sıcak bakmamaktadır. Bu konuda tartışmaya açık olmakla birlikte Merkez Bankası veya başka bir başkanlık modellerini peşinen kabul etme anlayışında da değildir. Bu tür bir ifadenin rapordan çıkarılmasını uygun bulmaktadır.

27.10.1997

Diğer taraftan Ekonomik ve Sosyal Konseye sunulacak rapor henüz son şeklini almadan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Prof.Dr. Nami ÇAĞAN 10 Kasım 1997 tarihi itibarıyla Bakanlar Kuruluna bir rapor sunarak daha önce hazırlanmış ve sosyal tarafların mutabakatı sonucu Meclis gündemine inmiş, tasarı ile ilgili değerlendirmeler yaparak bu tasarının işçi işveren SSK ve Hazine olmak üzere taraflara getireceği ilave yükler ve özveriye muhatab olan kesimler açıklanmıştır.

Bilgi bakımından bu rapor'da ekte sunulmuş olup, işsizlik sigortasının hayata geçirilmesi ile ilgili gelişmeler olumlu bulunmakla birlikte TÜRK-İŞ'in öteden beri ifade ettiği tasarrufları Teşvik Kesintilerine son verilerek %3 işveren hissesinin işçi ücretlerine zam olarak yansıtılması isteklerine aykırı olarak işsizlik sigortasına dönüştürülmesi ve yine prim ödeme gün sayılarının kadınlarda 7200 erkeklerde 9000 güne çıkarılması yönündeki düşünce ve yaklaşımlara her ortam ve şartlarda şiddetle tepki gösterilmiş ve daha önce üzerinde mutabakata varılan :

- 50-55 yaşın daha yukarılara çekilmesi,
- 5000 prim ödeme günün artırılması,
- Sigortalılar yönünden prim oranlarının yükseltilmesi,
- Yaş sınırlarının uygulamasında geçiş dönemlerinin kısaltılması,

Yönündeki fikir, görüş, düşünce ve yaklaşımların hiçbir şekilde kabul edilmeyeceği ve bu tür değerlendirmelerin işçi sınıfının tepkisi ile karşılaşacağı dile getirilmiştir.

SUNUŞ

**Sosyal Güvenlik Alanında
Yapılması Gereken Düzenlemeler**

Prof.Dr. Nami ÇAĞAN
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı
10 - Kasım - 1997

SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA YAPILMASI GEREKEN DÜZENLEMELER

Ülkemiz sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturan SSK, Bağ-Kur'da erken emeklilik uygulamaları, geçmişte yapılmamış değerlendirememesi, uzun yıllar seyreden yüksek oranlı emeklilik alınmadan ödenen sosyal yardım zammı ödemeleri gibi nedenlerle bozulmuştur.

Her üç Kurumun da gelirleri giderlerini karşılayamaz. Kurumlara Genel Bütçeden giderek artan miktarlarda kaynak tahsis. 1997 yılında yapılacak transfer toplamının 767 trilyon lira olacağı. Gerekli önlemler alınmadığı takdirde önümüzdeki yıllarda Devlet bütçesi zorlanacağı bir gerçektir.

I- TBMM GENEL KURULUNDAKİ TASARI

Devlete olan yükün büyüklüğü nedeniyle öncelikle sorununun çözümü büyük önem taşımaktadır. Bu yıl içinde sosyal yapılan 767 trilyon liralık yardımın 384 trilyon lirası SSK'ya aittir.

SSK'nın aktüeryal dengesinin düzeltilmesi amacıyla son tasarı hazırlanmış ancak bunlardan hiçbirisi Yasalaşamamıştır.

En son 54. Hükümet döneminde sosyal tarafların da anlaşarak hazırlandığı belirtilen Kanun tasarısı halen TBMM'nin ilgili Komisyonlardan geçerek Genel Kurula sunulmuştur.

Söz konusu tasarı ile getirilen düzenlemeler şöyle özetlenebilir:

A- GELİR ARTIRICI DÜZENLEMELER :

1- Staj Süresi

Bugün için sigortalılar, işe başladıkları gün Kurum sosyal yardımlarından yararlanmaktadırlar. Gerçek sigortalı olmadığı halde tedaviyi gerektiren hastalığı bulunanlar, kendilerini bir işyerinde aynı gün tüm tedavilerini Kuruma yükleyebilmektedirler.

* Tasarı ile sigortalının sağlık yardımından yararlanabilmesi için ödeme koşulu getirilmektedir. (Gider azaltıcı etkisi yıllık 1.360 TL)

Özveri : İşçi

2- Protez Araç ve Gereç Yardımına Katkı Payı

Sigortalılar ile emekliler ve bunların çocukları protez araç ve gereç yardımlarından yararlanmakta ve tüm giderler Kurumca karşılanmaktadır. Eş ve ana-babalar ise bu yardımlardan yararlanamamaktadırlar.

* Tasarı ile eş ve ana-babaların da protez yardımlarından yararlanmaları sağlanmakta, ancak sigortalı ve aile bireyleri için %20, emekli ve aile bireyleri için de %10 katkı payı alınması öngörülmektedir. (Gelir katkısı yıllık 300 milyar TL., gider etkisi yıllık 531 milyar TL.)

Alınacak katkı payları, sigortalı ve aile bireyleri için asgari ücretin 3 katının, emekliler için bir aylık maaşını geçemeyecektir.

Özveri : İşçi ve emekli

3- Emeklilik Yaşı Düzenlemesi

Mevcut hükümlere göre kadının 20, erkeğin ise 25 yıllık sigortalılık süresinde 5000 gün prim ödemesi halinde, yaş şartı aranmadan emekli olabilmektedirler. SSK'da her yıl emekli olan sigortalıların %73'ü, bu hükme göre emekli olmaktadır.

* Kanun tasarısı ile emeklilik yaşı yeniden düzenlenmektedir.

Buna göre;

- Kanunun yürürlüğe gireceği tarihten sonra ilk kez sigortalı olanlar için kadın ise 50, erkek ise 55 yaş esası getirilmekte,

- Halen sigortalı olanlar için sigortalılık sürelerine göre kademeli geçiş süreci öngörülmektedir.

* Sigortalılık süresi 15 yıl ve daha fazla olan sigortalılar, yaş şartı aranmaksızın eski hükümlere göre emekli olabileceklerdir.

* Sigortalılık süresi 10-15 yıl arasında olan sigortalılar kadın ise 41, erkek ise 46 yaşını,

* Sigortalılık süresi 5-10 yıl arasında olan sigortalılar kadın ise 43, erkek ise 48 yaşını,

* Sigortalılık süresi 5 yıldan az olan sigortalılar kadın ise 45, erkek ise 50 yaşını, doldurduklarında emekli olabileceklerdir.

Özveri : İşçi

SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA YAPILMASI GEREKEN DÜZENLEMELER

Ülkemiz sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturan SSK, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'da erken emeklilik uygulamaları, geçmişte yaratılan fonların iyi değerlendirilememesi, uzun yıllar seyreden yüksek oranlı enflasyon, prim karşılığı alınmadan ödenen sosyal yardım zammı ödemeleri gibi nedenlerle aktüeryal dengeler bozulmuştur.

Her üç Kurumun da gelirleri giderlerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Bu Kurumlara Genel Bütçeden giderek artan miktarlarda kaynak transferi yapılmaktadır. 1997 yılında yapılacak transfer toplamının 767 trilyon lira olacağı tahmin edilmektedir. Gerekli önlemler alınmadığı takdirde önümüzdeki yıllarda Devletin bu yükü kaldırmada zorlanacağı bir gerçektir.

I- TBMM GENEL KURULUNDAKİ TASARI

Devlete olan yükün büyüklüğü nedeniyle öncelikle SSK'nın finansman sorununun çözümü büyük önem taşımaktadır. Bu yıl içinde sosyal güvenlik sistemine yapılan 767 trilyon liralık yardımın 384 trilyon lirası SSK'ya aittir.

SSK'nın aktüeryal dengesinin düzeltilmesi amacıyla son yıllarda birçok Kanun tasarısı hazırlanmış ancak bunlardan hiçbirisi Yasalaşamamıştır.

En son 54. Hükümet döneminde sosyal tarafların da asgari müştereklerde anlaşarak hazırlandığı belirtilen Kanun tasarısı halen TBMM'nin gündemindedir. Tasarı ilgili Komisyonlardan geçerek Genel Kurula sunulmuştur.

Sözkonusu tasarı ile getirilen düzenlemeler şöyle özetlenebilir.

A- GELİR ARTIRICI DÜZENLEMELER :

1- Staj Süresi

Bugün için sigortalılar, işe başladıkları gün Kurumun her türlü sağlık yardımlarından yararlanmaktadırlar. Gerçek sigortalı olmadığı halde, sürekli ve pahalı tedaviyi gerektiren hastalığı bulunanlar, kendilerini bir işyerinde sigortalı göstererek aynı gün tüm tedavilerini Kuruma yükleyebilmektedirler.

* Tasarı ile sigortalının sağlık yardımından yararlanabilmesi için, 60 gün prim ödeme koşulu getirilmektedir. (Gider azaltıcı etkisi yıllık 1.360 milyar TL.)

Özveri : İşçi

2- Protez Araç ve Gereç Yardımına Katkı Payı

Sigortalılar ile emekliler ve bunların çocukları protez araç ve gereç yardımlarından yararlanmakta ve tüm giderler Kurumca karşılanmaktadır. Eş ve ana-babalar ise bu yardımlardan yararlanamamaktadırlar.

* Tasarı ile eş ve ana-babaların da protez yardımlarından yararlanmaları sağlanmakta, ancak sigortalı ve aile bireyleri için %20, emekli ve aile bireyleri için de %10 katkı payı alınması öngörülmektedir. (Gelir katkısı yıllık 300 milyar TL., gider etkisi yıllık 531 milyar TL.)

Alınacak katkı payları, sigortalı ve aile bireyleri için asgari ücretin 3 katının, emekliler için bir aylık maaşını geçemeyecektir.

Özveri : İşçi ve emekli

3- Emeklilik Yaşı Düzenlemesi

Mevcut hükümlere göre kadının 20, erkeğin ise 25 yıllık sigortalılık süresinde 5000 gün prim ödemesi halinde, yaş şartı aranmadan emekli olabilmektedirler. SSK'da her yıl emekli olan sigortalıların %73'ü, bu hükme göre emekli olmaktadır.

* Kanun tasarısı ile emeklilik yaşı yeniden düzenlenmektedir.

Buna göre;

- Kanunun yürürlüğe gireceği tarihten sonra ilk kez sigortalı olanlar için kadın ise 50, erkek ise 55 yaş esası getirilmekte,

- Halen sigortalı olanlar için sigortalılık sürelerine göre kademeli geçiş süreci öngörülmektedir.

* Sigortalılık süresi 15 yıl ve daha fazla olan sigortalılar, yaş şartı aranmaksızın eski hükümlere göre emekli olabileceklerdir.

* Sigortalılık süresi 10-15 yıl arasında olan sigortalılar kadın ise 41, erkek ise 46 yaşını,

* Sigortalılık süresi 5-10 yıl arasında olan sigortalılar kadın ise 43, erkek ise 48 yaşını,

* Sigortalılık süresi 5 yıldan az olan sigortalılar kadın ise 45, erkek ise 50 yaşını, doldurduklarında emekli olabileceklerdir.

Özveri : İşçi

4- Prime Esas Kazancın Üst Sınırı Yeniden Belirlenmektedir.

Prime esas kazancın alt ve üst sınırları gösterge ve katsayı sistemine göre belirlenmektedir. Son yıllarda gösterge tablolarında yapılan düzenlemelerle alt ve üst sınır arasındaki oran 1.68 düzeyine inmiştir. Bugün alt sınır aylık 36.941.130 TL. üst sınır 62.247.260 TL.'dir.

* Tasarı ile prime esas kazanç üst sınırı, asgari ücretin 3 katı olarak belirlenmekte, 4 katına kadar yükseltilmesine de Bakanlar Kurulu yetkili kılınmaktadır. Buna göre üst sınır bugünkü rakamlarla 141.750.000 liraya kadar yükselebilecektir. (Yıllık gelir katkısı 69.445 milyar TL.)

Özveri : İşçi ve İşveren

5- İsteğe Bağlı ve Topluluk Sigortası Prim Oranları Artırılmaktadır.

Bugün, isteğe bağlı ve topluluk sigortasına tabi olanlar hastalık sigortası primi ödememektedirler. Ancak bunlar emekli olduklarında Kurum sağlık yardımlarından yararlanmaktadırlar.

* Tasarı ile bunlara uygulanan prim oranı % 20'den % 25'e yükseltilmektedir. (Yıllık gelir katkısı 8.285 milyar TL.)

Özveri : Topluluk sigortasına (avukatlar ve noterler) ve isteğe bağlı sigortalılar.

6- Sosyal Güvenlik Destek Primi Oranı Artırılmaktadır.

Bugün emekli aylığı almakta olanlar, yeniden çalışmaya başladıklarında bunlardan %24 oranında sosyal güvenlik destek primi kesilmektedir. Ancak serbest avukat ve noter olarak çalışmalarını sürdüren emekliler bu uygulamanın dışındadırlar.

* Tasarı ile sosyal güvenlik destek primi oranı % 30'a yükseltilmekte, avukat ve noter emeklileri de uygulama kapsamına alınmaktadırlar. (Yıllık gelir katkısı 1.775 milyar TL.)

Özveri : Emekliler

7- Sosyal Yardım Zammı Ödemeleri Dondurulmaktadır.

Bugün emeklilere her ay prim karşılığı alınmadan 4.690.000 lira sosyal yardım zammı ödenmektedir.

* Tasarı ile sosyal yardım zammı ödemeleri dondurularak Hazinece karşılanması öngörülmektedir. (Yıllık 132.000 milyar TL.)

Özveri : Hazine

8- Emekli Aylıklarındaki Artışlar Aktüeryal Denge Gözetilerek Belirlenmektedir.

Bugün emekli aylıkları, katsayı ve gösterge tablolarında yapılan değişikliklerle artırılmaktadır.

* Tasarı ile katsayı ve göstergelerin Kurum Yönetim Kurulunca belirlenerek Bakanlığa önerilmesi esası getirilmekte. Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulacak katsayı ve göstergelerin Kurumca teklif edilenden yüksek olması halinde, aylıklardaki ek artışların Genel Bütçeden karşılanması öngörülmektedir.

Özveri : Hazine

9- Kaçak İşçiliğin Önlenmesi İçin Bazı Önlemler Getirilmektedir.

Kayıtdışı ekonomide sigortasız işçi çalıştırılması hem Sosyal Sigortalar Kurumu için önemli prim kaybına yol açmakta, hem de çalışanlar sosyal güvenlik haklarından yoksun kalmaktadırlar.

* Tasarı ile kaçak sigortalı istihdamını önleyici bazı düzenlemeler getirilmektedir.

a) Toplu iş sözleşmesi uygulanmayan işyerleri için, ay içinde 30 günden az çalıştırılan sigortalıların Kuruma bildirilmeyen eksik günlerinin belgelendirilmesi zorunluluğu getirilmektedir.

Özveri : İşverenler

b) Kamu kurum ve kuruluşları denetim elemanlarının, işyerlerinde kendi mevzuatları ile ilgili denetimlerinde, çalışanların sigortalı olup olmadıklarını da tespit edebilmeleri olanağı getirilmektedir.

Özveri : İşverenler

c) Kurumun Sigorta Müdür ve Yardımcılarına işyerlerini denetleme ve kontrol yetkisi verilmektedir.

Özveri : İşverenler

d) Sigortalılara, işe başladıklarında kendilerinin de Kuruma bildirimde bulunmaları zorunluluğu getirilmektedir.

Özveri : İşverenler

10- Tarımda Çalışan İşçiler İçin Var Olan Cömert Sigortacılık Anlayışına Sınırlama Getirilmektedir.

Geçici tarım işçilerinden ayda, prime esas günlük kazancın 15 günlük tutarının % 20'si üzerinden prim alınmaktadır. Bugün için aylık prim miktarı 3.694.113 TL'dir. Bunlar az primle Kurumun tüm sağlık hizmetlerinden de yararlanmaktadırlar. Tarımla ilgisi bulunmayan sürekli ve pahalı tedaviyi gerektiren hastalığı bulunanlar kendilerini tarım işçisi gibi göstererek tüm tedavi masraflarını Kuruma yükleyebilmektedirler.

* Tasarı ile tarım işçilerine uygulanan prim oranı % 20'den % 30'a yükseltilmektedir. (Yıllık gelir katkısı 1.900 milyar TL.)

Özveri : Tarım Sigortalıları

11- Sosyal Güvenlik Kuruluşları Arasındaki Muvazaalı Yatay Geçişler Önlenmektedir.

Bugün için, birden çok sosyal güvenlik kurumuna tabi hizmeti bulunanlar, son 7 yıl içinde en fazla hizmetin geçtiği kuruluştan emekli olmaktadır. SSK'nın emeklilik şartları daha kolay olduğundan, muvazaalı olarak bu Kuruma geçişler olmaktadır.

* Tasarı ile kişinin tüm sigortalılığı süresince, en fazla hizmetinin geçtiği sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olabilmesi esası getirilmektedir.

Özveri : Muvazaalı geçişi yapanlar.

B- GİDER ARTIRICI DÜZENLEMELER :

1- Emekli aylık bağlama oranı üst sınır %85'den %100'e çıkarılmaktadır.

Özveri : SSK

2- Emekilerden ayakta yapılan muayeneler için alınan muayene ücreti kaldırılmaktadır. (Gider etkisi yıllık 750 milyar TL.)

Özveri : SSK

3- Emeklilerin de analık sigortası yardımlarından yararlanmaları öngörülmektedir. (Gider etkisi yıllık 298 milyar TL.)

Özveri : SSK

4- Üst gösterge tablosu emeklilerinde aylık bağlama oranı %60'a yükseltilmektedir. (Gider etkisi yıllık 30.360 milyar TL.)

Özveri : SSK

Sözkonusu Kanun tasarısı ile yapılan düzenlemelerin hemen hepsinin de alınması zorunlu önlemler olarak görülmektedir.

II- ALINMASI GEREKEN EK ÖNLEMLER :

SSK İLE İLGİLİ OLARAK YAPILMASI ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER

Ek paket önerimiz, yaş konusunda Tasarıdan öteye bir uzlaşma olmadığı düşüncesine dayalı olarak hazırlanmıştır.

1- Emeklilik yaşı ile ilgili olarak yapılan düzenlemenin ilk 5 yılda, Kurumun mali durumuna olumlu bir etkisi olmayacaktır. Ancak toplumsal ve siyasal uzlaşma, düzenlenen Tasarı doğrultusunda oluşmuştur. Geçiş döneminin sonunda daha uygun bir siyasal ortamda Türkiye'nin demokratik yapısındaki değişimler de dikkate alınarak emeklilik yaşı yeniden düzenlenmelidir. Bu çerçevede konunun **Ekonomik ve Sosyal Konsey**'de görüşülerek uzlaşma içinde çözümlenmesi en doğal olanıdır.

Bilineceği üzere, sosyal güvenlik kuruluşlarının finansman açıkları her yıl gittikçe artan oranda büyümektedir. Bu açığın nasıl finanse edileceğinin ve sosyal tarafların hangi oranda özveride bulunacaklarının **Ekonomik ve Sosyal Konsey**'de görüşülmesi uygun olacaktır.

2- 1997 yılı rakamları ile 132 trilyon lira tutan sosyal yardım zammının dondurularak Hazinece karşılanması ile Kurumun açıkları kapatılamayacaktır. Açıklar yine Hazinece karşılanmaya devam edecektir.

Kurumun sağlam bir mali yapıya kavuşturularak dengenin yeniden kurulabilmesi için ek bazı önlemlerin de ivedilikle alınması gerekmektedir. Bu konuda tarafların özveride bulunmaları da zorunluluk haline gelmiştir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, bu konunun **Ekonomik ve Sosyal Konsey**'de görüşülmesi daha uygun olacaktır.

3- Devlet açıkları kapatarak değil, işçi ve işveren gibi sistematik olarak prime katılmalıdır. Örneğin, prime esas kazancın belli bir yüzdesi gibi. TBMM'de bulunan Tasarıda, Hazinenin SYZ'yi karşılaması öngörülmüştür. Ayrıca SYZ, Tasarının Yasalaşması halinde artık artırılmayacaktır. Bu uygulama bir anlamda Devlet katkısının dondurulması demektir.

Oysa önemli olan Devletin sistemli ve sürekli katılımını sağlamaktır. Ancak bu halde sistem sağlıklı yürüyebilir. Bunun için de, işçi ve işveren nasıl prime esas kazancın belli bir yüzdesini sigorta primi olarak ödüyorsa, Devlet de belli bir yüzde ile üçüncü taraf olarak sisteme katılmalıdır. Bu çerçevede sosyal yardım zammının kaldırılarak gösteregelere ilavesi uygun olacaktır. (%10 katkı 200 trilyon TL., %13 olması halinde 261 trilyon TL.)

Özveri : Hazine %10-13 (Özverinin tüm kesimlerce yapılması anlamını taşımaktadır.)

4- İşverenlerin işe aldığı sigortalıyı Kuruma bildirme süresi 30 günden 7 güne indirilmelidir.

Özveri : İşverenler

5- Bugün, emekliliğe hak kazanabilmek için Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'dan kadınlar için 7200, erkekler için 9000 gün prim ödeme zorunluluğu vardır. SSK'da ise bu süre 5000 gündür. Bu durum sigortalıların 10-11 yıl kayıtdışı çalışmalarına yol açmakta, bir diğer anlatımla kayıtdışı istihdama ortam hazırlanmaktadır. SSK için de prim ödeme gün sayısı kadın için 7200, erkek için 9000'e yükseltirirse, Kurumun prim gelirleri olumlu yönde etkilenecek, Kurumlar arasında -bu konuda- norm ve standart birliği de sağlanmış olacaktır. (Gider azaltıcı etkisi yıllık 55.4 trilyon TL.)

Özveri : İşçiler

6- Halen işveren ve işçilerden kesinti yoluyla alınan ve bu birikimlerle oluşturulan **Tasarrufu Teşvik Fonu** uygulaması kaldırılarak, işsizlik sigortasına dönüştürülebilir. Bu durumda,

- İşveren	%3
- İşçi	%2
- Devlet	%2

ödeyerek işsizlik sigortası oluşturulabilir.

İşsizlik sigortası, işsiz kalan işçilerin sigorta primlerini karşılayacağından, işçiler için öngörülen 7200 ve 9000 günlük prim ödeme gün sayılarına ciddi bir tepki gelmemiş olur. (Yıllık prim miktarı 140 trilyon TL.)

Özveri : İşçi ve İşverenler

Ek önlemlerin ayrı bir paket olarak sunulması uygun olacaktır.

Bu nedenlerle, sigortalıları süresi içinde prim ödemeye zorlamak ve buna bağlı olarak Kurum tahsilatını artırmak amacıyla, gecikme zammı oranlarının *Anne Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunla* belirlenen gecikme zammı oranları düzeyine çıkarılması ve gerekli görülmesi halinde, primlerin Maliye Bakanlığınca tahsil edilmesi uygun görülmektedir.

g- 1479 sayılı Kanunun mevcut hükümlerine göre primler ve ödenen aylıklar sigortalının bulunduğu basamak göstergesinin memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı suretiyle bulunan tutar esas alınarak hesaplanmaktadır.

Kurum aktüer dengesinin korunabilmesi amacıyla, primlerin ve aylıkların hesaba esas olacak göstergelerin ve primlere ve aylıklara birlikte veya ayrı ayrı uygulanacak katsayıların Kurumca belirlenerek, Bakanlığımız aracılığıyla Bakanlar Kuruluna öneride bulunulması yönünde bir düzenleme yapılması uygun görülmektedir.

h- 1479 sayılı Kanuna göre Kurum fonları sadece kamu bankalarında açılan vadeli hesaplarda veya bu bankalarda repo yapılarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, ülkemiz ekonomisinin bugün geldiği noktada Kurum fonlarının kamu bankalarına bağımlı olarak vadeli hesaplarda veya repoda değerlendirilmesi yeterli olmamaktadır.

Bu nedenle, Kurum fonlarını gelişen ekonomik şartlara uygun olarak Devlet bankaları yanında milli bankalarda veya menkul kıymetler borsasında değerlendirilmesine olanak sağlayacak düzenlemeler yapılması uygun görülmektedir.

ı- Kurumca sekiz aylık prim ödeme süresinin sonunda sigortalının kendisine, eşine, bakmakla mükellef olduğu çocuklarına, ana ve babasına sağlık yardımı verilmektedir. Diğer taraftan, ayakta yapılan tedavilerde verilen ilaçlar dışında sağlanan diğer sağlık yardımlarından ve özellikle çok pahalı olan ve Kurumca denetlenmesi mümkün olmayan ortez, protez benzeri iyileştirme vasıtalarından katkı payı alınmamaktadır. Bu uygulama sonucu alınan sağlık sigortası primleri giderleri karşılamamakta ve Kurum bu sigorta kolunda da giderek artan açıklar vermektedir.

Bu nedenle, sağlık yardımlarından yararlanabilmek için öngörülen sekiz aylık prim ödeme süresinin artırılması ve bugüne kadar katkı payı alınmayan ortez, protez benzeri iyileştirme vasıtalarından katkı payı alınması gerekli görülmektedir.

j- Mevcut uygulamada sigortalılar 6 ncı basamağa kadar Kurumca otomatik olarak yükseltilmektedir.

Bu nedenle, 6 ncı basamaktaki yığılmaları önlemek ve Kurum gelirlerini artırmak amacıyla otomatik basamak yükseltme sınırının 13'e çıkarılması gerekli görülmektedir.

BAĞ-KUR İLE İLGİLİ OLARAK YAPILMASI ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER

'Bağ-Kur ile ilgili olarak SSK Tasarısına koşut değişikliklerle ek bazı değişiklikler gereklidir.

1- TARIM DIŞINDA KALAN ESNAF VE SANATKARLAR VE DİĞER BAĞIMSIZ ÇALIŞAN SİGORTALILAR İLE İLGİLİ OLARAK YAPILMASI ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER (1479 SAYILI KANUN):

a- 1479 sayılı Kanunun ilk metninde yaşlılık aylığı bağlanabilmesi, sigortalının işini terketmesi şartına bağlı olarak kadın ise 55, erkek ise 60 yaşını doldurması ve 15 tam yıl prim ödeme şartına bağlı idi.

1479 sayılı Kanunda 1979 yılında yapılan değişiklikle yaş koşulu kadınlarda 50, erkeklerde 55'e düşürülmüş ve hizmet süresi 25 tam yıla çıkarılmış, ayrıca 15 hizmet yılına kısmi aylık bağlanması imkanı getirilmiştir. 1479 sayılı Kanunda 1985 yılında yapılan değişiklikle yaş ve hizmet süreleri korunmuş ancak işi terk zorunluluğu kaldırılmıştır. Son olarak 1479 sayılı Kanunda 1992 yılında yapılan değişiklikle tam aylık bağlanmasında yaş şartı kaldırılmıştır.

Yaşlılık aylığı bağlanmasında zaman içinde sigortalılar lehine, ancak, Kurum aleyhine yapılan değişiklikler sonucu emekli sayısında hızlı bir artış olmuş ve Kurum 1989 yılından itibaren giderek artan.. açıklar vermeye başlamıştır. Bu nedenle, yaşlılık aylığı bağlanmasında sadece hizmet süresine dayalı emeklilikten vazgeçilerek Kurumun aktüeryal dengelerini koruyan bir yaş sınırlamasının SSK'na koşut olarak (kadınlarda 50, erkeklerde 55) getirilmesi gerekli görülmektedir.

Ancak, yaş şartı getirilirken mevcut hükümlere göre emekliliğine az bir süre kalanların mağdur edilmelerini önlemek amacıyla, bu durumda olan sigortalılar için makul bir geçiş süreci de getirilmelidir.

b- Bağ-Kur sigortalılarının ödemek zorunda oldukları primlerin içinde, Sosyal Sigortalar Kurumuna veya Emekli Sandığına tabi sigortalılarda olduğu gibi işveren veya devlet katkısı bulunmamaktadır. Diğer taraftan, ülkemizde sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları Devlet tarafından kapatılmakla birlikte, Devletin sosyal güvenliğe sistematik bir katkısı da bulunmamaktadır.

Bu nedenlerle, yine SSK'na koşut olarak Devletin sosyal güvenliğe belli prensipler çerçevesinde sistematik katkısını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

c- Kurumdan aylık alan sigortalı ve hak sahiplerine herhangi bir prim karşılığı olmadan Bakanlar Kurulunca belirlenen miktarda sosyal yardım zammı ödenmekte ve bu ödemeler Kurum aktüeryal dengelerini olumsuz olarak etkilemektedir. Bunun bir sonucu olarak Kurum açıkları da her geçen gün artmakta ve bu açıklar Hazinece karşılanmaktadır.

Bu nedenle, Kurum aktüer dengelerini olumsuz olarak etkileyen sosyal yardım zammı prim sistemine dahil edilerek kaldırılmalı, bu mümkün olmadığı takdirde dondurularak zaman içinde tasfiye edilmelidir.

d- 1479 sayılı Kanunda 1985 yılında yapılan değişiklikle emekli aylığı bağlanmasında işi terk zorunluluğu kaldırılmıştır. Bunun bir sonucu olarak sigortalılar, hem kendi işlerini sürdürmeye ve bu işlerinden gelir elde etmeye devam etmekte hem de Bağ-Kur'dan aylık almaktadırlar. Diğer sosyal güvenlik kuruluşlarında emekli aylığı almakta iken Bağ-Kur'a tabi işlerde çalışanlar için de benzer bir sorun söz konusudur.

Bu nedenle, gerek Bağ-Kur'dan işini sürdürürken emekli olanlardan, gerekse diğer sosyal güvenlik kuruluşlarından emekli olduktan sonra Bağ-Kur'a tabi işlerde çalışanlardan Sosyal Sigortalar Kurumu uygulamasında olduğu gibi **sosyal güvenlik destek primi** alınması Kurum aktüeryal dengelerinde olumlu bir etki yaratacaktır.

e- Bağ-Kur'da prim tahsilat oranı çok düşük olarak gerçekleşmekte ve Kurum açıkları sürekli artmaktadır. Alınan idari tedbirlere ve yapılan icra takiplerine rağmen bu oran % 55'in üzerine çıkarılamamıştır.

Bu nedenle, prim tahsilatının artırılarak Kurum alacaklarının bir ölçüde de olsa azaltılabilmesi amacıyla, bankalar ile kamu kurum ve kuruluşlarına, Bağ-Kur sigortalılarının ihale ve kredi işlemlerinde sigortalı olduklarını ve prim borçlarının bulunmadığına dair belge isteme yükümlülüğü getirilmesi gerekli görülmektedir.

f- Sigortalılarca Kuruma süresinde ödenmeyen primlere ilk ay için % 10, takip eden aylar için % 5 gecikme zammı uygulanmaktadır. Bu oranların mevcut enflasyonun çok altında olması sigortalıların süresi içinde prim ödemelerini olumsuz olarak etkilemekte ve dolayısıyla Kurum prim tahsilatı çok düşük oranda gerçekleşmektedir.

Diğer taraftan, Kurumca uygulanan idari tedbirlere ve yapılan icra takiplerine rağmen Kurum prim tahsilatında istenen artışı da sağlayamamaktadır.

Bu nedenlerle, sigortalıları süresi içinde prim ödemeye zorlamak ve buna bağlı olarak Kurum tahsilatını artırmak amacıyla, gecikme zammı oranlarının **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunla** belirlenen gecikme zammı oranları düzeyine çıkarılması ve gerekli görülmesi halinde, primlerin **Maliye Bakanlığınca** tahsil edilmesi uygun görülmektedir.

g- 1479 sayılı Kanunun mevcut hükümlerine göre primler ve ödenen aylıklar sigortalının bulunduğu basamak göstergesinin memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı suretiyle bulunan tutar esas alınarak hesaplanmaktadır.

Kurum aktüer dengesinin korunabilmesi amacıyla, primlerin ve aylıkların hesabına esas olacak göstergelerin ve primlere ve aylıklara birlikte veya ayrı ayrı uygulanacak katsayıların Kurumca belirlenerek, Bakanlığımız aracılığıyla Bakanlar Kuruluna öneride bulunulması yönünde bir düzenleme yapılması uygun görülmektedir.

h- 1479 sayılı Kanuna göre Kurum fonları sadece kamu bankalarında açılan vadeli hesaplarda veya bu bankalarda repo yapılarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, ülkemiz ekonomisinin bugün geldiği noktada Kurum fonlarının kamu bankalarına bağımlı olarak vadeli hesaplarda veya repoda değerlendirilmesi yeterli olmamaktadır.

Bu nedenle, Kurum fonlarını gelişen ekonomik şartlara uygun olarak Devlet bankaları yanında milli bankalarda veya menkul kıymetler borsasında değerlendirilmesine olanak sağlayacak düzenlemeler yapılması uygun görülmektedir.

ı- Kurumca sekiz aylık prim ödeme süresinin sonunda sigortalının kendisine, eşine, bakmakla mükellef olduğu çocuklarına, ana ve babasına sağlık yardımı verilmektedir. Diğer taraftan, ayakta yapılan tedavilerde verilen ilaçlar dışında sağlanan diğer sağlık yardımlarından ve özellikle çok pahalı olan ve Kurumca denetlenmesi mümkün olmayan ortez, protez benzeri iyileştirme vasıtalarından katkı payı alınmamaktadır. Bu uygulama sonucu alınan sağlık sigortası primleri giderleri karşılamamakta ve Kurum bu sigorta kolunda da giderek artan açıklar vermektedir.

Bu nedenle, sağlık yardımlarından yararlanabilmek için öngörülen sekiz aylık prim ödeme süresinin artırılması ve bugüne kadar katkı payı alınmayan ortez, protez benzeri iyileştirme vasıtalarından katkı payı alınması gerekli görülmektedir.

j- Mevcut uygulamada sigortalılar 6 ncı basamağa kadar Kurumca otomatik olarak yükseltilmektedir.

Bu nedenle, 6 ncı basamaktaki yığılmaları önlemek ve Kurum gelirlerini artırmak amacıyla otomatik basamak yükseltme sınırının 13'e çıkarılması gerekli görülmektedir.

k- 1479 ve 2926 sayılı Kanunları birlikte uygulayan Bağ-Kur Genel M¼d¼rl¼ę¼ Y¼netim Kurulunda sadece 1479 sayılı Kanuna tabi sigortalılar temsil edilebilmektedir.

Bu nedenle, tarım sigortalılarını temsil edecek bir üyenin Y¼netim Kurulunda yer alması gerekli g¼r¼lmektedir.

l- Kurum sigortalılarının tescil ve terk işlemleriyle adres değişikliklerinde güncelliği sağlamak, kayıt dışı kalan sigortalıları tespit edebilmek ve prim tahsilatına etkinlik kazandırabilmek için, 1479 sayılı Kanunda yapılacak değişiklikle sigortalılara ve Bağ-Kur sigortalılarının çeşitli işlemlerini yapan kurum ve kuruluşlara bazı y¼k¼ml¼l¼kler getirilmektedir.

Bu y¼k¼ml¼l¼klerin yerine getirilmesinde etkinliği sağlamak amacıyla, y¼k¼ml¼l¼klerini yerine getirmeyenlere idari para cezaları verilmesi gerekli g¼r¼lmektedir.

2- TARIM SİGORTALILARI (ÇİFTÇİLER) İÇİN GETİRİLMESİ ÖNGÖRÜLEN DEĞİŞİKLİKLER (2926 SAYILI KANUN):

1479 ve 2926 sayılı Kanunlar Bağ-Kur'ca uygulanmasına rağmen her iki Kanun arasında önemli norm ve standart farklılıkları bulunmaktadır.

Bu nedenle, 1479 sayılı Kanunla ilgili olarak yukarıda belirtilen düzenlemelerde gözönüne alınarak, her iki Kanun arasında norm ve standart birliğini sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekli g¼r¼lmektedir.

Bu konuda yapılması öngör¼len belli başlı değişiklikler aşağıda kısaca belirtilmiştir.

a- Tarım sigortalılarının ödemekte olduğu % 15'lik prim oranının, tarım dışındaki sigortalılarla aynı seviyeye getirilmesi amacıyla % 20'ye çıkartılması öngör¼lmektedir.

b- Mevcut uygulamada tarım dışında kalan esnaf ve sanatkarlar ile diğer bağımsız çalışanlar % 12 oranında sağlık primi ödeyerek her türlü sağlık yardımından yararlandıkları halde, tarım sigortalıları sağlık sigortası kapsamı dışında bulunmaktadırlar. Bu durum Bağ-Kur kapsamında bulunan sigortalılar arasında büyük bir eşitsizlik yaratmaktadır. Bu eşitsizliğin giderilmesi ve böylece sigortalılar arasında norm ve standart birliğinin sağlanması amacıyla tarım sigortalılarının da (çiftçiler) % 12 oranında prim ödeyerek sağlık sigortası kapsamına alınmaları gerekli g¼r¼lmektedir.

c- Yukarıda belirtilen tarım dışındaki bağımsız çalışanlar için öngör¼len kadınlarda 50, erkeklerde 55 emeklilik yaşı tarım sigortalıları için de uygulanmalıdır.

d- Tarım sigortalılarınca süresinde ödenmeyen primler, ödeme tarihindeki prim tutarları üzerinden tahsil edilmektedir. Bu uygulama sigortalılara aşırı bir yük getirmekte ve prim tahsilatını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu nedenle, bu uygulamadan vazgeçilerek döneminde ödenmeyen primlere her ay için % 10 gecikme cezası uygulaması getirilmesi gerekli görülmektedir.

e- Tarım sigortalılarının prim borçlarının zamanında ödenmesinin sağlanması amacıyla, tarım dışındaki sigortalılar için öngörüldüğü gibi otokontrol sistemi getirilmeli ve yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere idari para cezası uygulanmalıdır. Buna göre, tarım sigortalılarının, bankalar ile kamu kurum ve kuruluşlarına Bağ-Kur sigortalılarının ihale ve kredi işlemlerinde, sigortalı olduklarını ve prim borçlarının bulunmadığına dair belge isteme yükümlülüğü getirilmesi gerekli görülmektedir.

f- Mevcut uygulamada tarım sigortalılarının askerlik sürelerini borçlanma imkanı bulunmamaktadır. Diğer tarım dışında kalan sigortalılarla paralellik sağlamak amacıyla tarım sigortalılarına da askerlik sürelerini borçlanma imkanı tanınması gerekmektedir.

g- 2926 sayılı Kanuna tabi tarım sigortalılarının ödemek zorunda oldukları primleri içinde 1479 sayılı Kanunda olduğu gibi Devlet katkısı bulunmamaktadır.

Bu nedenle, bu Kanuna tabi sigortalıların ödeyecekleri primlerin yanında Devletin de sistematik bir katkıda bulunması gerekli görülmektedir.